

**ՀԿ ԳԱՎ Մ. ԶՈՐԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ԿԻՄԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ
(2008-2018 ԹԹ.)**

ԵՐԵՎԱՆ - 2019

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ
(2008-2018 ԹԹ.)

Գիրքը նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին
1943-2018

ԵՐԵՎԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն
2019

ՀՀ ԳԱԱ
Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ

ՀՏԴ 061.62:330
ԳՄԴ 72+65
Հ 247

Տպագրվել է ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան
տնտեսագիտության ինստիտուտի
գիտական խորհրդի որոշմամբ

Գիրքը կազմել է՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ

Հ 247 ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինս-
տիտուտի գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեու-
թյան հիմնական արդյունքները (2008-2018թթ.), կազմող ՀՀ ԳԱԱ
թղթակից անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
Վլադիմիր Հարությունյան, -Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ.,
2019, -384էջ:

Գիրքը նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրան 75-ամյակին (1943-
2018թթ.): Աշխատությունում փորձ է արվել հասարակական և
գիտական շրջանակներին ընդհանրացված և համառոտ ձևով իրա-
զեկել ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման և նրա նախագահների, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քո-
թանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի հիմնադրման
և նրա տնօրենների կյանքին ու գործունեությանը և ինստիտուտի
2008-2018թթ. գիտական հրատարակումներին:

ՀՏԴ 061.62:330
ԳՄԴ 72+65

ISBN 978-5-8080-1374-2

© ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, 2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբանի փոխարեն	5
ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրումն ու զարգացման ընթացքը.....	8
ՀՀ ԳԱԱ նախագահները	28
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի հիմնադրումն ու զարգացման ընթացքը	33
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենները.....	48
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքների Ժամանակագրությունը	55
2008 թ.	55
2009 թ.	62
2010 թ.	79
2011 թ.	90
2012 թ.	106
2013 թ.	119
2014 թ.	135
2015 թ.	155
2016 թ.	169
2017 թ.	182
2018 թ.	192

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական հրապարակումների ժամանակագրությունը*	209
2008 թ.	209
2009 թ.	231
2010 թ.	243
2011 թ.	256
2012 թ.	271
2013 թ.	285
2014 թ.	298
2015 թ.	306
2016 թ.	318
2017 թ.	327
2018 թ.	341

* ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտական հրապարակումներն ըստ
տարիների (2008-2018թթ.) աղյուսակի տեսքով..... 376

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի վերջին 10 տարիների գործունեության
համառոտ ամփոփումը 377

ՆԱԽԱԲԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիան (ՀՀ ԳԱԱ), 2018թ. հոկտեմբերին բոլորեց իր հիմնադրման 75-ամյակը: Ժամանակակից գիտության տարբեր բնագավառներում իր հետազոտություններով հայտնի գիտական կենտրոնի համար 75 տարիները պատմական այնպիսի սահմանագիծ է, որը հնարավորություն է ընձեռում որոշակիորեն խոսել նրա անցած արգասավոր ուղու մասին:

Սակայն պետք է նշել, որ Հայաստանում գիտությունը, մինչև ակադեմիայի հիմնադրումը արդեն հարուստ ավանդույթներ ուներ, և հենց այդ ավանդույթները, պատմական արժեքներն ու փորձը պատվանդան դարձան գիտությունների ակադեմիայի ձևավորման համար: Մրանով է բացատրվում այն հանգամանքը, որ այն ժամանակվա ԽՍՀՄ կառավարությունն, ընդառաջելով ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի ղեկավարության առաջարկությանը, համաձայնվեց պատերազմող, նյութական ծանր պայմաններում գտնվող Հայաստանում ստեղծել գիտությունների ակադեմիա:

Այդուհանդերձ, ժամանակի առումով շատ կարևոր է պատմաքաղաքական այն իրադրությունը, որ 1941-1945 թթ. Հայրենական մեծ պատերազմի ահեղ օրերին ստեղծվեց Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան:

Ի կատարումն ԽՍՀՄ կառավարության 1943թ. հոկտեմբերի 29-ի (թիվ 1189) որոշման, Հայաստանի կառավարությունը նույն թվականի նոյեմբերի 10-ին որոշում ընդունեց, որտեղ ասված էր նկատի ունենալով Հայաստանի գիտական հիմնարկների ցանցի լայն զարգացումը, բարձրորակ գիտական աշխատողների կադրերի աճը և տնտեսության ու մշակույթի զարգացման գործում նրանց արդյունավետ աշխատանքը, ի շահ գիտական աշխատանքի հետագա, ավելի նպատակասլաց զարգացման և հանրապետության գիտահետազոտական հիմնարկների ղեկավարությունը մի կենտրոնում միավորելու նպատակով ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական մասնաճյուղի հիման

վրա Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանում կազմակերպել Հայկական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիա: Այնուհետև որոշման մեջ նշված էին այն միջոցառումները, որոնք անհրաժեշտ էին ակադեմիա հիմնադրելու համար:

1992թ. Հայաստանի երրորդ հանրապետության հռչակումից հետո ՀՍՄՀ գիտությունների ակադեմիան վերանվանվում է Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիա (ՀՀ ԳԱԱ):

Երևանում գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրումը նոր փուլ սկզբնավորեց Հայաստանում գիտության պատմության մեջ, գիտություն, որի արմատները հեռավոր անցյալից են գալիս: Անցյալում Հայաստանում ի հայտ են եկել մի ամբողջ շարք գիտական կենտրոններ Գլաձորում, Տաթևում, Անիում, Հաղպատում, Մանահինում, Բարձրբերդում, ինչպես նաև միջին դարերում Հայաստանի տարբեր վայրերում գործող համալսարաններ ու ճեմարաններ: Սակայն ազգային պետականության բացակայության պատճառով ստեղծված անապահովությունը նրա բազմաթիվ ականավոր ներկայացուցիչների ստիպել է հանգրվան գտնել Հայաստանի սահմաններից դուրս, օտար ափերում, որտեղ ստեղծվել են հայ գիտակրթական և մշակույթի նոր կենտրոններ: Գիտության պատմության մեջ արժանահիշատակ էջեր են թողել Մխիթարյան միաբանությունը, Թիֆլիսի Ներսիսյան դպրոցը, Մոսկվայի Լազարյան ճեմարանը, Կ. Պոլսի դպրոցները, Կազանի և Ս. Պետերբուրգի համալսարանների հայագիտական ամբիոնները և մի շարք այլ գիտակրթական օջախներ:

Հանրապետությունում գիտության և տեխնիկայի զարգացումը, ինչպես նաև գիտական երիտասարդության մասնագիտական պատրաստվածությունն ու աճը նախադրյալներ ստեղծեցին 1935 թ. Երևանում կազմակերպելու ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական մասնաճյուղը (Արմֆան), որն սկզբում ղեկավարում էր ականավոր գիտնական-երկրաբան ակադեմիկոս Յու. Լևինսոն-Լեսսինզը: Մինչ այդ նա արդեն եղել էր Հայաստանում, զբաղվել երկրաբանական հարցերի ուսումնասիրությամբ: 1938 թ. Արմֆանի նախագահ ընտրվեց ակա-

դեմիկոս Ն. Օրբելին, որը Հայաստանի նյութական մշակույթի պատմության խոշոր գիտակ էր, հոչակավոր կովկասագետ և արևելագետ: Այնուհետև ակադեմիան ղեկավարել են Վիկտոր Համբարձումյանը, Ֆադեյ Սարգսյանը, Ռադիկ Մարտիրոսյանը:

ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման հիշարժան տարելիցը մեծ հանդիսությամբ նշվեց ՀՀ ակադեմիայի ու Ալ.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի նիստերի մեծ դահլիճում, որտեղ ելույթ են ունեցել և համաշխարհային գիտության զարգացման գործում ՀՀ ԳԱԱ դերի ու նշանակության մասին են խոսել ՀՀ Նախագահը, ՌԴ, Բելառուսի, Ղազախստանի, Վրաստանի, Չեխիայի, Տաջիկստանի և այլ երկրների ակադեմիաների նախագահները և հույս են հայտնել, որ ՀՀ ԳԱԱ-ն, հանդիսանալով անցյալի ժառանգորդը, կշարունակի բարձր պահել անցյալի ավանդույթները, որին էլ կոչված է ակադեմիական գործող համակարգը ժամանակի պահանջներին համահունչ արդիականացնելով և բարեփոխելով այն:

Գիտությունը մի յուրահատուկ սպառողական արժեք է: Գիտական արդյունքը սովորական արդյունք չէ, որ ակնկալենք ստանալ եռամսյակով, կիսամյակով, 9 ամսով կամ տարվա կտրվածքով: Գիտական արդյունքը բացառիկ և յուրահատուկ ապրանք է, որն իր սպառողական արժեքը պահպանում է տասնյակ տարիներ, և բնականաբար դրա արդյունաստեղծ գործընթացն էլ երկարատև է, ու սովորական ապրանքի նման այն չպետք է շուկայականացնել¹:

Դրանցով էլ պայմանավորված է սույն գրքի հրապարակումը, դրա բովանդակության, կազմի ու կառուցվածքի ընտրությունը, որն ապագա սերունդներին փոխանցվում է որպես հայոց գիտության և, մասնավորապես, տնտեսագիտության հետագա զարգացման մոտիվացիա:

¹ Ազգային տնտեսություն, ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական հետազոծը (2007-2017թթ.). Եզրակացություններ, կիրառական առաջարկություններ: Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017, էջ 249:

ՀՀ ԳԱԱ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՄՆ ՈՒ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԸՆԹԱՑԸ²

Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիան (ՀԳԱԱ), հայ ժողովրդի գիտական մտքի գլխավոր կենտրոնը, 2018թ. հոկտեմբերին բոլորեց իր հիմնադրման 75-ամյակը: Ժամանակակից գիտության տարբեր բնագավառներում իր հետազոտություններով հայտնի գիտական կենտրոնի համար 75 տարիները պատմական այնպիսի սահմանագիծ է, որը հնարավորություն է ընձեռում որոշակիորեն խոսել նրա անցած արգասավոր ուղու մասին:

Սակայն պետք է նշել, որ Հայաստանում գիտությունը, մինչև ակադեմիայի հիմնադրումը արդեն հարուստ ավանդույթներ ուներ, և հենց այդ ավանդույթները, պատմական արժեքներն ու փորձը պատվանդան դարձան ՀԳԱԱ զարգացման համար:

Այդուհանդերձ, ժամանակի առումով շատ կարևոր է պատմաքաղաքական այն իրադրությունը, որ 1941-1945 թթ. Հայրենական մեծ պատերազմի ահեղ օրերին ստեղծվեց Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան:

1942թ. օգոստոսին, երբ Հայրենական մեծ պատերազմի խորհրդագերմանական ռազմաճակատի հարավային հատվածում ֆաշիստական զորքերը մի կողմից շտապում էին դուրս գալ Կովկասի ափերը, գրավել Ստալինգրադը, մյուս կողմից նրանց լեռնահրաձգային զորամիավորումները օդով օժանդակությամբ ամեն ինչ անում էին Կովկասյան լեռնաշղթայում Էլբրուսն ու Կազբեկը շրջանցելու և Անդրկովկաս ներխուժելու համար, իսկ խորհրդային զորքերը գերմարդկային ջանքեր գործադրելով ձախողում էին նրանց անընդմեջ գրոհները գիտության և ժամանակակից քաղաքականության համար շատ կարևոր

² Նյութի պատրաստման համար հիմք է հանդիսացել «Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիան 50 տարում. -Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 1994թ., 555 էջ» հրատարակությունը և ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստում ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռ.Մարտիրոսյանի զեկուցումը՝ հրապարակված «Գիտություն» թերթի 2018թ. հոկտեմբերի 10-ի թիվ 10 (323) համարում:

իրադարձություն էր տեղի ունենում այդ վայրերից ոչ շատ հեռու, դեպի հարավ ընկած հոչակավոր լեռնային զանգվածի՝ Արագածի փեշերին ... Գիտական բազմազան սարքերով բեռնված գրաստների քարավանը, որ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության անմիջական օգնությամբ ու օժանդակությամբ կազմակերպել էին գիտնական ֆիզիկոսները, սարն ի վեր գալարվող կածաններով, ծանոթ տեղաբնակների ուղեկցությամբ, բարձրանում էր գագաթի հավերժական ձյուններին ընդառաջ:

Գիտնականների այդ խիզախ ու հանդուգն արշավը, որ տեղի էր ունենում պատերազմական ծանր օրերին, նպատակ ուներ նոր հորիզոններ բացել նյութական աշխարհի զարգացման օրինաչափությունները մարդու կողմից ճանաչելու և դրանք ի շահ համայն մարդկության բարօրությանն ի սպաս դնելու ճանապարհին: Ֆիզիկոսներն Արագածի վրա իրական բան էին փնտրում: Պարզվում է, որ ինչպես գետնի տակ, հողի հաստ շերտերում կամ փլատակների մեջ, հազարամյակներ շարունակ «նիրհելուց» հետո, նորից լույս աշխարհ գալով անցած-գնացած իր ուղղությունների մասին մեզ հավաստի տվյալներ են հաղորդում մեր մոլորակի տարբեր վայրերում պեղումների ընթացքում հայտնաբերվող գտածոները, այնպես էլ տիեզերական անհունում լուսային տարիներ առաջ տեղի ունեցած երևույթների «գաղտնիքները» կարող են բացել մարդկային երևակայության սահմաններում երբևէ եղած հեռուներից եկող տիեզերական ճառագայթները, որոնք «ճանապարհ» են ընկել դեռևս այն ժամանակներում, երբ գուցե և չկար մեր մոլորակը: Հայտնի է, որ տակավին 1940-ական թվականներին աշխարհի տարբեր երկրների գիտնականների ջանքերով բացահայտվեց, որ տիեզերական ճառագայթների հետ «հանդիպելու» հարմար «վայրեր» են մթնոլորտի բարձր շերտերը, որտեղ նրանք հասնում են «անադարտ» վիճակում: Ահա թե ինչու էր այդ անսովոր քարավանը անսովոր կածաններով բարձրանում, բանաստեղծի խոսքերով ասած՝ «դեպի լյան Արարատ»: Ծովի մակերևույթից 3250 մետր բարձրությամբ ձյունածածկ հավերժական սառածության գոտում ստեղծվում էր

տիեզերական ճառագայթների հետազոտման մի յուրօրինակ կայան, որի հետ մեծ հույսեր էր կապում ֆիզիկական գիտությունը: Եվ ավելի քան կես դար է, ինչ այդ կայանը գործում է անընդմեջ՝ վիթխարի ներդրում կատարելով ժամանակակից ֆիզիկայի մի շարք առաջնակարգ հիմնահարցերի ուսումնասիրության բնագավառում:

Իսկ ինչո՞ւ որպես տիեզերական ճառագայթների հետազոտության մայր Արագածի գագաթն էր ընտրվել: Գիտության այդ ժամանակակից խիստ կարևոր ճյուղում իրենց հիմնարար հետազոտություններով արդեն լայն համբավի էին հասել հայ գիտնականներ, եղբայրներ Աբրահամ Ալիխանովը և Արտեմ Ալիխանյանը: Սակայն հայ գիտնականների նկատմամբ նախկին ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի սևեռուն ուշադրությունը չէր սահմանափակվում սուսկ տիեզերական ճառագայթներով: Ստվար թիվ էին կազմում Երևանում, Մոսկվայում, Լենինգրադում (այժմ՝ Ս.Պետերբուրգ), Սիբիրում, Միջին Ասիայում և մի շարք այլ վայրերում օգտակար գործ կատարող և լայն ճանաչում գտած հայ գիտնականները, և ակադեմիայի ղեկավարությունը համոզված էր, որ նրանց տված օգուտն անհամեմատ մեծ կլինի, եթե զգալի թվով հայ գիտնականներ համախմբվեն մեկ գիտական կենտրոնում, ստեղծվի միասնական ղեկավարությամբ գիտահետազոտական կազմակերպությունների կայուն ցանց և շարժման մեջ դրվի նրա ներուժը: Սրանով է բացատրվում այն հանգամանքը, որ այն ժամանակվա ԽՍՀՄ կառավարությունն, ընդառաջելով գիտությունների ակադեմիայի ղեկավարության առաջարկությանը, համաձայնվեց պատերազմող, նյութական ծանր պայմաններում գտնվող Հայաստանում ստեղծել գիտությունների ակադեմիա:

Ի կատարումն ԽՍՀՄ կառավարության 1943թ. հոկտեմբերի 29-ի (թիվ 1189) որոշման, Հայաստանի կառավարությունը նույն թվականի նոյեմբերի 10-ին որոշում ընդունեց, որտեղ ասված էր՝ նկատի ունենալով Հայաստանի գիտական հիմնարկների ցանցի լայն զարգացումը, բարձրորակ գիտական աշխատողների կադրերի աճը և տնտեսության ու մշակույթի զարգացման

գործում նրանց արդյունավետ աշխատանքը, ի շահ գիտական աշխատանքի հետագա, ավելի նպատակասլաց զարգացման և հանրապետության գիտահետազոտական հիմնարկների ղեկավարությունը մի կենտրոնում միավորելու նպատակով ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական մասնաճյուղի հիման վրա Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանում կազմակերպել Հայկական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիա: Այնուհետև որոշման մեջ նշված էին այն միջոցառումները, որոնք անհրաժեշտ էին ակադեմիա հիմնադրելու համար:

Երևանում գիտությունների ազգային ակադեմիայի հիմնադրումը նոր փուլ սկզբնավորեց Հայաստանում գիտության պատմության մեջ, գիտություն, որի արմատները հեռավոր անցյալից են գալիս: Գիտության ու մշակույթի, ազգային գրականության ու արվեստի զարգացման համար վճռական նշանակություն ունեցավ հայ գրերի գյուտը, որ 4-5-րդ դարերի սահմանագլխին կատարեց Մեսրոպ Մաշտոցը՝ կաթողիկոս Սահակ Պարթևի և Վռամշապուհ արքայի օժանդակությամբ և հովանավորությամբ: Ի սկզբանե Հայաստանում գիտության զարգացման համար նշանաբան դարձան մեսրոպատառ գրված հայերեն առաջին բառերը «ճանաչել զհմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»: Այս նշանաբանի ներքո էլ վրա հասավ հայ հոգևոր մշակույթի ոսկե դարը, հայերեն թարգմանվեց Աստվածաշունչը, պատմահայր Մովսես Խորենացին շարադրեց նախորդ հազարամյակների հայոց պատմությունը, ստեղծվեց ազգային դպրոցը, աննախադեպ ծաղկում ապրեց գիտությունը, ազգային գիրն ու գրականությունը: Ոսկեդարն այնպես արգասավորեց հայ ոգին, որ հետագա դարերում ևս, չնայած հայ ժողովրդին բաժին ընկած դաժան փորձություններին, գիտության, գրականության ու արվեստի տարբեր ճյուղերում ստեղծվեցին մնայուն արժեքներ, որոնք տոգորված են մարդուն և աշխարհը ճանաչելու և կատարելագործելու վեհ գաղափարներով: Այդ է վկայում Դավիթ Անհաղթի (11-րդ դ.), Անանիա Շիրակացու (7-րդ դ.), Գրիգոր Նարեկացու (10-րդ դ.), Գրիգոր Մազիստրոսի (11-րդ դ.), Մխիթար Հերացու (12-րդ դ.), Մխիթար Գոշի (12-րդ դ.),

Թորոս Ռոսլինի (13-րդ դ.), Գրիգոր Տաթևացու (15-րդ դ.) և նրանց ժամանակակից ու հաջորդ բազմաթիվ մտածողների թողած հարուստ գիտական ժառանգությունը, որով իրավամբ հպարտանում է հայ ժողովուրդը: Գիտական մտքի բարձր մակարդակի մասին է խոսում նաև այն, որ անցյալում Հայաստանում ի հայտ են եկել մի ամբողջ շարք գիտական կենտրոններ Գլաձորում, Տաթևում, Անիում, Հաղպատում, Սանահինում, Բարձրբերդում, ինչպես նաև միջին դարերում Հայաստանի տարբեր վայրերում գործող համալսարաններն ու ճեմարանները:

Հայ գիտական միտքը շարունակել է իր ստեղծագործական խիզախումները նոր ժամանակներում ևս: Մակայն ազգային պետականության բացակայության պատճառով ստեղծված անպահովությունը նրա բազմաթիվ ականավոր ներկայացուցիչների ստիպել է հանգրվան գտնել Հայաստանի սահմաններից դուրս, օտար ափերում, որտեղ ստեղծվել են հայ մշակույթի նոր կենտրոններ: Գիտության պատմության մեջ արժանահիշատակ էջեր են թողել Մխիթարյան միաբանությունը, Թիֆլիսի Ներսիսյան դպրոցը, Մոսկվայի Լազարյան ճեմարանը, Կ. Պոլսի դպրոցները, Կազանի և Ս. Պետերբուրգի համալսարանների հայագիտական ամբիոնները և մի շարք այլ գիտակրթական օջախներ:

Հայաստանում գիտության զարգացման համար աննախընթաց հեռանկարներ բացվեցին, երբ վերահաստատվեց հայ ժողովրդի ազգային պետականությունը, ստեղծվեց Հայաստանի առաջին հանրապետությունը (1918-1920 թթ.): Նորաստեղծ պետությունը ստիպված էր գործել անսովոր բարդ ու դժվարին պայմաններում: Այդուհանդերձ հենց այդ ժամանակ կատարվեցին գիտության նկատմամբ պետական հովանավորություն սահմանելու նպատակով արվող առաջին քայլերը:

1919թ. Ալեքսանդրապոլում հիմնադրվեց Երևանի համալսարանը, ծրագրվում էր բացել մասնագիտական գիտաուսումնական հաստատություններ, Հայաստան վերադարձան մի շարք հայ գիտնականներ, որոնք մինչ այդ ապրում ու աշխա-

տում էին նրա սահմաններից դուրս: Սակայն երկրում ստեղծված տնտեսական և քաղաքական վիճակը հնարավորություն չտվեց սկսված գործը ծավալելու այնպիսի թափով, ինչպիսին ենթադրվում էր, և միայն հետագայում, երկրորդ հանրապետության գոյության տարիներին՝ սկսած 1920 թվականի վերջից, երկրի տնտեսական բարգավաճմանը զուգընթաց, Հայաստանում աննախընթաց թափ ստացավ գիտության զարգացումը:

Մինչ 1930-ական թթ. կեսերը Հայաստանում գիտական մտքի հիմնական օջախը և գիտական պրոբլեմների մշակման գլխավոր կենտրոնը Երևանի պետական համալսարանն էր, որտեղ արդեն այն ժամանակ գործում էր ականավոր հայ գիտնականների մի ամբողջ համաստեղություն, որոնք կրթություն էին ստացել Ռուսաստանի և արտասահմանյան մի շարք երկրների ուսումնական հաստատություններում և որոշակի գիտական աշխատանք էր կատարվում արվեստի և գիտության ինստիտուտում, որ կազմակերպվել էր Երևանում 1925 թ., ինչպես նաև այն մասնագիտական լաբորատորիաներում, որոնք ստեղծվել էին արդյունաբերական ձեռնարկություններին կից: Հայաստանում գիտական կյանքն ավելի աշխուժացավ առաջին երկու հնգամյակների տարիներին, երբ իրենց գործունեությունը ծավալեցին նոր բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները և կազմակերպվեցին առաջին ճյուղային գիտահետազոտական հիմնարկները: Ծրագրավորված աշխատանք սկսվեց գիտական կադրերի պատրաստման ուղղությամբ, հատուկ ուշադրություն դարձվեց հատկապես ֆիզիկամաթեմատիկական և տեխնիկական գիտությունների գծով կադրերի պատրաստմանը: Մոսկվայի և Լենինգրադի, իսկ երեսնական թթ. ի վեր նաև Երևանի բուհերի ասպիրանտուրայում սովորում էին հարյուրավոր շրջանավարտներ, որոնք հաջողությամբ ավարտելով ուսումը և գիտական որակավորում ստանալով, համալրեցին հանրապետության գիտաուսումնական կազմակերպությունների աշխատակիցների շարքերը, դարձան Հայաստանում գիտական նոր ուղղությունների հիմնադրման երիտա-

սարդացման առաջատար ուժը: Պետական հովանավորությամբ ծրագրավորված գործ էր կատարվում գիտական աշխատանքների նյութատեխնիկական կայուն բազա ստեղծելու ուղղությամբ:

Հանրապետությունում գիտության և տեխնիկայի զարգացումը, ինչպես նաև գիտական երիտասարդության մասնագիտական պատրաստվածությունն ու աճը նախադրյալներ ստեղծեցին 1935 թ. Երևանում կազմակերպելու ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական մասնաճյուղը (Արմֆան), որն սկզբում ղեկավարում էր ականավոր գիտնական-երկրաբան ակադեմիկոս Յու. Լեինսոնէեսինգը: Մինչ այդ նա արդեն եղել էր Հայաստանում, զբաղվել երկրաբանական հարցերի ուսումնասիրությամբ: 1938 թ. Արմֆանի նախագահ ընտրվեց ակադեմիկոս Հ. Օրբելին, որը Հայաստանի նյութական մշակույթի պատմության խոշոր գիտակ էր, հռչակավոր կովկասագետ և արևելագետ:

ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի անմիջական օգնությամբ Արմֆանում սկսվեց ժամանակակից գիտության համալիրի ձևավորումը: Հասարակական գիտությունների, մասնավորապես հայագիտական հետազոտությունների գծով կատարվող աշխատանքներին զուգընթաց նախապատերազմյան շրջանում հանրապետությունում մեծ աշխատանք կատարվեց քիմիական, երկրաբանական, կենսաբանական, գյուղատնտեսական և բժշկական գիտությունների բնագավառներում: Հատկանշական է նաև այն սերտ կապը, որ ստեղծվեց գիտահետազոտական հիմնարկների և արտադրական ձեռնարկությունների միջև. հանրապետության ժողովրդական տնտեսության տարբեր ճյուղերի զարգացման շատ հարցեր իրենց լիարժեք պատասխանն էին գտնում տեղում կատարվող գիտական հետազոտությունների շնորհիվ:

Արմֆանում կատարվող գիտահետազոտական աշխատանքի ընդհանուր արդյունքներն ամփոփվեցին Երևանում 1940 թ. նոյեմբերին տեղի ունեցած գիտական նստաշրջանում: Այդտեղ գիտական զեկուցումներով հանդես եկան ակադեմի-

կոսներ Լևոն Օրբելին, Հովսեփ Օրբելին, Հակոբ Մանանդյանը, ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից անդամ Էզրաս Հասրաթյանը, հանրապետության գիտական մտքի երիտասարդ ներկայացուցիչներ: Մեծ հետաքրքրություն առաջացրին նաև ոուս նշանավոր գիտնական-ակադեմիկոսների՝ պատմաբան Բորիս Գրեկովի և մեքենաշինարար Եվգենի Չաղակովի գեկուցումները: Նստաշրջանը ցույց տվեց, որ Արմֆանում գիտական կադրերի աճի շնորհիվ ձեռնարկվել են կարևոր նշանակություն ունեցող գիտական հետազոտություններ, որոնք աչքի են ընկնում ինչպես մտահղացման ու կատարման յուրօրինակությամբ, այնպես էլ գիտության տվյալ ճյուղի առանցքային հարցերի լայն ընդգրկումներով:

1930-ական թթ. երկրորդ կեսին Արմֆանի գործունեությունը ժամանակի առումով համընկնում է այն շրջանին, երբ երկրով մեկ ծավալվել էին ստալինյան բռնությունները, որոնց զոհ դարձան գիտական շատ աշխատողներ: Ռեպրեսիայի ենթարկվեցին Հրաչյա Աճառյանը, Կարապետ Մելիք-Օհանջանյանը, Ստեփան Ղամբարյանը, Սիմոն Հակոբյանը, Հովհաննես Նավակատիկյանը, Ներսիկ Ստեփանյանը, Արշակ Տոնյանը և շատ ուրիշներ:

Այսպիսով, Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի ստեղծման նախադրյալներն ունեին և՛ դրական, և՛ բացասական կողմեր: Միաժամանակ պետք է նշել, որ հայկական ակադեմիան իր որոշ ուրույն գծերով չէր կարող չտարբերվել այդ ժամանակ արդեն գործող, կամ մոտ ապագայում, ետպատերազմյան առաջին տարիներին ստեղծված միութենական-հանրապետական մյուս ակադեմիաներից:

Հայաստանի ժողկոմխորհի հայտնի որոշմամբ ստեղծվեց կառավարական հատուկ հանձնաժողով, որի խնդիրն էր միութենական գիտությունների ակադեմիայի նախագահության ներկայացուցչի հետ համատեղ մշակել և կառավարության քննարկմանը ներկայացնել Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի կազմին, գիտական հիմնարկների կազմակերպմանը և նյութատեխնիկական բազային վերաբերող հիմնահարցերը:

Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի առաջին, հիմնադիր անձնակազմի համար՝ գիտական հիմնարկների, բուհերի գիտական խորհուրդների, ստեղծագործական կազմակերպությունների կողմից առաջադրվեց 44 թեկնածու: Ժողովուրդին 1943 թ. նոյեմբերի 25-ին լսելով կառավարական հանձնաժողովի առաջարկությունները՝ որոշեց հաստատել ակադեմիայի հիմնադիր կազմը՝ բաղկացած 23 անդամից (ակադեմիկոսներից): Ակադեմիան իր կազմի մեջ ընդգրկեց բնական և հասարակական գիտությունների գծով ականավոր գիտնականների, որոնք գերազանցապես հայ մտավորականության ավագ սերնդի ներկայացուցիչներ էին և ջանադրաբար մասնակցում էին Հայաստանի գիտամշակութային կյանքին: Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի առաջին կազմի մեջ մտան Մանուկ Աբեղյանը (գրականագիտություն), Աբրահամ Ալիխանովը (փորձարարական ֆիզիկա), Արտեմ Ալիխանյանը (ֆիզիկա), Հրաչյա Աճառյանը (լեզվագիտություն), Հրաչյա Բունիաթյանը (կենսաքիմիա), Վարդան Գուլբանյանը (գենետիկա), Իվան Եղիազարովը (հիդրոէներգետիկա), Ալեքսանդր Թամամշևը (անասնաբուծություն), Միքայել Թումանյանը (բույսերի գենետիկա և սելեկցիա), Վաչե Իսագուլյանը (օրգանական քիմիա), Ավետիք Իսահակյանը (գրականություն), Սահակ Կարապետյանը (գյուղատնտեսական կենդանիների ֆիզիոլոգիա), Խաչատուր Կոչոտյանը (համեմատական ֆիզիոլոգիա), Ալեքսանդր Հակոբյանը (թերմոդինամիկա), Վիկտոր Համբարձումյանը (աստղաֆիզիկա), Լևոն Հովհաննիսյանը (բժշկագիտություն), Գրիգոր Ղափանցյանը (լեզվաբանություն), Ստեփան Մալխասյանը (բանասիրություն), Հակոբ Մանանդյանը (պատմություն), Կոնստանտին Պաֆֆենհոլցը (երկրաբանություն), Արսեն Տերտերյանը (գրականագիտություն), Հովսեփ Օրբելին (արևելագիտություն) և Լևոն Օրբելին (ֆիզիոլոգիա):

Ժողովուրդիը հաստատեց գիտությունների ակադեմիայի կանոնադրությունը:

Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի բացումը տեղի ունեցավ 1943 թ. նոյեմբերի 29-ին, Խորհրդային Հայաստանի

110162

23-րդ տարեդարձի օրը: Այլ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և ֆալետի թատրոնում այդ առթիվ կազմակերպված հանդիսավոր նիստին, որը փաստորեն ԳԱ հիմնադիր ժողովն էր, ակադեմիայի անդամների հետ միասին մասնակցում էին Հայկումկուսի կենտկոմի, ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի և ՀԽՍՀ ժողկոմխորհի ղեկավարությունը, հայ մտավորականության, Երևանի և գյուղական շրջանների, մայրաքաղաքի կայագործի ներկայացուցիչները, ԽՍՀՄ ԳԱ, Վրաստանի ԳԱ, միութենական ակադեմիայի ադրբեջանական մասնաճյուղի պատվիրակությունները:

Ժողովը բացեց Հայաստանի ԳԱ ավագագույն ակադեմիկոս Ստեփան Մալխասյանը:

Սահմանվեցին ԳԱ ընդհանուր խնդիրները, նրա մոտակա և ապագա անելիքները հանրապետության գիտական հիմնարկների աշխատողների ջանքերը միավորելու, ժողովրդական տնտեսության, գիտության. տեխնիկայի, մշակույթի պահանջներին համապատասխան նոր գիտական ուղղություններ մշակելու, նոր հետազոտություններ կատարելու գործում: ԳԱ կազմի մեջ մտան 25 գիտահետազոտական հիմնարկներ, ընդ որում Արմֆանի հիմնարկներն ամբողջությամբ, այդ թվում՝ քիմիական, երկրաբանության և հանքաբանության, կառուցվածքների և շինանյութերի, բուսաբանության, գենետիկայի և բույսերի, կենդանաբանության, խաղողագործության և զինեգործության, անասնապահության, դաշտավարության, գյուղատնտեսության, պատմության, գրականության ինստիտուտները: Ակադեմիային անցան նաև. Երևանի համալսարանի կազմում գտնվող ֆիզիկամաթեմատիկական ինստիտուտը և ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը, ինչպես նաև առանձին ժողկոմատների գերատեսչական ենթակայության որոշ գիտական կազմակերպություններ: Նրա կազմի մեջ մտավ Հայաստանի պատմության թանգարանը: Գիտահետազոտական հիմնարկների պատշաճ ղեկավարությունը ապահովելու համար ակադեմիայի կազմում ստեղծվեց չորս բաժանմունք. հասարակական գիտությունների (նախագահ՝ ակադեմիկոս Գրիգոր Ղափանցյան), կենսաբանական գիտությունների (նախագահ՝ ակադեմիկոս Խաչատուր Կոչտոյանց),

ֆիզիկամաթեմատիկական և բնական գիտությունների (նախագահ՝ ակադեմիկոս Իվան Եզիազարով), գյուղատնտեսական գիտությունների (նախագահ՝ ակադեմիկոս Միքայել Թումանյան):

Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի պրեզիդենտ ընտրվեց Հովսեփ Օրբելին, փոխպրեզիդենտներ՝ Վարդան Գուլբանյանը և Վիկտոր Համբարձումյանը:

Ժողովը սահմանեց, որ ակադեմիայի անձնակազմը բաղկացած է իսկական անդամներից (ակադեմիկոսներից), պատվավոր անդամներից և թղթակից անդամներից: Հետագայում ԳԱ կանոնադրությամբ սահմանվեց նաև «Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի արտասահմանյան անդամի» կարգավիճակը: Առաջին պատվավոր անդամ ընտրվեց նշանավոր ռուսաբան-աշխարհագետ, ԽՍՀՄ ԳԱ պրեզիդենտ Վլադիմիր Կոմարովը:

ԽՍՀՄ ԳԱ նախագահության անունից ելույթ ունենալով ժողովում, ակադեմիկոս Բորիս Գրեկովը նշեց, որ հայ ժողովրդի աշխարհի հնագույն ժողովուրդներից մեկի մշակույթը դարեր շարունակ իր դրսևորումն է գտել զանազան եղանակներով ու ձևերով: Նա ընդգծեց, որ պատմության նկատմամբ հայ ժողովրդի հետաքրքրությունը հանդիսանում է նրա բնորոշ կողմերից մեկը:

Ակադեմիայում հիմնարար աշխատանք ծավալվեց գիտության ու տեխնիկայի մի շարք հրատապ ուղղությունների գծով: Հատկապես նշանակալից և արգասավոր էին այն հետազոտությունները, որ սկսվեցին ֆիզիկամաթեմատիկական և տեխնիկական գիտությունների բնագավառում: Պատերազմի տարիներին այդ հետազոտությունները հիմնականում ուղղված լինելով ռազմաճակատի պահանջները բավարարելու նպատակին՝ արտադրական ձեռնարկությունների առջև ծառայած գիտատեսական ու կիրառական խնդիրների լուծմանը, միաժամանակ սկզբնավորեցին գիտական նոր ուղղություններ, որտեղ կատարվող մի շարք աշխատանքների արդյունքները հետագայում լայն ճանաչում գտան, դուրս եկան հանրապետության սահմաններից:

1944թ. ապրիլին տեղի ունեցավ ակադեմիայի ընդհանուր ժողովի և բաժանմունքների առաջին, իսկ նոյեմբերին՝ երկրորդ գիտական նստաշրջանը, որտեղ ամփոփվեցին ակադեմիայի գործունեության առաջին տարվա արդյունքները: Այդ ժամանակից սկսած ավանդական դարձան ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովները և նրա բաժանմունքների գիտական նստաշրջանները:

Հաշվի առնելով ֆիզիկամաթեմատիկական և տեխնիկական գիտությունների փորձաքարական բազայի ըստ ամենայնի ընդլայնման և ամրապնդման անհրաժեշտությունը, Հայաստանի կառավարությունն ընդառաջեց ընդհանուր ժողովի առաջարկությանը և ձեռնարկեց մի շարք միջոցներ, այդ թվում տիեզերական ճառագայթների Արագածի կայանի ընդլայնումն ու վերազինումը, ջրաէլեկտրական լաբորատորիայի շինարարությունը և այլն: Սկսվեցին Հայաստանում ժամանակակից աստղադիտարանի համար հարմար տեղի որոնումները, որոնք շուտով ավարտվեցին Բյուրականի ընտրությամբ:

1945թ. հուլիսին տեղի ունեցան ՀԳԱ կազմի համալրման առաջին ընտրությունները: Ընտրվեց 17 թղթակից անդամ: Վաստակաշատ, արդեն աշխատանքի երկարամյա փորձ ունեցող գիտնականների հետ միասին ակադեմիան համալրվեց գիտության տաղանդավոր երիտասարդ ներկայացուցիչներով: Արմեն Թախտաջյան, Արտաշես Շահինյան, Արմեն Նազարով, Սիքայել Չայլախյան, Բարդուղիմեոս Ֆանարջյան և ուրիշներ: ՀԳԱ թղթակից անդամներ ընտրվեցին նաև արտասահմանում աշխատող հայ գիտնականները՝ Փարիզի Պաստերի ինստիտուտի լաբորատորիայի վարիչ, ականավոր մանրէաբան, պրոֆեսոր Երվանդ Մանվելյանը և ԱՄՆ-ում էլեկտրատեխնիկական հաշվարկների գծով խոշորագույն մասնագետներից մեկը՝ Արամ Բոյաջյանը:

1947 թ. ՀԳԱ պրեզիդենտ ընտրվեց աշխարհահռչակ գիտնական Վիկտոր Համբարձումյանը, որը մինչ այդ, լինելով փոխպրեզիդենտ, գլխավորում էր նաև նորաստեղծ Բյուրականի աստղադիտարանը:

Ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանի 46 տարվա անընդ-մեջ ղեկավարությամբ Հայաստանի ակադեմիան ձևավորվեց, զարգացավ և համաշխարհային ճանաչում ձեռք բերեց, համար-վելով առաջավոր ակադեմիաներից մեկը:

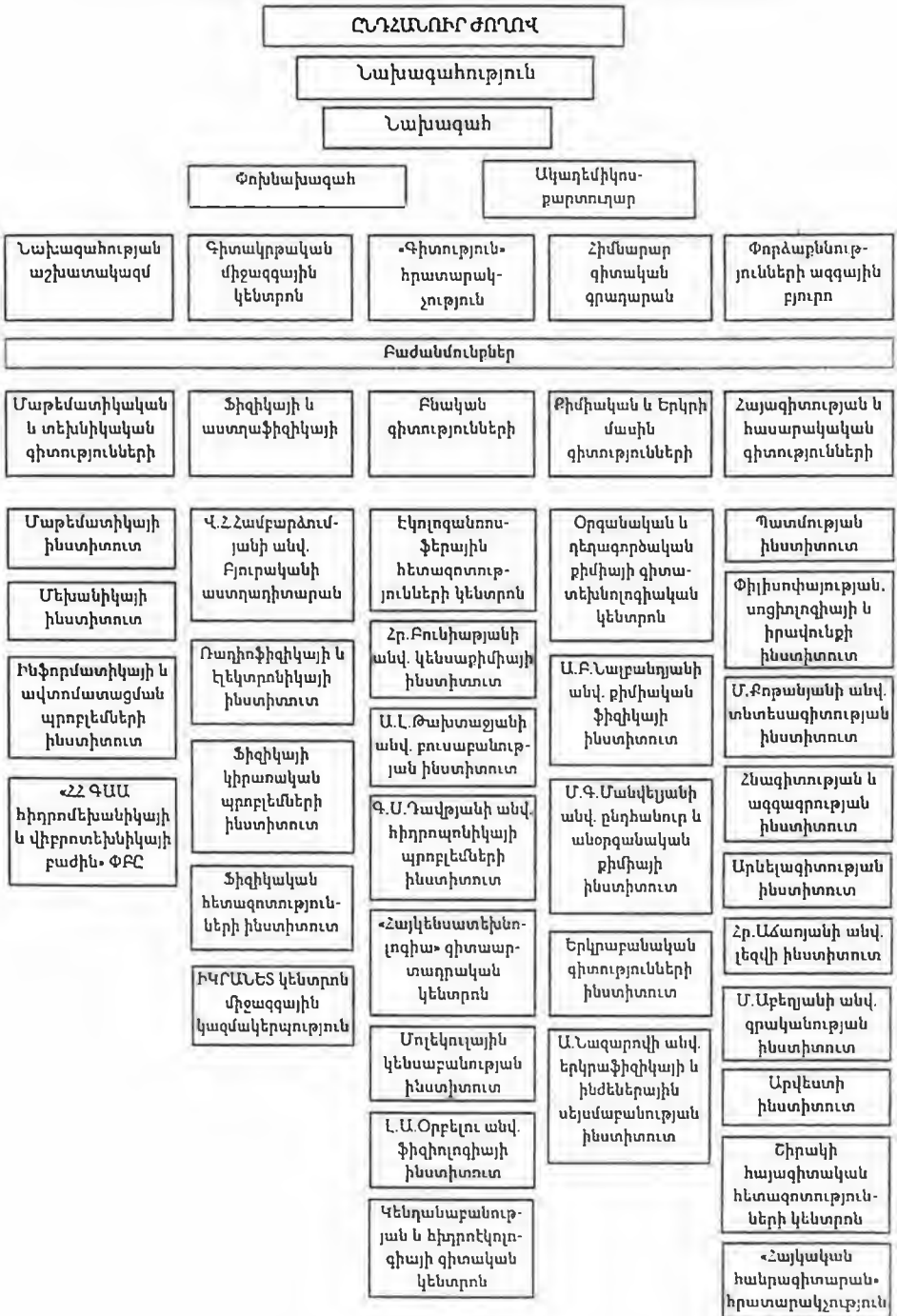
Հաշվի առնելով ակադեմիկոս Վ. Հ. Համբարձումյանի բա-ցառիկ վաստակը համաշխարհային գիտության զարգացման և Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի կազմավորման ու ղեկավարման գործում, նպատակային կարգով սահմանվել է ակադեմիայի պատվավոր պրեզիդենտի կարգավիճակ, և Վիկ-տոր Համբարձումյանը 1993 թ. մարտին ընտրվել է ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատվավոր պրեզի-դենտ:

ՀՀ ԳԱԱ-ի ղեկավարությունը իրականացվում է նրա նա-խագահության և բաժանմունքների միջոցով: ՀՀ ԳԱԱ-ն այժմ ունի 5 բաժանմունք, որոնք իրենց ենթակայության տակ ունեն մասնագիտացված ինստիտուտներ (տե՛ս էջ 18):

ՀՀ ԳԱԱ-ն սերտ համագործակցության մեջ է Երևանի պե-տական համալսարանի, Հայաստանի պետական ճարտարագի-տական համալսարանի և այլ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների հետ, իրագործում է հանրապետության մի շարք գիտահետազոտական ինստիտուտների գիտամեթո-դական ղեկավարությունը, և այլն:

ՀՀ ԳԱԱ ձեռքբերումները, տեսլականը և հեռանկարները ամփոփված են ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստում ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռ.Մար-տիրոսյանի զեկուցման մեջ: Մասնավորապես, Ռ.Մարտիրոսյանը նշում է, որ գիտության ոլորտի առջև ծառայած առաջնահերթ խնդիրներից է գիտական կադրերի երիտասարդացման հարցը: Չնայած պետական տարբեր մակարդակներում ընդունված որո-շումներին ու ծրագրերին՝ երիտասարդ կադրերի համար գի-տությունը այնուամենայնիվ, մնում է պակաս գրավիչ, շարու-նակվում է երիտասարդ կադրերի արտահոսքը գիտությունից այլ ոլորտներ, նաև արտերկիր:

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի կառուցվածքը

ԳԱԱ բաժանմունքների և ինստիտուտների գործունեության հիմնական ուղղություններից մեկը երիտասարդ կադրերով հետազոտական աշխատանքների ապահովվածությունն է: Վերականգնվել է ԳԱԱ երիտասարդ մասնագետների խորհուրդը, որն ակտիվ գործունեությամբ հասել է որոշակի հաջողությունների: Երիտասարդ գիտնականների մասնակցությամբ անց են կացվում բազմաթիվ գիտաժողովներ, հանդիպումներ, այլ միջոցառումներ և՛ Հայաստանում, և՛ արտերկրում: Լուծվել է երիտասարդ գիտնականների որոշ սոցիալական պրոբլեմներ: Մասնակիորեն լուծվել է երիտասարդների բնակարանային հարցը: Վերջերս նրանց համար շահագործման է հանձնվել 200 բնակարան բնակելի շենքերում: Տարաբնույթ միջոցառումների շնորհիվ աճել է երիտասարդ կադրերի թիվը հետազոտական աշխատանքներում, այժմ այն կազմում է ընդհանուր թվի 25-30 %-ը:

Համակարգի հիմնական կադրային պոտենցիալը ձևավորվում է բուհերի և ԳԱԱ-ի ուսումնագիտական կենտրոնի շրջանավարտների հաշվին: Ակադեմիան, որպես շահագրգիռ կողմ, ակտիվ համագործակցում է հանրապետության առաջատար բուհերի հետ: Կատարվում են համատեղ գիտական հետազոտություններ, որոնք իրականացվում են համատեղ ստեղծված գիտական և ուսումնական կառույցների օգնությամբ:

Գիտության և կրթության ինտեգրման ոլորտում նոր ենթակառուցվածքների ձևավորումը դարձել է անհրաժեշտություն՝ կապված տնտեսական համակարգի ձևավորման, գիտության և տեխնիկայի բնագավառում պետության դերի բարձրացման և բարձրագույն կրթության վերակառուցման հետ:

Վերջին տարիներին էապես բարելավվել է միջազգային գիտակրթական կենտրոնի գործունեությունը: Կենտրոնը, որպես կրթական հաստատություն, բարձր վարկանիշ ունի ոչ միայն հանրապետությունում, այլև ողջ տարածաշրջանում, որտեղ ուսանել են ցանկանում դիմորդներ տարածաշրջանի երկրներից: Կենտրոնը ուսուցումը իրականացնում է ասպիրանտական և մագիստրոսական ծրագրերով: Մագիստրոսական ուսուցումն իրականացվում է համապատասխան մասնագիտությամբ հե-

տագոտական ինստիտուտներում, որը ապահովում է ուսուցման գիտական բաղադրիչը: Կենտրոնի՝ թեմատիկ և բազային ֆինանսավորմամբ գիտական հետազոտությունների արդյունքները տպագրվում են հեղինակավոր միջազգային ամսագրերում: Այն իր ուսումնական և գիտական ծրագրերով կարող է դառնալ հետազոտական համալսարան:

ՀՀ ԳԱԱ միջազգային գործունեությունը նպատակաուղղված է նպաստելու ակադեմիայի գիտնականների առավել ակտիվ մասնակցությանը միջազգային գիտահետազոտական դրամաշնորհային ծրագրերին և միջազգային միջոցառումներին:

Վերջին տարիների ընթացքում մեծապես ակտիվացել է ակադեմիայի միջազգային համագործակցությունը: Նոր պայմանագրեր են ստորագրվել Ռուսաստանի Դաշնության, Լիտվայի, Ռումինիայի, Չինաստանի հասարակական գիտությունների, Հնդկաստանի գիտությունների ակադեմիաների հետ: Երկարատև համագործակցության արդյունքում համատեղ գիտական կառույցներ են ստեղծվել ֆրանսիական մի քանի համալսարանների և մեր՝ ֆիզիկական հետազոտությունների, երկրաբանական, հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտների հետ:

Վերջին տարիներին ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտները իրականացրել են 70-80 մեծ ու փոքր դրամաշնորհային ծրագիր: Դրամաշնորհները ոչ միայն բարելավում են կառույցի ֆինանսական վիճակը, այլև անմիջական կապ հաստատում գիտնականների միջև, նպաստում մեր գիտության՝ համաշխարհային գիտական գործընթացներին ինտեգրմանը:

Խիստ կարևորելով մայր հայրենիքի և սփյուռքահայ գիտնականների հզոր ներուժի համախմբումը, հայ գիտական միտքը Հայաստանի Հանրապետության ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության գիտության և տնտեսության զարգացմանն ուղղորդելը, դրանով իսկ խթանելով հայ գիտնականների համագործակցությունն ամբողջ աշխարհում՝ ԳԱԱ-ն 2007 թ. որոշում ընդունեց՝ ստեղծել ԳԱԱ սփյուռքի բաժին, որը պետք է իրականացնէր սփյուռքահայ գիտնականներին ԳԱԱ արտա-

սահմանյան անդամներ ընտրելու կազմակերպական և ապագա համագործակցության աշխատանքներ վարելու գործընթացը: Միյուրքի բաժինը կոորդինացնում և անմիջական կապ է հաստատում ԳԱԱ նախագահության և ԳԱԱ հայազգի արտասահմանյան անդամների, համակարգի ինստիտուտների և առանձին գիտաշխատողների միջև, հետևում է բոլոր պայմանավորվածությունների կատարմանը:

2018թվականի սկզբին ՀՀ ԳԱԱ արտասահմանյան անդամներ են ընտրվել հայազգի 135 հանրահայտ գիտնականներ 23 երկրներից: Միյուրքահայ գիտնականների հետ մեր գիտնականների համագործակցությունը բազմազան է ու բազմաբնույթ: Նրանց օգնությամբ իրականացվում է երիտասարդ կադրերի պատրաստումն ու վերապատրաստումը, մեր գիտնականների մասնակցությունը միջազգային գիտական, գիտակրթական ծրագրերին, կատարվում են համատեղ գիտական հետազոտություններ, արդյունքները տպագրվում են հեղինակավոր միջազգային գիտական հանդեսներում:

Նախագահության կազմում ստեղծվել է միջազգային դրամաշնորհների և ծրագրերի բաժին, որը համակարգում և տեղեկատվություն է տարածում, աշխատանքներ է տանում մեր հետազոտողներին եվրոպական ծրագրերում ներառելու համար, դրամաշնորհների մասին համապատասխան հայտեր կազմում:

ՀՀ ԳԱԱ կարևոր խնդիրներից է գիտատեխնիկական առաջընթացի և սկզբունքորեն նոր ուղիների բացահայտումը, մասնակցությունը հայրենական և համաշխարհային գիտության նվաճումների գործնական, կիրառական առաջարկությունների մշակմանը: Այդ խնդիրը լուծելու համար ՀՀ ԳԱԱ համակարգի գիտական ինստիտուտները, կարևորելով պետության տնտեսական և սոցիալական կարիքներին նպաստումը և գիտելիքի հիմքի վրա կառուցվող տնտեսության մեջ ներդրումների կատարումը, առաջարկություններ են ներկայացնում ՀՀ կառավարություն:

Այդ բնույթի աշխատանքների համակարգումը իրականացնելու նպատակով, նախագահության կազմում 2018 թվականին

ստեղծվել է առանձին կառույց: Նոր բաժնի հիմնական խնդիրը ՀՀ ԳԱԱ համակարգում ստացված կիրառական բնույթի գիտատեխնիկական արդյունքների ներկայացումն է հանրապետական և միջազգային շահագրգիռ կազմակերպություններին:

Համաշխարհային ընկերակցության զարգացման նոր միտումները կապվում են տարբեր երկրների միջև համագործակցության ընդլայնման հետ և ուղղված են մարդկության առջև ծառայած զլոբալ խնդիրների լուծմանը: Գիտության զարգացման նոր ռազմավարությունը առաջնությունը տալիս է այնպիսի հետազոտություններին, որոնք արժևորում են համաշխարհային ընկերակցության գոյությունը, նրա կայուն և անվտանգ զարգացման հեռանկարը:

Նշված խնդիրները լուծելու, ԳԱԱ համակարգի առկա վիճակի վերլուծության անցկացման, ինչպես նաև ունեցած ձեռքբերումները պահպանելու և զարգացնելու համար ԳԱԱ նախագահության որոշմամբ 2017թ. իրականացվել է համակարգի գիտական կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության գնահատումը:

Արդյունավետության գնահատման նպատակը ԳԱԱ համակարգում բարեփոխումների և կառավարման իրատեսական որոշումների մշակման և կայացման համար հիմնավորումների ձևավորումն է, հետևյալ թիրախային ուղղություններով.

- բարձրացնել գիտական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը՝ ավելացնելով ԳԱԱ ներդրումը երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման գործում,

- ավելացնել համաշխարհային գիտության մեջ ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների ներդրումը և ապահովել նրանց մրցունակությունը հետազոտությունների ու մշակումների համապատասխան ուղղություններով,

- բարձրացնել ԳԱԱ դերն ու հեղինակությունը հասարակության շրջանում,

- նպաստել ԳԱԱ ամբողջական ու արդյունավետ համակարգի ձևավորմանը:

ԳԱԱ յուրաքանչյուր գիտական կազմակերպության գործունեության գնահատման արդյունքների որակական ու քանակական վերլուծությունների ուսումնասիրությունը նախ հիմնավորում է համապատասխան թիրախային ուղղություններով բարեփոխումների իրականացման անհրաժեշտությունը, երկրորդը դրա հիման վրա ձևակերպվել են մի շարք խնդիրներ և մշակվել են բարեփոխումների իրականացման միջոցառումների ծրագրեր վերը նշված թիրախային ուղղություններով:

ԳԱԱ-ում արդեն իսկ իրականացվող բարեփոխումների ծրագրերում ներառված են բազմաթիվ միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ ներքին կառուցվածքային բարեփոխումները և օպտիմալացումը, գիտական ուղղությունների և թեմաների արդիականացումը, լաբորատոր սարքերի և տեխնիկական միջոցառումների ձեռքբերումը, կիրառական ուղղվածության աշխատանքների և գիտական արդյունքների առևտրայնացման ավելացումը, միջազգային գիտատեխնիկական համագործակցության էլ ավելի ընդլայնումը, երիտասարդ մասնագետներին աջակցումը, գիտության և կրթության ինտեգրման խորացումը և բարձր որակավորմամբ մասնագետների պատրաստումը և այլն:

Պետք է նշել, որ ԳԱԱ կադրային ներուժը ունակ է նաև գիտականորեն հետազոտելու և լուծումներ առաջարկելու հանրապետության տնտեսության և ռազմական արդյունաբերության առջև ծառայած շատ ու շատ խնդիրների ուղղությամբ, եթե այդպիսի պատվերներ տրվեն:

Իր գոյության 75 տարիների ընթացքում ակադեմիան կուտակել է գիտագործնական հսկայական փորձ, արժանացել է միջազգային գիտական հանրության բարձր գնահատականին, վայելում է հարգանք և հեղինակություն: Ակադեմիայի համակարգում ձևավորվել են բազմաթիվ գիտական դպրոցներ, որոնք միշտ էլ պատվով են ներկայացրել Հայաստանը միջազգային ասպարեզում: Ակադեմիայի համակարգի բազմաթիվ գիտական կազմակերպություններ մշտապես գիտական իրենց ձեռքբերումները անհատույց ծառայեցրել են պետությանն ու ժողովրդին:

Հատկապես մեծ է ակադեմիայի համակարգող դերը հայագիտության, հասարակական այլ հիմնարար ու կիրառական, բնական գիտությունների բնագավառում:

Այսօր էլ ակադեմիան իր կազմակերպություններով հանդերձ, գիտական մեծ ուժ է, ճիշտ կազմակերպման և օգտագործման դեպքում այն կարող է եսպես նպաստել Հայաստանի Հանրապետության կայուն զարգացմանը պետության և հասարակության բոլոր բնագավառներում:

1935-ից գործող ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի հայկական մասնաճյուղի (Արմֆան) հիման վրա, 1943-ի նոյեմբերին հիմնադրվել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան, որը հետագայում վերանվանվեց ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա: Լինելով բարձրագույն գիտական հիմնարկություն այն միավորում է հանրապետության հիմնական գիտական ներուժը: Նրա մաթեմատիկական ու տեխնիկական գիտությունների, ֆիզիկայի և աստղաֆիզիկայի, բնական գիտությունների, քիմիական և երկրի մասին գիտությունների, հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքների միջոցով կազմակերպվում, իրականացվում և համակարգվում են հանրապետությունում կատարվող հիմնարար ու կիրառական գիտական հետազոտությունները:

1. ՀՀ ԳԱԱ-ն՝ 1943-1947-ին

ՕՐԲԵԼԻ ՀՈՎՍԵՓ ԱՐԳԱՐԻ

(1887-1961)

Ծնվել է Քութախում: 1911-ին ավարտել է Պետերբուրգի համալսարանի պատմաբանասիրական ֆակուլտետը: 1920-ին ընտրվել է Լենինգրադի Էրմիտաժի ավանդապահ, 1926-ին հիմնադրել և գլխավորել է ԱՐԼ-ի բաժինը, 1934-1951-ին՝ Էրմիտաժի տնօրեն: 1935-ին ընտրվել է ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս: 1937-38-ին համատեղության կարգով եղել է ԽՍՀՄ ԳԱ նյութամշակույթի պատմության ինստիտուտի

³ ՀՀ ԳԱԱ նախագահների կենսագրական նյութերի պատրաստման համար հիմք են հանդիսացել ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիակոս Ռ.Մարտիրոսյանի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների» 2016թ. մայիս-օգոստոս 2 (647) համարը, և Հայկական համառոտ հանրագիտարան N4, Երևան, 2003թ., էջ 368, 933-934, Հայկական համառոտ հանրագիտարան N 3, Երևան, 1999թ. էջ 78-79 հրապարակված տեղեկատվությունները:

տնօրեն: 1938-ին ընտրվել է ԽՍՀՄ ԳԱ հայկական բաժանմունքի (Արմֆան) նախագահության նախագահ, իսկ 1943-1947-ի ՀԽՍՀ ԳԱ առաջին նախագահ: 1955-56-ին եղել է Լենինգրադի պետական համալսարանի արևելագիտության ֆակուլտետի դեկան, 1956-ին հիմնադրել և ղեկավարել է ԽՍՀՄ ԳԱ արևելագիտության ինստիտուտի Լենինգրադի բաժանմունքը:

Օրբելու ուսումնասիրությունները վերաբերում են հայագիտությանը, հնագիտությանը:

2. 33 ԳԱԱ-ն՝ 1947-1993-ին

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՍԱՀԱՍՊԻ

(1908-1996)

Ծնվել է Թիֆլիսում: 1928-ին ավարտել է Լենինգրադի համալսարանը: 1931-43-ին աշխատել է Լենինգրադի համալսարանում (1934-ից պրոֆեսոր): Եղել է ՍՍՀՄ-ում առաջին աստղաֆիզիկայի ամբիոնի վարիչը, Լենինգրադի համալսարանի աստղադիտարանի տնօրեն: 1943-ից աշխատել է Հայկական ՍՍՀ-ում, որի ԳԱ հիմնադիր անդամներից է և առաջին փոխնախագահը: 1943-ին ընտրվել է ՀՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս, 1933-ին ՍՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս: Եղել է ՀՍՍՀ ԳԱ Բյուրականի աստղադիտարանի հիմնադիր և տնօրեն (1946): 1947-1993-ին շուրջ կես դար եղել է Հայաստանի ԳԱԱ-ի նախագահը: Նա տեսական աստղաֆիզիկայի խորհրդային դպրոցի հիմնադիրներից է:

Աշխատանքները վերաբերում են տեսական աստղաֆիզիկայի, աստղերի ու միգամածությունների ֆիզիկայի, աստղաբաշխության ու աստղային դինամիկայի, արտագալակտիկ աստղագիտության, աստղերի և գալակտիկաների էվոլյուցիայի հարցերին:

3. ՀՀ ԳԱԱ-ն՝ 1993-2006-ին

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՖԱԴԵՅ ՏԱՃԱՏԻ

(1923-2010)

Ծնվել է Երևանում: 1946-ին ավարտել է Լենինգրադի ռազմական ակադեմիան: Տարբեր ղեկավար պաշտոններ է զբաղեցրել ԽՍՀՄ ՊՆ հրթիռահրետանային գլխավոր վարչությունում: Տեխնիկական գիտությունների դոկտոր (1973), գեներալ մայոր (1970), ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս (1977): 1967-77-ին եղել է Երևանի մաթեմատիկական մեթոնների ԳՀ-ի տնօրեն, 1977-89-ին ՀԽՍՀ նախարարների խորհրդի նախագահ, 1989-93-ին ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկատեխնիկական և ինֆորմատիկայի բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, 1993-2006-ին՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահ: Աշխատանքները վերաբերում են ռադիոֆիզիկայի, ռադիոէլեկտրոնիկայի, հաշվողական տեխնիկայի, կառավարման համակարգերի, արտադրական գործընթացների ավտոմատացման սարքերի և համակարգերի ստեղծման ու արտադրության մեջ ներդրման հարցերին:

4. ՀՀ ԳԱԱ-ն՝ 2006-ից հետո

ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ՈՎԴԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ

(1936)

Ծնվել է 1936 թ. մայիսի 1-ին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտակերտի շրջանի Մատաղիս գյուղում: Միջնակարգն ավարտելուց հետո նա ընդունվել է Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետ ավարտելով այն 1958 թ.: Իր գիտական գործունեությունը նա սկսել է ՀԳԱ Բյուրականի աստղադիտարանում, ապա Աշտարակում ՀԳԱ ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտում: Աշխարհահռչակ աստղաֆիզիկոս Վ. Համբարձումյանի առաջարկությամբ Ռ. Մարտիրոսյանը 1960 թ. մեկնում

է Մոսկվա և ընդունվում ԽՍՀՄ ԳԱ Լեբեդևի անվ. ֆիզիկայի ինստիտուտի ասպիրանտուրան: Այստեղ Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր, ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս Ա. Մ. Պրոխորովի ղեկավարությամբ սկսվում է Ռ. Մարտիրոսյանի արդյունաշատ գործունեությունը:

Ռ. Մարտիրոսյանը, 1964 թ. հաջողությամբ պաշտպանելով թեկնածուական ատենախոսությունը, վերադառնում է Աշտարակ՝ ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտ: Երիտասարդ գիտնականը ստացել էր գալակտիկայի հետ կապված նշանակալի արդյունքներ, ուստի Վ. Համբարձումյանը նրան խորհուրդ է տալիս իր հետազոտությունները շարունակել ինստիտուտում: Այդ նպատակով ՀԳԱ նախագահության որոշմամբ ինստիտուտում ստեղծվում է քվանտային ուժեղացուցիչների լաբորատորիա Ռ. Մարտիրոսյանի ղեկավարությամբ: 1970 թ. նա նշանակվում է ինստիտուտի տնօրենի գիտական աշխատանքների գծով տեղակալ, 1980-ից՝ տնօրեն: Նրա ջանքերով և գործուն մասնակցությամբ ինստիտուտում ստեղծվեց նոր ուղղություն: Իր գիտական հետազոտությունների հետ է կապված նաև էներգետիկ մակարդակների գերբնակեցման նոր սխեմաների հայտնաբերումը:

Ռ. Մարտիրոսյանը 1980 թ. պաշտպանում է դոկտորական ատենախոսություն, իսկ 1984 թ. նրան շնորհվում է պրոֆեսորի կոչում: Գիտության բնագավառում ներդրած ծանրակշիռ ավանդի համար Ռ. Մարտիրոսյանը 1986 թ. ընտրվում է ՀԳԱ թղթակից անդամ, 1990 թ.՝ ակադեմիկոս: Նրա գիտական ղեկավարությամբ ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտում ստեղծված բարձր զգայնության ռադիոընդունիչ սարքերն ըստ ամենայնի կիրառվել են բնական պաշարների հետազոտման «Բնություն» և «Օվկիանոս» տիեզերական ծրագրերում, ինչպես նաև ռադիոաստղագիտական և բժշկակենսաբանական հետազոտություններում: Առանձնապես նշանակալի է Ռ. Մարտիրոսյանի ստանակցությունը տիեզերական տարածության ուսումնասիրություններին նվիրված ծրագրերին:

Ակադեմիկոս Ռ. Մարտիրոսյանը միջազգային գիտական

հանրության կողմից մեծապես գնահատված գիտնական է: Նրա գիտական վաստակն ամփոփված է 200-ից ավելի գիտական հրապարակումներում և երեք մենագրություններում, որոնցից երկուսը հրատարակվել են ԱՄՆ-ում և Շվեդիայում: Ռ. Մարտիրոսյանը 1965 թ. ի վեր դասավանդում է Երևանի պետական համալսարանի ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետում: Նրա նախաձեռնությամբ 1983 թ. այստեղ ստեղծվել է ԳԲՀ ռադիոֆիզիկայի ամբիոն (ներկայումս ԳԲՀ ռադիոֆիզիկայի և հեռահաղորդակցության ամբիոն), որն առ այսօր գործում է նրա ղեկավարությամբ: Մեծավաստակ գիտնականը Երևանի պետական համալսարանի ռեկտորն էր 1993-2006 թթ.: Այդ ընթացքում գիտնական-մանկավարժը հանդես է եկել որպես մայր բուռի հմուտ ղեկավար և արդյունաշատ կազմակերպիչ:

2006 թվականից Ռ. Մարտիրոսյանը ՀՀ ԳԱԱ նախագահն է: Իր ղեկավարությամբ լուրջ քայլեր արվեցին և շարունակում են արվել ակադեմիական հանրության համախմբման, ՀՀ ԳԱԱ համակարգի և նրա ներուժի պահպանման, միջազգային գիտական կապերի ընդլայնման ու բազմակողմանիության ապահովման գործում: Գիտակրթական, կազմակերպչական ու մանկավարժական հույժ գնահատելի գործունեության և ակնառու ձեռքբերումների համար Ռ. Մարտիրոսյանն արժանացել է Խորհրդային Միության, Հայաստանի, Ֆրանսիայի և Իտալիայի կառավարական բարձր պարգևների, նրան շնորհվել են բազմաթիվ մեդալներ ու շքանշաններ:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՄՆ ՈՒ ՉԱՐԳԱՅՍԱՆ ԸՆԹԱՑԶԸ

1940 թվականին ԽՍՀՄ ԳԱ հայկական մասնաճյուղի երկրաբանական ինստիտուտի կազմում ձևավորվում է մի խումբ, որը կոչված էր մշակելու հանրապետության ջրային ռեսուրսների օգտագործման գլխավոր պլանի տնտեսագիտական մասը: Այդ հիմքի վրա 1941 թվականին ստեղծվում է տնտեսագիտության սեկտոր (ղեկ. Ս.Խրիմյան), որը միավորում էր արդյունաբերության էկոնոմիկան, գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի և քարտեզագրական լաբորատորիայով աշխարհագրության խմբերը: Դա հանրապետությունում տնտեսագիտական բնույթի հետազոտություններ իրականացնող առաջին կառույցն էր, որը 1943թ. ընդգրկվեց Հայկական ՍՍՀ նորաստեղծ գիտությունների ակադեմիայի կազմում: Սեկտորի հետագա տասնամյակի հետազոտական գործունեությունը վերաբերում էր Հայաստանի տնտեսական պատմության, արդյունաբերության էկոնոմիկայի, երկաթուղային տրանսպորտի հարցերին: Այդ տարիներին մշակվել են հանձնարարականներ տարածքային կտրվածքով մեքենաշինական ձեռնարկությունների մասնագիտացման ու կոոպերացման վերաբերյալ, տրվել հանրապետության արդյունաբերական ձեռնարկությունների տերիտորիալ տեղաբաշխման նկարագրությունը, ստեղծվել է տնտեսական քարտեզ, որն արտադրողական ուժերի տարածքային տեղաբաշխման առաջին փորձն էր, ուրվագծվել է հանրապետության երկաթուղային տրանսպորտի զարգացման հիմնական ուղիները:

Այնուամենայնիվ, հանրապետության, առանց այն էլ, սակավ տնտեսագետ մասնագետները գործում էին անջատ-անջատ տարբեր գերատեսչական կազմակերպություններում, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ամբիոններում: Հետազոտական աշխատանքները նեղ էին իրենց ընդգրկում-

ներում, ցրված, իսկ հրատարակվող աշխատանքները՝ խիստ սակավ:

1955-ին տնտեսագիտության սեկտորը վերակազմավորվում է տնտեսագիտության ինստիտուտի (տնօրեն՝ Ա.Մարուխյան)՝ սկզբնավորելով վերջինիս տարեգրությունը, իսկ 1999թ. անվանակոչվեց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Մ.Քոթանյանի անվամբ: Ինստիտուտն ուներ երեք բաժիններ՝ քաղաքատնտեսության և ժողովրդական տնտեսության պատմության, արդյունաբերության էկոնոմիկայի և գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի: Ինստիտուտում կատարվող աշխատանքները հիմնականում վերաբերում էին ճյուղային տնտեսագիտության հարցերին:

1960 թվականին ինստիտուտի տնօրեն է նշանակվում Ա.Առաքելյանը: Ինստիտուտի համար սկսվում է նոր շրջան՝ հետազոտական գործունեության, նոր մշակումների և գիտական կադրերի պատրաստման առումներով: Կազմակերպվում են տնտեսական կապերի համալիր պրոբլեմների և կապիտալ ներդրումների արդյունավետության ու արդյունաբերության տեղաբաշխման բաժինները, տնտեսավիճակագրական լաբորատորիան: 1964-65թ.-ին ստեղծվում են տնտեսաշվարկի և նյութական շահագրգռվածության, իսկ այնուհետև՝ տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մեթոդների կիրառման բաժինները: Վերափոխվեց բաժինների թեմատիկան: Ինստիտուտի գործունեությունը ստացավ ծրագրային ուղղվածություն՝ երկարատև ժամանակի կտրվածքով: Տնտեսագիտական հետազոտությունների որոնումների առանցքը դարձան հասարակական արտադրության արդյունավետության բարձրացման խնդիրները, լույս տեսան բազմաթիվ աշխատություններ՝ առաջադրույթի տեսության ու կիրառական բազմաթիվ կողմերի արծարծումներով, հիմնական ֆոնդերի վերարտադրություն և արդյունավետություն, գիտատեխնիկական առաջընթաց՝ կառավարում և խթանում, տնտեսական հաշվարկ (Ա.Առաքելյան, Մ.Քոթանյան, Ռ.Միրզոյան, Լ. Անանյան), կապիտալ ներդրումների տնտեսական արդյունավետության գնահատում (Բ.Եղիազարյան), տրանսպորտի զարգացման հիմնախնդիրներ (Կ.Խուրշուդյան),

արտադրության տեխնիկական զարգացման կառավարում վերջնական արդյունքներով, երկրորդային ռեսուրսների օգտագործում (Ա.Մխիթարյան), շահեր և նյութական շահագրգռվածություն (Մ.Քոթանյան), ընդերքի երկրաբանական տնտեսական գնահատում, նյութական ռեսուրսների օգտագործման կառավարում (Բ.Սելվինսկայան), գիտություն-արտադրություն կապի փոխազդեցություն (Գ.Խանիկյան) և այլն:

Տնտեսության կառուցվածքային կատարելագործումը միջճյուղային հաշվեկշռի հարցը զուտ տեսությունից դարձրել էր օրակարգային անհրաժեշտություն: ՀՄՍՀ ԿՎԿ և ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի համատեղ աշխատանքով (գիտ. դեկ. Շ.Մարգարյան) կազմվել են հանրապետության առաջին միջճյուղային հաշվեկշիռները, դրանց գիտական ու գործնական արդյունքները՝ ամփոփելով նրա «Հայկական ՄՍՀ ժողովրդական տնտեսության միջճյուղային կապերը» (1970) մենագրության մեջ: Արգասաբեր էր ագրարային ոլորտի հետ կապված ինստիտուտում կատարվող ուսումնասիրությունները: Առաջին անգամ իրականացվում է հանրապետության հողային ֆոնդի տնտեսական գնահատում (Ն.Մանասերյան, Կ.Պոստշինիկովա, Լ.Ադամյան): Վերանայվում են մի շարք դրույթներ, որոնք չէին արտահայտում տնտեսության իրական վիճակը և առաջարկվում նոր լուծումներ՝ կապված կոլտնտեսություններում դիֆերենցիալ ռենտայի ձևավորման և իրացման պայմանների հետ:

Ինստիտուտի հետազոտական մյուս ոլորտներից են ժողովրդագրության և զբաղվածության քաղաքականության մշակման, բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների կառավարման փոփոխությունների և կանխատեսման հարցերը: 1968-ին Մոսկվայում հրատարակվում է «Բնակչության ընդլայնված վերարտադրությունը և աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործումը 1966-1985թթ. Հայկական ՄՍՀ-ում» կոլեկտիվ եռահատոր աշխատությունը (Վ.Խոջաբեկյանի ղեկավարությամբ): Տվյալ հիմնահարցի վերաբերյալ Հայաստանի և ԳԴՀ գիտությունների ակադեմիաների միջև կնքված երկկողմ համաձայնագրով 1976-80թթ. ծավալվեց բեղմնավոր գիտահետազոտական աշխա-

տանք, որի արդյունքներն արժանացան երկու ակադեմիաների բարձր գնահատականին և հրատարակվեցին գերմաներեն ու ռուսերեն: Ժողովրդագրության խնդիրները շարունակվել են նաև նորագույն ժամանակներում՝ ինստիտուտի թեմատիկայում դառնալով քաղաքակենտրոնացման, էթնոժողովրդագրության, բնակչության շարժի, աշխատանքի շուկայի և զբաղվածության պետական կարգավորման վերաբերյալ նոր մշակումների համար:

Սոցիալ-ժողովրդագրական և պատմական զարգացման առանձնահատկությունների բացահայտման ու գնահատման հիման վրա կանխատեսվել է Հայաստանի բնակչության ժողովրդագրական պատկերը երկարատև հեռանկարի տարբեր փուլերի համար: Դրանք, մասնավորապես ընդգրկում են 1966-1985թթ., 1971-2000թթ. և 1979-2015թթ. ժամանակահատվածները:

Ինստիտուտի թեմատիկան համահունչ էր միության առաջատար կենտրոնների հետազոտական նոր ուղղություններին: 1960-ականներին մաթեմատիկական մեթոդների կիրառմամբ մշակվում են ՀՍՍՀ տնտեսության ամփոփ ցուցանիշների հեռանկարային տարբերակներ, ինչպես նաև հիմնական ֆոնդերի և արտադրական կարողությունների օպտիմալ օգտագործման տնտեսագիտական մաթեմատիկական մոդել (Վ.Դադայան, Ա.Հարությունյան, Ս.Սուքիասյան), իսկ 70-ական թվականներից՝ գիտության էկոնոմիկայի, գիտության կառավարման, գիտահետազոտական կազմակերպությունների գործունեության գնահատման, վարձատրության հարցերը (Մ.Քոթանյան, Յու.Մաթևոսով, Ա.Մխիթարյան):

Հատկապես, սկսած 1950-ական թվականների վերջերից ինստիտուտը նշանակալից արդյունքների հասավ Հայաստանի տնտեսական պատմության և հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության հետազոտության բնագավառում: Պարբերացվել է XIX-XX դարերի Հայաստանի տնտեսական պատմությունը, տրվել հողային հարաբերությունների և տնտեսության մյուս ճյուղերի, ֆինանսների, բնակչության և նրա սոցիալական կազմի վերլուծությունը (Մ.Ադոնց, Հ.Թումանյան, Մ.Եզանյան,

Լ.Անանյան): Գրվել են մի շարք մենագրություններ հայ նշանավոր մտածողների սոցիալ-տնտեսական հայացքների վերաբերյալ վաղ միջնադար – ուշ միջնադար հետազոծով (Ն.Թովմասյան): Հրատարակվել են հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության առանձին շրջաններն ընդգրկող աշխատություններ, ուրվագծվել տնտեսագիտական մտքի հիմնական ուղղությունները (Ս.Զուրաբյան, Ն.Թովմասյան, Մ.Գրիգորյան): Սակայն, հարկ է նկատել, որ դրանցում, ինչպես նաև սոցիալիզմի տնտեսական կատեգորիաների ու օրենքների քննությունն ակնկալող ուսումնասիրություններում, տեսական միտքը ճանաչողական իմաստով ենթակա էր մարքսիստական հայեցողության նստվածքներին, ինչը սահմանափակում էր հետազոտական նոր որոնումները, երևույթները ենթարկելով միակողմանի մեկնություններին:

1980-ական թվականների վերջերին խորհրդային տնտեսագիտական մտքի մթնոլորտում նկատելի էր մի աննախադեպ աշխուժություն: Տնտեսական երևույթներն ու կատեգորիաները սկսեցին ստանալ նոր մեկնություններ: Այս իմաստով հիշարժան է Մ.Քոթակյանի, որը տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենն էր 1987-ից, «Գիտատեխնիկական հեղափոխությունը և տնտեսագիտության տեսությունը» (ռուս., 1988) մենագրությունը: Նրանում պահանջ է առաջարկվում ստեղծելու միասնական քաղաքատնտեսություն՝ վերացնելով քաղաքատնտեսության արհեստական բաժանումը կապիտալիզմի և սոցիալիզմի, իսկ արտադրության, բաշխման, փոխանակության կամ սպառման հարաբերությունների քննության ժամանակ արտադրությունը ելակետային համարելու դրույթը, հասարակական, կոլեկտիվ և անձնական շահերի դասակարգման մեջ անձնական շահին վերջին ֆունկցիա հատկացնելու մտայնությունը, սոցիալիզմի ժամանակ արտադրության միջոցների հանրայնացման արդյունքում տնտեսական ու սոցիալական հակասության հիմքերը վերանալու մասին վարկածը, հասարակության մտավոր ոլորտի դերի, արժեքի ստեղծման ժամանակ արտադրողական և ոչ արտադրողական աշխատանքը

սահմանազատող հայացքը և այլ հարցեր ստացել են այլ մեկնաբանություններ:

1990-ական թվականներին Հայաստանը դիմորոշվեց դեպի շուկայական տնտեսաձևը: Հետազոտություններ են կատարվել շրջանների տնտեսական ինքնուրույնության կառավարման, կանխատեսվել են տնտեսության զարգացման հիմնական ուղղությունները՝ դրանք դիտելով որպես երկրի տնտեսական անվտանգության կարևոր ռազմավարություն: Առաջարկվել են Սևանա լճի ավազանի տարածաշրջանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնական ուղղությունների, էկոլոգատնտեսական հիմնահարցերի մշակման, էներգախնայող միջոցառումներ, նշվել են էներգիայի այլընտրանքային արդյունքների արդյունավետ օգտագործումը բարձրացնելու ուղիները: Մշակվել են տուրիզմի ինդուստրիայի ստեղծման հանձնարարականներ (Ռ.Բասիսանով): Վերլուծվել են բարեփոխումների ռազմավարության և տակտիկայի հարցերը, հիմնավորվել են հանրապետության ազգային էկոնոմիկայի ստեղծման, անկախության և ազգապահպանության ռազմավարական ուղղությունները, շուկայական էկոնոմիկայի պետական վերահսկման և կարգավորիչ դերի, քաղաքակիրթ շուկա ձևավորելու անհրաժեշտությունը (Մ.Քոթանյան, Վ.Խոջաբեկյան):

Քննական վերլուծության են ենթարկվել ագրարային արմատական վերակառուցումների նախնական արդյունքները, մշակվել են նաև Հայաստանի ագրոարդյունաբերական համալիրի հակաճգնաժամային միջոցառումների և սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնադրույթները: Ուսումնասիրվել են հանրապետության գիտատեխնիկական ներուժի զարգացման և օգտագործման, ինովացիոն գործունեության, արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման և կատարելագործման հիմնահարցերը (Գ.Խանիկյան, Թ.Թորոսյան, Հ.Ֆահրադյան): Ինստիտուտի հետազոտական գործունեության համար բնորոշ դարձան ամբողջատիրական էկոնոմիկայից շուկայականին անցման գործընթացները: Մ.Քոթանյանի «Շուկայական էկոնոմիկա» (1998) մենագրության մեջ քննության են առնվում բարեփո-

խումների ռազմավարության և տակտիկայի, այդ բնագավառում տեղ գտած բացթողումների և սխալների հարցերը, հիմնավորվում հանրապետության տնտեսական զարգացման հեռանկարային ծրագրերի մշակման, ազգային տնտեսական մոդելի ստեղծման, անկախության ու ազգապահպանության ռազմավարական ուղղությունները:

Հետագոտվել են Հայաստանի հանքային հումքի և հանքարդյունաբերության էկոնոմիկայի առանձին ոլորտներ, մշակվել են առավելապես դեպի տեղական հանքահումքային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը վերակոմունորոշելու հնարավոր ուղղությունները, հիմնախնդիրների հետագոտության շրջանակներում տրվել են ՀՀ ոչ մետաղական օգտակար հանածոներից մի քանիսի օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղղությունները (Հ.Ավագյան): Հայաստանի էներգետիկայի զարգացման տնտեսագիտական հիմնահարցերի ուսումնասիրությամբ տրվել է ՀՀ վառելիքաէներգետիկ համալիրի և նրա բաղկացուցիչ մասը կազմող էլեկտրաէներգետիկ, ջերմամատակարարման և վառելիքամատակարարման համակարգերի զարգացման հիմնական մեթոդները, ճյուղի կառավարման համակարգի կատարելագործման ուղիները (Դ.Արշակյան): Ուսումնասիրվել են հարկաբյուջետային քաղաքականության սկզբունքները և դրանց կիրառումը ՀՀ-ում, ինվեստիցիոն շուկայի ձևավորման և բազմաթիվ այլ հիմնախնդիրներ (Ս.Պողոսյան, Ի.Հակոբյան):

2000 թ. ինստիտուտի գործունեությունը նշանավորվեց տնտեսագիտական հիմնախնդիրների հետագոտվող և նոր ուղղություններով: Հայաստանի բնակչության աճի և տեղաշարժերի օրինաչափություններին է նվիրված Վ.Ե.Խոջաբեկյանի «Հայաստանի բնակչության վերարտադրությունը և տեղաշարժերը. XIX-XX դարերում, XXI դարի շեմին» մենագրությունը (2002թ.):

2007-ից ինստիտուտի տարեգրության մեջ սկսվում է մի նոր շրջափուլ, երբ ՀՀ կառավարությունը որոշում կայացրեց տնտեսագիտական ուղղվածություն ունեցող ճյուղային տարբեր են-

թակայության (ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի ու գյուղատնտեսության նախարարություններ, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն) երեք գիտահետազոտական ինստիտուտները տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ, գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ, կառավարման և տնտեսական բարեփոխումների ինստիտուտ պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունները վերակազմակերպել և միացնել «ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը: Ինստիտուտի տնօրինությունը ստանձնեց Վ.Հարությունյանը: Մկսվեց բարդ ու դժվարին գործընթաց կապված միացյալ ինստիտուտի նոր կոլեկտիվի, նորացված գիտական խորհրդի, գիտական նոր ուղղությունների, ինչպես նաև ինստիտուտի գիտակազմակերպչական նոր կառուցվածքի ձևավորման հետ: Անցած տարիների ինստիտուտի գործունեությունը բնորոշվեց որոշակի առանձնահատկություններով. ա) հետազոտվող գիտական թեմաներին տրվեց առավել շատ գործնական ուղղվածություն, թեմային վերաբերող եզրակացություններն ու առաջարկությունները ներկայացնելով ՀՀ կառավարությանը՝ վերջինիս կողմից մշակվող հայեցակարգային ու ռազմավարական փաստաթղթերում դրանք հաշվառելու ու ներառելու համար, բ) հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնախնդիրներին նվիրված հանրապետական ամենամյա գիտաժողովի անցկացումը և գիտական հոդվածների ժողովածուների հրապարկումը, գ) ինստիտուտի գիտական կոլեկտիվի երիտասարդացումը, դ) հրապարակվող գրքերի տարեցտարի ավելացումն ու որակի բարելավումը:

Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ, տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրներ, ծառայության ոլորտի զարգացման և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ, տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության գիտական ուղղություններն իրենց

թեմատիկ մտադրություններում համապատասխանում են արդի պահանջներին:

Ինստիտուտում համակարգված ուսումնասիրությունների առարկա է դարձել հարկային համակարգը՝ հետազոտական տարբեր խմբերի կողմից ուշադրության առնելով նրա տարբեր շերտերը (ղեկ. Վ.Հարությունյան): Ուշագրավ է «Հարկեր և հարկազանձում» աշխատությունը (հեղ. Վ.Հարությունյան, Դ.Հարությունյան, Տ.Հարությունյան): Նրանում ՀՀ հարկային օրենսդրության պատմությունը բաժանվում է երկու փուլերի՝ 1992-1997թթ.՝ որպես առաջին կամ ձևավորման փուլ և 1997-ից հետո՝ որպես երկրորդ կամ բարեփոխումների փուլ: Ինչպես ամբողջ տնտեսական համակարգի, այնպես էլ նրա մի մասը կազմող հարկային համակարգի համար դա բեկման ժամանակաշրջան էր, երբ նորմատիվ օրենքներով կարգավորվածությունը, գործողության մեջ դրված հարկատեսակներն ու տուրքերը հաճախ իրական հատվածում ունենում էին այլ հետևանքներ, ազգային տնտեսության աճի լծակներից վերածվելով «պատժամիջոցների»: Նշված հարցերը ստացել են համապատասխան մեկնաբանություններ և ժամանակի հոսքի մեջ վերհանվել են հարկատեսակների և տուրքերի գործողության սահմաններն իրենց հակասական և կատարելագործում ակնկալող պարագծերում: Այդ հիմնախնդիրների լուծման համատեքստում առաջարկվում են հարկային պարտավորությունների հաշվարկման կատարելագործման օրենսդրական ու մեթոդաբանական մոտեցումներ: Ըստ էության կատարվում են ՀՀ հարկային օրենսդրության ընթերցումներ՝ կոնկրետացված ազգային տնտեսության տեսադաշտի վրա իրականության հետ համադրման, պարզաբանումների և միջազգային փորձի հաշվառման առումներով:

Ֆինանսական հիմնախնդիրներն իրենց վերլուծական խորացումներն են ստացել համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման, ֆինանսական համահարթեցման, հարկման արտերկրյա մոտեցումների և Հայաստանի Հանրապետությունում դրանց կիրառման հնարավորությունների մասին հրատարակված աշխատություններում: Շեշտելով տեղական ինքնակառա-

վարման հաստատության ձևավորման ու տեղական բյուջեների ֆինանսական ապահովվածության հիմնախնդրի կարևորությունը, առաջադրվում է համայնքային բյուջեների ֆինանսական ինքնուրույնության ապահովման ծրագրային մոտեցումներ՝ կապված հանրապետական, մարզային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունների հստակ սահմանազատման, համայնքների խոշորացման և բյուջեների ծավալների օպտիմալացման, համայնքային բյուջեների եկամտային աղբյուրների անվանացանկի ընդլայնման, հարկերի հաշվառման ու դրանց նկատմամբ վերահսկողությունը հարկային մարմիններից տեղական ինքնակառավարման մարմիններին փոխանցելու հետ և այլն: Հիմնավորվում է, որ նշված բարեփոխումների արդյունքում կընդլայնվեն տնտեսության պետական կարգավորման հնարավորությունները՝ տնտեսական ու սոցիալական հարցերի լուծումներին տալով դինամիկ բնույթ:

Ինստիտուտի ուսումնասիրությունների մի բաժինն էլ վերաբերում է համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի խնդիրներին: Հրատարակված աշխատություններում փորձեր են արվել ճգնաժամի դրսևորումներն ու հետևանքներն առնչել հանրապետության տարբեր ոլորտների խնդիրներին: Այս ուղղությամբ Վ.Հարությունյանի «Համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամ» (2009), Վ.Հարությունյանի և Վ.Խաչատրյանի «Ճգնաժամ. մակրոտնտեսական իրավիճակն աշխարհում և Հայաստանում» (2009) առաջին մենագրություններն են, որոնցում ուսումնասիրելով ՀՀ տնտեսության մեջ մակրոտնտեսական քաղաքականության առանձին մեխանիզմների և գործիքների կիրարկման առանձնահատկությունները և տնտեսական հիմնահարցերի առկա վիճակն ու գնահատելով դրանց հետագա զարգացման միջոցառումներն ու հեռանկարները, ծավալուն վիճակագրական տվյալների համակարգման արդյունքում առաջարկվում են միջոցառումներ՝ տնտեսության ապագա կայունության կողմնորոշումների տեսանկյունից:

Տնտեսության իրական հատվածի ուսումնասիրություններն ընդգրկում են ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրությունը (ղեկ.

Է.Ղազարյան), լեռնահանքային արդյունաբերությունը (ղեկ. Հ.Ավագյան), արտաքին տնտեսական կապերի (ղեկ. Թ.Թորոսյան) ոլորտները, որոնց վերաբերյալ հրատարակվել են մենագրական աշխատանքներ և բազմաթիվ հոդվածներ: Տնտեսության իրական հատվածի ուսումնասիրությունների վերաբերյալ լուրջ ներդրում է Հ.Ավագյանի «Լեռնահանքային և մետալուրգիական արդյունաբերությունների զարգացման ուղիներն ու հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում» աշխատանքը (2011թ.): Դրանցում.

- գյուղատնտեսության զարգացման համար կարևորվում է փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացումը: Հիմնավորելով վերանայել և հստակեցնել Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկությունների սուբյեկտների դասակարգման գործող չափանիշները՝ ոլորտի համար կատարվում են առաջարկություններ (կոոպերացիայի տարբեր ձևերի կիրառում, արտադրության գոտիական մասնագիտացում, ինստիտուցիոնալ կառուցվածքների ստեղծում, տեղերում ագրովերամշակման ուղղվածության ձեռնարկատիրության խթանում, ներքին շուկայի և տեղական արտադրողների շահերի պաշտպանությանն ուղղված մաքսատուրքերի դրույքաչափերի վերանայում և այլն), որոնք իրենց հետևանքների մեջ բարերար ազդեցություն կունենան հանրապետության տնտեսական աճի վրա,
- լեռնահանքային արդյունաբերության ոլորտի թեմատիկ ընդգրկումներն ուղղված էին ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատմանն ըստ մարզերի, իսկ Սուտքի և Մեղրաձորի հանքերի գծով, համապատասխան հաշվարկներով, տրվել են նաև ազնիվ մետաղների կորզման և դրանց հետևանքով միջավայր թափված ծանր մետաղների և թունահարույց տարրերի քանակները և դրանց վտանգավոր էկոլոգիական հետևանքների գնահատականները,
- վեր են լուծվել Հայաստան-Եվրամիություն, Հայաստան-Թուրքիա առևտրատնտեսական կապերը, որոնք որոշակի

պայմաններում օգտակար են դիտվում հանրապետության համար Եվրամիության և տարածաշրջանային ինտեգրմանը:

Վ.Հարությունյան, Ա.Թամազյան, Ն.Հայրապետյան հետազոտական խումբը արտահանման աճը քննության է ենթարկում տնտեսության մասնագիտացման հետ ունեցած կապերի մեջ: Անդրադառնալով խնդրի տեսական ու մեթոդական հիմքերին, դիտարկվում են ներդրումային ու արժույթային փոխանակության, ինստիտուցիոնալ և օրենսդրական բարեփոխումների հարցերը, որոշակի հայացքով ուրվագծում Հայաստանի Հանրապետության արտաքին տնտեսական գործունեության քանակական ու որակական բնութագրիչներն ու միտումները:

Հետազոտություններ են կատարվել մարդկային կապիտալի, ապագա մարդկային հասարակության էության բնութագրման ու ձևավորման, գիտության դերի վերաբերյալ (Բ.Եղիազարյան): Անդրադառնալով մարդկային կապիտալի հասկացության էությանը, որն առնչվում է երևույթների տարբեր տեսանկյունների հետ, ինչը կարող է հնարավորություն տալ հասկանալու արդի տնտեսական փոխակերպությունները, սահմանագատվում են մարդկային ռեսուրս, կադրային ռեսուրս, կադրային կապիտալ, մարդկային ներուժ, մարդկային զարգացում հասկացությունները: Մարդկային հասարակության, այսպես կոչված, անշեղ զարգացման տնտեսագիտական օրենքի գործողությունը, մարդկության սոցիալական ու բարոյական կատարելագործման իրական միջոցները կապվում է գիտության հետ: Իսկ վերջինս պայմանավորված է գործող կրթական համակարգով: Եվ որպես զարգացման և տնտեսական աճի վերաբերյալ նոր համակարգի մշակման անդրադարձ պիտի դիտել «Գիտակրթական համակարգը և տնտեսական զարգացումը» հեղինակային կոլեկտիվի (Յու.Սուվարյան, Վ.Հարությունյան, Վ.Սարգսյան, Վ.Խաչատրյան) հետազոտությունը (2011): Դրանում գիտակրթական համակարգ-տնտեսական զարգացում կապը քննության է ենթարկվում հանրակրթություն-ասպիրանտական կրթություն հիերարխիայով, յուրաքանչյուրի հիմնախնդիրների և լուծման ուղիների վերաբերյալ առաջարկություններով կապված կրթու-

թյուն-գիտություն-արտադրություն կապի ուժեղացման, կրթության տարբեր աստիճանների միջև օպտիմալ հարաբերության հասնելու, հիմնարար, կիրառական և բուհական գիտությունների միջև տարանջատվածության կրճատման, գիտության պետական ֆինանսավորման կատարելագործման և այլ խնդիրների հետ:

Ինստիտուտում ուշագրավ ձեռնարկումներից են տնտեսագիտական մտքի ընդհանուր պատմությանը և հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությանը վերաբերող ուսումնասիրությունները (Վ.Հարությունյան, Ռ.Սարիկյան, Մ.Աղայան): Ծրագրային այդ իրացումներից է «Նշանավոր տնտեսագետների տողանը. գիտակենսագրական ուրվագծեր» երկհատորյակը (2009): Աշխատության գիտակենսագրական ուրվագծերը, ըստ էության, էքսկուրս է՝ սկսած մերկանտիլիստներից մինչև մինչքեյնսյան շրջան և հետքեյնսյան շրջանի տնտեսագիտական մտքի ուղեգծերով, որն արտահայտում է համաշխարհային տնտեսագիտական մտքի հետագիծը նշաձողերի և դպրոցների հաջորդափոխության մեջ: Ուրվագծերի համար ընտրվել է համառոտ հանրագիտարանական բառարանի սկզբունքը, որտեղ նրանում ընդգրկված տնտեսագետներից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ ներկայացվում են կյանքի և գործունեության փուլերը՝ հիմնական ուշադրությունը դարձնելով գիտական գործունեության ու առաջադրած դրույթների՝ տնտեսագիտության համար ունեցած նշանակության և տնտեսական կյանքի վերաբերյալ գործնական լուծումների առումներով: Նմանատիպ մի փորձ է նաև «Հայ տնտեսագետներ» (2010) աշխատությունը: Այն, ըստ էության, հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության ուղեցույց է անձնականացված նրանում ընդգրկված անունների գիտակենսագրական ուրվագծերի ձևով. XIX դարի կեսերից մինչև այժմ: Այդ ընթացքում հայ տնտեսագիտական միտքն անցել է փոխակերպությունների տարբեր հատվածներ՝ տնտեսական երևույթների ճանաչողական տարամոտեցումներով ու չափումներով, տնտեսական հարցերի բարդ ու հակասական լուծումներով, վերելքներով և վայրէջքներով: Աշխատությունն իր նպատակի մեջ հեռու է

Ճշտի և սխալի սահմաններ որոշելու հավակնությունից, այն արտահայտում է հայ տնտեսագիտական մտքի շարժման ընթացքն ինչպես որ կա:

Համաշխարհային ու հայ տնտեսագիտական միտքը գիտակենսագրական ուրվագծերի ձևով ընդհանրացնելու փորձը հայերեն լեզվով առաջինն է:

Հրատարակվել է «Էջեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությունից» աշխատությունը, որտեղ լուսաբանվում են XX դարի հայ հասարակական և տնտեսագիտական մի շարք ներկայացուցիչների հայացքները, իսկ Ռ.Սարինյանի «Արդի հայ տնտեսագիտական տեսություն» գրքերը (2007, 2011) վերաբերում են նորագույն շրջանի հայ տնտեսագիտական մտքի անհետազոտ ոլորտին և նպատակ ունեն որոշ պատկերացում տալ նրա արդի դիտակետերի, որոնումների և ազգային տեսության հետագծի առումով:

Ինստիտուտի գիտական թեմաների կիրառական մշակումների արդյունքները եզրակացությունների և առաջարկությունների ձևով պարբերաբար ներկայացվել է:

ՀՀ կառավարությունը, քանի որ համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի մասին» ՀՀ օրենքի (ընդունված 11.04.2011 թվականին) 4-րդ հոդվածի, ակադեմիան գիտական գործունեության գծով ՀՀ կառավարության պաշտոնական խորհրդատուն է, որի առաջարկները քննարկում են կառավարությունը և պետական կառավարման համապատասխան մարմինները, որին էլ նպատակաուղղված է եղել ինստիտուտի 10-ամյա գործունեությունը, որի ընթացքում արված գիտական եզրակացություններն ու կիրառական առաջարկությունները իրենց արտացոլումն են ստացել «Ազգային տնտեսության: ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական հետազիծը (2007-2017թթ.): Եզրակացություններ, կիրառական առաջարկություններ» (Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ, 2017, 504 էջ) ժողովածուում, ինչպես նաև 2017թ. գիտահետազոտական աշխատանքների կիրառական արդյունքները, Երևան, 2018թ., 104 էջ:

Վերոնշյալ գրքում կիրառական առաջարկություններին մանրամասնորեն կարելի է ծանոթանալ հիշատակված հրապարակումներում, որոնք տեղադրված են ինստիտուտի էլեկտրոնային կայքում (www.economics.am):

Հավելենք նաև, որ կայքում մատչելիությամբ տեղադրված են վերջին տարիներին ինստիտուտի հրատարակած շուրջ 500 հոդվածների և ավելի քան 40 գրքերի էլեկտրոնային տարբերակները: Մեկ տարուց էլ պակաս ժամանակահատվածում նորացված կայքից հոդվածների և գրքերի ընդհանուր ներբեռնումների թիվը մոտենում է 1000-ի. սա վկայում է կայքի նկատմամբ մասնագիտական հանրության աճող ուշադրությունը և հետաքրքրությունը: Կայքը շարունակաբար զարգացնելու վերջնական նպատակն այն հայ տնտեսագիտական հանրության համար տեղեկատվություն ստանալու և մտքեր փոխանակելու միասնական հարթակի վերածելն է:

Վերջին 10-ամյակում նախապատրաստվել և հրատարակվել է «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» խորագրով գիտական հոդվածների թվով 20 ժողովածուներ՝ բաղկացած 4 գիտական ուղղություններից (մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ, տնտեսական իրական հատվածի հիմնախնդիրների ծառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ):

Փաստենք նաև, որ ինստիտուտի հետազոտական աշխատանքների կիրառական արդյունքների և առաջարկությունների նպատակայնությունն ու գործնականությունն ավելացնելու նպատակով փոխվել է բազային թեմաներ ընտրելու մոտեցումը, և վերջին տարիներին դրանք բոլորը բխեցվում են ՀՀ կառավարության ծրագրի ելակետային դրույթներից: Այս մոտեցումը կշարունակվի նաև առաջիկայում:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏՆՕՐԵՆՆԵՐԸ⁴

1. Տնտեսագիտության ինստիտուտը 1955-60-ին

ՄԱՐՈՒԻՅԱՆ ԱՐԱՐԱՏ ՀՈՎՍԵՓԻ

1955-ին Հայկական ՄՍՀ գիտությունների ակադեմիայի կազմում գործող տնտեսագիտության սեկտորը վերակազմավորվում է տնտեսագիտության ինստիտուտի՝ սկզբնավորելով վերջինիս տարեգրությունը: Ինստիտուտի տնօրեն է նշանակվում Արարատ Հովսեփի Մարուխյանը:

(1907-1983)

Ծնվել է Բայազետ քաղաքում (Արևմտյան Հայաստանում): 1930-ին ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը: Ապա սովորել է Մոսկվայի համամիութենական գյուղատնտեսական գիտությունների ակադեմիայի ասպիրանտուրայում, որն ավարտել է 1933-ին: 1933-41-ին դասախոսել է Երևանի պետական համալսարանում:

1946-60-ին աշխատել է Հայկական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիայում՝ նախ որպես ավագ գիտաշխատող, սեկտորի վարիչ, ապա 1955-60-ին՝ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն: 1960-83-ին եղել է Հայաստանի գյուղատնտեսական

⁴ ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենների կենսագրական կյուրթերի պատրաստման համար հիմք են հանդիսացել Հայկական համառոտ հանրագիտարան N4, Երևան 2003թ., էջ 897, Հայկական համառոտ հանրագիտարան N 2, Երևան, 1995թ., էջ 521-522, Հայկական համառոտ հանրագիտարան N 3, Երևան, 1999թ., էջ 635, Հայկական համառոտ հանրագիտարան N 1, Երևան 1990թ. էջ 258 և ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի էլեկտրոնային կայքը (www.economics.sci.am):

ինստիտուտի գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչ: Դոկտորական ատենախոսությունը պաշտպանել է Մոսկվայում 1953-ին, ստացել տնտեսագիտության դոկտորի աստիճան, 1954-ին՝ պրոֆեսորի կոչում:

Աշխատանքները վերաբերում են Հայաստանի գյուղացիության պատմության, գյուղատնտեսական արտադրության զարգացման խնդիրներին:

2. Տնտեսագիտության ինստիտուտը 1960-1987-ին

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ԱՐՏԱՇԵՍ ԱՐՇԱԿԻ

1960 թվականին ինստիտուտի տնօրեն է նշանակվում Արտաշես Արշակի Առաքելյանը:

(1909-1993)

Ծնվել է Շուշի քաղաքում: 1932-ին ավարտել է Բաքվի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտը և նշանակվել Լեոնային Ղարաբաղի մարզպլանի նախագահի տեղակալ: 1933-36-ին սովորել է Մոսկվայի պլանային ինստիտուտի ասպիրանտուրայում:

1936-ին շնորհվել է տնտեսական գիտությունների թեկնածուի աստիճան: Նույն թվականին աշխատանքի է անցնում ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտում՝ որպես ավագ գիտական աշխատող, միաժամանակ դասախոսում Մոսկվայի նավթային և Պլեխանովի անվան ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտներում: 1941-ին մտնում է աշխարհագրի շարքերը և ծառայում մինչև Հայրենական պատերազմի ավարտը: Ջորաջրվելուց հետո շարունակում է աշխատել ԽՍՀՄ ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտում: 1954-ին շնորհվել է տնտեսագիտության դոկտորի գիտական աստիճան, 1955-ին՝ պրոֆեսորի կոչում: 1960-ին ընտրվել է Հայկական ՍՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս, տեղափոխվել Հայաստան և

ստանձնել ՀՍՄՀ ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնը:

Աշխատանքները վերաբերում են հիմնական ֆոնդերի վերաբրտադրությանը:

3. Տնտեսագիտության ինստիտուտը 1987-1999-ին

ԸՈԹԱՆՅԱՆ ՄԻԶԱՅԵԼ ԽԱՉԻԿԻ

1987 թվականին ինստիտուտի տնօրեն է նշանակվում Միքայել Խաչիկի Քոթանյանը:

(1927-1999)

Մնվել է ՀՀ Թալինի շրջանի Իրինդ գյուղում (այժմ՝ Արագածոտնի մարզում): 1945-ին ավարտելով ներքին Մասնաշենի միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը: 1951-ին ընդունվել է ԵՊՀ ասպիրանտուրա, ապա ուսումը շարունակելու համար գործուղվել ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիա: 1956-ին ստացել է տնտեսագիտության թեկնածուի, իսկ 1971-ին՝ դոկտորի աստիճանները:

Պրոֆեսորի կոչում ստացել է 1978-ին: 1954-58-ին աշխատել է ՀԿԿ Կենտկոմին կից եռամյա կուսակցական դպրոցում, 1958-60-ին՝ ՀԿԿ Կենտկոմում որպես դասախոս: 1960-64-ին եղել է «Հայաստանի ժողովրդական տնտեսություն» ամսագրի գլխավոր խմբագիր, 1964-83-ին՝ Հայաստանի ԳԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, բաժնի վարիչ, տնօրենի գիտական գծով տեղակալ: 1977-ին ընտրվել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի թղթակից, իսկ 1986-ին՝ իսկական անդամ: 1983-87-ին աշխատել է որպես ՀԿԿ Կենտկոմի տնտեսագիտության բաժնի վարիչ, 1987-99-ին՝ ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն: 1989 թվականից ղեկավարել է Հայաստանի տնտեսագետների միությունը: Նա ղեկավարում էր ՀՀ ԳԱԱ, Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինս-

տիտուտի և Երևանի պետական համալսարանի՝ տնտեսագիտության գծով աստիճաններ շնորհող մասնագիտական խորհուրդը: 1985-89-ին եղել է ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի, 1999-ին՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր:

Ի հիշատակ՝ Միքայել Քոթանյանի, ողբերգական մահից հետո ՀՀ նախագահի որոշմամբ ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտն անվանվեց նրա անունով:

Աշխատանքները վերաբերում են նյութական շահերի և նյութական շահագրգռվածության ու տնտեսական օրենքների հարցերին:

4. Տնտեսագիտության ինստիտուտը 1999-2006-ին

ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԵՂԻՇԻ

1999-ին ինստիտուտի տնօրեն է նշանակվում Վլադիմիր Եղիշի Խոջաբեկյանը:

(1929-2012)

Ծնվել է Չախրլու (այժմ՝ գ. Խաչաղբյուր, ՀՀ Վարդենիսի շրջանում): Նախնական կրթությունը ստացել է ծննդավայրում, իսկ 1946-ին ավարտել է Վարդենիսի միջնակարգ դպրոցը: 1946-49-ին աշխատել է Խաչաղբյուր գյուղի միջնակարգ դպրոցում: 1949-ին ընդունվել և 1954-ին գերագանցության դիպլոմով ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը, որից հետո, մինչև 1960թ., աշխատել է Հայպետհրատում: 1960-ից աշխատել է ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտում: 1960-ին ընտրվել է ավագ գիտաշխատող, 1963-ին նշանակվել է ինստիտուտի գիտնական քարտուղար, 1967-ից պարբերաբար ընտրվել է Ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների բաժնի վարիչ, 1983-ից՝ ինստիտուտի փոխտնօրեն, 1999-2006թթ.՝ տնօրեն, 2006-ից՝ տնօրենի խորհրդատու: 1963-ին ստացել է տնտեսագիտության թեկնածուի, 1975-ին՝ տնտեսագիտության դոկտորի

գիտական աստիճան, պրոֆեսոր է 1977-ից: 1982-ին նա ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, 1994-ին՝ ակադեմիկոս:

Աշխատանքները վերաբերում են ժողովրդագրության հիմնախնդիրներին:

5. Տնտեսագիտության ինստիտուտը 2006-ից հետո

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԼԻՊԱՐԻՏԻ

2007-ից ինստիտուտի տարեգրության մեջ սկսվում է մի նոր շրջափուլ, երբ ՀՀ կառավարությունը որոշում կայացրեց տնտեսագիտական ուղղվածություն ունեցող ճյուղային տարբեր ենթակայության (ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի ու գյուղատնտեսության նախարարություններ, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն) երեք գիտահետազոտական ինստիտուտները՝ տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ, գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ, կառավարման և տնտեսական բարեփոխումների ինստիտուտ պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունները վերակազմակերպել և միացնել «ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը:

2006-ին ինստիտուտի տնօրինությունը ստանձնեց Վլադիմիր Լիպարիտի Հարությունյանը:

(1957)

Ծնվել է Լոռու մարզի Քարինջ գյուղում: 1974 թվականին ավարտել է Կիրովականի (այժմ Վանաձոր) ֆիզիկամաթեմատիկական թեքումով թիվ 1 միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը, իսկ 1979-ին գերազանցությամբ ավարտել Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի (այժմ ՀՊՏՀ) «Ֆինանսներ և վարկ» բաժինը: Նույն տարում ընդունվել է Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի ասպիրանտուրան: 1979-1981թթ. ծառայել է խորհրդային բանա-

կում (Աֆղանստան), որտեղից վերադառնալուց հետո շարունակել է ուսումը:

Վլադիմիր Հարությունյանը տարբեր պատասխանատու պաշտոններ է զբաղեցրել.

- Երբաղխորհրդի գործադիր կոմիտեում (ֆինանսական վարչության բաժնի պետ, ֆինանսական վարչության պետի տեղակալ, ֆինանսական վարչության պետ, Երևանի քաղաքապետարանի ֆինբաժնի վարիչ):

- ՀՀ հարկային տեսչությունում (Շենգավիթի, Շահումյանի, Էրեբունու և Էջմիածնի ՏՀՏ պետ, տեսչական վարչության պետի տեղակալ):

- ՀՀ բանկային համակարգում [Հայինայբանկում (բաժնի պետ), Արդշինինվեստբանկում (մասնաճյուղի կառավարիչ, մարքեթինգի վարչության պետ)]:

- Արտադրական ոլորտում [(«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր», «Երկաթուղու փոխադրումներ», «Նաիրիտ գործարան» ՓԲԸ-ների ֆինանսական տնօրեն)]:

- ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարությունում (ֆինանսական վարչության պետ):

- Հայաստան համահայկական հիմնադրամում (ներքին առդիտոր, ֆինբաժնի պետ):

- ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենն է 2006 թվականից:

Վլադիմիր Հարությունյանը 1988-ին պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 2004-ին դոկտորական ատենախոսություններ, 2007-ին ստացել է պրոֆեսորի կոչում:

Վ.Հարությունյանը եղել է ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում գործող գիտական աստիճաններ շնորհող տնտեսագիտական մասնագիտական խորհրդի նախագահը, ինչպես նաև եղել է Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում տնտեսագիտական մասնագիտական խորհրդի և ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» ամսագրերի գիտական խորհուրդների անդամ: Նրա ղեկավարությամբ տասն-

յակ ասպիրանտներ ու հայցորդներ պաշտպանել են թեկնածուական ատենախոսություններ:

2010թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ: Դասախոսել է ՀՊՏՀ-ում և ԵՊՀ-ում: 2004թ., 2016թ. և 2018թ. եղել է «Արդյունավետ գիտաշխատող» մրցույթների շահառու: Հեղինակ է 20-ից ավելի մենագրությունների, 110-ից ավելի գիտական հոդվածների*, կատարվել են կիրառական առաջարկություններ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն: Դրանցից երկուսը բարձրացվել է օրենսդրական մակարդակի, իսկ մյուսներն իրենց արտացոլումն են ստացել ՀՀ կառավարության այլ որոշումներում և հայեցակարգային փաստաթղթերում:

Աշխատանքները վերաբերում են հարկաբյուջետային հիմնախնդիրներին:

* տե՛ս www.economics.sci.am կայքում:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. ԶՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱԿԱՆԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՐԻԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

2008 թ.

I. Ինստիտուտի գիտական գործունեության կարևորագույն
արդյունքները

*«Ճինանսական համակարգի կատարելագործման հիմնա-
խնդիրները ՀՀ-ում»* թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան)
շրջանակներում հիմնավորվել և առաջարկվել է.

1. Մինչև 30 տոկոսի հասցնել հարկեր / ՆԱ տոկոսային հա-
րաբերակցության ցուցանիշը և այն դիտարկել որպես մակրո-
տնտեսական ցուցանիշ:

2. Հրաժարվել հարկային օրենսդրությունում հաճախակի ու
մասնակի փոփոխություններ կատարելու պրակտիկայից և կա-
տարել այնպիսիները, որոնք կնպաստեն.

ա) անուղղակի և ուղղակի հարկերի հարաբերակցության փո-
փոխմանը՝ հոգուտ երկրորդի, քանի որ անուղղակի հարկե-
րը ներառվում են ապրանքների ու ծառայությունների գների
մեջ՝ հարկային բեռը տեղափոխելով սպառողների վրա, որի
զերակշռող մասն ազգաբնակչությունն է,

բ) պրոգրեսիվ հարկման մոտեցումների գործնականում կիրառ-
մանը, մոտեցումներ, որոնք իրենց կիրառությունն են ստա-
ցել զարգացած երկրներում,

գ) միասնական հարկի ձևավորման ու գործնականում կիրառ-
ման ճիշտ մոտեցումների արմատավորմանը, բայց ոչ այն-
պես, ինչպես կատարվել է, այսպես կոչված, «պարզեցված
հարկի» և հաստատագրված վճարների պարագայում, որոն-
ցում դրված մոտեցումները չեն բխում հարկման արտերկրյա

փորձից ու հարկման տեսություններից,

դ) հարկային բեռի ինչպես արդարացի, այնպես էլ համաչափ բաշխմանը. վերջինս ենթադրում է օրենքի առաջ հարկատուների հավասարության սկզբունքի ֆիսկալային կենսագործում, ընդ որում, հարկային բեռի բաշխման հիմքում անհրաժեշտ է դնել ֆիզիկական անձանց պարագայում ընտանիքի անդամների, իսկ իրավաբանական անձանց պարագայում՝ վերջիններիս համախառն եկամուտը:

Քննական վերլուծության են ենթարկվել ՓՄՁ-ների դասակարգման ցուցանիշները, ներկայացվել են մոտեցումներ դրանց վերանայման ուղիների վերաբերյալ, ինչպես նաև արվել են առաջարկություններ ՓՄՁ-ների գործունեությունը խթանող հարկային և վարկային խթանների վերաբերյալ:

Հրատարակվել են Վ.Հարությունյանի և Ա.Թամազյանի «Համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման և ֆինանսական հիմնախնդիրների լուծման ուղիները», ինչպես նաև Վ.Հարությունյանի և Ա.Ազիզյանի «Ֆինանսական համահարթեցման հիմնախնդիրները» գրքերը:

Փորձագիտական եզրակացություններ են տրվել հինգ օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծերի, այդ թվում՝ «ՀՀ հարկային վարչարարության 2008-2011թթ. ռազմավարության», «ՀՀ-ում տեղական հարկերի հայեցակարգի», «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքի, «Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրի» և այլնի վերաբերյալ:

ՀՀ կառավարություն առաջարկություններ են ներկայացվել «Համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ու ֆինանսական հիմնախնդիրների լուծման ուղիների», «ՓՄՁ-ների զարգացման հարկային ու վարկային խթանների», «Պետական բյուջեի հարկային եկամուտների ավելացման և հարկային օրենսդրության բարեփոխման ուղիների» վերաբերյալ:

II. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

«Ֆինանսական համակարգի կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) շրջանակներում ստացված արդյունքներն իրենց արտացոլումն են ստացել օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտերում: Խոսքը, մասնավորապես, վերաբերում է.

- «Պարզեցված հարկի մասին» ՀՀ օրենքի ուժը կորցրած ճանաչելու հիմնավորումներին, որ ՀՀ կառավարություն էր ներկայացվել 2007թ. հուլիսին, իսկ օգոստոսի վերջին այն ԱԾ կողմից ուժը կորցրած է ճանաչվել 2009թ. հունվարի 1-ից,

- տեղական հարկերի տեսակների ու դրանց հայեցակարգի գծով կատարված առաջարկություններին, որոնք իրենց արտացոլումն են ստացել ՀՀ կառավարության որոշմամբ ընդունված «ՀՀ-ում տեղական հարկերի հայեցակարգում»:

III. Բազային և թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«Տնտեսության իրական հատվածի արդիական հիմնախնդիրները» թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Յու. Սուվարյան) շրջանակներում բացահայտվել են գյուղացիական տնտեսությունների զարգացմանը խոչընդոտող գործոնները և մշակվել են կոնկրետ միջոցառումներ բացահայտված հիմնախնդիրների լուծման ուղղությամբ:

Բացահայտվել են արտահանման աճի հիմնախնդիրները և արվել են կոնկրետ առաջարկություններ դրանց լուծման ուղիների վերաբերյալ: Հետազոտվել են Սյունիքի և Վայոց Ձորի մարզերի մետաղական օգտակար հանածոների օգտագործման արդի վիճակը և դրանց արդյունավետության բարձրացման հնարավորություններն ու ուղիները:

Հրատարակվել է Հ.Ավագյանի «ՀՀ ընդերքի հարստություն-

ների՝ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատումն ըստ մարզերի» գիրքը:

ՀՀ կառավարություն առաջարկություններ են ներկայացվել «ՀՀ հանքահումքային ռեսուրսների օգտագործման արդի վիճակի և արդյունավետության բարձրացման ուղիների», «Գյուղացիական տնտեսությունների զարգացման հիմնախնդիրների», «ՀՀ ներդրումային գործունեության տնտեսական խթանների» վերաբերյալ:

«Սոցիալ-ժողովրդագրական արդիական հիմնախնդիրները» թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Մարկոսյան) շրջանակներում առաջարկվել են գործուն մոտեցումներ սոցիալական ծրագրերի հասցեականության ապահովման ու տեղեկատվական բազայի բարելավման, միգրացիային առնչվող օրենսդրական դաշտի կատարելագործման ուղիների վերաբերյալ:

Հրատարակվել է Մ.Մարկոսյանի «Բնակչության դրամական եկամուտների ձևավորման և բաշխման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» գիրքը:

ՀՀ կառավարություն առաջարկություններ են ներկայացվել «Ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավման և արդյունաբերության զարգացման հիմնախնդիրների» վերաբերյալ:

Փորձագիտական եզրակացություն է տրվել «Կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխումների ծրագրի մասով»:

«Տնտեսության արտաքին հատվածի արդիական հիմնախնդիրները» թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Թ.Թորոսյան) շրջանակներում տրվել է Հայաստանի և Եվրամիության միջև առևտրատնտեսական և արժույթաֆինանսական հարաբերությունների վիճակի գնահատականը և այն ներկայացվել է ՀՀ կառավարություն:

«Տնտեսագիտության տեսության և հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության» թեմայի (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռ.Մարինյան) շրջանակներում ներկայացվել են գիտելիքաստեղծ գործունեության հիմնական ուղղությունները, և առաջարկությունները ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն:

Հրատարակվել են Գ.Վարդանյանի «Գիտելիքահենք տնտե-

ություն (հնարավորություններ և մարտահրավերներ)» և Ռ.Մարինյանի «Ալեքսեյ Ջիվելեգովի տնտեսագիտությունը» մենագրությունները:

Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ու պետական աջակցության համայնք միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ս.Ղազարյան) հետազոտվել են ՓՄՁ-ների գործունեության արդի վիճակը, նրանց զարգացմանը նպաստող իրավական դաշտի ձևավորման հիմնահարցերը, տրվել են ՓՄՁ-ների արդյունավետ չափերի որոշման մեթոդական մոտեցումները:

«ՀՀ քաղցրահամ ջրերի ռեսուրսները, պաշարները և կենցաղում և գյուղատնտեսության մեջ դրանց արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ Է.հ.գ.դ. Հ.Ավագյան) գնահատվել են ՀՀ քաղցրահամ ջրերի պաշարները և ռեսուրսները:

«ՀՀ բարձրադիր գոտիներում բնակչության զբաղվածության բարելավման հիմնախնդիրները» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյան) բացահայտվել են Հայաստանի Հանրապետության բարձրադիր գոտիներում բնակչության զբաղվածության բարելավման հիմնախնդիրները:

«Տնտեսության ստվերային մասի կրճատման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկ.՝ տ.գ.թ. Ա.Թամազյան) ընտրվել է Հայաստանում ստվերային տնտեսության ծավալների գնահատման նպատակով ու կիրառման տեսանկյունից նպատակահարմար մեթոդիկական և հստակեցվել են դրա տեղայնացման պայմաններն ու մեխանիզմները:

Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2008թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 2-ում:

Ինստիտուտի 2008թ. գիտական ներուժին, աշխատողների

թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 7-12-ում:

Աղյուսակ 7

2008թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (x հազ.դր.)		
	Բազային	Թեմատիկ	Տնտ. պայմանագիր
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	5 թեմա 64805.8 հազ.դր.	9 թեմա 19748.3 հազ.դր.	-

Աղյուսակ 8

2008թ. կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտերկրներից
1	Գիտաժողով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Երևան, սեպտեմբերի 22-24 2008թ.	66	-
2	Հանրապետական գիտաժողով	ք.Գյումրի, ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղ	61	
3	Միջազգային գիտաժողով	ք.Երևան, Լալաբեյան 128, ՀՊՏՀ, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Ռոստովի ՊՏՀ, 13-14 նոյեմբերի 2008	80	17

Աղյուսակ 9

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2008թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

Կազմակերպությունը	Մենագրություն, ժողովածու և այլն		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք և այլն		Հոդվածներ, զեկուցումներ, թեզիսներ և այլն	
	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	9	-	1	-	203	19

2008թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում՝ կանայք) առ 1.01.2009թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտորա էն ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	15 (0)	60 (34)	5 (0)	10(6)

Տվյալներ մասնագիտացված գիտական խորհրդի վերաբերյալ

Կազմակերպությունը	Ատենախմբության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահ, քարտուղար (գիտ. աստիճան, ազգանուն, անուն, հայրանուն)	2009թ. ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից համապատասխան այլ խորհուրդներում և ինստիտուտի խորհրդում պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
				դոկտորական	թեկնածուական
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	008	Ը.00.02. «Տնտեսության, նրա ճյուղերի տնտեսագիտություն և կառավարում» Ը.00.03. «Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վաճառ»	տնտեսագիտ.դոկտոր, պրոֆ. <i>Հարությունյան Վլադիմիր Լիպարիտի տնտեսագիտ. թեկնածու Առաքելյան Կարապետ Հովհաննեսի</i>	-	10

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2009թ.

Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը (այդ թվում կանայք)	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը (այդ թվում կանայք)	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ (այդ թվում կանայք)	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ (այդ թվում կանայք)	Գիտության դոկտորներ (այդ թվում կանայք)	Գիտության թեկնածուներ (այդ թվում կանայք)
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	115	101	1	1	17	65

2009թ. ինստիտուտում կազմակերպվել և անցկացվել է հանրապետական մեկ գիտաժողով, ինչպես նաև ինստիտուտն իր մասնակցությունն է բերել ՀՊՏՀ-ում «Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունները տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում. խնդիրներ և զարգացման հեռանկարներ» թեմայով միջազգային գիտաժողովին: Բացի դրանից, ինստիտուտը մասնակցել է Ռուսաստանի «Սոցիալական զարգացման միջազգային գիտահետազոտական ինստիտուտի» կողմից «Սոցիալական ապահովագրության մոդելները բնակչության սոցիալական աջակցությունը հետխորհրդային համակարգում. ԱՊՀ երկրների փորձի համեմատական վերլուծությունը» թեմայով գիտական նյութերի նախապատրաստմանը՝ ՀՀ մասով և նույն ինստիտուտի հետ հիմնադրել է «Միջազգային հետազոտություններ և հրապարակումներ» միջազգային գիտական բարեգործական հիմնադրամը:

Սկսած 2009 թվականից՝ ինստիտուտի բազային ֆինանսավորմամբ իրականացվող գիտական հետազոտությունների ուղղություններն են.

I. *«Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»*՝ ներառյալ մակրոտնտեսական վերլուծությունների, հարկաբյուջետային, դրամավարկային քաղաքականության, ֆինանսական շուկաների հիմնախնդիրների հետազոտումը:

II. *«Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրներ»*՝ ներառյալ տնտեսական զարգացման, տնտեսության կառուցվածքային, հանքահումքային հատվածի, արտաքին տնտեսական գործունեության, մրցակցային, ագրարային և պարենային անվտանգության հիմնախնդիրների հետազոտումը:

III. *«Մառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ»*՝ ներառյալ սոցիալական ոլորտի զարգացման ու ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավման

և ծառայությունների ոլորտի զարգացման հիմնախնդիրների հետազոտումը:

«Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմություն».

Սկսած 2009 թվականից՝ ինստիտուտի գիտակազմակերպչական կառուցվածքը, ըստ գիտական ուղղությունների, հետևյալն է.

I. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

II. «Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»

1. Հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականության բաժին
2. Մակրոտնտեսական վերլուծությունների և ֆինանսական շուկաների բաժին

III. «Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրներ»

3. Գյուղատնտեսության և արդյունաբերության բաժին
4. Բնօգտագործման և բնապահպանության բաժին
5. Արտաքին տնտեսական կապերի բաժին

IV. Ծառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ»

6. Սոցիալ-ժողովրդագրական բաժին
7. Ծառայությունների ոլորտի զարգացման բաժին

V. «Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմություն»

8. Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության բաժին

VI. Վարչակազմակերպական բաժիններ

9. Հաշվապահություն
10. Կադրերի բաժին
11. Ասպիրանտուրայի բաժին
12. Ընդհանուր բաժին

Նորացված կառուցվածքով ինստիտուտում ըստ բաժինների հետազոտվել են թվով 20 հետևյալ թեմաները.

I. Հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականության
բաժին

1. «Հարկման բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան):
2. «Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» (թեմայի գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան):
3. «Բյուջետային գործընթացի բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Գ.Ֆ.Կիրակոսյան):
4. «Վարկային շուկայի հուսալիության աստիճանի բարձրացման և տոկոսադրույքների նվազեցման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Հ.Բայադյան):

II. Մակրոտնտեսական վերլուծությունների և ֆինանսական
շուկաների բաժին

5. «Մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծություններ: Փոփոխության միտումներ և կանխատեսումներ» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Վ.Վ.Խաչատրյան):
6. «Արժեթղթերի առաջնային շուկայի զարգացման հիմնաեւարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Բ.Սալնազարյան):
7. «Մրցակցային միջավայրի բարելավման ուղիները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Ռ.Թամազյան):

III. Գյուղատնտեսության և արդյունաբերության բաժին

8. «Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղացիական տնտեսությունների զարգացման հիմնախնդիրները» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Է.Ս.Ղազարյան):
9. «ՀՀ մշակող արդյունաբերության ձեռնարկությունների վերականգնման և գործարկման հիմնախնդիրները» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Խ.Նազարյան):

IV. Բնօգտագործման և բնապահպանության բաժին

10. «*ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատումն ըստ մարզերի*» (թեմայի ղեկավար՝ երկրաբանահանքաբանական գիտ. դոկտոր Հ.Ս.Ավագյան):

V. Արտաքին տնտեսական կապերի բաժին

11. «*Հայաստանի Հանրապետության և Եվրամիության երկրների միջև առևտրատնտեսական կապերի կատարելագործումը ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Թ.Շ.Թորոսյան):

VI. Սոցիալ-ժողովրդագրական բաժին

12. «*Բնակչության սոցիալական պաշտպանվածության կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա. Խ.Սարկոսյան):
13. «*Բնակչության միգրացիայի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Դ.Ն.Հախվերդյան):
14. «*Նվազագույն աշխատավարձի սահմանման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Գ.Մինասյան):

VII. Ծառայությունների ոլորտի զարգացման բաժին

15. «*Ինտերնետ ծառայությունների զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Հ.Ա.Սարկոսյան):

VIII. Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության բաժին

16. «*ՀՀ ազգային ինովացիոն համակարգի ձևավորման և զարգացման հիմնախնդիրները*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Շ.Սարգսյան):
17. «*Գիտելիքահենք տնտեսության կառուցման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Գ.Ի.Վարդանյան):

18. «*Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն. գաղափարը և ձևավորման հիմնախնդիրները*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Բ.Հ.Եղիազարյան):
19. «XX դարի նշանավոր տնտեսագետների տողանը (գիտակենսագրական ուրվագծեր) տեղեկատուի կազմում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ռ.Ն.Սարիսյան):
20. «*Հայ տնտեսագետների տողանը (գիտակենսագրական ուրվագծեր) տեղեկատուի կազմում*» (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ռ.Ն.Սարիսյան):

Ինստիտուտի գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

«Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) շրջանակներում.

- ա) վեր են հանվել ֆինանսական ճգնաժամի փուլերը, առանձնահատկությունները, ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները, բացասական դրսևորումները և պատմական դասերը,
- բ) հետազոտվել է հակաճգնաժամային միջոցառումների արտերկրյա փորձն ըստ միջոցառումների բնույթի, ազդեցության ոլորտների ու գործիքների, վեր են հանվել հակաճգնաժամային միջոցառումների արտերկրյա փորձի դասերը,
- գ) վեր են հանվել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումները և առաջարկություններ են արվել դրանց բարելավման ուղիների վերաբերյալ:

Հրատարակվել են «Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ. պատճառներ, հակաճգնաժամային միջոցառումներ և դասեր» մենագրությունը (Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009, 146 էջ)¹ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանի հեղինակությամբ և «Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը Հայաստանում և աշխարհում» գիտական հոդվածների ժողովա-

ծուն (Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009, 225 էջ) տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանի խմբագրությամբ:

«Հարկման բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում.

- ա) վեր են հանվել հարկման սկզբունքների կիրառման ժամանակակից մոտեցումները, հարկերի հաշվարկման մեթոդական մոտեցումները և առանձնահատկությունները արտերկրում,
- բ) բացահայտվել են ՀՀ-ում հարկային պարտավորությունների հաշվարկման օրենսդրական ու մեթոդաբանական թերություններն ու բացթողումները և արվել են առաջարկություններ դրանց վերացման ուղիների վերաբերյալ:

Ինստիտուտի գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

ՀՀ հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականության կատարելագործման ու հակաճգնաժամային միջոցառումների համատեքստում կիրառական նշանակություն և օգտակարություն կարող են ունենալ.

- «Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) շրջանակներում ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումների բարելավման ուղիների վերաբերյալ արված առաջարկությունները, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն:
- «Հարկման բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) շրջանակներում ՀՀ-ում հարկային պարտավորությունների հաշվարկման կատարելագործման ուղղությամբ արված առաջարկությունները, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն:

Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության
հիմնական արդյունքները

«Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) շրջանակներում առաջարկություններ են արվել ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումների բարելավման ուղիների վերաբերյալ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն:

Հրատարակվել են «Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ. պատճառներ, հակաճգնաժամային միջոցառումներ և դասեր» մենագրությունը՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանի հեղինակությամբ, «Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը Հայաստանում և աշխարհում» գիտական հոդվածների ժողովածուն՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանի խմբագրությամբ, ինչպես նաև շուրջ 10 գիտական հոդվածներ հանրապետական և միջազգային գիտաժողովների ժողովածուներում և գիտական ամսագրերում:

«Հարկման բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյան) շրջանակներում առաջարկություններ են արվել ՀՀ-ում հարկային պարտավորությունների հաշվարկման կատարելագործման ուղիների վերաբերյալ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն:

Հրատարակվել է 3 հոդված և հրատարակման փուլում է «Հարկեր և հարկազանձում. անցյալը, ներկան և ապագան» շուրջ 500 էջանոց գիրքը՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանի, Տ.Վ.Հարությունյանի և Դ.Վ.Հարությունյանի համահեղինակությամբ:

«Բյուջետային գործընթացի բարելավման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Գ.Ֆ.Կիրակոսյան) շրջանակներում առաջարկություններ են արվել բյուջետային գործընթացի կատարելագործման ուղիների վերաբերյալ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է մեկ հոդված:

«Վարկային շուկայի հուսալիության աստիճանի բարձրացման և տոկոսադրույթների նվազեցման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Զ.Բայադյան) շրջանակներում հստակեցվել են մակրոտնտեսական գործոնների ազդեցության գնահատման մեթոդաբանական մոտեցումները վարկային շուկայի վրա, և առաջարկություններ են արվել տոկոսադրույթների նվազեցման ուղիների վերաբերյալ:

«Մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծություններ: Փոփոխության միտումներ և կանխատեսումներ» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Վ.Վ.Խաչատրյան) շրջանակներում տրվել է մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծությունը, և վեր են հանվել փոփոխության միտումները, ինչպես նաև առաջարկվել է ՀՀ-ում կիրառել այն երկրների հակաճգնաժամային միջոցառումների փորձը, որոնք «հակաճգնաժամային արդյունավետության ինդեքսի» վարկանիշային աղյուսակում գրավում են դրական դիրքեր: Հիմնավորվել է ՀՀ տնտեսության սցենարային երեք ռազմավարությունների (լավատեսական, վատատեսական, մեկից մյուսին արագ անցման) մշակման անհրաժեշտությունը և այլն, որոնց վերաբերյալ առաջարկությունները ներկայացված են ՀՀ կառավարություն:

«Արժեթղթերի առաջնային շուկայի զարգացման հարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Բ.Սալնազարյան) շրջանակներում բացահայտվել են առաջնային շուկայի հիմնահարցերը՝ կապված դրա կենտրոնացվածության, ոչ բանկային ինստիտուցիոնալ ներդրողների բացակայության, արժութային ռիսկերի հետ և այլն, որոնց բացասական ազդեցությունների նվազեցման ուղղությամբ կատարվել են համապատասխան առաջարկություններ ու ներկայացվել ՀՀ կառավարություն:

«Մրցակցային միջավայրի բարելավման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Ռ.Թամազյան) շրջանակներում բացահայտվել են մրցակցային միջավայրի հիմնախնդիրները, և առաջարկություններ են արվել դրանց

բարելավման ուղիների վերաբերյալ, որոնք ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է նույնանուն վերնագրով գիրքը:

«Հայաստանի Հանրապետության գյուղացիական տնտեսությունների զարգացման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Է.Ս.Նազարյան) շրջանակներում տրվել են մելիորացիայի զարգացման էկոլոգատնտեսագիտական հիմնախնդիրների լուծման հայեցակարգային մոտեցումները, արտադրության մասնագիտացման հիմնական ուղիները ըստ մարզերի, առաջարկություններ են արվել կերային մշակաբույսերի ցանքատարածությունների ընդլայնման և օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղիների վերաբերյալ և այլն: Հրատարակվել է 6 հոդված:

«ՀՀ մշակող արդյունաբերական ձեռնարկությունների վերականգնման և գործարկման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Խ.Նազարյան) շրջանակներում մշակվել է մշակող արդյունաբերության համաչափ զարգացման մեթոդաբանություն: Հրատարակվել է 2 հոդված:

«ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատումն ըստ մարզերի» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ երկրաբան.հանք. գիտ. դոկտոր Հ.Ս.Ավագյան) շրջանակներում տրվել է մետաղական օգտակար հանածոների պաշարների ու ռեսուրսների գնահատականը, և առաջարկություններ են արվել դրանց օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղիների վերաբերյալ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է 1 գիրք և 4 հոդված:

«Հայաստանի Հանրապետության և Եվրամիության երկրների միջև առևտրատնտեսական կապերի կատարելագործումը ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Թ.Շ.Թորոսյան) շրջանակներում բացահայտվել են ՀՀ և ԵՄ առևտրային կապերի թերությունները, և առաջարկություններ են արվել դրանց բարելավման ուղիների վերաբերյալ՝ տալով նաև արժույթաֆինանսական հարաբերությունների վիճակի գնահատականը: Հրա-

տարակվել է մեկ գիրք:

«Բնակչության սոցիալական պաշտպանվածության կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Խ.Մարկոսյան) շրջանակներում ուսումնասիրվել է սոցիալական վերափոխումների արտերկրյա փորձը, և առաջարկություններ են արվել ՀՀ-ում դրա կիրառման նպատակահարմարության վերաբերյալ: Հրատարակվել է 2 հոդված:

«Բնակչության միգրացիայի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Դ.Ն.Հախվերդյան) շրջանակներում վեր են հանվել բնակչության միգրացիայի հիմնական առանձնահատկությունները, տրվել է ներկա վիճակի գնահատականը, և արվել են համապատասխան առաջարկություններ աշխատուժի միջազգային միգրացիային Հայաստանում պետական կանոնակարգվածություն և համակարգվածություն հաղորդելու ուղղությամբ, և այն ներկայացվել է ՀՀ կառավարություն:

«Նվազագույն աշխատավարձի սահմանման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Գ.Մինասյան) շրջանակներում գնահատվել և խմբավորվել են նվազագույն աշխատավարձի որոշման մոտեցումները, վեր են հանվել դրանցից յուրաքանչյուրի առավելություններն ու թերությունները, և ՀՀ-ում նվազագույն աշխատավարձի սահմանման համար նախապատվությունը տրվել է գործոնային վերլուծության մոտեցմանը:

«Ինտերնետ ծառայությունների զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Հ.Ա.Մարկոսյան) շրջանակներում կարևորվել է ինտերնետ ծառայությունների որակի բարելավման հիմնախնդիրը՝ վեր հանելով վերջինիս թերությունները, կարևորելով օրենսդրական դաշտի կատարելագործման, ինտերնետային կայքի իրավական կարգավիճակի հստակեցման, ինտերնետային էջի արտապատկերի նոտարական վավերացման, էլեկտրոնային առևտրի հարկման հստակեցման անհրա-

Ժեշտությունը և այլն:

«ՀՀ ազգային ինովացիոն համակարգի ձևավորման և զարգացման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Շ.Մարգարյան) շրջանակներում կարևորվել է գիտության ֆինանսավորման ծրագրանպատակային ուղղության փոփոխությունը, նորամուծային հիմնադրամների ստեղծումը, գիտության բնագավառի աշխատողների աշխատավարձերի բարձրացումը և այլն, որոնց վերաբերյալ արված առաջարկությունները ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է 5 հոդված:

«Գիտելիքահենք տնտեսության կառուցման հայեցակարգային մոտեցումները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտ. թեկնածու Գ.Ի.Վարդանյան) շրջանակներում գաուսյան նորմալ բաշխման կորի հիման վրա բացահայտվել է ՀՀ մտավոր ներուժը, և առաջարկվել է այն լիարժեք իրացնելու չորս ուղի: Մշակվել են ՀՀ ազգային նորաստեղծական համակարգի հայեցակարգային մոտեցումները և այլն, որոնք ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է 2 հոդված:

«Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն. գաղափարը և ձևավորման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Բ.Հ.Շղիագարյան) շրջանակներում վեր է հանվել «գիտակցված գործունեության» հասկացության էությունը, հիմնավորվել է նրա քանակական գնահատման և ներքին սահմանի նորմավորման անհրաժեշտությունը, և առաջարկություններ են արվել դրանց որոշման մեթոդական մոտեցումների և հանրապետությունում համապատասխան համակարգերի ձևավորման ուղղությամբ, որոնք ներկայացվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է 8 հոդված:

«XX դարի նշանավոր տնտեսագետների տողանք (հետքեյնսյան շրջան), գիտակենսագրական ուրվագծեր» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ռ.Ն.Մարինյան) շրջանակներում հրատարակվել է նույնանուն վերնագրով գիրք, որում ընդգրկված տնտեսագետներից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ ուրվագծերի ձևով ներկայացված են կյանքի ու

գործունեության փուլերը:

«Հայ տնտեսագետների տողանը, գիտակենսագրական ուրվագծեր» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ռ.Ն.Սարինյան) շրջանակներում 2010թ. հրատարակվել է նույնանուն վերնագրով գիրք, որում ընդգրկվել են հայազգի դոկտոր տնտեսագետներից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ կյանքի ու գործունեության փուլերը, նրանց գիտական հրապարակումների ուրվագծերը:

Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ու պետական աջակցության համալիր միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս.Գ.Ղազարյան) շրջանակներում առաջարկություններ են արվել ագրարային ոլորտում ապահովագրության և ռիսկերի կառավարման բարելավման ուղիների, ՓՄՁ-ների մարքեթինգային ծառայությունների ակտիվացման և այլնի վերաբերյալ: Հրատարակվել է 2 հոդված:

«Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանը ՀՀ անդամակցության պարտավորությունների շրջանակներում գյուղատնտեսական գործունեության հարկման և պետական աջակցության հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս.Ս.Ավետիսյան) շրջանակներում բացահայտվել են գյուղատնտեսության հետագա զարգացման հիմնախնդիրները, և առաջարկություններ են արվել դրանց լուծման ուղիների վերաբերյալ՝ կապված հարկման տարբերակված մոտեցման ու սուբսիդավորման, մեծածախ շուկաների ձևավորման և այլնի հետ: Հրատարակվել է 3 հոդված:

«ՀՀ քաղցրահամ ջրերի ռեսուրսները, պաշարները և կենցաղում ու գյուղատնտեսության մեջ դրանց արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ երկ. հանք. գիտ. դոկտոր Հ.Ս.Ավագյան) շրջանակներում տրվել է քաղցրահամ ջրերի պաշարների գնահատականը, և առաջար-

կություններ են արվել դրանց արդյունավետ օգտագործման ուղղությամբ, որոնք ուղարկվել են ՀՀ կառավարություն: Հրատարակվել է 1 հոդված:

«ՀՀ մեքենաշինության զարգացման ուղղությունները և հիմնահարցերը» թեմայի (գիտական ղեկավար տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Խ.Նազարյան) շրջանակներում հիմնավորվել են մեքենաշինության հատվածի ձեռնարկությունների վերագործարկման անհրաժեշտությունը և շահույթով աշխատելու մոտեցումները՝ կապված ինովացիոն նախագծերի մշակման, արտադրանքի իրացման շուկաների ձևավորման և այլնի հետ:

«ՀՀ բնակչության կենսամակարդակի և կյանքի որակի բարձրացման ուղիները» թեմայի (գիտական ղեկավար տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Խ.Մարկոսյան) շրջանակներում վեր են հանվել հասարակության զարգացվածության մակարդակը բնութագրող համաթվերի հաշվարկման մեթոդաբանության թերությունները, և այդ մասով արվել են համապատասխան առաջարկություններ, մշակվել է բնակչության աղքատության հաղթահարմանը նպաստող առաջարկությունների փաթեթ և այլն:

«ՀՀ բարձրադիր գոտիներում բնակչության զբաղվածության բարելավման հիմնախնդիրները» թեմայի (գիտական ղեկավար ակադեմիկոս Վ.Ե.Խոջաբեկյան) շրջանակներում առաջարկվել է բարձրադիր գոտիներում խրախուսել բնա- և հողակլիմայական առանձնահատկություններից բխող գյուղատնտեսության տնտեսապես զերադասելի մասնագիտացումը, ապահովել գյուղատնտեսական մեքենա-մեխանիզմներով, նպաստել արտադրական ենթակառուցվածքների ձևավորմանը և այլն:

«ՀՀ Վայոց Ձորի և Մյունիքի մարզերում բնօգտագործման և բնապահպանության տնտեսագիտական հիմնահարցերը» թեմայի (գիտական ղեկավար աշխ. գիտ. թեկնածու, պրոֆեսոր Է.Ա.Բաբայան) շրջանակներում հիմնավորվել է էկոլոգատնտեսական հաշվառման ժամանակակից համակարգի ձևավորման անհրաժեշտությունը, որը հնարավորություն կտա գնահատել և հսկել զարգացման էկոլոգացման ընթացքը մակրոտնտեսական ցուցանիշների օգնությամբ, կարևորվել է այդ ոլորտում գանձվող հար-

կերի ու վճարների բարձրացման անհրաժեշտությունը՝ օրենսդրական փոփոխություններ կատարելու և հատուկ ֆոնդեր ձևավորելու ճանապարհով: Հրատարակվել է 6 հոդված:

«Տնտեսության ստվերային մասի կրճատման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Ռ.Թամազյան) շրջանակներում ակնկալվում է բացահայտել անցումային տնտեսության և «ստվերային» հատվածի միջև առկա կապը և նախանշել տնտեսության ստվերային մասի կրճատման ռազմավարական ուղղությունները:

«Հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները» թեմայի (գիտական ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Բ.Բոստանջյան) շրջանակներում ակնկալվում է գնահատել հարկային վարչարարության դերը պետ. եկամուտների հավաքագրման գործընթացում, մշակել հարկային վարչարարության գնահատման ու կատարելագործման մոտեցումներ:

Գիտական հրապարակումները: Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2009թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 3-ում:

Ինստիտուտում կազմակերպվել և անցկացվել է «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով հանրապետական գիտաժողով՝ նվիրված ակադեմիկոս Արտաշես Առաքելյանի ծննդյան 100-ամյակին:

Գիտաժողովի նյութերը հրատարակվել են 69,5 տպագրական մամուլ ծավալով:

Հրատարակվել է նաև «Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը Հայաստանում և աշխարհում» գիտական հոդվածների ժողովածուն՝ 14 տպագրական մամուլ ծավալով:

Ինստիտուտն իր մասնակցությունն է ունեցել ՀՊՏՀ-ում «Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունները տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում. հիմնախնդիրներ և զարգացման հեռանկարները» թեմայով կազմա-

կերպված միջազգային գիտաժողովին՝ ներկայացնելով ֆինանսատնտեսական ճգնաժամին վերաբերող գիտական հոդվածներ:

Ինստիտուտի 2009թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 13-19-ում:

Աղյուսակ 13

2009թ. Թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (x հազ.դր.)		
	Բազային	Թեմատիկ	Տնտ. ապամանագիր
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	20 թեմա 64805,8	9 թեմա 19748,3 հազ. դրամ	-

Աղյուսակ 14

Ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումներ

Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը	Մասնակիցների թիվը	
		ընդամենը	այդ թվում՝ արտ. երկրներից
Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայով	ք.Երևան, Գ.Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Բոթաշյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, 27-28 ապրիլի 2009թ.	125	-

Աղյուսակ 15

Ինստիտուտի աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում՝ ԱՊՀ անդամ-երկրներ կատարած գործուղումները

Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
		գիտաժողով-ների և մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	ԱՄՆ	1	-	-
	Ուկրաինա	2	-	-
	Չինաստան	1	-	-

Աղյուսակ 16

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2009թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

Կազմակերպությունը	Մենագրություն, ժողովածու և այլն		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք և այլն		Հոդվածներ, զեկուցումներ, թեզիսներ և այլն	
	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրա-աշխարհային	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	4	-	1	-	134	1

Աղյուսակ 17

Ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում՝ կանայք) առ 1.01.2009թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
	ա/կ	ա/կ	ա/կ	ա/կ
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	11(0)	47(27)	3(0)	-

Տվյալներ մասնագիտացված գիտական խորհրդի վերաբերյալ

Կազմակերպումներ	Ատենախոսության խորհրդի ծանկալիքը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահ, քարտուղար (գիտ. աստիճան, ազգանուն, անուն, հայրանուն)	2009թ. ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից համապատասխան այլ խորհուրդներում և ինստիտուտի խորհրդում պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
				դոկտորական	թեկնածուական
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	008	<p>Ը.00.02. «Տնտեսության, նրա ճյուղերի տնտեսագիտություն և կառավարում»</p> <p>Ը.00.03. «Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վարկ»</p>	<p>տնտեսագիտ.դոկտոր, պրոֆ. <i>Հարությունյան Վլադիմիր Հիպարիտի</i></p> <p>տնտեսագիտ. թեկնածու <i>Առաքելյան Գարապետ Հովհաննեսի</i></p>	-	20

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2010թ.

Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	112	98	1	1	16	59

I. *Կարևորագույն գիտական արդյունքները*

«Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում հետազոտվել են համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերի փոխանցման մեխանիզմների մեթոդաբանական հիմքերը, որը հնարավորություն է տալիս նախօրոք բացահայտել ազդեցությունների հնարավոր ոլորտները, ինչպես նաև կանխատեսումների գործիքակազմ կիրառելով և հստակ մշակված ծրագրեր կազմելով կառավարության միջոցառումները նպատակաուղղել բացասական ազդեցությունների նվազեցմանը:

Հրատարակվել է Վ.Լ.Հարությունյանի, Վ.Վ.Խաչատրյանի «Ճգնաժամ. մակրոտնտեսական իրավիճակն աշխարհում և Հայաստանում» գիրքը:

«Հարկման արտերկրյա փորձը» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել է էլեկտրոնային հաշվետվությունների ներդրման արդյունքում հարկային հաշվետվությունների լրացման ժամանակային, վարչական ծախսերի կրճատման հնարավորությունները՝ նպաստելով հարկման արդյունավետության բարձրացմանը:

Հրատարակվել է Վ.Լ.Հարությունյանի, Դ.Վ.Հարությունյանի, Տ.Վ.Հարությունյանի «Հարկեր և հարկազանձում» գիրքը:

«Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղացիական տնտեսությունների զարգացման հիմնախնդիրները» թեմայի շրջանակներում ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյանի կողմից կատարած հետազոտությունները հանրապետությունում գյուղատնտեսական կոոպերացիայի զարգացման, փոքր և միջին ձեռնարկատիրության խթանման, գյուղացիական տնտեսությունների խոշորացման և մի շարք այլ ուղղություններով ունեցել են կիրառական նշանակություն և հաշվի են առնվել ՀՀ տնտեսության

ագրարային հատվածի քաղաքականությանն առնչվող իրավական ակտերի նախագծերի, ինչպես նաև վերլուծությունների ու առաջարկությունների ներկայացման գործընթացում:

Հրատարակվել է Հ.Ս.Ավագյանի «Հայաստանի Հանրապետության քաղցրահամ ջրերը» գրքույկը, որում տրվել են Հայաստանի քաղցրահամ ջրերի՝ արտեզյան ավազանների և ինքնահոս բեռնաթափվող աղբյուրների ռեսուրսները և պաշարների պետական հանձնաժողովների կողմից հաստատված պաշարները, վերջիններիս օգտագործման արդի վիճակը և արվել են դրանց արդյունավետ օգտագործմանն ուղղված առաջարկություններ:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. *«Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներից են. *«Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում»* (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայում տրվել է ճգնաժամերի կանխատեսման մեթոդաբանությունն ըստ առանձին փոփոխականների, որի արդյունքում բացահայտվել են ճգնաժամային իրավիճակների ի հայտ գալու նախանշանները: Հետազոտվել է համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերի փոխանցման մեխանիզմների մեթոդաբանական հիմքերը, մշակվել է հետճգնաժամային զարգացման ծրագիր: *«Հանրային ծառայությունների պետական կարգավորման համակարգի կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»* (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Արթուր Թամազյան) թեմայում ուսումնասիրվել են հանրային ծառայությունների տեսական և մեթոդաբանական հիմքերը, տրվել են հիմնական հասկացությունների շուրջ կիրառական բնույթ ունեցող սահմանումները: Հետազոտվել են ֆրանչայզինգային հարաբերությունների արմատավորման և գնային արտոնագրերի աճուրդի մեթոդները: *«Ներդրումային գրավության բարձրացման և ներդրումային գործունեության խթանման ուղիները ՀՀ-*

ում» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Գևորգ Կիրակոսյան) թեմայում մշակվել են հանրապետությունում ներդրումների ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտի կատարելագործմանն ուղղված առաջարկությունները, բացահայտվել են ներդրումային միջավայրի բարելավման հիմնական մոտեցումները:

2. *«Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրները»* ուղղության հետազոտվող թեմաներից են. «ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծմանն ուղիները» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Էդուարդ Ղազարյան) թեմայում մշակվել են գյուղատնտեսական կազմակերպությունների մրցունակության կառավարման և արդյունավետության բարձրացման մեթոդական և հայեցակարգային կոնկրետ մոտեցումներ՝ գործուն համակարգի ներդրման բարենպաստ օրենսդրական և տնտեսական դաշտի ձևավորման, ապահովագրական համակարգի կայացման ուղղությամբ: *«Լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը»* (գիտական ղեկավար երկր. հանք. գիտ. դոկտոր Հրաչիկ Ավագյան) թեմայում Զանգեզուրի և Ագարակի պղնձամոլիբդենային կոմբինատների օրինակով պարզվել է դրանց աշխատանքի ցածր արդյունավետությունը՝ թողարկվող խտանյութերը հիմնականում արտահանվում են ցածր գներով: Թերկորգման հետևանքով յուրաքանչյուր տարի պոչամբարներ են թափվում հազարավոր տոննաներով ծանր մետաղներ և թունավոր տարրեր:

3. *«Ծառայությունների ոլորտի զարգացման և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրները»* ուղղության հետազոտվող թեմաներից է *«Հայաստանի ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավմանն ուղիները»* (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Արծվիկ Մինասյան) թեմայում ուսումնասիրվել է Հայաստանի առկա ժողովրդագրական իրավիճակը, նշվել են այն ուղիներն ու եղանակները, որոնք բարերար ազդեցություն կունենան այդ հիմնախնդիրները լուծող և ժողովրդագրական կայուն զարգացում ապահովող գործընթացի վրա:

4. *«Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական*

մտքի պատմությունն» ուղղության հետազոտվող թեմաներից են «*Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն (ԲԳԶ). գաղափարը, բնութագրերը, ձևավորման հիմքերը*» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Բենիամին Եղիազարյան) թեմայում առաջարկվել է այդպիսի բնութագրման հիմք ընդունել ՄՀ հիմնական սուբյեկտի՝ մարդու մտածելու և գործելու բնատուր հատկությունը: Առաջարկվել է մշակել ՄԳԳ կառուցվածքավորման մոտեցումների պաշտոնապես հանձնարարվող մեթոդական ցուցումներ, սահմանել դրանց օգտագործման հսկողություն: «*Հետազոտական և ինովացիոն գործունեության մոնիթորինգի և գնահատման մեթոդաբանական հիմնահարցերը գիտելիքահենք տնտեսության պայմաններում*» (թեմայի ղեկավար տ.գ.թ. Ատոմ Շավարշի Մարգարյան) թեմայում կատարվել է գիտահետազոտական և ինովացիոն գործունեության արդյունքների մոնիթորինգի և գնահատման միջազգային պրակտիկայում հիմնական մոտեցումների, մոդելների ու ստանդարտների ուսումնասիրություն: Մշակվել է ամբողջական մեթոդաբանություն՝ մտավոր սեփականության և ինովացիոն գործունեության արդյունքների վիճակագրական գնահատման ու հաշվառման վերաբերյալ:

II. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ու պետական աջակցության համալիր միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Սերգեյ Ղազարյան) թեմայում մշակվել է հայեցակարգ՝ ՀՀ գյուղատնտեսությունում ապահովագրության և ռիսկերի կառավարման բարելավմանն ուղղված հիմնախնդիրների լուծման վերաբերյալ, ընդգրկելով փոքր և միջին ձեռնարկատիրության ու գյուղացիական տնտեսությունների ոլորտները և դրանց զարգացման ուղիները:

«Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությանը (ՄՀԿ) ՀՀ անդամակցության պարտավորությունների շրջանակներում գյուղատնտեսական գործունեության հարկման և պետական աջակց-

ցույթյան հիմնախնդիրները» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Սամվել Ավետիսյան) թեմայում ներկայացվել են առաջարկություններ ուղղված գյուղատնտեսությունում կոոպերացիայի խթանմանը, վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման մեխանիզմների ներդրմանը, տեղեկատվական համակարգի բարելավմանը, մեծածախ շուկաների համակարգի, տոնավաճառների կազմակերպման ծրագրի իրականացմանը և այլն:

«ՀՀ քաղցրահամ ջրերի ռեսուրսները, պաշարները և կենցաղում ու գյուղատնտեսության մեջ դրանց արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները» (Թեմայի ղեկավար երկր. հանք. գ.դ. Հրաչիկ Ավագյան) թեմայում գնահատվել են ՀՀ քաղցրահամ ջրերի 20 լ/վրկ-ից ավելի դեբիտով աղբյուրների պաշարները և դրանց կանխատեսումային ռեսուրսները: Բացահայտվել է, որ կենցաղում և գյուղատնտեսության մեջ (ոռոգման բնագավառում) օգտագործվող ջրերի ավելի քան 80%-ը կորստի է մատնվում և չի ծառայում իր նպատակներին: Այս կապակցությամբ արվել են առաջարկություններ:

«ՀՀ մեքենաշինության զարգացման ուղղությունները և հիմնահարցերը» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Ավետիք Նազարյան) թեմայում հիմնավորվել է մեքենաշինության վերականգնման համար ձեռնարկությունների վերակառուցումն ու վերագործարկումը, որոնք կարող են ստեղծվել այդ ձեռնարկությունների և արտասահմանյան զարգացած երկրների ֆիրմաների հետ ինտեգրացման, նորամուծության և թողարկվող արտադրանքի արդիականացման միջոցով:

«Հայաստանի Հանրապետության բնակչության կենսամակարդակի և կյանքի որակի բարձրացման ուղիները» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Աշոտ Մարկոսյան) թեմայում բացահայտվել են բնակչության եկամտի կամ սպառման մակարդակի հաշվարկման մեթոդաբանական բարդությունները, տրվել են դրանց հաղթահարման ուղիները և ներկայացվել է ներկա վիճակը՝ ըստ դեցիլային, քվանտիլային, «աղքատ», «միջին» և «հարուստ» խմբերի:

«Հայաստանի Հանրապետության բարձրադիր գոտիներում բնակչության զբաղվածության բարելավման հիմնախնդիրները»

(ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Խոջաբեկյան) թեմայում հիմնավորվել են բնակչության նորմալ շարժունակության, հաղորդակցության, գյուղացիական տնտեսությունների կողմից գյուղատնտեսական մթերքների իրացման շուկաների հասանելիության, ինչպես նաև խմբային սեփականությամբ խոշոր ֆերմերային տնտեսություններ կազմավորելու գաղափարի իրագործման հարցերը:

«ՀՀ Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերում բնօգտագործման և բնապահպանության տնտեսագիտական հիմնախնդիրները» (թեմայի ղեկավար՝ աշխ. գ. թ. Էբա Բաբայան) թեմայում ուսումնասիրված է Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերի արտանետման վնասակար նյութերի, թափոնների շարժը և տեսակարար ցուցանիշները, օդային և ջրային ավազան վնասակար արտանետումների քանակների և դրանց համար վճարների բաշխվածությունը և այլն:

«Տնտեսության ստվերային մասի կրճատման ուղիները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Արթուր Թամազյան) թեմայում բացահայտվել են ստվերային տնտեսության տեսական ու մեթոդաբանական հիմքերը, ՀՀ-ում մեթոդիկաների գործնական կիրառելիության մակարդակները: Մասնակի մոդիֆիկացված մեթոդի կիրառմամբ հաշվարկվել է ՀՀ-ում ստվերային տնտեսության ծավալները, մշակվել է ստվերայնության կրճատման հիմնական ուղիները:

«Հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ. Վարդան Բոստանջյան) թեմայում ուսումնասիրվել են հարկային վարչարարության իրականացման կազմակերպական և օրենսդրափրավական հիմքերը, բացահայտվել են դրա արդյունավետությունը նվազեցնող գործոնները, մշակվել է արդյունավետության գնահատման մեթոդաբանությունը, վերլուծվել է նաև ցուցանիշների կատարելագործման ուղիները:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

«Ֆինանսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման միջոցառումների ծրագրի մշակում» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) Թեմայի շրջանակներում առաջարկություններ են արվել ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման, հետճգնաժամային զարգացումների ծրագրի մշակման ուղղությամբ:

«ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Սերգեյ Ղազարյան) Թեմայի շրջանակներում մշակվել և ներկայացվել են միջոցառումներ՝ ուղղված ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հետևանքների վերացմանը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում:

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վ.Խոջաբեկյանի ուսումնասիրությունները և տրված առաջարկությունները՝ *«ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում կոոպերացիայի խթանման, պետական աջակցության ընդլայնման և մեխանիզմների ներդրման»* ուղղությամբ, հաշվի են առնվել ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության կողմից մշակված «Գյուղի և գյուղատնտեսության 2010-2020թթ. կայուն զարգացման ռազմավարության» և «Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղացիական տնտեսությունների խոշորացման հայեցակարգի» նախագծերում:

2010թ. կառավարությանն են ներկայացվել երկրաբանահանք. գիտ. դոկտոր Հ.Ավագյանի «ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը» Թեմայով կատարված հետազոտությունների եզրակացություններն ու առաջարկությունները. «Կանխել մեր ընդերքի հարստությունների փոշիացումը», որն առնչվում է «Արմանիսի» ոսկի-բազմամետաղային հանքավայրում պոչամբարներ թափվող պիրիտ հանքանյութի հետ թափվող և կորստի մատնվող ոսկուն և արծաթին: Վերջիններիս պարունակությունը պիրիտի մեջ կազմում է՝ ոսկունը՝ 1-ից մինչև 30 գ/տ, արծաթինը՝ 400 գ/տ:

ՀՀ քաղցրահամ ջրերի արդյունավետ օգտագործման նպատակով, կորուստները մեղմելու, գյուղատնտեսական մշակաբույսերին խոնավությամբ ապահովելու, սակավաջուր բնակավայրերին խմելու ջրով ապահովելու, տնտեսված ջրերի մի մասը սակավաջուր երկրներին տրամադրումով վաճառելու գործին ուղղված արվել են մի շարք առաջարկություններ:

V. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2010թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 4-ում:

VI. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը

ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ համատեղողների թվաքանակը, համատեղ հրապարակումներ յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական, Հայաստանի պետական ճարտարագիտական, ԱՇիրակացի միջազգային հարաբերությունների համալսարանների, Եվրոպական կրթական տարածաշրջանային ակադեմիայի հետ:

Համատեղողների թվաքանակը՝ 30:

Համատեղ հրապարակումներ

ՀՊՃՀ-ի հետ՝ Սարինյան Ռ.Ն., Հարությունյան Վ.Լ., Աղայան Մ.Կ. «Հայ տնտեսագետներ (գիտակենսագրական ուրվագծեր)», Եր., «Գիտություն», 2010, 336 էջ:

ԱՇիրակացի միջազգային հարաբերությունների համալսարանի հետ՝ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու), Եր., 2010, 1(5)՝ 298 էջ, 2(6)՝ 260 էջ, 3(7)՝ 444 էջ և 4(8)՝ 419 էջ:

ՀՊՏՀ-ի հետ՝ «ՌԴ և ՀՀ տնտեսությունները ճգնաժամի պայմաններում. հիմնախնդիրներ և զարգացման հեռանկարները» (միջազգային գիտական հոդվածների ժողովածու), Եր., 2010:

ՀՊՏՀ-ի հետ՝ «Կրթության, գիտության և արտադրության

ինտեգրումը որպես տնտեսական աճի ապահովման ռազմավարական ուղղություն» (միջազգային գիտական հոդվածների ժողովածու), Եր., 2010:

Ինստիտուտի 2010թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 20-27-ում:

Աղյուսակ 20

2010թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)		
		Բազային	Թեմատիկ	Տնտ. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	1 թեմա 83325,0 հազ.դր.	9 թեմա 21954,8 հազ.դր.	-

Աղյուսակ 21

Ինստիտուտի կողմից 2010թ. անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտերկրներից
1	2	3	4	5
1	Միջազգային գիտաժողով «ՌԴ և ՀՀ տնտեսությունները համաշխարհային ճգնաժամի պայմաններում. հիմնախնդիրներ և զարգացման հեռանկարներ»	Ք.Երևան, Նալբանդյան 128, ՀՊՏՀ և ք. Երևան, Գ. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Ռոստովի պետական տնտեսագիտական համալսարան, 25-26 մարտի 2010թ.	150	15
2	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	ք. Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, 26-27 մայիսի 2010թ.	125	-
3	Միջազգային գիտաժողով «Կրթության, գիտության և արտադրության ինտեգրումը որպես տնտեսական աճի ապահովման ռազմավարական ուղղություն»	Ք.Երևան, Նալբանդյան 128, ՀՊՏՀ և ք. Երևան, Գ. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության, 21-22 հոկտեմբերի 2010թ..	170	20

Աղյուսակ 22

2010թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	ՌԴ	1	-	-
		Վրաստան	7		

Աղյուսակ 23

Կազմակերպության 2010թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (\$, €, քրճ.)	արժույթի կուրսը	Դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	123344.60	19432.50	-	-	-

Աղյուսակ 24

Գիտաշխատողների 2010թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	6	-	-	-	133	-	-	-

2010թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	15(0)	23(10)	7(0)	4(3)

Տվյալներ 2010թ. մասնագիտացված գիտական խորհրդի վերաբերյալ

Կազմակերպություն	Ատենախոսության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահ, քարտուղար (գիտ. աստիճան, ազգանուն, անուն, հայրանուն)	2010թ. կազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
				դոկտորական	թեկնածուական
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	008	<p>Ը.00.02-«Տնտեսություն, նրա ճյուղերի տնտեսագիտություն և կառավարում»</p> <p>Ը.00.03- «Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վաճառք»</p>	<p>տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր <i>Հարությունյան Վլադիմիր Լիպարիտի</i></p> <p>տնտեսագիտ. թեկնածու <i>Մարկոսյան Հայկ Աշոտի</i></p>	-	4

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2011թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	113	101	1	1	14	56

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

1) «*Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում*» (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել են աշխարհում գործող հարկերի բովանդակությունը տնտեսական հարաբերությունների համակարգում, վերլուծվել են հարկային հարաբերությունների ձևավորման առանձնահատկությունները արտերկրներում և ՀՀ-ում, հիմնավորվել են օֆշորային բիզնեսի հարկման առավելությունները, ինչպես նաև գնահատվել է ՀՀ հարկային քաղաքականության ազդեցությունը մակրոտնտեսական իրավիճակների վրա:

Հրատարակվել է Ա.Ա.Հարությունյան և Բ.Յու.Բաղդասարյան «Հարկման արտերկրյա առաջավոր մոտեցումները և դրանց կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում» գիրքը:

Յու.Մ.Սուվարյանի, Վ.Լ.Հարությունյանի, Վ.Ա.Սարգսյանի, Վ.Վ.Խաչատրյանի «Գիտակրթական համակարգը և տնտեսական զարգացումը» գրքում ներկայացվել են տնտեսական զարգացման և գիտակրթական համակարգի ներազդեցության գնահատման մեթոդաբանությունը, կրթության ու գիտության ՀՀ տնտեսական զարգացման համակարգի ոլորտներում առկա հիմնախնդիրների լուծման հնարավոր ուղիները, ինչպես նաև մշակվել են երաշխավորություններ տնտեսական զարգացման և գիտակրթական համակարգի ներազդեցությունն ինտենսիվացնելու համար:

Ռ.Ն.Սարինյանի, Լ.Կ.Հարությունյանի «Էջեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությունից» աշխատության մեջ լուսաբանվում են XX դարասկզբի հայ հասարակական և տնտեսագիտական մտքի հայտնի ներկայացուցիչներ Սիմոն Զավարյանի, Բախշի Իշխանյանի, Դավիթ Անանունի, Վահան Տոտով

յանցի, Ալեքսեյ Ջիվելեզովի, Մենտոր Բունիաթյանի հայացքները: Ուրվագծվում են նոր տիրույթներ, ընդլայնվում են հայ տնտեսագիտական մտքի առնչությունները համաշխարհային տնտեսագիտական մտքի հետ:

Հ.Ս.Ավագյանի «Լեռնահանքային և մետալուրգիական արդյունաբերությունների զարգացման ուղղություններն ու հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում» գրքում նշված է, որ հանքարդյունաբերությունը, չունենալով ավարտուն տեխնոլոգիական շրջափուլեր, մետաղներով ու մետաղարտադրանքներով չի կարողանում բավարարել նույնիսկ սեփական պահանջները: Հայաստանում թողարկվում են միայն կիսաարտադրանքներ՝ մետաղական օգտակար հանածոների խտանյութեր, որոնց մեծ մասը էժան գներով վաճառվում է արտասահմանյան երկրներին: Խտանյութերի վաճառքի պարագայում գնահատվում են միայն խտանյութերում առկա հիմնական մետաղները, խտանյութեր անցած հարակից տարրերը չեն գնահատվում, որի հետևանքով էլ լեռնահանքային ձեռնարկությունները կրում են զգալի վնասներ: Գրքում բոլոր բաժիններում, հիմնավորվում են մետալուրգիական գործարաններ ունենալու անհրաժեշտությունն ու դրանց արդյունավետությունը:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. *«Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«Հակաճգնաժամային միջոցառումներն աշխարհում և Հայաստանում»* (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., Վլադիմիր Հարությունյան): Վերլուծելով «պարտքային ճգնաժամի» առաջացման հնարավոր սցենարները, ներկայացվել է առանձին տարածաշրջանների տնտեսությունների անկայունության հավանական ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա: Հատկապես կարևորվել է եվրոպական երկրների տնտեսության մեջ տեղի ունեցող վերջին զարգացումները, որոնք իրենց ան-

դրադարձը կունենան ամբողջ համաշխարհային տնտեսության, այդ թվում նաև ՀՀ տնտեսության վրա: Կարևորվել է կայունացման ֆոնդերից չհրաժարվելու մեխանիզմը և զգուշավոր տնտեսական քաղաքականության իրագործումը: Բացահայտվել է նաև, որ աշխարհի որոշ երկրներում ճգնաժամի դեմ պայքարի արդյունավետ միջոցառումների շարքում իրենց տեղն են գտել սոցիալական ապահովության ծրագրերը, որոնց կիրառումը ՀՀ տնտեսության մեջ կարող է մի շարք դրական տեղաշարժերի հիմք հանդիսանալ:

2) *«Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները»* (թեմայի ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում փորձ է արվում ընդհանրացված ձևով հասարակական ու գիտական շրջանակներին իրազեկելու տարբեր երկրներում ձևավորված հարկային համակարգերի առանձնահատկություններին, օֆշորային բիզնեսի հարկման առավելություններին ու թերություններին, այդ թվում՝ տարբեր երկրների տնտեսական համակարգերի կազմավորման քաղաքական, պատմական, մշակութային, կրոնական և այլ առանձնահատկություններին, ինչպես նաև երկրների տնտեսական համակարգերի առջև դրված խնդիրների, նպատակների և իրականացվելիք գործառույթների միասնականության, հիմնարար սկզբունքների նույնության հետ: Բացի այդ, ուսումնասիրվել են տարբեր երկրներում հարկային հաշվետվությունների ներկայացման ընթացակարգերն ու վարչարարական գործընթացների հաշվառման մոտեցումները

Իրականացրած հետազոտությունների արդյունքում կարող ենք եզրակացնել, որ սույն թեմայի շրջանակներում բազմաթիվ երկրների հարկման փորձը ցույց է տալիս, որ սովորաբար տնտեսության զարգացման հիմնական գործոն է համարվում հարկային քաղաքականությունը, որի արդյունավետության բարձրացման և հարկային ռազմավարության մշակման, հարկային իրավունքի ամրապնդման համատեքստում հնարավոր կլինի ապագայում ՀՀ բիզնես միջավայրում ստեղծել բարենպաստ

հարկային դաշտ և ՓՄՁ-ների նկատմամբ կիրառելով հարկման արտոնյալ ռեժիմներ նպաստել բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը:

3) *«Հանրային ծառայությունների պետական կարգավորման համակարգի կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Արթուր Թամազյան) թեմայի կատարման արդյունքում ստացվել են ոչ միայն տեսամեթոդական, այլև գիտագործնական բնույթի արդյունքներ, որոնք խմբավորված տեսքով կայանում են հետևյալում: Հստակեցվել է «հանրային ծառայություն» հասկացության տեսական և գործնական շրջանակները, առաջարկվել է այս ծառայությունների հստակ շրջանակ և դրա հետագա փոփոխությունների սկզբունքային մոտեցումներ: Առաջարկվել է հանրային ծառայությունները կարգավորող պետական անկախ և միասնական մարմնի ձևավորման հայեցակարգ, ինչպես նաև հստակեցվել են այդ մարմնի իրավասության և կարգավորման նպատակներն ու շրջանակները: Մշակվել են կոնկրետ միջոցառումներ հանրային ծառայությունների սակագնային կարգավորման իրավական հիմքերի և սակագնային վերահսկողության մեթոդոլոգիայի կատարելագործման ուղղությամբ: Մշակվել են նաև հանրային ծառայությունների համակարգի պետական կարգավորման և դրա կատարելագործման կոնկրետ միջոցառումներ՝ այդ համակարգի գործունեության իրավական, կազմակերպական և տնտեսական ապահովման տեսանկյուններից:

4) *«Ծրագրային բյուջետավորման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Գևորգ Կիրակոսյան) թեմայում ներկայացվել են պետական ծախսերի նպատակային ծրագրերի մշակման և իրականացման խնդիրները, դրանց արդյունավետության գնահատման մոտեցումները, ինչպես նաև պետական ծախսերի ծրագրերի հիմնական նպատակները: Հստակեցվել է «բյուջետային ծախսերի արդյունավետություն» հասկացության տեսական և գործնական շրջանակները, դասակարգվել են բյուջետային գործընթացի արդյունավետության բարձրացման խոչընդոտները և մշակվել են

դրանց վերացմանն ուղղված մոտեցումները: Ներկայացվել են հանրապետությունում դրա կիրառման հնարավորությունները, գնահատվել են առկա նախադրյալները և մշակվել են ծրագրային բյուջեի կազմման և կատարման գործընթացի, ինչպես նաև ակնկալվող արդյունքների գնահատումը: Առաջարկվել են պետական ծախսերի արդյունավետության գնահատման մոտեցումներ, մշակվել են պետական ֆինանսների արդյունավետ կառավարման խնդիրները և դրանց լուծման մոտեցումները:

5) «**ՀՀ մակրոտնտեսական ցուցանիշների բարելավման հիմնախնդիրները ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում**» (գիտական ղեկավար տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյան) թեմայում, վերլուծելով ՀՀ տնտեսության մեջ ճգնաժամի փոխանցման 6 ուղիները, բացահայտվել է, որ դրանցից յուրաքանչյուրն ունեցել է ՀՀ տնտեսության վրա էական ազդեցություն, այն է՝ Հայաստանը կանգնած է եղել կամ իր վրա կրել է «արտարժուրթային ճգնաժամի» բացասական ազդեցություններ, անշարժ գույքի շուկայում տեղի են ունեցել «ակտիվների փուչիկի» պայթելու երևույթներ և այլն, որոնց իներցիոն զարգացումները հնարավոր է նաև, որ հետագայում դժվարություններ առաջացնեն, այդ իսկ պատճառով կարևորվել է կանխարգելող տնտեսական քաղաքականության իրականացման անհրաժեշտությունը հիմնված տնտեսական զսպողական քաղաքականության սկզբունքների վրա: Ներկայացվել են նաև գնային արդյունավետ քաղաքականության, աշխատուժի շուկայում տեղի ունեցող բացասական զարգացումները կանխարգելող, ինչպես նաև արդյունավետ պետական եկամուտների և ծախսերի քաղաքականություն իրականացնելու մոտեցումները:

2. «**Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրները**» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) «**ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները**» (գիտական ղեկավար տ.գ.դ. Էդուարդ Ղազարյան) թեմայում ուսումնասիրվել են գյուղատնտեսական արտադրության ինտենսիվացման, ընդ-

լայնված վերարտադրության հիմնահարցերը, տրվել են առաջարկություններ շուկայական հարաբերությունների, մարքեթինգի կառավարման ու զարգացման հիմնահարցերը ՀՀ ագրարային հատվածում: Ուսումնասիրվել է գյուղատնտեսական ճյուղերի վիճակը համապատասխան առաջարկություններով: Բարձրացվել են գյուղատնտեսական արտադրության արդյունավետության և հիմնական սննդամթերքների ինքնաբավության մակարդակի հիմնահարցերը: Մշակվել է վերամշակող ձեռնարկությունների հայեցակարգը, մոտեցումների ընտրության մեթոդաբանությունը Ուսումնասիրվել է ազատ տնտեսական գոտու ստեղծման անհրաժեշտությունը ՀՀ-ում, որի միջոցով կլուծվեն արտաքին առևտրի ընդհանուր տնտեսական, սոցիալական և գիտատեխնիկական խնդիրները:

Ուսումնասիրվել և վերլուծվել են գյուղատնտեսական արտադրության զարգացման բնագավառի ուժեղ և թույլ կողմերը, ինչպես նաև գնահատվել են առկա հնարավորություններն ու սպառնալիքները, իրականացվել է նաև գյուղական զարգացման SWOT վերլուծությունը: Խթանման հիմնախնդիրների շրջանակներում կատարվել են վարելահողերի նպատակային չօգտագործման հիմնական գործոնների բացահայտում, գյուղատնտեսական արտադրության առկա բնատնտեսական ներուժի գնահատում, վերլուծվել է երկրի պարենային անվտանգության և վերջինիս կարևորագույն բաղադրիչը հանդիսացող պարենային անկախության մակարդակը, ուսումնասիրվել են գյուղատնտեսական մթերքների ներմուծման և իրացման բնագավառում իրականացվող սակագնային (տարիֆային) և հարկային քաղաքականության բարելավմանն ուղղված մի շարք բարեփոխումների հնարավորությունները, հիմնավորվել է գյուղատնտեսական արտադրությամբ զբաղված գյուղացիական տնտեսությունների խոշորացման համապատասխան մեխանիզմների (տնտեսական լծակների) կիրառումը, ուսումնասիրվել է գյուղատնտեսական կոոպերացիայի, ինչպես նաև գյուղատնտեսական ապահովագրության միջազգային փորձը, այդ ուղղությամբ 2012 թվականին հայեցակարգային մոտեցումների մշակման նպատակով:

2) «ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը» (գիտական ղեկավար երկրաբանահանքաբանական գ.դ. Հրաչիկ Ավագյան) թեմայով հաշվետու տարում հետազոտվել են Սոտքի և Մեղրաձորի ոսկու հանքերի շահագործման, ազնիվ մետաղների կորզման և դրանց հետևանքով միջավայր թափված ծանր մետաղների և թունահարույց տարրերի քանակները. տրվել են վերջիններիս վտանգավոր ազդեցության (էկոլոգիական) հետևանքների գնահատականները:

Հաշվարկներով պարզվել է, որ Սոտքի հանքավայրի վերջին 34 տարիների ընթացքում (1976թ. մինչև 2009թ. վերջը) և Մեղրաձորի հանքավայրի 21 տարիների (1987-ից մինչև 2007թ.) ընթացքում Արարատի ոսկու կորզման ֆաբրիկայի պոչամբարում կուտակված 12 մլն տ պոչանքների մեջ, բացառությամբ ոսկու և արծաթի թերկորզման հետևանքով պոչամբար թափված ազնիվ մետաղների, վերջիններիս հետ հարակից տարածված ցրված և հազվագյուտ տարրերի ընդհանուր քանակները կազմում են. սելենինը՝ 381,0տ, տելուրինը՝ 2129,7տ, քիսմոտինը՝ 17250տ, կադմիումինը՝ 596,8տ, ինդիումինը՝ 523,3տ, բերիլիումինը՝ 31,32տ, տալիումինը՝ 5325տ, գալիումինը՝ 32,25տ, գերմանիումինը՝ 0,9տ, ցիրկոնիումինը՝ 5325, ծծմբինը՝ 62772տ, երկաթինը՝ 54670տ, որոնց արժեքը 2007թ. մարտ-ապրիլ ամիսների (նախաճգնաժամային ժամանակահատվածի) գներով կազմում է 2799,4 մլն ԱՄՆ դոլար:

Պոչամբար թափված վերը նշված տարրերի ցանկում բացակայում են քիչ տարածված, բայց, այնուամենայնիվ, հայտնաբերված այնպիսի տարրեր, որպիսիք են՝ մկնդեղը, կապարը, ցինկը, կադմիումը և այլն, ինչպես նաև մեծ տարածում գտած սելենը, տելուրը, բերիլիումը որոնք խիստ թունավոր տարրեր են նույնիսկ իրենց միացությունների տեսքով, հետևապես և խիստ վտանգավոր են շրջակա միջավայրի կենդանական աշխարհի համար: Պակաս վտանգավոր չեն թվարկված մյուս մետաղները, որոնք պատկանում են ծանր մետաղների շարքին:

3) *«Հայ-թուրքական առևտրատնտեսական կապերը և հնարավոր հեռանկարային զարգացումները»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.դ. Թորոս Թորոսյան) թեմայի շրջանակներում կատարված է Հայաստանի և Թուրքիայի մակրոտնտեսական իրավիճակի և արտաքին առևտրի համեմատական վերլուծություն: Աշխատանքում իրականացված է հայ-թուրքական առևտրատնտեսական կապերի ուսումնասիրություն, վեր են հանված այն հիմնական թերությունները, որոնք տեղ են գտել երկու երկրների միջև արտաքին առևտրի համակարգում, դիտարկված են ծառայությունների ոլորտը, միգրացիոն գործընթացները, Եվրամիության ինտեգրման հետ առնչվող հարցերը և, ի վերջո, հիմնավորված են հայ-թուրքական սահմանի վերաբացումից ակնկալվող օգուտներն ու ռիսկերը:

3. *«Ծառայությունների ոլորտի զարգացման և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«Էլեկտրոնային ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Հայկ Մարկոսյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են էլեկտրոնային ձեռնարկատիրական գործունեության ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտը, համակարգվել են այդ ոլորտում պետական քաղաքականության իրականացման միջոցառումները, վերլուծվել են զարգացման ենթակառուցվածքների առկա վիճակը՝ ինտերնետ կապի հնարավորությունները և տարածվածությունը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման մակարդակը, համապատասխան մասնագետների առկայությունը, ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտը, կայքերի գրանցման և գործունեության հնարավորությունները, էլեկտրոնային վճարային համակարգերը, վերլուծվել են խոշոր ինտերնետ կապ տրամադրող ընկերությունների ծառայությունների որակի և գնի դիմամիկան համաշխարհային զարգացումների միտումների համատեքստում, ուսումնասիրվել են ինտերնետի միջոցով իրա-

կանացվող ձեռնարկատիրական գործունեության հարկման հիմնախնդիրները:

2) «Սոցիալական և ժողովրդագրական զարգացումները ՀՀ-ում» (գիտական ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Գրիգորի Ղարիբյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել են տնային տնտեսությունների համախառն տնօրինվող եկամտի, վերջնական սպառման ծախսերի և խնայողությունների փոփոխման միտումները, ուսումնասիրվել են նաև առևտրային բանկերի կողմից տնային տնտեսություններից ներգրավված ժամկետային ավանդների և տնային տնտեսություններին տրամադրած վարկերի կառուցվածքն ու դրա վրա ազդող գործոնները: Առանձնակի ուշադրություն է դարձվել եկամուտների, փոխարժեքի, տոկոսադրույքի և սպասումների ազդեցությանը: Իրականացվել է նաև հետազոտություն՝ կապված «Կապիտալի նախասկզբնական կուտակման, հարստության ու եկամուտների բևեռացման առանձնահատկությունները և կարգավորման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետության անցումային տնտեսությունում» հիմնախնդրին:

Ուսումնասիրվում են ժողովրդագրական մարտահրավերների ժամանակակից դրսևորումներն ինչպես հասարակությունների ու պետությունների, այնպես էլ տարբեր տարիքային անձանց մոտ, տնտեսական ու սոցիալական ասպեկտներն ու ժողովրդագրական առկա վիճակի ձևավորմանը նպաստող գործոնները: Հետազոտվել է սոցիալական պաշտպանության համակարգի ծրագրերին, ներառյալ երեխաների խնամքը, կենսաթոշակային ապահովման, միայնակ տարեցների խնամքի կազմակերպման, ընտանեկան կապերի ամրապնդման ծրագրերը, դիտարկվել է տարեցների աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման հայաստանյան քաղաքականությունը: Նախագծվել է ժողովրդագրական զարգացման հիմնախնդիրը՝ որպես սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության բաղկացուցիչ մաս, որը պետք է ներառի անհրաժեշտ առաջադրանքներ, այդ թվում՝ միգրացիայի կարգավորման, զբաղվածության, սոցիալական աջակցության, սոցիալական ապահովագրության, առողջապահական

ու կրթական համակարգերի կատարելագործման ուղղությամբ:

4. *«Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմություն»* ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն (ԲԳԳՀ). Գաղափարը, բնութագրերը, ձևավորման հիմքերը»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.դ. Բենիամին Եղիազարյան) թեմայում առաջարկվել է ՄՀ այնպիսի անվանում–տերմին ձևավորել, որը հնարավորինս ամբողջությամբ կբնութագրի ՄՀ էությունը և տարատեսակ թյուր ըմբռնումների տեղիք չի տա: Բացահայտել են ՄՀ ձևավորման հիմք հանդիսացող պայմանները՝ բնությունը՝ բնությունից մարդակերպին շնորհված առանձնահատկությունների համալիրը, մարդկային հանրություն և մարդկային հասարակություն հասկացությունների բովանդակային տարբերությունները, հանրությունից՝ հասարակությանն անցման անհրաժեշտությունը, մարդկային հանրության, ուստի և ՄՀ գոյատևման շարունակականության սկզբունքների ընդունումը: ՄՀ ստեղծումը և զարգացումը դիտվել է որպես մարդկային հանրության, ինչպես և ձևավորված հասարակության հետագա զարգացման ուղի:

ՄՀ աստիճանական զարգացումը և կուտակված գիտելիքի փոխանցումը այլ հանրություններին տրամաբանորեն տանելու է ՄՀ առաջավոր սկզբունքների տարածմանը և միասնական միջազգային ՄՀ ստեղծման:

Առաջարկվել է ապագա ՄՀ նոր՝ բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն (ԲԳԳՀ) անվանումը:

2) *«Հետազոտական և ինովացիոն գործունեության պետական կարգավորման ինստիտուցիոնալ և մակրոտնտեսական մեխանիզմների ձևավորումը»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ատոմ Շավարշի Մարգարյան) թեմայի շրջանակներում շեշտը դրվում է ցանցային և կլաստերային կառուցվածքների ձևավորմանը, մակրոտնտեսական և ինստիտուցիոնալ քաղաքականության բոլոր միջոցներով խրախուսմանն ու աջակցմանը: Նոր ձևավորվող ազգային նորամուծային համակարգի շրջանակներում պե-

տություն-մասնավոր հատված համագործակցությունը կարող է տեղի ունենալ ոչ միայն ուղղակի ֆինանսական աջակցության, այլև որոշակի պետական ծառայությունների մատուցման միջոցով, ինչը նաև կսահմանափակի նորարարական ոլորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը: ՀՀ ազգային նորամուծային համակարգի ձևավորման ու զարգացման խնդրի բարենպաստ լուծումը ենթադրում է մակրոտնտեսական քաղաքականության որոշակի վերակողմնորոշում և շեշտադրումների փոփոխություն, որը ենթադրում է համապատասխան օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների ներդրման միջոցով միջազգային չափանիշներին համապատասխանող մրցակցային քաղաքականության արմատավորում և հակամենաշնորհային օրենսդրության ձևավորում ու կիրառություն, հարկային արտոնությունների տրամադրում, նորամուծային շրջայի օգակների ու մասնակիցների միջև համագործակցության ու կոոպերացման խթանների ձևավորում, էվոյուցիոն դրամավարկային քաղաքականության սկզբունքների կիրառություն և ռազմավարական նշանակության նորամուծային ծրագրերի վարկավորման դրամավարկային անուղղակի խթանման գործիքների կիրառում, ազգային նորամուծային համակարգի ձևավորման ու զարգացման ծրագրի շրջանակներում փոքր ու միջին բիզնեսի պետական աջակցության հայեցակարգ՝ արտոնյալ ֆինանսավորման ու վարկավորման շեշտադրումները:

3) *«Արդի հայ տնտեսագիտության տեսություն»* (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռոբերտ Սարինյան) թեմայում ուսումնասիրություններն իրականացվել են հայ տնտեսագիտական մտքի նորագույն և նոր շրջանի կտրվածքով.

Թեմատիկ տարբեր ոլորտների առումներով ներարձակ է արդի հայ տնտեսագիտական միտքը, հատկապես կիրառական նշանակություն ենթադրող առաջարկությունների մեջ, բայց սահմանափակ տեսական հարթության դիտարկումներում:

Հրատարակվել են Ռ.Սարինյանի «Արդի հայ տնտեսագիտության տեսություն» (գիրք 3), «Տնտեսագիտական լուսան-

ցանշումներ» և «Արդի հայ տնտեսագիտական մտքի արծարծումներ» աշխատությունները:

Նոր շրջանի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության վերաբերյալ լույս են տեսել Ռ.Մարինյան, Լ.Հարությունյան, «Էջեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությունից» (գիրք 3), Լ.Հարությունյան, «Տնտեսական ճգնաժամերի տեսության պատմությունից» հոդվածը: Վերլուծության են ենթարկվում XX դարասկզբի հայ հասարակական ու տնտեսագիտական մտքի հայտնի ներկայացուցիչներ Միմոն Չավարյանի, Բախշի Իշխանյանի, Դավիթ Անանունի, Վահան Տոտոմյանցի, Ալեքսեյ Ջիվելեգովի, Մենտոր Բունիաթյանի հայացքները: Ուրվագծվում են նոր տիրույթներ, ընդլայնվում են հայ տնտեսագիտական մտքի առնչությունները համաշխարհային տնտեսագիտական մտքի հետ:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«Բելառուսի և Հայաստանի շուկայի գործունեության միջազգայնացումն ուղղված երկու երկրների տնտեսական համակարգերում նոր տեխնոլոգիաների ներգրավմանը, ադապտացմանը և ներդրմանը» (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Աստոմ Մարգարյան) թեմայի շրջանակներում կատարվել է ժամանակակից պայմաններում շուկայի սուբյեկտների գործունեության միջազգայնացման տեսամեթոդական հիմքերի ուսումնասիրություն, իրականացվել է տեխնոլոգիաների փոխանցման միջազգային շուկայի միտումների վերլուծություն ու այն համադրվել ՀՀ և Բելառուսի պայմանների հետ, կատարվել է Հայաստանի Հանրապետության ինովացիոն-տեխնոլոգիական փոխանցման ներուժի վերլուծություն և գնահատում, ուսումնասիրվել են Հայաստանի Հանրապետությունում ինովացիոն ոլորտի կարգավորման օրենսդրական խնդիրները, հետազոտական և ինովացիոն ոլորտի քանակական գնահատման մեթոդներն ու ցուցանիշները:

Հրատարակվել է երեք հոդված:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

1. *«Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում»* (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Լ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում գործնականում հիմնավորվել է ստվերային եկամուտների ձևավորման աղբյուրները ՀՀ-ում՝ ըստ հարկ վճարողների առանձին խմբերի և տարածաշրջանների, և դրանց ստոխաստիկ (հավանականային) կախվածությունը հարկերից խուսափելու հնարավորությունից:

2011թ.կառավարությանն են տրվել երկր. հանք. գիտ. դոկտոր Հ.Ավագյանի *«Մետաղական օգտակար հանածոների արդյունավետ օգտագործման»* ուղղությամբ ընդերքի հարստությունների փոշիացման կանխման ուղիները, *«ՀՀ քաղցրահամ ջրերի ռեսուրսները, պաշարները և կենցաղում ու գյուղատնտեսության մեջ դրանց արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները»*, տնտեսագիտ. դոկտոր Ա.Նազարյանի *«ՀՀ մեքենաշինության զարգացման հիմնական ուղիները»*, աշխ. գիտ. թեկնածու Է.Բաբայանի *«ՀՀ Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերում բնօգտագործման և բնապահպանության տնտեսագիտական հիմնախնդիրները»* գիտական թեմաների շրջանակներում ստացված եզրակացությունները և առաջարկությունները, որոնք օգտակար կարող են լինել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների և նորացվող տնտեսական քաղաքականության համատեքստում:

Հաշվետու ժամանակահատվածում կիրառություն գտած արդյունքներից կարելի է առանձնացնել տնտեսագիտ. դոկտոր Հ.Մպնեցյանի, Վ.Ազոյանի մասնակցությունը ՀՀ նախագահի կողմից արդեն հաստատած «Հայաստանի Հանրապետության պարենային անվտանգության ապահովման հայեցակարգը», «Հայաստանի Հանրապետության պարենային անվտանգության ապահովման հայեցակարգից բխող միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» «Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղա-

ցիական տնտեսությունների խոշորացման հայեցակարգը» փաստաթղթերի պատրաստման գործում:

V. Ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից 2011թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 5-ում:

Ինստիտուտի 2011թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 28-34-ում:

Աղյուսակ 28

2011թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)		
		Բազային	Թեմատիկ	Տևտ. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	1 թեմա 110221.2 հազ.դր.	1 թեմա 2800.0 հազ.դր.	-

Աղյուսակ 29

2011թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումներ

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	ք. Երևան, Գր. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթայանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, 26-27 հունիսի 2011թ.	125	-
2	Միջազգային գիտաժողով՝ «ՀՀ և ՌԴ տնտեսությունների նորաստեղծական զարգացման հիմնախնդիրներ»	Աղվերան, 28-30 հունիսի 2011թ. ՀԳՏՀ և ՏԻ	50	10
3	Հանրապետական գիտաժողով՝ «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	Ք.Երևան, Գր.Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթայանի անվ. ՏԻ, 5-6 դեկտեմբերի, ՏԻ և ՀԳՏՀ	120	-

2011թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված զիտակալների թվաքանակը		
			գիտաժողովների և մասնակցելու համար	համատեղ զիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	Ղազախստան	1		
		Գերմանիա			1
		Նոբվեգիա	1		

Կազմակերպության 2011թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտաթույթ (Տ, Է, ԲԵ.)	արժույթի կուրսը	Դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	113021.2	9645.1	-	-	-

Գիտաշխատողների 2011թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	10	-	1	-	157	-	-	-

2011թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	9 (0)	19 (10)	-	3 (3)

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2011թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	112	98	2	2	10	61

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները
«Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայում անուղղակի և ուղղակի հարկերի վերլուծության արդյունքները հիմնավորում են հարկային բեռի օպտիմալացման և ստվերային տնտեսության նվազեցման փոխազդեցությունը՝ կանխատեսելով տնտեսվարող սուբյեկտների հարկերի վճարումից խուսափելու վարքագծի դրսևորումը հարկային վարչարարության բարձրացման և բիզնես միջավայրի բարելավման համատեքստում:

Հրատարակվել է Ռ.Սարինյան, Վ.Հարությունյան *«Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյնսյան շրջան). Գիտակենսագրական ուրվագծեր»* գիրքը: Ս.Ղազարյանի, Է.Ղազարյանի *«Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման և պետական աջակցության համալիր միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում»* աշխատանքում հստակեցվել է ՓՄՁ սուբյեկտների դասակարգման գործող սկզբունքները, Եվրամիության չափորոշիչներին մոտեցման և ոլորտը բնութագրող ցուցանիշների համադրելիության ապահովման խնդիրները: Թ.Թորոսյանի խմբագրությամբ *«Հայաստանը և Թուրքիան տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրման գործընթացներում»* գրքում տրված է մակրոտնտեսական և արտաքին առևտրի բնութագիրը, քննարկված են հայ-թուրքական առևտրատնտեսական կապերը: Դ.Հարությունյանի *«Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշռի կառավարման հիմնախնդիրները»* մենագրությունում ուսումնասիրվել են երկրի վճարային հաշվեկշռի էությունը և կառուցվածքը, վերլուծվել է դրա կարգավորման սկզբունքների և մեթոդների արդյունավետության բարձրացման հեռանկարները: Վ.Խաչատրյանի, Ա.Մա-

կարյանի «Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի կարճաժամկետ սոցիալական ազդեցության գնահատականը Հայաստանում» գրքում փորձ է արվել ընդհանրացված ու համառոտ իրազեկելու ՀՀ-ում ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հետևանքով առաջացած սոցիալական իրավիճակի կարճաժամկետ փոփոխությունները:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. «Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

«Հակաճգնաժամային միջոցառումներն աշխարհում և Հայաստանում» (թեմայի ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայում բացահայտվել է, որ համաշխարհային տնտեսության զարգացումներն իրենց բացասական ազդեցությունն են թողնում ԱՊՀ և ՀՀ տնտեսությունների զարգացման տեմպերի վրա: Ներկայացվել է հակաճգնաժամային միջոցառումների համալիր ցանկ ուղղված սոցիալական ապահովության համակարգի և մասնավոր հատվածի նախատեսված ծրագրերի ներդրման համար: Հիմնավորվել է առանձին սոցիալական ապահովության ծրագրային փաթեթների մշակումը, դրանց իրագործման համար համապատասխան ենթակառուցվածքների ձևավորումը:

«Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում հարկման արտերկրյա փորձի վերլուծությունը հիմնավորում է, որ ՀՀ տնտեսության զարգացումն ու ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների ուշացումը խորացրեցին ճգնաժամի բացասական հետևանքները և նպաստեցին արտաքին պարտքի ավելացմանը, հարկային վարչարարության վատթարացմանը, տնտեսությունում ներքին խզումների խորացմանը, ՀՀ-ում հարկային մուտքերի տեսակարար կշռի նվազեցմանը:

«Ձեռնարկատիրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար տ.գ.թ. Արթուր

Թամազյան) թեմայում, հաշվի առնելով ձեռնարկատիրության զարգացման ժամանակակից միտումները, գործարարության միջավայրը բաժանվել է 13 խոշոր մասերի, առանձնացնելով այդ միջավայրի սոցիալ-տնտեսական, մակրոտնտեսական, ինստիտուցիոնալ, քաղաքական, օրենսդրաիրավական, արտաքին տնտեսական և այլ բաղադրիչները:

Ձեռնարկատիրությունն իր վրա կրում է բազմաթիվ գործոնների ազդեցությունը, որոնցից հիմնականները կարելի է բաժանել առանձին խմբերի, որոնք ազդում են ոչ միայն գործարարության և միմյանց վրա, այլև արտադրության գործոնների բաշխվածության և անհատների ու ողջ հասարակության վրա:

«Օրագրային բյուջետավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Գևորգ Կիրակոսյան) թեմայում մշակվել և ներդրվել է բյուջետային միջոցների բաշխման համակարգ ըստ տնտեսական և սոցիալական կարևոր հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված ճյուղային ոլորտային և գերատեսչական ծրագրերի: Նման խնդրի լուծումը պահանջում է մշակել ծրագրերի և դրանց իրականացման արդյունավետության գնահատման մեխանիզմներ, ինչը հնարավորություն կտա կողմնորոշվել բյուջետային միջոցների բաշխումը պլանավորելու հարցում: Նշվել է, որ բյուջետային ծախսերի կառավարման հիմնական նպատակներն են. բյուջետային կարգապահության պահպանումը, ծախսերի բաշխման, ինչպես նաև տեխնիկական (գործառնական) արդյունավետության ապահովումը:

«ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակի բարելավման հիմնախնդիրները՝ հակաճգնաժամային արդյունավետ մեխանիզմների մշակման համատեքստում» (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյան) թեմայում գնահատական է տրվել իրականացվող սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությանը, ինչպես նաև հարցումների միջոցով հիմնավորվել է հակաճգնաժամային արդյունավետ ռազմավարություններ ընտրելու մոտեցումները: Ուսումնասիրվել է տնտեսական ճկունության ինդեքսի հաշվարկման մեթոդաբանությունը և գնահատվել դրա փոփոխության միտումները: ՀՀ տնտեսության համար մշակվել են

հակաճգնաժամային և տնտեսական բացասական երևույթները կլանող «ադսորբերներ» (կլանիչներ) արդյունավետ մեխանիզմներ՝ համաշխարհային փորձի, դրանց տեղայնացման հնարավոր մոտեցումների և ուղղությունների տեսանկյունից:

2. «Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրները» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

«ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները» (գիտական ղեկավար՝ տ.գ.դ., պրոֆ. Աշոտ Բայադյան) թեմայում ուսումնասիրվել է գյուղատնտեսական արտադրության զարգացման աջակցության հիմնահարցերը՝ հիմնավորելով, որ գյուղացիական տնտեսություններում արդյունավետության բարձրացման ուղին ինտենսիվացման մակարդակի աճն է:

Առաջարկություններ են արվել գյուղատնտեսական գործունեություն իրականացնող տնտեսվարողներին արտոնյալ վարկերի տոկոսադրույքների նպատակային սուբսիդավորման մեխանիզմների վերաբերյալ:

Ուսումնասիրվել է գյուղատնտեսությունում կոոպերատիվների ձևավորման խթանման և դրանց կարողությունների ուժեղացման հիմնահարցը, հումք արտադրողների ու գյուղատնտեսական մթերք վերամշակողների միջև պայմանագրային հարաբերությունների զարգացման անհրաժեշտությունը:

«ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը» (գիտական ղեկավար՝ երկրաբանահանքաբանական գ.դ. Հրաչիկ Ավագյան) թեմայի շրջանակներում հետազոտական աշխատանքները կատարվել են 5 ոսկի-բազմամետաղային կազմավորման հանքավայրերի գծով՝ Շահումյանի, Արմանիսի, Ագատեկի, Գլաձորի և Կաքավասարի, ընդ որում դրանցից այժմյան դրությամբ շահագործվում են առաջին երկուսը, իսկ մյուս 3-ը պատրաստվում են շահագործման:

Կատարված հետազոտական աշխատանքների արդյունքով պարզվել է, որ գործող լեռնահանքային ձեռնարկություններն աշխատում են շատ ցածր արդյունավետությամբ: Հաշվարկները

ցույց են տալիս, որ նշված ձեռնարկությունների կրած վնասը տարեկան կազմում է սպասվող հասույթի 65-70%-ը:

Խտանյութերի վաճառքի պարագայում հիմնական օգտակար տարրերը գնահատվում են 53-56 տոկոսի չափով. մյուս հարակից բաղադրիչները, որոնք զուգակցված են հիմնական տարրերին (սելենը, տելլուրը, բիսմութը և այլն) չեն գնահատվում և անվճար տրվում են օտար գնորդներին: Օգտակար տարրերի թերկորզման հետևանքով յուրաքանչյուր տարի բնական միջավայր (պոչամբարներ) են թափվում հազարավոր տոննաներով ծանր մետաղներ և թունահարույց տարրեր:

«Հայաստանի Հանրապետության տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացները» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ., պրոֆ. Թորոս Թորոսյան) թեմայի շրջանակներում վերլուծվել է ՀՀ բնառեսուրսային և մակրոտնտեսական իրավիճակը, տրվել են հանրապետության արտաքին առևտրի զարգացման միտումները, կառուցվածքային տեղաշարժերը, քննարկվել է այդ ոլորտների զարգացման հնարավորությունները սահմանի բացման պարագայում, մշակվել են նաև առաջարկություններ ՀՀ տնտեսական ռիսկերը նվազեցնելու և Թուրքիայի հետ հնարավորինս արդյունավետ համագործակցելու վերաբերյալ:

3. «Օտարությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

«Էլեկտրոնային ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար տ.գ.թ. Հայկ Մարկոսյան) թեմայի շրջանակներում՝ հիմնավորվում է ինտերնետից օգտվողների հասկացության հստակ սահմանման կարևորությունը, առաջնահերթ նշանակություն է տրվում ՀՀ տարածքում տեղակայված տվյալների կենտրոնների ստեղծմանը: Հիմնավորվել է, որ Հայաստանում պետական քաղաքականությունը պետք է ուղղված լինի ինտերնետ կապի արագությանն ու հուսալիությանը, այսինքն որակի բարձրացմանը:

«Սոցիալական և ժողովրդագրական զարգացումները ՀՀ-

ում» (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Գրիգորի Ղարիբյան) հետազոտության արդյունքները վկայում են, որ անցումային 20 տարիների ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական ծանր իրավիճակները՝ գործազրկությունը, աղքատությունը, եկամուտների աննախադեպ բևեռացումը, մեծ արտագաղթը և այլն, անդրադարձել են ժողովրդագրական զարգացումների վրա: Առաջնային խնդիրն է հետազոտել 2015թ. մարդահամարի արդյունքները և բացահայտել վերջին 10 տարիների ՀՀ ժողովրդագրական զարգացումների հիմնական միտումները:

4. «Տնտեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

«Ապագա մարդկային հասարակության էության բնութագրումը և ձևավորման մոտեցումները» (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ., պրոֆ. Բենիամին Եղիազարյան) հետազոտությունում հիմնավորվել է, որ ՄՀ հիերարխիկ համակարգում ձևավորվում և գործում են մի շարք կարևորագույն ենթահասարակություններ, որոնց կազմն ու թվաքանակը, ինչպես և էության բնութագրերը զգալիորեն կարող են տարբեր լինել երկու տարածաշրջաններում, հետևաբար հազիվ թե հնարավոր է միջազգային ընդգրկումով ընդհանրական ՄՀ:

Մանրամասնորեն դիտարկվել են գիտական ապահովման համակարգը և դրա զարգացման խնդիրները, մասնավորապես տրվել է տնտեսագիտության (ՏԳ) համակարգի տեսակավորման ցանկ և նշվել են այդ համակարգի բարեփոխումների մի շարք ուղղություններ:

«ՀՀ տնտեսության երկարաժամկետ ինովացիոն-տեխնոլոգիական արդիականացումը ինստիտուցիոնալ տրանսֆորմացիայի պայմաններում» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.թ. Աստու Մարգարյան) թեմայում հետազոտվել են վերջին երկու տասնամյակների ընթացքում ՀՀ տնտեսության մեջ կատարված տեխնոլոգիական փոփոխությունները, գնահատվել են կատարված ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների ազդեցությունները տնտեսության գիտական, նորարարական և տեխնոլոգիական կառուց-

վածքների վրա: Կատարվել է ՀՀ տեխնոլոգիական փոխանցման ներուժի վերլուծություն և գնահատում: Ուսումնասիրվել են ՀՀ-ում ազատ տնտեսական գոտիների ձևավորման ու զարգացման հնարավորությունները: Վերլուծվել են տեխնոլոգիական մշակումների և դրանց առևտրայնացման գործընթացի վրա ինստիտուցիոնալ կառուցվածքների ու ընթացակարգերի երկարաժամկետ ազդեցությունները: Քննարկվել է ՀՀ ապրանքային նշանների շուկայում տիրող իրավիճակը, բացահայտվել են դրա հետ կապված հիմնախնդիրները ու առաջարկվել են համապատասխան լուծումներ:

«Արդի հայ տնտեսագիտության տեսություն» (թեմայի ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռոբերտ Սարինյան) թեմայի շրջանակներում փորձ է արվել համառոտ հանրագիտարանական բառարանի սկզբունքով պատկերացում տալ համաշխարհային և հայ տնտեսագիտական մտքի վերաբերյալ:

Հրատարակվել է Ռ.Սարինյանի և Վ.Հարությունյանի **«ԼՂանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյնսյան շրջան), գիտակենսագրական ուրվագծեր»** գիրքը: Աշխատությունում ընդգրկված տնտեսագետների գիտակենսագրական ուրվագծերը անձնականացված 75 անունների մեջ, արտացոլում են մինչքեյնսյան տնտեսագիտական մտքի էվոլյուցիան:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«ՀՀ ԿԳՆ ԳՊԿ-ՀՀ ԲՀՀ» 2011թ. մրցույթի արդյունքում հաղթող ճանաչված **«ՀՀ և Բելառուսի շուկաների սուբյեկտների գործունեության միջազգայնացումը՝ ուղղված երկու երկրների տնտեսական համակարգերում նոր տեխնոլոգիաների ներդրումանը, ադապտացմանը և ներդրմանը»** գիտական թեմայի իրականացման ընթացքում կատարվել են հետևյալ աշխատանքները.

1. Հետազոտվել ու բացահայտվել են տեխնոլոգիաների միջազգային փոխանցման համակարգում շուկայի սուբյեկտների փոխներգործությունների տեսամեթոդական հիմքերը: Հետազոտության մեթոդաբանությունն ընդգրկում է համակարգային և

իրավիճակային մեթոդների համադրման, համեմատական, փորձ-նական և վիճակագրական, կառուցվածքաբանական վերլուծության, ինդեքսային գնահատումների, մաթեմատիկական մոդելավորման, խաղերի տեսության և էվոյուցիոն մոդելավորման ու մի շարք այլ մեթոդաբանական մոտեցումներ, հետազոտական այլ հնարքներ ու եղանակներ:

2. Ուսումնասիրվել և ընդհանրացվել են նոր տեխնոլոգիաների ստեղծման ու փոխանցման (առևտրայնացման) բնագավառում համաշխարհային և հայրենական փորձը, առանձնացվել ու դասակարգվել են այդ գործընթացներին առավել բնորոշ մեխանիզմները:

3. Հետազոտվել և գնահատվել են Հայաստանի Հանրապետության և Բելառուսի Հանրապետության տեխնոլոգիաների փոխանցման ներուժը ու նրա արդյունավետ իրացման առավել ռացիոնալ ուղղությունները:

4. Ուսումնասիրվել են ՀՀ-ում և Բելառուսում տեխնոլոգիաների փոխանցման քաղաքականության իրականացման պայմանները և գործոնները:

5. Կատարվել է գիտահետազոտական և ինովացիոն գործունեության արդյունքների դիտարկման (մոնիթորինգի) և գնահատման միջազգային պրակտիկայում առկա հիմնախնդիրների և այդ ասպարեզում հաստատված հիմնական մոտեցումների, մոդելների ու ստանդարտների ուսումնասիրություն, դրանց համեմատություն ու համադրում, ինչպես նաև այդ ենթատեքստում Հայաստանի Հանրապետության պայմաններում իրականացվող հետազոտական գործունեության արդյունքների գնահատման նկատմամբ համապատասխան մոտեցումների մշակում:

6. Գիտական հետազոտությունների, մտավոր սեփականության օբյեկտների և ինովացիոն գործունեության արդյունքների գնահատման հիմնական տեսական-մեթոդաբանական մոտեցումների հիման վրա առաջարկվել է ՀՀ տնտեսության ձեռնարկատիրական միջավայրի զարգացման համար առավել ընդունելի մեթոդաբանական սկզբունքների ու չափանիշների փաթեթ:

7. Ուսումնասիրվել են Հայաստանի Հանրապետությունում ինովացիոն ոլորտի կարգավորման օրենսդրական խնդիրները, վերլուծվել են համապատասխան օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմների ներդրման միջոցով միջազգային չափանիշներին համապատասխանող մրցակցային քաղաքականության արմատավորման և հակամենաշնորհային օրենսդրության կիրառության ուղիները:

8. Ուսումնասիրվել են Հայաստանի Հանրապետության հետազոտական և ինովացիոն ոլորտի քանակական գնահատման մեթոդներն ու ցուցանիշները:

Հրատարակվել է 12 հոդված:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները.

«Հարկման արտերկրյա փորձը և դրա կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում» (թեմայի ղեկավար ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆ. Վլադիմիր Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում հիմնավորվում է, որ ստվերային տնտեսական հարաբերությունների «մեղմացման» պայմաններում տնտեսության պետական կարգավորման լծակների գործադրման արդյունքում հնարավոր է կանխել առաջացման պատճառները և օբյեկտիվորեն գնահատել ստվերային տնտեսության սպառնալիքները՝ հասցնելով ՀՆԱ-ի 5-10%-ի (ըստ համաշխարհային ստանդարտի), ինչը կնպաստի բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը և գործարար ակտիվության աշխուժացմանը:

2012թ. կառավարությանն են ներկայացվել երկրաբանահանքաբանական գիտությունների դոկտոր Հրաչիկ Ավագյանի *«Լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը»*, *«Բնական ցեոլիտների կիրառման հիմնախնդիրները»* և տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Բենիամին Եղիազարյանի *«ՀՀ-ում ձևավորվելիք ապագա հասարակության էության, անվանումի և հիմնադրույթների պարզորոշմանն ուղղված»* գիտական թեմաների շրջանակներում ստացված եզրակացու-

թյունները և առաջարկությունները, որոնք օգտակար կարող են լինել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների և նորացվող տնտեսական քաղաքականության համատեքստում:

V. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ համատեղողների թվաքանակը, համատեղ հրապարակումներ յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (6 աշխատակից դասավանդում են), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (7), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (4), Անանիա Շիրակացի միջազգային հարաբերությունների (2), Հայաստանի ազգային ազրարային (2) համալսարանների հետ:

«**Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամ**»-ի հետ «Յետադուտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոններ Նյու Յորքի «Carnegie Corporation»-ի» ֆինանսավորմամբ, «Հետճգնաժամային զարգացումները Հայաստանում» թեմայով (կատարողներ՝ տնտեսագիտ. թեկնածուներ Վ.Վ.Խաչատրյան, Հ.Տ.Թերզյան, ասպիրանտ՝ Ա.Ռ.Մակարյան):

«**Բաց հասարակության ինստիտուտ**» - Հայաստան, «Տնտեսական ճգնաժամը և դրա ազդեցությունը Հայաստանի վրա՝ մակրոտնտեսական և սոցիալական ազդեցությունները» (կատարող՝ կրտսեր գիտ.աշխ. Ա.Ռ.Մակարյան):

Համատեղողների թվաքանակը՝ 33

Համատեղ հրապարակումներ՝

1. **ՀՊՃՀ-ի հետ**՝ Սարինյան Ռ.Ն., Հարությունյան Վ.Լ., «Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյսյան շրջան). Գիտակենսագրական ուրվագծեր», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 280 էջ:

2. **ՀՊՀ-ի հետ**՝ Թորոսյան Թ., Գալոյան Դ., Հովականյան Ն., Կոտիկյան Լ., Սարգսյան Լ., «Հայաստանը և Թուրքիան տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրման գործընթացներում», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 240 էջ:

3. *ՀԱՄԱՆՔԻ ԿԵՆՏՐ*՝ Ղազարյան Ս.Գ., Ղազարյան Է.Գ., «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման և պետական աջակցության համալիր միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն», 2012, 176 էջ:

4. *«Բաց հասարակության հիմնադրամներ - Հայաստան»* կազմակերպությունից ստացված հետազոտական դրամաշնորհների շրջանակներում «Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի կարճաժամկետ սոցիալական ազդեցության գնահատականը Հայաստանում» Վ.Խաչատրյան, Ա.Մակարյան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն», 2012, 184 էջ:

5. *«Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ-ի ԿԵՆՏՐ*՝ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ), Եր., 2012, 1(13) 306 էջ, 2(14) 377 էջ, 3(15) 304 էջ:

6. 2012թ. ապրիլին Ա.Մակարյանի և Ա.Զատիկյանի «Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի ազդեցությունների հաղթահարման ռազմավարությունները հայկական գյուղական տնային տնտեսությունների մոտ» վերնագրով զեկույցը Նորվեգական միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտի կայքում է տեղադրվել:

VI. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2012թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 6-ում:

Ինստիտուտի 2012թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 35-41-ում:

2012թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)		
		Բազային	Թեմատիկ	Տես. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	1 թեմա 110221.2 հազ.դր.	1 թեմա 4000.0 հազ.դր.	-

Աղյուսակ 36

2012թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումներ

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	Ք. Երևան, Գր. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան ՏԻ, ՏԻ և ՀՊՏՀ	115	-
2	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	Ք. Երևան, Գր. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան ՏԻ, ՏԻ և ՀՊՏՀ	100	-

Աղյուսակ 37

2012թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	Ղազախստան	1	-	-
		Բելառուս	1	-	-
		Անգլիա	-	-	1

Կազմակերպության 2012թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (Տ, Ե, քԾ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	127471.0	4989.1	-	-	-

Գիտաշխատողների 2012թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուլումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	6	-	-	-	128	10	-	-

2012թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	9 (1)	14 (7)	2 (1)	3 (2)

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2013թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	94	78	1	2	12	46

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում հիմնավորվել են հարկային ներուժի գնահատման մոտեցումները հարկային բեռի օպտիմալացման տեսանկյունից՝ հիմք ընդունելով տնտեսվարող սուբյեկտների հարկերից խուսափելու նվազեցման ուղիները: Հարկային ներուժի վերաբերյալ անհրաժեշտ է իրականացնել նաև խոր և հիմնարար ուսումնասիրություններ հաշվի առնելով տնտեսական, սոցիալական, պատմական և քաղաքական գործոններն ու դրանց դրսևորման առանձնահատկությունները, որոնք կնպաստեն հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացմանը ՀՀ-ում:

Հրատարակվել են. Յու.Սուվարյանի, Վ.Հարությունյանի, Վ.Սարգսյանի, Վ.Խաչատրյանի «Գիտակրթական համակարգի կառավարման ռազմավարությունը», Վ.Հարությունյանի գիտ. խմբ. «Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտ. հետազոծի և ապագայի ուրվագծեր, արդի հիմնահարցեր», Ռ.Սարինյանի «Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները» գրքերը: Հ.Ավագյանի «ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը» մենագրությունում քննարկվում են շահագործվող (և շահագործման պատրաստվող) հանքավայրերում օգտակար տարրերի կորզումների և շրջակա միջավայր թափվող ծանր մետաղների հետ կապված հիմնախնդիրները: Ա.Բայադյանի «ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները» աշխատությունում ուսումնասիրված են ոլորտում վերամշակվող հումքի մթերման արդյունաբերական կազմակերպությունների և ինտե-

գրացիոն հարաբերությունների, արդյունաբերության զարգացման և բարելավման հիմնական ուղիները: Դ.Հարությունյանի «Վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» մենագրությունում քննարկվում են մակրոտնտեսական ցուցանիշների ազդեցությունը երկրի վճարային հաշվեկշռի վրա և հավասարակշռելու ժամանակակից մեթոդների առավելություններն ու խոցելի կողմերը:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. *«Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«Հակաճգնաժամային միջոցառումներն աշխարհում և Հայաստանում»* (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում բացահայտվել է, որ համաշխարհային տնտեսության մեջ իրականացած և այժմ էլ դեռևս իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումները տվել են որոշակի արդյունքներ, սակայն առկա են մի շարք հիմնախնդիրներ, որոնք, այնուամենայնիվ, կարող են ռիսկային լինել համաշխարհային տնտեսության համար և իրենց բացասական ազդեցությունը թողնել զարգացող ու փոքր բաց տնտեսություն ունեցող երկրների վրա:

Բացահայտվել է նաև, որ ԱՄՆ-ի տնտեսության մեջ ահագնացող պարտքային դեֆոլտի վտանգը և դրա արդեն իսկ նկատելի բացասական ազդեցությունը, ԵՄ-ում պետական պարտքերի աճը և, հատկապես, ՌԴ տնտեսությունում տեղի ունեցող աճի տեմպերի դանդաղեցումն իրենց բացասական ազդեցությունը կթողնեն ՀՀ տնտեսության զարգացման տեմպերի վրա: Այդ իսկ պատճառով կարևորվել են ՀՀ-ում կառավարության կողմից որդեգրված ծրագրային դրույթների և գերակայությունների իրականացումը, ինչպես նաև դրանց ճիշտ և ժամանակին հակապարբերաշրջանային ուղղվածություն տալու հանգամանքը՝ սոցիալական ապահովության ծրագրերի մշակման, տնտե-

սական ցնցումների և ճգնաժամերի սոցիալական բացասական ազդեցության չեզոքացմանն ուղղված լինելու համատեքստում:

2) *«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում վերլուծվել են պետության սուբյեկտների հարկային պոտենցիալի գնահատման ժամանակակից մեթոդները, ինչպես նաև առանձնացվել դրանց մեթոդաբանական մշակման յուրովի մոտեցումները՝ հարկային եկամուտների օպտիմալացման և հարկային վարչարարության բարելավման տեսանկյուններից: Գնահատելով հարկային ներուժի վրա ազդող գործոնների համակարգը՝ ներկայացվել են հարկային ներուժի դինամիկայի և բաշխման առանձնահատկությունները:

3) *«Ձեռնարկատիրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ա.Թամազյան) թեմայում ուսումնասիրվել է Հայաստանում ձեռնարկատիրական գործունեության արտաքին միջավայրը ձևավորող հիմնական գործոնները, կատարվել է դրանց մանրամասն վերլուծություն, քննարկվել են ձեռնարկատիրության տարածաշրջանային ինտեգրացիայի, օրենսդրական, տեղեկատվական ապահովվածության և պետական կարգավորման կատարելագործման հիմնահարցերը, քննադատական վերլուծության են ենթարկվել ինովացիաների և վենչուրային ձեռնարկատիրության կարգավորման ծրագրային և օրենսդրական հիմքերը Հայաստանում՝ մշակելով այս խնդիրների լուծման ուղիներ և միջոցառումներ: Ուսումնասիրությունների ընթացքում պարզվել է, որ ՀՀ-ում ներքին շուկայի տարողունակությունը, հատկապես վերամշակման բարձր մակարդակ պահանջող ապրանքների գծով, շարունակում է մնալ ցածր մակարդակի վրա, ներկայումս տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին հատկացվող մեծ դերն ավելի շատ պայմանավորված է որոշակի ներուժի առկայությամբ, քան թե դրա իրական օգտագործմամբ, ձեռնարկատիրության տեղեկատվական ապահովվածությունը գտնվում է բավականին ցածր մակարդակի վրա, ինչը թույլ չի տալիս ձեռնարկատերերին ժա-

մանակին և ճկուն կերպով արձագանքել շուկայի տարբեր ազդակներին և համարժեք ձևով ճշգրտել իրենց ձեռնարկությունների զարգացման ռազմավարությունն ու մարտավարությունը:

4) *«Հարկային բեռի գնահատման հիմնահարցերը և հավասարաչափ բաշխման խնդիրները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Գ.Կիրակոսյան) թեմայում գնահատվել է հարկային համակարգի դերը տնտեսության զարգացման գործում, բացահայտվել են հարկային քաղաքականության առանձնահատկությունները զարգացող և զարգացած տնտեսությունների պայմաններում, ուսումնասիրվել է հարկային բեռի տնտեսագիտական բովանդակությունը, քննարկվել են դրա բաշխման խնդիրները և գնահատվել է վերջինիս ազդեցությունը տնտեսության վրա, վերլուծության են ենթարկվել պետական եկամուտների ձևավորման և դրանց հավաքագրման խնդիրները, ինչպես նաև հարկային մուտքերի ապահովման տնտեսական նախադրյալները, ուսումնասիրվել են ՀՀ-ում հարկային բեռի բաշխման առանձնահատկությունները, դրա վրա ազդող գործոնները, հարկային համակարգի գործունեությունը կանոնակարգող օրենսդրական դաշտը, բացահայտվել են դրա բացթողումները և թերությունները, քննարկվել է հարկային բեռի հավասարաչափ բաշխման խնդիրը և դրա լուծման ընդհանուր մոտեցումները, դիտարկվել են հարկային բեռի գնահատման եղանակները, իրականացվել է տարբեր երկրների կտրվածքով հարկային բեռի մակարդակի համեմատական վերլուծություն:

5) *«ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակի բարելավման հիմնախնդիրները՝ հակաճգնաժամային արդյունավետ մեխանիզմների մշակման համատեքստում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ., դոցենտ Վ.Խաչատրյան) թեմայում բացահայտվել են Հայաստանի տնտեսական ներուժն ու ճկունությունն (դիմացկունություն) ավելացնելու քաղաքականությանն ուղղված մոտեցումներ և մեխանիզմներ: Հարցումների արդյունքների վերլուծության շնորհիվ գնահատական է տրվել ՀՀ-ում իրականացված սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությանը, ինչպես նաև տնային տնտեսությունների կողմից հակաճգնաժամային արդյունավետ ռազմա-

վարությունների ընտրությանը:

Հիմնավորվել է ՀՀ-ում ՓՄՁ-ների կողմից ճգնաժամի հաղթահարման մրցունակ ռազմավարությունների մշակման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև մրցակցային առավելությունների կատարելագործմանն ուղղված քաղաքականության շարունակականության ապահովումը:

Հիմնավորվել է Հայաստանի տնտեսական քաղաքականության հիմնական վեկտորի դեպի Ասիա ուղղվածություն տալու և Մաքսային միության շրջանակներում առավել մրցունակ դիրք գրավելու տնտեսական հնարավորությունները:

2. «Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրները» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«ՀՀ ագրարային ոլորտի արտադրական գործընթացների տնտեսվարման ձևերի կարգավորման հիմնախնդիրների լուծմանն ուղիները»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայում ուսումնասիրվել է գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ձևավորման սկզբունքները, կարգավորման խնդիրները, գործող կոոպերատիվների գործունեությունը, ուղղվածությունը, կազմավորմանը խոչընդոտող գործոնները, հաղթահարման հնարավորությունները: Մանրամասն վերլուծության է ենթարկվել կոոպերատիվների զարգացմանն ուղղված աջակցությունը, որի շնորհիվ այժմ գործում են 148 գյուղացիական կոոպերատիվներ, որոնց նպատակը արտադրության զարգացման խթանումն է:

Արվել են մի շարք առաջարկություններ համայնքների տնտեսական զարգացմանն ուղղված աջակցությունների ապահովման, սուբսիդավորման միջոցով մատչելի վարկավորման, խորհրդատվության խորացման, մարքեթինգի զարգացման վերաբերյալ:

2) *«Լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը»* (ղեկավար՝ երկրահանք. գ.դ. Հ.Ավագյան) թեմայում ներգրավվել են 10 մետաղական օգտակար հանածոների հանքավայրեր և հանքավայրերի խմբեր, որոնցից 7-ը այժմ շահագործվում են, իսկ 3-ը պատրաստվում են շահագործման:

Այժմ շահագործվող հանքավայրերից թողարկվում են միայն կիսաարտադրանքներ՝ մետաղների խտանյութեր, որոնց գերակշիռ մասը՝ մետալուրգիական գործարաններ չունենալու պատճառով, վաճառվում են արտասահմանյան երկրներին էժան գներով:

Խտանյութերի արտադրության գործընթացներում ուշադրության են արժանացվում միայն ու միայն հիմնական մետաղները, որոնք էլ հանքաքարերից խտանյութերի մեջ կորզվում են շատ ցածր տոկոսներով՝ հիմնականում 60-70, բացառիկ դեպքերում՝ 80: Այդպիսի թերկորզման հետևանքով էլ բնական միջավայր (պոչամբարներ) են թափվում հարյուրավոր ու հազարավոր տոննաներով ծանր մետաղներ և թունահարույց հատկություններով տարրեր, որոնք՝ բոլորը միասին, ստեղծում են էկոլոգիական աղետով սպառնացող միջավայր:

3) *«ՀՀ տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացները (Հայաստանի Հանրապետության և Իրանի Իսլամական Հանրապետության միջև առևտրատնտեսական կապերի գնահատականը և հետագա զարգացման միտումները)»* (թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Թ.Թորոսյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Իրանի Իսլամական Հանրապետության (ԻԻՀ) բնառեսուրսային կարողությունները, տրվել է դրանց տնտեսական գնահատումը արտաքին առևտրի զարգացման տեսանկյունից:

Հատուկ ուշադրություն է դարձվել ԻԻՀ մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխության միտումների բացահայտման վրա՝ վերջին 10 տարվա կտրվածքով՝ առանձնացնելով երկրի մակրոտնտեսական իրավիճակը մինչև միջազգային կառույցների կողմից տնտեսական պատժամիջոցների կիրառումը և դրանից հետո:

Ուսումնասիրվել է ԻԻՀ ներդրումային միջավայրը, հետազոտվել է օտարերկրյա ներդրումների շարժը, դրանց կառուցվածքը երկրների կտրվածքով: Վերլուծվել է ԻԻՀ արտաքին առևտուրն աշխարհի տարբեր երկրների հետ: Ընդ որում՝ արտաքին առևտուրը դիտարկվել է նաև ապրանքային կառուցվածքի կտրվածքով: Ցույց են տրվել ԻԻՀ տնտեսության այն

ուրտները, որոնք արտահանման տեսանկյունից ունեն բացահայտված համեմատական առավելություններ:

Ուսումնասիրվել է նաև բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների միգրացիոն փոփոխությունները, որոնք հատկապես դրսևորվել են ԻԻՀ-ից արտահոսքի տեսքով՝ որպես հետևանք միջազգային կառույցների կողմից տնտեսական պատժամիջոցների կիրառման:

3. *«Մառախուլությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներից են.

1) *«Էլեկտրոնային պետության և տեղեկատվական հասարակության ձևավորման տնտեսական հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Հ.Մարկոսյան) թեմայում ուսումնասիրվել է տեղեկատվական հասարակության զարգացման և էլեկտրոնային պետության ձևավորման հայեցակարգային մոտեցումները և սկզբունքները, դրա հիմքում ընկած օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնները: Վերլուծվել է տեղեկատվական հասարակության և էլեկտրոնային պետություն հասկացության և բովանդակության ընդգրկման շրջանակը և արտերկրյա առաջադեմ փորձը: Տրվել է նախորդ դարի 60-ական թվականներից ձևավորված հասարակական հարաբերությունների սկզբունքորեն նոր հայեցակարգ, որը բնութագրվում է որպես տեղեկատվական հասարակություն: Էլեկտրոնային պետությունը ներկայացվել է որպես տեղեկատվական հասարակության զարգացման նոր փուլ և մակարդակ, որը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն բարձրացնել պետական կառավարման համակարգի արդյունավետությունը, այլև նոր հնարավորություններ է ընձեռում տնտեսական գործունեության զարգացման և միջազգայնացման համար:

2) *«Սոցիալական և ժողովրդագրական անվտանգության ապահովման նախադրյալները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Թ.Մանասերյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել է անհատ-ընտանիք-հասարակություն-պետություն կապը և դրա էվոլյուցիան անկախության տարիներին, բացահայտվել են բնակչու-

թյան կենսամակարդակի վրա ազդող երևույթներն ու գործոնները, դրա բարելավման հնարավոր ուղիները: Վերլուծության են ենթարկվել միգրացիոն գործընթացները Հայաստանում անկախության երկու տասնամյակներում: Ներկայացվել են բնակչության կազմի փոփոխությունները և դրանք ծնող պատճառները: Տնտեսական վերլուծություններով հիմնավորվել են զբաղվածության ավելացման միջոցով աղքատության կրճատման հնարավորությունները:

4. «Տնտեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) «Կանաչ տրանսֆերտային տնտեսությունների առաջնային զարգացումը՝ որպես հասարակության զարգացման և աղքատության հաղթահարման կարևորագույն ուղիներ» (ղեկավար տ.գ.դ., Բ.Եղիազարյան) թեմայում նշվել է, որ «կանաչ տնտեսության» մոդելը ունի մի շարք դրական կողմեր: Աստիճանական անցում կատարելով «կանաչ տնտեսության» մարդկությունը ստանում է իրական տնտեսական, սոցիալական օգուտներ, որոնք շոշափելի կլինեն ոչ միայն այժմյան, այլև ապագա սերունդների կենսագործունեության համար: Շրջակա միջավայրի պահպանությունը դառնում է այս համակարգի հիմնական առանձնահատկություններից մեկը: Առանձնացված են մի քանի դրույթներ.

- «Կանաչ տնտեսությանն» անցումը չի կարող լինել ակնթարթային: Այս գործընթացն ունի աստիճանական բնույթ, պայմանավորված է առաջին հերթին տարբեր երկրների առանձնահատկություններով:

- ՀՀ-ում «Կանաչ տնտեսությանն» անցումը պետք է սկսել էներգետիկ, ջրային ռեսուրսների, ձկնարդյունաբերության, զբոսաշրջության և տրանսպորտային համակարգի ոլորտներից, որոնք համարվում են ՀՀ տնտեսության հենասյուները, և այստեղ ավելի հեշտ կլինի իրականացնել անցումը, քանի որ եկամուտների մեծ մասը կուտակվում է այս ոլորտներում: ՀՀ-ում պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել գյուղատնտեսության կանաչացմանը, որը կնպաստի գյուղական բնակչության զբաղ-

վածության ապահովմանը, աղքատության հաղթահարմանը և դրանով իսկ կկրճատվի մասսայական արտագաղթը սահմանային գյուղերից:

- Կարևորվում է գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացումը, այսինքն՝ յուրաքանչյուր ոլորտի «կանաչացումից» առաջ հարկավոր է փնտրել և գտնել առավել նպաստավոր ճանապարհները: Սա կնպաստի առավել օպտիմալ ձևով անցում կատարել տնտեսական նոր համակարգին:

- Ուսումնասիրվել է տնտեսության կանաչացման գործում փոքր և միջին բիզնեսի ներգրավվածությունը: ՀՀ-ում հնարավոր է ներդնել Grameen Energy ընկերության փորձը: Այստեղ առանձնացվել է նաև թափոնների օգտագործման բիզնեսը:

2) **«Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները 19-րդ դարի 70-90-ական թթ.»** (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռ.Սարինյան) թեմայի շրջանակներում լույս է տեսել Ռ.Սարինյանի «Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները» մենագրությունը: Աշխատության մեջ 19-րդ դարի 70-90-ական թվականների հայ տնտեսագիտական միտքը հետազոտվել է ազատամտական, ազգային-պահպանողական և նարողնիկական հոսանքների ամբողջության, դրանց հայացքների համակարգը միացնող և բաժանող տիրույթների մեջ: Նրանում ընդլայնվել են խնդրի գիտական շրջանակների վերաբերյալ պատկերացումները: Հարցերն իրենց վերլուծական դրվածքով բազմաթիվ ընդհանրություններ են գծում արդի տնտեսական փոխակերպության հետ:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1) **«ՀՀ և Բելառուսի շուկաների սուբյեկտների գործունեության միջազգայնացումը ուղղված երկու երկրների տնտեսական համակարգերում նոր տեխնոլոգիաների ներգրավմանը, ադապտացմանը և ներդրմանը» (11ԲԵ-009)** (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ա.Մարգարյան) ավարտված թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել ու բացահայտվել են տեխնոլոգիաների միջազգային

փոխանցման համակարգում շուկայի սուբյեկտների փոխ-
ներգործությունների տեսամեթոդական հիմքերը, հետազոտվել
և ընդհանրացվել են նոր տեխնոլոգիաների ստեղծման ու
փոխանցման բնագավառում համաշխարհային և հայրենական
փորձը, առանձնացվել ու համակարգվել են համաշխարհային
տնտեսության մեջ վերջին տասնամյակների ընթացքում
ձևավորված միտումներն ու մարտահրավերները, որոնք առա-
ջիկա տասնամյակների ընթացքում պայմանավորելու են ազ-
գային տնտեսությունների նորաստեղծական համակարգերի
վարքագիծը, սահմանվել են ՀՀ և ԲՀ գիտության և տեխնոլո-
գիաների ոլորտներին բնորոշ ուժեղ և թույլ կողմերը, հետա-
զոտվել և գնահատվել են Հայաստանի Հանրապետության և
Բելառուսի Հանրապետության տեխնոլոգիաների փոխանցման
ներուժը ու նրա արդյունավետ իրացման առավել ռացիոնալ
ուղղությունները, ուսումնասիրվել են ՀՀ-ում և Բելառուսում
տեխնոլոգիաների փոխանցման բնագավառում արդյունավետ
քաղաքականության իրականացման պայմանները և գործոնները:

Առանձնացվել է տեխնոլոգիաների այն հիմնական շրջա-
նակը, որի գծով Հայաստանի Հանրապետությունը, հաշվի առ-
նելով երկրի ռեսուրսային հնարավորություններն ու սահմա-
նափակումները, առաջիկա երկու տասնամյակների ընթացքում
ի գորու է ապահովել նշանակալի զարգացումներ: Այդ համա-
տեքստում փորձ է արվել գնահատել երկրում ստեղծվելիք ար-
տադրատեսակների հիմնական տեխնիկատնտեսական չափորո-
շիչները և դրանց իրացման շուկաների հնարավոր շրջանակը:

Կատարվել է ՀՀ տնտեսության ձեռնարկատիրական մի-
ջավայրի ուսումնասիրություն հիմնական չափանիշ ունենա-
լով գործարար հանրության կողմից նորագույն տեխնոլոգիա-
ներ ստեղծելու կամ արտաքին միջավայրից փոխառելու պատ-
րաստակամությունն ու շահագրգռությունները: Նորաստեղծա-
կան ձեռնարկատիրության համատեքստում դիտարկվել են
այն հիմնական գործոնները, որոնք խոչընդոտում են նորա-
գույն տեխնոլոգիաների ու բաժրտեխնոլոգիական պրոդուկտ-
ների ստեղծմանն ու արմատավորմանը: Մասնավորապես, վեր-

լուծության են ենթարկվել այն հիմնական ինստիտուցիոնալ գործոնները, որոնք նոր տեխնոլոգիաների ստեղծման, ադապտացման ու ներդրման հարցում ունեն համակարգաստեղծ նշանակություն:

Բացահայտվել են տեխնոլոգիական արդիականացման առավել հեռանկարային ուղղությունները, դրանց հիման վրա առաջարկվել է Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության նոր տեխնոլոգիական պլատֆորմի նախագիծ՝ ելնելով տնտեսությունը նորաստեղծական տնտեսական աճի պարադիգմի փոխադրելու անհրաժեշտությունից, մշակվել են Հայաստանի Հանրապետության ինովացիոն քաղաքականության և ներքին շուկայում տեխնոլոգիական փոխանցման հիմնական ուղղություններն ու դրանց հիմնական գործիքները:

Հրատարակվել է 30 հոդված և 1 մենագրություն: Բելառուսական կողմի հետ համատեղ նախապատրաստվել ու գիտական ամսագրերում հրատարակվել են 16 համատեղ հոդվածներ, որոնցից 6-ը արտերկրյա գիտական մամուլում:

2) «Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» (Թեմայի ղեկավար տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ թեմայում ուսումնասիրվել է պետական պարտքի և դրա կառավարման ժամանակակից հայեցակարգային մոտեցումները, կառավարման նպատակները, սկզբունքները, ռազմավարությունը և գնահատման մեթոդաբանական խնդիրները, պետական պարտքի հետ կապված ռիսկերն ու դրանց գնահատման եղանակները: Վերլուծվել և համակարգվել է պետական պարտքի կառավարման արտերկրյա փորձը, հետճգնաժամային ժամանակաշրջանում դրա կառավարման անհրաժեշտությունը և մոտեցումները, պետական պարտքի կառավարման արդյունավետ համակարգի ձևավորման խնդիրները: Ցույց է տրվել, որ ՀՀ պետական պարտքի կառավարման արդյունավետության անհրաժեշտությունը հատկապես սրվել է համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի տարիներից սկսած, ինչն առավել քան հրատապ է դարձնում փոխառու

միջոցների տնտեսապես հիմնավորված աղբյուրների փնտրման և կառավարման մոտեցումների մշակման անհրաժեշտությունը:

V. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները.

«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ տ.գ.դ., Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում մշակվել են հարկային վարչարարության բարելավմանը նպաստող ուղիներ, ինչպես նաև պետության և տնտեսավարող սուբյեկտների հարկային ներուժի գնահատման համալիր մեթոդներ և առաջարկվել է վերջինիս կարճաժամկետ մոդել՝ ստվերային տնտեսության նվազեցման համատեքստում, ինչը կնպաստի ՀՆԱ-ի 5-10% ավելացմանն ու 1,5-2% ստվերայնության կրճատմանը ՀՀ տնտեսական բարեփոխումների արդի փուլում:

2013թ. կառավարությանն են ներկայացվել երկրաբանահանքաբանական գիտությունների դոկտոր Հրաչիկ Ավագյանի *«ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը»* գիտական թեմայի շրջանակներում ստացված եզրակացությունները և առաջարկությունները, որոնք օգտակար կարող են լինել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների և նորացվող տնտեսական քաղաքականության համատեքստում, ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի մաքրության պահպանման գործում:

VI. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2013թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 7-ում:

VII. *Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կո-*

չումների և պարզևատրումների արժանացած աշխատակիցների մասին՝ ՀՀ ԳԱԱ 70-ամյակի կապակցությամբ, գիտության և կրթության բնագավառում մատուցած ակնառու ծառայությունների համար ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վլադիմիր Հարությունյանը պարզևատրվել է «Մովսես Խորենացի» մեդալով:

ՀՀ նախագահի հովանու ներքո «Տնտեսագիտություն և իրավագիտություն» ոլորտում իրականացված երիտասարդ գիտնականների մրցույթում՝ Մ.Գոշի անվան մրցանակների են արժանացել ինստիտուտի ավագ գիտաշխատողներ Դ.Հարությունյանը (1-ին կարգի մրցանակ) և Վ.Խաչատրյանը (2-րդ կարգի մրցանակ):

ՀՀ ԳԱԱ, Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, Ռուսաստանի հայերի միության և ՀՀ սփյուռքի նախարարության հետ համատեղ հայտարարված «Լավագույն գիտական աշխատանք» (ՀՀ ԳԱԱ 70-ամյակին նվիրված) երիտասարդ գիտնականների համահայկական մրցանակաբաշխության «Տնտեսագիտություն» անվանակարգում մրցանակների արժանացան ավագ գիտաշխատողներ Դավիթ Հարությունյանը (1-ին) և Վիլեն Խաչատրյանը (2-րդ):

ՀՀ ԿԳՆ ԳՊԿ «Երիտասարդ գիտաշխատողների հետազոտությունների աջակցության ծրագիր - 2013» մրցույթի հաղթող է ճանաչվել ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող Դավիթ Վլադիմիրի Հարությունյանը «Պարենային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի համար:

**VIII. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը
ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝
համատեղողների թվաքանակը, համատեղ հրատարակումներ
յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ**

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (6 աշխատակից դասավանդում են), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (7), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (2), Անանիա Շիրակացի միջազգային հարաբերու-

թյունների (1), Հայաստանի ազգային ազրարային (3) համալսարանների հետ:

Ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող Վ.Խաչատրյանը համահեղինակ է «Արդյունաբերական զարգացումը Հայաստանում» զեկույցի՝ «Արդյունաբերական զարգացումը Սևծովյան տարածաշրջանում» շրջիկ ցուցահանդեսի կատալոգում:

Ինստիտուտի ասպիրանտ Աննա Մակարյանը նոյեմբերի 4-15 մասնակցել է Համաշխարհային բանկի ինստիտուտի և Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից կազմակերպվող «Գործիքներ և քաղաքականությունները ընդգրկուն (ներառական) աճի համար», որը տեղի է ունեցել Ավստրիայի մայրաքաղաք Վիեննայում և ֆինանսավորվել է Ավստրիայի ֆինանսների նախարարության կողմից:

Համատեղ հրատարակումներ՝

1. *ՀՊՃՀ-ի հետ՝* Սարինյան Ռ.Ն., Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները (XIX դարի 70-90-ական թվականներ), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ, 2013, 224 էջ:

2. ՀՊՏՀ-ի հետ՝

ա) Յու.Մ.Սուվարյան, Վ.Լ.Հարությունյան, Վ.Ա.Սարգսյան, Վ.Վ.Խաչատրյան, Գիտակրթական համակարգի կառավարման ռազմավարությունը Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն», հրատ., 2013, 232 էջ:

բ) Յու.Սուվարյան, Վ.Միրզոյան, Հանրային կառավարման տեսություն և պատմություն, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 368 էջ:

3. *«Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ-ի հետ՝* «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ), Եր., 2013, 1(17) 290 էջ, 2(18) 346 էջ, 3(19) 266 էջ:

Ինստիտուտի 2013թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 42-48-ում:

2013թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)		
		Բազային	Թեմատիկ	Տես. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	1 118357828	1 4827000	-

2013թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	Ք. Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան ՏԻ, 24-25 հունիսի 2013թ., ՏԻ և ՀՊՏՀ	115	-
2	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»	Ք. Երևան, Գրիգոր Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ, 16-17 դեկտեմբերի, 2013թ., ՏԻ և ՀՊՏՀ	110	-

2013թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների և մասնակցելու համար	համառոտ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	Բելառուս	-	1	-
		Թուրքմենիա	1	-	-
		Ամստրդհա	-	-	1

Աղյուսակ 45

Կազմակերպության 2013թ. ֆինանսավարման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (Տ, Է, քԳԵ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	132019,728	7447000	-	-	-

Աղյուսակ 46

Գիտաշխատողների 2013թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, գեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	10	-	-	-	93	20	-	1

Աղյուսակ 47

2013թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	6 (1)	11 (9)	4 (0)	-

Աղյուսակ 48

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2014թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	89	72	1	1	12	30

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում գնահատվել է հարկային վարչարարության արդյունավետության մակարդակի բարձրացման համար հարկային բարեփոխումների «արժեքը» և նպատակը՝ հարկային ստուգումների իրականացման գործընթացներում: Խթանող հարկային քաղաքականությունը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում պետության և հարկ վճարողի միջև: Հիմնավորվել է հարկերի հավաքագրելիության, հարկ վճարողների և հարկային մարմինների փոխազդեցության արդյունքը: Հաշվի է առնվել, որ խոշոր հարկ վճարողների մոտ հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման խնդիրը նպաստում է մրցունակ հարկային համակարգի ձևավորմանը ՀՀ-ում, ինչպես նաև՝ հարկային պարտավորությունների կատարողականությանը:

Հրատարակվել են. Յու.Սուվարյանի «Տնտեսություն, գիտություն, կրթություն», Ռ.Սարինյանի «Ուրվագիծ հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության» (1 և 2 մաս.) գրքերը: Թ.Մանասերյանի «Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագծեր» մենագրությունում վերլուծվել են երկրի տնտեսական անվտանգության ապահովման ռազմավարության հիմնահարցերը, ներառյալ ազգային շահերը, պետության դերը համարժեք ռազմավարության մշակման և կիրարկման գործում: Տ.Հարությունյանի «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» գրքում առաջին անգամ ամբողջական ձևով դիտարկվում են տարբեր երկրներում ձևավորված հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման հիմնական մոտեցումները, դրանց վերաբերյալ կիրառվող հարկաբյուջետային

քաղաքականության առանձնահատկությունները, հարկային բեռի բաշխման և դրանց տեղափոխման առանձնահատկություններն ու թերությունները: ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վ.Հարությունյանի խմբագրությամբ Ա.Զատիկյանի, Ա.Դանիելյանի «Փոքր և միջին ձեռնարկությունների գործունեության կարգավորման ուղիները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում» գրքում հետազոտվել են ՓՄՁ-ների գործունեության հայեցակարգային և մեթոդաբանական հիմնախնդիրները, առաջարկվել են հակաճգնաժամային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գիտականորեն հիմնավորված կառուցակարգեր, արվել են առաջարկություններ ՓՄՁ-ների գործունեության կառավարման և հմտությունների կատարելագործման արդյունավետության բարձրացման ուղղությունների վերաբերյալ:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1. *«Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ»* ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) *«Հակաճգնաժամային միջոցառումներն աշխարհում և Հայաստանում»* (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում բացահայտվել է, որ համաշխարհային տնտեսության մեջ առկա են մի շարք տնտեսական և քաղաքական ռիսկեր, որոնք ազդում են առանձին տարածաշրջանների, ինչպես նաև երկրների տնտեսության վրա: Համաշխարհային տնտեսությունն առաջիկա տարիներին մինչև 2020թ. կգարգանա դանդաղ տեմպերով, դեռ ավելին սպասվում են նաև մի շարք բացասական զարգացումներ՝ պայմանավորված Ռուսաստանի Դաշնության դեմ ԵՄ-ի, ԱՄՆ-ի և Ճապոնիայի կողմից Ուկրաինայի հարցում կիրառված պատժամիջոցների հետ:

Մյուս կողմից թերթաքարային նավթի և գազի արդյունահանման և էներգետիկայի բնագավառում տեղի ունեցող հեղափոխության, ինչպես նաև մի շարք արաբական երկրներում առկա պատերազմական իրավիճակի և OPEC-ի կողմից նավթի

գների անկման անկառավարելիության արդյունքում աշխարհում նավթի գները կտրուկ անկում են ապրում: Վերջինս կազդի ՌԴ տնտեսության վրա, որի տնտեսական աճը 2014թ. կկազմի 0.2%, իսկ 2015թ.՝ 0.5%, ըստ ԱՄՆ կանխատեսումների: Մա հանգեցնելու է նաև ՀՀ տնտեսության մեջ աճի տեմպերի անկման և մի շարք բացասական զարգացումների, որը միայն կարող է կուպենսացվել ԵԱՏՄ անդամակցության դրական զարգացումների արդյունքում: Այս համատեքստում չնայած չի խոսվում լուրջ և ահագնացող ճգնաժամային երևույթների մասին, բայց, այնուամենայնիվ, մի շարք տնտեսական ցուցանիշներ կրկնում են 2008-2009թթ. միտումները, որը փաստում է նախաձգնաժամային իրավիճակի, ինչպես նաև դրանց դեմ տարվող հակաձգնաժամային կանխարգելիչ միջոցառումների անհարժեշտության մասին:

2) «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայում հաշվարկվել է հարկային վարչարարության ցածր մակարդակը, որը նպաստում է ՀՀ-ում ստվերի առաջացմանը: Ներկայացվել են գործարար միջավայրին խոչընդոտող գործոնները, մասնավորապես հիմնավորվել է հարկային դրույքաչափերի նվազեցման անհրաժեշտությունը ԵՏՄ ինտեգրացիոն գործընթացներում, առաջարկվել է ՀՀ հարկային համակարգում ներդնել հարկային ներդաշնակեցման քաղաքականություն՝ ըստ հարկատեսակների, հարկային դրույքաչափերի, ինչպես նաև վերանայել ՓՄՁ-ների հարկման մեխանիզմները: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ գիրք:

3) «ձեռնարկատիրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Ա.Թամազյան) թեմայում ամփոփված են գիտական հետազոտությունների արդյունքները՝ նվիրված ձեռնարկատիրական գործունեության, ինչպես նաև այդ գործունեության երկու կարևոր բաղադրիչների՝ մրցակցության և ձեռնարկատիրական ռիսկի, տեսական և մեթոդաբանական հիմնախնդիրների լուսաբանմանն ու վերլուծությանը: Զննադատական մոտեցում ցուցաբերելով մասնա-

գիտական գրականության մեջ առկա տեսակետներին, մի շարք հարցերի շուրջ ներկայացվել է նաև մոտեցումներ՝ ձեռնարկատիրության, մրցակցության և ձեռնարկատիրական ռիսկի հետ կապված՝ հիմնարար հասկացությունների սահմանումների և տնտեսական օրենքների ու օրինաչափությունների մեկնաբանության հարցում, ինչպես նաև մշակվել ու առաջարկվել է ձեռնարկատիրական ռիսկի քանակական ու որակական գնահատման ամփոփ մեթոդաբանություն: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ մենագրություն:

4) *«Հարկային բեռի գնահատման հիմնահարցերը և հավասարաչափ բաշխման խնդիրները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Գ.Կիրակոսյան) թեմայում քննարկվել են հարկային քաղաքականության մշակման և իրականացման, հարկային վարչարարության կազմակերպման, ինչպես նաև հարկային բեռի արդարացի և հավասարաչափ բաշխման հիմնահարցերը: Ներկայացվել են այն սկզբունքները և հիմնադրույթները, որոնք պետք է ընկած լինեն հարկային համակարգի ձևավորման հիմքում: Վերջին տարիներին ՀՀ-ում իրականացված հարկային վերափոխումների վերլուծության հիման վրա բացահայտվել են դրանց միտումներն ու առանձնահատկությունները: Գնահատվել է հարկային բեռի ազդեցությունը տնտեսության վրա, և ներկայացվել են դրա հավասարաչափ և արդարացի բաշխման մոտեցումները: Թեմայի վերաբերյալ լույս է տեսել մեկ գիրք:

5) *«ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակի բարելավման հիմնախնդիրները՝ հակաճգնաժամային արդյունավետ մեխանիզմների մշակման համատեքստում»* (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Վ.Խաչատրյան) թեմայի շրջանակներում մշակվել է «Համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի մակրոտնտեսական ազդեցություն՝ խոցելիություն սկզբնական պայմանների առկայությամբ» հայեցակարգային մոդել: Առաջարկված մոդելի շրջանակում անդրադարձ է կատարվել դեպի ՀՀ իրական հատված համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման հինգ մեխանիզմներին՝ արտահանման ապրանքների հիմնական խմբեր, ուղղակի օտարերկրյա ներդրումներ, ընթացիկ

պետական կառավարման տրանսֆերտներ, գործոնային եկամուտներ, ընթացիկ մասնավոր տրանսֆերտներ և զբոսաշրջություն, ինչպես նաև տնտեսության հիմնական սուբյեկտների սկզբնական պայմաններում: Վերլուծության արդյունքների հիման վրա առաջարկվել է բարձրացնել տնտեսության ճկունության աստիճանը՝ տնտեսական հիմքի բազմազանության ապահովման միջոցով, առաջնությունը տալ թեթև արդյունաբերությանը և այլ աշխատատար, ցածր տեխնոլոգիական ոլորտների զարգացմանը՝ մի շարք սոցիալական խնդիրներ լուծելու նպատակով, իրախուսել և իրականացնել այնպիսի միջոցառումներ, որոնք կհանգեցնեն տեղական արտադրանքի սպառման ծավալների աճին, ինչպես նաև նպաստել ցածր տեխնոլոգիական ոլորտներում «արդյունավետություն փնտրող» օտարերկրյա ընկերությունների ներգրավմանը:

2. «Տնտեսության իրական հատվածի հիմնախնդիրները» ուղղության հետազոտվող թեմաներն են.

1) **«ՀՀ ագրարային ոլորտի արտադրական գործընթացների տնտեսվարման ձևերի կարգավորման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները»** (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում վերլուծության է ենթարկվել մի քանի տարիների կտրվածքով վերամշակող կազմակերպությունների արտադրական կարողությունները և դրանց ենթակառուցվածքների զարգացման հնարավորությունները: Վերլուծության արդյունքները վկայում են, որ աճել է հիմնական գյուղատնտեսական արտադրանքների արտադրությունը, որն իր հերթին մեծացնում է վերջիններիս առաջարկը ներքին շուկայում առանձին արտադրանքների համար՝ ստեղծելով արտահանման հնարավորություններ, ինչպես նաև ներմուծվող արտադրանքները փոխարինել հայրենական արտադրանքով: Քանի որ Հայաստանն ունի մի շարք ոլորտներում սննդամթերք արտադրող մրցունակ դառնալու ներուժ, կապված տարբեր արտադրատեսակների (միրգ, բանջարեղեն, կաթնամթերք, ալկոհոլային խմիչքներ, բուսական թեյեր և այլն) հետ, որոնք ունեն պահանջարկ ԱՊՀ և այլ երկրներում:

Ըստ ուսումնասիրությունների, պարզվում է նաև, որ անհրաժեշտ է պետական հովանավորությամբ գործող կազմակերպություններին տալ արտահանման խթանման հետազոտությունների կատարման կարևոր դերը՝ համայնքներում տեղական բիզնեսի զարգացման նպատակով: Հատկապես համայնքային և միջհամայնքային կոոպերացիայի միջոցով փոքր հզորությամբ վերամշակող, մատակարարող և այլ սպասարկումներ իրականացնող կոոպերատիվների և ասոցիացիաների ստեղծումը այսօր խիստ օգտակար է և այժմեական: Գյուղական կոոպերատիվների զարգացման միջոցով են օժանդակություն ստացել անասնապահությամբ զբաղվող տնտեսությունները, կատարվել են բիզնես ներդրումներ և կազմակերպվել են թարմ կաթի հավաքման միավորումներ:

Հանրապետությունում ագրարային ոլորտի կարգավորման գործում նույնպես կարևոր տեղ ունի օրգանական գյուղատնտեսությունը, որը զարգացնելու համար անհրաժեշտ են՝

- պետական ծրագրերում, մասնավորապես՝ ագրարային ոլորտի առաջնային ուղղություններում օրգանական գյուղատնտեսության կայուն դիրքի պահպանում և պետական աջակցության շրջանակներում՝ դրանց ներառում,
- նպատակային վարկերի կիրառմամբ օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման խթանում,
- ագրարային ոլորտում իրականացվող վարկային ծրագրերում օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման բաղադրիչների նախատեսում և կիրառում,
- օրգանական գյուղատնտեսության արտադրանքի իրացման երաշխավորված մեխանիզմների ստեղծում,
- միջպետական մակարդակով էկոլոգիական գյուղատնտեսության արտադրանքի արտահանման հնարավորությունների ստեղծում,

Անհրաժեշտ է լայնորեն օգտագործել պետական ռեսուրսները, միջազգային դոնոր կազմակերպությունների դրամաշնորհները, իսկ ներգրավված փոխառու միջոցները ուղղել գյուղացիական տնտեսություններին, կոոպերատիվներին տրամա-

դրվելիք վարկային և այլ տիպի ֆինանսավորման հնարավորությունների ընդլայնմանը:

Թեմայի վերաբերյալ լույս է տեսել 7 հոդված:

2) *«Հազվագյուտ տարրերն ու հողատարրերը Հայաստանի Հանրապետության հանքավայրերում, դրանց արդյունահանման ու տնտեսական արդյունավետության հիմնախնդիրները»* (ղեկավար՝ երկր. հանք. բանական գ.դ. Հ.Ավագյան) թեմայում հետազոտվել են մետաղական օգտակար հանածոների 34 հանքավայր-հանքաերևակումներ, որոնցից.

Հետազոտության արդյունքով պարզվել է, որ ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների հանքավայրերը բավականին հարուստ են ինչպես հազվագյուտ տարրերով, այնպես էլ հազվագյուտ հողատարրային մետաղներով՝ լանտանոիդներով: Վերջիններս, բացառությամբ սկանդիումից, հիմնականում տարածված են երկաթաքարային հանքավայրերում ու հանքաերևակումներում, որոնցից ոչ մեկը դեռևս չի շահագործվում:

Սկանդիում հողատարրային շատ թանկարժեք մետաղը կորզելի քանակներով հայտնաբերված է նաև Քաջարանի պղնձամոլիբդենային հանքավայրում, սակայն հանքավայրի շահագործման և հանքահարստացման գործընթացներում այդ շատ թանկարժեք մետաղը չի կորզվում և ամբողջությամբ թափվում է պոչամբարներ՝ թունավորելով բնական միջավայրը և վտանգելով մեր բնակչության կյանքը:

ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների հանքավայրում հայտնաբերված են 27 հազվագյուտ տարրեր և 14 հազվագյուտ հողատարրեր:

Շահագործվող և շահագործման պատրաստվող հանքավայրերում առկա 41 հազվագյուտ տարրերի և հողատարրային մետաղների արժեքը (մեկ տարվա կտրվածքով) կազմում է 24 մլրդ 69,99 մլն դոլար, որոնցից 14 հողատարրային մետաղներինը՝ 17 մլրդ 297,7 մլն դոլար: Նշենք, որ նշված հազվագյուտ տարրերի գերակշիռ մասը շահագործվող հանքավայրերում փոշիացվում է (չի կորզվում և թափվում է պոչամբարներ): Չանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի կողմից տարեկան

փոշիացման ենթարկվող սկանդիումի քանակը 2013թ. կազմել է 96,48տ, որի արժեքն էլ 2011թ. գներով կազմել է 503,3 մլն դոլար:

Հաշվարկները ցույց են տալիս, որ ՀՀ շահագործվող և շահագործման պատրաստվող հանքավայրերի բարբարոսաբար շահագործման հետևանքով տարեկան ունենում ենք (կունենանք) ավելի քան 31 մլրդ դոլարի կորուստ և դա էլ այն պարագայում, երբ հաշվի չեն առնվում հիմնական օգտակար տարրերի (պղնձի, մոլիբդենի, ոսկու, արծաթի) թերկորզման հետևանքով տեղի ունեցող կորուստները:

Հետազոտվող թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է մեկ մենագրություն:

3) «Հայաստանի Հանրապետության տարածաշրջանային ինտեգրման գործընթացները (ՀՀ Մաքսային միություն)» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Մաքսային միությանը Հայաստանի անդամակցության ընձեռած հնարավորություններն ու մարտահրավերները:

Հատուկ ուշադրություն է դարձվել այն հանգամանքին, որ ընդամենը երեք տարվա պատմություն ունեցող Մաքսային միությունը միտում ունի վերածվելու Եվրասիական տնտեսական միության: Այս համատեքստում, տնտեսական շահերը հաշվի առնելով, Հայաստանը կարող է լինել Մաքսային միությունը ձևավորողների և նախաձեռնողների շարքում, քանի որ այդ շրջանակներում ինտեգրացիային ակտիվ մասնակցությունը որպես համահիմնադիր, անհամեմատ ավելի նախընտրելի է, քան հետագայում ձևավորված միության պահանջներին արձագանքելը: Մյուս կողմից, եվրասիական գործընթացը ոչ միայն չի հակասում Մաքսային միության շահերին, այլև, հակառակը, կարող է օգնել ավելի լավ իրացնելու երկրների մրցակցային առավելությունները, այդ թվում ԵՄ շուկաներում, և էլ ավելի ուժեղացնել դիրքերը միջազգային ասպարեզում:

Ուսումնասիրվել է նաև ԵՄ-ի և նրա առանձին անդամների հետ տնտեսական և քաղաքական հարաբերությունների ամրապնդումը, որը հնարավոր է հատկապես չօգտագործված հնարավորություններն իրացնելու նպատակով: Ուշադրություն

է դարձվել զարգացած և զարգացող երկրների քաղաքական և տնտեսական պայմանների տարբերություններին, ինչը վերջիններին հնարավորություն չի տալիս ոչ միայն իրականացնել իրենց մրցակցային առավելություններն արտաքին շուկաներում, այլև հաջող մրցակցել դրսից եկող սուբսիդավորված արանքների և ծառայությունների արհեստականորեն իջեցված գների հետ: Հատուկ ուսումնասիրության առարկա են դարձել այն գործոնները, որոնք որոշում են հետխորհրդային երկրների դերը համաշխարհային տնտեսությունում՝ միջազգային առևտրի փոփոխվող պայմաններում, և որոնք ակտուալ են դարձել նոր տնտեսակարգի ձևավորման հարցում:

3. «Ծառայությունների ոլորտի զարգացում և սոցիալ-ժողովրդագրական հիմնախնդիրներ» ուղղության հետազոտվող թեմաներից է.

1) «Էլեկտրոնային կառավարման համակարգի և տեղեկատվական հասարակության զարգացման սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Հ.Մարկոսյան) թեմայում ուսումնասիրվել են էլեկտրոնային ծառայությունների զարգացման ժամանակակից միտումները, հասարակության և պետության տեղեկատվական զարգացման և պատրաստվածության գնահատման հիմնահարցերը, էլեկտրոնային ծառայությունների օգտագործման ինտենսիվության բնութագրերը: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ, ըստ էության, գոյություն չունի տեղեկատվական հասարակության կայացվածության գնահատման համընդհանուր ընդունելի մեթոդաբանություն: Որպես այդպիսին կիրառվել է կայացած տեղեկատվական հասարակության պայմաններում տարբեր ինտերնետ ծառայությունների օգտագործման ինտենսիվությունը, ինչը հնարավորություն կտա համեմատման միջոցով գնահատել կայացման փուլում գտնվող հասարակության կայացվածությունը: Պարզվել է, որ կայացած հասարակության պայմաններում հանրության շուրջ 61%-ն օգտվում է օնլայն բանկային ծառայություններից, 71%-ը կատարում է օնլայն գնումներ, 25%-ը մասնակցում է բարեգործական ակցիաներին, 67%-ը օգտվում է

Էլեկտրոնային կառավարության ռեսուրսներից, 27%-ը իշխանության հետ շփումներում օգտագործում է էլեկտրոնային կապի միջոցները, 14%-ը վարում է սեփական էջը, բլոգը կամ կայքը, իսկ 55%-ը մասնակցություն է ցուցաբերել ինտերնետ մեդիա բովանդակության ստեղծմանը: Նախնական ուսումնասիրությունների համաձայն նշված ցուցանիշների մեծությունը ՀՀ-ում 3-5 անգամ փոքր է, ինչը ցույց է տալիս զարգացման մեծ բացի մասին: Էլեկտրոնային կառավարության պատրաստվածության գնահատման համար կիրառվում են տարբեր չափանիշներ և ցուցանիշներ: Չնայած վերջին տարիներին Հայաստանում էլեկտրոնային կառավարության ներդրման ոլորտում ձեռնարկվել են զգալի քայլեր՝ Հայաստանը 190 երկրների շարքում էլեկտրոնային կառավարման պատրաստվածության 0.4997 ցուցանիշով գրավում է 94-րդ հորիզոնականը: Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ ետխորհրդային երկրների շարքում Հայաստանի դիրքերը բավականին թույլ են, քանի որ Հայաստանից ցածր վարկանիշ ունեն այնպիսի երկրներ, ինչպիսիք են Ադրբեջանը, Ղրղըզստանը, Տաջիկստանը և Թուրքմենիան: Դա նշանակում է, որ այդ քայլերը դեռևս բավարար չեն համաշխարհային մասշտաբով բարձր գնահատականներ արձանագրելու համար:

2) «Սոցիալական և ժողովրդագրական անվտանգության ապահովման նախադրյալները ՀՀ-ում» (ղեկավար տ.գ.դ. Թ.Մանասերյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Հայաստանում սոցիալական և ժողովրդագրական անվտանգության ապահովման նախադրյալները, որոնց ձևավորումը պայմանավորված է սոցիալական և տնտեսական բարեփոխումների անհրաժեշտությամբ: Ըստ այդմ, հաշվի է առնվել բարեփոխումների բովանդակությունը, ինչպես նաև դրանցում առկա հետևյալ գործոնները.

- բնակչության ծերացումը (ՄԱԿ-ի դասակարգմամբ Հայաստանը համարվում է աշխարհի արագ ծերացող երկրներից մեկը: Եթե 1990թ. ՀՀ-ում 65 և բարձր տարիք ունեցող բնակչության թվաքանակը կազմել է 11%, ապա 2020թ. այն կկազ-

մի 19,6%, իսկ 2050թ.՝ 27,9% (աղբյուրը՝ 1998թ. սեպտեմբերի 15-22 Իսրայելում տեղի ունեցած «Կենսաթոշակային բարեփոխումներ» սեմինարի նյութեր),

- սեփականաշնորհման (ներառյալ նաև սոցիալական ոլորտի) նկատմամբ աճող հետաքրքրությունը,
- շուկայի զարգացումը, որն առաջ է բերել աշխատուժի նկատմամբ մեծ ուշադրություն,
- այսպես կոչված «ոչ ֆորմալ ոլորտի» աճը, որն անպաշտպան է թողնում բնակչության մեծ մասին:

Կենսաթոշակային ապահովության համակարգի բարեփոխումներն ուսումնասիրելիս հաշվի են առնվել նշված գործոնները: Կենսաթոշակային ապահովության համակարգի հիմնական խնդիրն է երաշխավորել համարժեք փոխհատուցում այն աշխատողներին, որոնք էլնելով իրենց տարիքից եկամուտ ստանալու համար այլևս չեն կարող աշխատել: Կենսաթոշակային համակարգի գործունեությունը կարող է կամ նպաստել, կամ էլ, ընդհակառակը, խոչընդոտել տնտեսության երկարատև զարգացումը, որն էլ իր հերթին, պայմանավորում է ինչպես աշխատող բնակչության, այնպես էլ թոշակառուների ապագա եկամուտները:

Ուսումնասիրությունները վկայում են, որ Հայաստանում գործող կենսաթոշակային ապահովության գործող համակարգը գնահատվում է որպես անարդյունավետ և թանկարժեք: Կենսաթոշակների վճարման համար կատարված ծախսերի բարձր մակարդակն առաջ է բերում մտահոգություն, քանի որ այն հանգեցնում է աշխատավարձից կատարվող հատկացումների ավելացման և, համապատասխանաբար, ձգտում թաքցնելու զբաղվածների թվաքանակը: Այսինքն, չնայած իրականացվող բարեփոխումներին, կենսաթոշակային ապահովության առումով հանրապետությունում իրավիճակը դեռևս մնում է լարված: Հայաստանում միջին կենսաթոշակը կազմում է հանրապետության միջին աշխատավարձի 24%-ը և կենսամիջոցների նվազագույնի, կամ՝ այսպես կոչված, սպառողական զամբյուղի ընդամենը 10%-ը:

4. «Տեսական հետազոտությունների և տնտեսագիտական մտքի պատմության» ուղղության հետազոտվող թեման է.

«Հայ տնտեսագիտական մտքի արդի ընթացքի ուրվագծեր: Հայ տնտեսագետներ» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռ.Սարինյան) թեմայի շրջանակներում վերջին տասնամյակների ընթացքում պարբերաբար անդրադարձել են արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությանը, փորձել «տեսություն» կոչված ակնարկների ձևով ուրվագծել կատարվող տեղաշարժերը: Բնականաբար ժամանակի հոսքի մեջ փոխվել են նրանում կատարվող արժարժումների շրջանակները: Սկզբում ավելի շատ, այսպես կոչված, շուկայական տնտեսության «մուտքի» և շարժման ուղղության, ավելի ուշ վրիպումների ու եթե-ների և իրողությունների ու ինքնաճանաչման հարցերն էին: Կատարվող տարընթաց գործընթացները տեղադրվում են հին ու նոր տեսություններում, այդպես էլ չամբողջանալով որպես որոշակի համակարգ, մարելով հայացքների բազմազանության ոլորտներում: Որոնումները խճճված են ինչպես և սրանից երկու տասնամյակ առաջ: Տնտեսական կյանքի արդի կացությունը, նոր տնտեսաձևերի ու գործառույթների ներհոսքը պայմանավորեցին բեկման շրջանին բնորոշ նոր թեմատիկ ոլորտների ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը, փորձելով հասարակության տնտեսական պահվածքը ընթերցել նորագույն ուղղությունների մեկնություններում: Մակայն տնտեսագիտական միտքը միշտ չէ որ ուղղություն է տալիս տնտեսական տեղաշարժերին, պայմանավորում նրանում կատարվող փոփոխությունները:

Թեմայում վերլուծվող նյութը որոշակի պատկերացում է տալիս նորագույն շրջանի հայ տնտեսագիտական մտքի՝ այդ անհետազոտ ոլորտի դիտակետերի, նոր որոնումների, սահմանազատումների ու շարժման ընթացքի վերաբերյալ: Թեմայի վերաբերյալ հրատարակվել է երկու գիրք:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1) «Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում իրականացվել է ինչպես համախառն, այնպես էլ ներքին և արտաքին պետական պարտքերի ժամանակագրական վերլուծություն՝ առանձնացնելով պետական պարտքի կառավարումն անկախությունից հետո և արդի ժամանակաշրջանում: Վերլուծության է ենթարկվել ՀՀ պետական պարտքի և պետական բյուջեի փոխկապակցվածությունները, ՀՀ պետական պարտքի կանխատեսման հնարավորությունը: Զննարկվել են ՀՀ պետական պարտատոմսերի շուկայի ձևավորման ու զարգացման տնտեսական նախապայմաններն ու իրավական հիմքերը, մասնավորապես պետական պարտատոմսերի շուկայի առանձնահատկությունները և դրա գնահատման մոտեցումները: Ցույց է տրվել, որ վերջին տարիներին ներքին պետական պարտքի կառուցվածքում արձանագրվող հիմնական միտումը միջնաժամկետ պետական պարտքի մասնաբաժնի աճն է, ինչը կարող է հանգեցնել նաև պետական պարտքի անկայունությանը: Արտաքին պետական պարտքի կառուցվածքում կարևորագույն միտումը ճգնաժամային տարիներին երկկողմանի վարկերի մասնաբաժնի ավելացումն է, ինչը հանգեցնում է առանձին երկրներից կախվածության մեծացման: Մյուս կողմից, միջազգային կառույցների կողմից տրամադրվող վարկային միջոցները, որպես կանոն, արտոնյալ պայմաններով են տրամադրվում, ինչը նվազեցնում է դրանց սպասարկման բեռը: Առաջարկվել է պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում մեծացնել ներքին փոխառու միջոցների տեսակարար կշիռը, ուշադրության կենտրոնում պահել ներքին և արտաքին պարտքի ձևավորման ու դրանց ժամկետային մարման ռիսկերի կառավարումը, ներդնել ռիսկերի գնահատման համակարգ, որով հնարավորություն կընձեռվի անմիջապես ճանաչել պետական պարտքին

բնորոշ ռիսկերը, ինչպես նաև համապատասխան աշխատողների մոտ ռիսկերի կառավարման գիտելիքների և դրանց կիրառման կարողությունների զարգացումը,

Հրատարակվել է 6 գիտական հոդված:

2) «Պարենային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Դ.Հարությունյան) թեմայի իրականացման շրջանակներում կատարվել են վերլուծություններ համաշխարհային, ՀՀ և ԼՂՀ պարենային ապրանքների գների վիճակագրական ցուցանիշների հիման վրա, որոնց արդյունքում հստակ ներկայացվել են առկա խնդիրները, բացահայտվել են միջազգային գների ազդեցությունը ՀՀ և ԼՂՀ գների վրա, որի արդյունքում ներկայացվել են առկա խնդիրների լուծման ուղիները: Հաշվի առնելով ներկայիս սոցիալտնտեսական խնդիրները շատ կարևորվում է առաջին սպառման պարենային ապրանքների գների մասով իրականացված հետազոտությունը, որը փաստում է թեմայի արդիական լինելու հանգամանքը: Կատարել են վերլուծություններ համաշխարհային շուկայում առաջին անհրաժեշտության պարենային ապրանքների արտադրության և արտահանման վիճակագրական ցուցանիշների հիման վրա, որի արդյունքում բացահայտվել են պարենի հիմնական խոշոր արտադրող և արտահանող երկրները, դրանց կողմից արտահանման համար սահմանվող գները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ-ում առկա են պարենային ապահովության խնդիրներ և տարբեր երկրներից ներկրվում են պարենի լայն տեսականի ներքին պահանջարկը բավարարելու նպատակով, ուստի կարևորվում է նաև վերոնշյալ իրականացված հետազոտությունը և թեմայի արդիականությունը: Նշվում են ՀՀ-ում իրականացվող գյուղատնտեսության արդի վիճակը, ինչպես նաև հաշվի առնելով ՀՀ-ում սոցիալտնտեսական վիճակը՝ սոցիալական բարելավման մեջ մեծ տեղ են հատկացնում ՀՀ-ում գյուղատնտեսության պոտենցիալի զարգացման հիմնախնդիրներին, հատկապես բուսաբուծության և անասնապահության ճյուղերի զարգացմանը, մասնավորապես բուսաբուծության մասով բարձր մթերատու սորտերի

բարելավման առկա ցանքատարածությունները, ինչպես նաև բերքատու այգիները: Կարևորվել է ջերմոցային տնտեսությունների զարգացումը ՀՀ-ում և ներկայացվել են առաջարկներ և տեխնիկական լուծումներ: Անասնապահության ճյուղի տեսանկյունից ներկայացրել են առաջարկներ առկա անասնազլխաքանակը ավելացնելու և մթերատվությունը բարձրացնելու նպատակով՝ նոր բարձր-մթերատու կենդանիների ներկրումը ՀՀ՝ առկա ցեղատեսակների հետ տրամախաչման արդյունքում ցեղատեսակների բարելավման նպատակով:

Թեմայի շրջանակում հրապարակվել են մի շարք գիտական հոդվածներ:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

«Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ տ.Գ.դ., Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ԵՏՄ-ի ինտեգրացիոն գործընթացում հաշվարկվել են գործարար միջավայրի վրա ազդող հարկային վարչարարության ընթացակարգերի նվազեցման հնարավորությունները՝ մաքսային սահմանի վրա ԱԱՀ-ի դադարեցման համատեքստում: Բացի այդ, գնահատելով ԵՏՄ ԱԱՀ-ից ստացվող օգուտները, հաշվարկվել է, որ ՀՀ պետական բյուջե է ներառվելու 1,3 մլրդ դրամ:

2014թ. կառավարությանն են ներկայացվել երկրաբանահանքաբանական գիտությունների դոկտոր Հ.Ավագյանի թվով հինգ՝ «Պիրիտ հանքանյութը դիտարկել որպես մետաղական օգտակար հանածո», «ՀՀ բնական ցեոլիտները որպես կաթնատվության բարձրացման խթանիչ», «Մետալուրգիական գործարանների կառուցման անհրաժեշտությունը ՀՀ-ում», «ՀՀ Քաջարանի պղնձամոլիբդենային կազմավորման հանքավայրի շահագործման արդյունավետության հիմնախնդիրները», «ՀՀ լեռնահանքային արդյունաբերության և հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահա-

տումը», տ.գ.դ. Ա.Բայադյանի «ՀՀ ագրարային ոլորտի արտադրական գործընթացների և տնտեսվարման ձևերի կարգավորման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները», տ.գ.թ. Ա.Թամազյանի «Ձեռնարկատիրության արդի հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում», տ.գ.թ. Գ.Կիրակոսյանի «Հարկային բեռի գնահատման հիմնահարցերը և հավասարաչափ բաշխման խնդիրները ՀՀ-ում» գիտական թեմաների շրջանակներում ստացված եզրակացությունները և առաջարկությունները, որոնք կարող են օգտակար լինել ՀՀ-ում իրականացվող հակաճգնաժամային միջոցառումների և նորացվող տնտեսական քաղաքականության համատեքստում:

V. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2014թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 8-ում:

VI. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ հրապարակումներ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (1 աշխատակից դասավանդում 1), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (3), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (2), Անանիա Շիրակացի միջազգային հարաբերությունների (1), Հայաստանի ազգային ագրարային (1) համալսարանների հետ:

Ինստիտուտի տնօրեն ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վլադիմիր Հարությունյանը ընդգրկվել է «Տնտեսության փոխակերպման տարածքային հիմնախնդիրներ» համառուսական գիտապրակտիկ ամսագրի գիտախմբագրական խորհրդի կազմում:

Ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյանը սույն թվականի օգոստոսի 3-5-ը մասնակցել է Տուլչա (Ռումինիա) «Պետություն-մասնավոր հատված համագործակցություն: ՓՄՁ-ների վերապատրաստման դասընթաց» խորա-

գրով գիտաժողովին՝ որպես ՓՄՁ-ների տնտեսական հարցերով փորձագետ:

. Ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող Ալբերտ Հայրապետյանը սույն թվականի մարտի 13-17-ը մասնակցել է Իտալիայի Հանրապետության նախագահի, Իտալիայի ԱԳՆ-ի և ՄԱԿ-ի Հռոմի գրասենյակի բարձր հովանու ներքո Հռոմ քաղաքում անցկացված ՄԱԿ-ի «ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդի ժողովրդավարացումը» թեմայով մոդել համաժողովին:

Սույն թվականի մայիսի 21-ին Աստանայում տ.գ.թ. Վիլեն Խաչատրյանը, կրտսեր գիտաշխատող Ալբերտ Հայրապետյանը մասնակցել են երիտասարդ գիտնականների «Ղազախստանի ինովացիոն տնտեսությունը կայուն զարգացման գլոբալիզացիայի պայմաններում» խորագրով միջազգային գիտական նստաշրջանին: Վ.Խաչատրյանը հանդես է եկել «Տնտեսության և գիտության ինովացիոն զարգացման կոնցեպտուալ հիմունքները», Ա.Հայրապետյանը «Ինովացիայի դերն առևտրային կազմակերպություններում» թեմաներով:

Ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող Ա.Սակարյանը Բաց հասարակության հիմնադրամներ-Հայաստան՝ ֆինանսական օժանդակության շնորհիվ՝ Հանրային քաղաքականության կրթաթոշակներ նախաձեռնություն՝ ծրագրի շրջանակներում ստացված դրամաշնորհի շրջանակներում իրականացնում է հետազոտություն «Եվրասիական տնտեսական միությանն անդամակցության տնտեսական ազդեցության գնահատականը Հայաստանի տնտեսության վրա» թեմայով՝ 2014թ. հոկտեմբերից մինչև 2015թ. մայիս ամիսներին:

Համատեղողների թվաքանակը՝ 19

Համատեղ հրապարակումներ՝

1. *ՀՊՃՀ-ի հետ՝* Մարինյան Ռ.Ն., «Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ, 2013, 224 էջ:

2. Այլընտրանք հետազոտական կենտրոնի հետ՝

Թ.Ն.Սանասերյան, «Տնտեսական անվտանգության ռազմա-

վարության ուրվագծեր» ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Եր., Այլընտրանք հետազոտական կենտրոն, 2014, 836 էջ:

3. «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ-ի հետ՝ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ), Եր., 2014, 1(21) 294 էջ:

Ինստիտուտի 2014թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 49-55-ում:

Աղյուսակ 49

2014թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տնտ. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	380,0	129617,7	9161,0	-

Աղյուսակ 50

2014թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումներ

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» խորագրով	ՀՀ, Կոտայքի մարզ, Արզական, ՀՀ ԳԱԱ գիտաժողովների տանը հուլիսի 4-7, 2014թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ.ՏԻ և ՀՊՏԻ	30	-
2	Գիտաժողով «Զարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ» խորագրով	Ք.Երևան, Նալբանդյան 128, Հայաստանի պետական տնտեսագիտակալիս համալսարան, հոկտեմբերի 29-31, 2014թ., ՀՊՏՀ և ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ	200	-

Աղյուսակ 51

2014թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կհետազոտողների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	Ղազախստան	2	-	-
		Իտալիա	1	-	-
		Ռումինիա	1	-	-

Աղյուսակ 52

Կազմակերպության 2014թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (\$, €, քր6.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	147868,2	5936,6	-	-	-

Աղյուսակ 53

Գիտաշխատողների 2014թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	13	-	-	-	45	10	-	-

2014թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	11/1	13/9	5/0	3/1

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2015թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	66	51	1	1	8	25

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

«Եվրասիական տնտեսական միությանը անդամակցության հնարավոր ազդեցությունները ՀՀ տնտեսության վրա» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում.

- հիմնավորվել է, որ անհրաժեշտ է ճշգրտել և համաձայնեցնել ԵԱՏՄ երկրների տնտեսական քաղաքականության գերակայությունները, որոշել նպատակները, ձևավորել տնտեսության զարգացման նոր մոդել,
- ձևակերպվել են ՀՀ տնտեսության զարգացման ինտեգրացիոն ճանապարհների ընտրության սկզբունքները,
- հիմնավորվել է, որ ԵԱՏՄ ձևավորման լավագույն սցենարի հավանականությունը բարձր է միայն այն դեպքում, եթե ապահովվում է ԵԱՏՄ պայմանագրի առանցքային պահանջների կատարումը և իրականացվում է համաձայնեցված հարկաբյուջետային, դրամավարկային և, հատկապես, արժույթային քաղաքականություն:

«Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում

- կարևորվել և հիմնավորվել է պետական պարտքի կառավարումն ու քաղաքական որոշումներն իրարից տարանջատելու անհրաժեշտությունը,
- հիմնավորվել է պետական պարտքի ներգրավման յուրաքանչյուր գործարքի ժամանակ նպատակի սահմանման անհրաժեշտությունը և պարտք ներգրավելու բացառիկ իրավունքի վերապահումը,
- պարտքային ճգնաժամից խուսափելու նպատակով առաջարկվել է ավելացնել ներքին պետական պարտքի մասնաբաժինը և, մասնավորապես, ինայողական պարտատոմսերի ծավալը,

- պետական պարտքի կառավարելիությունը ապահովելու նպատակով առաջարկվել է օրենսդրորեն ամրագրել պետական պարտքի սահմանային լրացուցիչ մեծություններ:

«Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց փոխհատուցման հիմնախնդիրները» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում

- տրվել են ցեղասպանության ժողովրդագրական, նյութական և ֆինանսական կորուստների վերաբերյալ մեկնաբանություններ,
- վերոնշյալ կորուստները գնահատվել է ըստ ՀՀ ազգային արխիվում պահվող հայտարարագրերի,
- ինչպես նաև հետազոտության առարկա է դարձել այդ կորուստների հատուցման հնարավոր ձևերի հիմնախնդիրը,
- ուսումնասիրության առարկա է դարձել նաև ցեղասպանության միջազգային իրավական պատասխանատվության հիմնախնդիրը և ցեղասպանության ֆոնդի ստեղծման ու հատուցման փաթեթի ձևավորման հիմնահարցերը:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1) «Ներդրումային ծրագրերի իրականացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ իրական հատվածում» (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Բ.Բաղդասարյան) թեմայի շրջանակներում հիմնավորվել է, որ.

- կատարվել է վերլուծություն ներդրումային քաղաքականության վերաբերյալ: Մասնավորապես, պետական ներդրումների ցածր տեսակարար կշիռը պետական բյուջեում, բնակչության սոցիալական վիճակը և խնայողությունների սղությունը, ներքին շուկայի տարողունակության և արտահանման ծավալների փոքր լինելը, վնասով աշխատող կազմակերպությունների թվաքանակի աճը, ֆինանսական ինստիտուտների թերզարգացվածության մակարդակը, միջազգային շուկայում մրցունակության լարվածությունը և այլ հիմ-

նախնդիրներ հնարավորություն չեն ընձեռում կատարել մեծածավալ ազգային ներդրումներ,

- գնահատվել են ՀՀ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումները և դրանց իրականացման ոլորտները 2007-2014թթ.՝ վերլուծելով ներդրումային գործունեությունը կարգավորող օրենսդրական դաշտը, «Օտարերկրյա ներդրումների» մասին ՀՀ օրենքը, ներդրումային հայեցակարգը,
- կատարվել է նաև վերլուծություն, համաձայն որի գնահատվել են հարկային օրենսդրությամբ սահմանված հարկային համակարգի ազդեցությունը ներդրումային գործունեության վրա:

2) «Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրման ռիսկերի կառավարման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Զատիկյան) թեմայի շրջանակներում

1. վերլուծվել է ՀՀ -ում ՀՆԱ -ի իրական աճը 2007 -2014թթ.,
2. ուսումնասիրվել է ՀՀ տնտեսության իրական հատվածում իրականացված օտարերկրյա ներդրումների ծավալը, կենսաթոշակային ֆոնդերի կառավարիչների կողմից կայուն եկամտային, պահպանողական և հավասարակշռված կենսաթոշակային ֆոնդերի ակտիվների կառավարման արդյունքները,
3. գնահատվել է ֆինանսական ռիսկերի կառավարման գործընթացի հիմնական փուլերը, ՀՀ -ում կենսամակարդակի հիմնական սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշները, ՀՀ առկա և մշտական բնակչության թվաքանակը և սեռատարիքային կազմը, ՀՀ ազգաբնակչության կյանքի միջին տևողությունը և մի շարք այլ ցուցանիշներ,
4. հիմնավորվել է այնպիսի ռիսկերի առկայությունը, ինչպիսիք են աղքատության մակարդակի ավելացումը, պետական բյուջեի ծախսային բեռի ավելացումը, միջոցների կուտակման և հետագա բաշխման մեխանիզմների անկատարությունը և ՀՀ-ից կապիտալի հնարավոր արտահոսքը:

Նոր կենսաթոշակային համակարգի ներդրման ռիսկերի

արդյունավետ կառավարման նպատակով առաջարկվել է.

- արտասահմանյան երկրների կենսաթոշակային համակարգերի ռիսկերի, կառավարման առաջատար փորձի ուսումնասիրության հիման վրա հնարավոր ֆինանսական ռիսկերի առաջացման նկատմամբ մշտական վերահսկողության իրականացումը,
- ռիսկերի կառավարման համապատասխան ռազմավարության մշակումը և իրագործումը,
- ներդրվող միջոցների ապահովագրումը,
- ֆինանսական շուկաների զարգացման միտումների մշտական հետազոտությունը և ֆինանսական ռեսուրսների արդյունավետ ներդրման նոր ընձեռված հնարավորությունների օգտագործումը:

3) «Ֆինանսական միջոցների կազմավորման և օգտագործման բարելավման ուղիները ՀՀ ագրարային ոլորտում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել է ագրարային, շուկայական ենթակառուցվածքների զարգացման հնարավորությունները, մարքեթինգի, խորհրդատվության ու ստեղծկատվության հասանելիությունը:

Բացահայտվել են ՀՀ առևտրային բանկերի, Համաշխարհային բանկի միջազգային և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող ֆինանսական միջոցների ներկա վիճակը և դրա օգտագործման արդյունավետությանը խոչընդոտող հանգամանքներն ու լուծման ուղիները և դրանց համահունչ առաջարկվել է.

- գյուղացիական տնտեսություններում արտադրական սպասարկման՝ պարարտանյութերով, թունաքիմիկատներով, այլ նյութական միջոցներով ապահովման խնդրի լուծման նպատակով, համայնքներում ստեղծել վճարովի ծառայություն մատուցող կառույց,
- պետության կողմից տարբեր ծրագրերով հանրապետություն ներկրված գյուղատնտեսական տեխնիկան, պարարտանյութերը, թունաքիմիկատները տրամադրել ոչ թե առանձին անհատ հողագործներին, այլ համայնքներում ձևավորվող մաս-

նագլխացված կազմակերպությանը (կոոպերատիվին),

- գյուղատնտեսության վարկավորման բարելավման համար կարևորվում է գրավադրման մեխանիզմների կատարելագործումը, վարկային տոկոսադրույքի իջեցումը, սուբսիդավորման մասնաբաժնի ավելացումը, մարման ժամկետների ավելացումը,
- տրամադրվող վարկերի գումարը առաջարկվել է դարձնել մինչև 10 տարի, իսկ տոկոսադրույքը նվազեցնել 2-3%-ի չափով:

Նոր ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնելու համար տրամադրել նախնական կապիտալ, առաջիկա հինգ տարիներին ազատելով հարկերից:

4) «Եվրասիական տնտեսական միությանը անդամակցության հնարավոր ազդեցությունները ՀՀ տնտեսության վրա» (ղեկավար՝ տ.գ.դ.Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում

- Վերլուծվել են ԵԱՏՄ երկրների տնտեսության ներուժի մեծացման տեսանկյունից հակաճգնաժամային քայլերի համաձայնեցման ուղիները:
- Ուսումնասիրվել է Հայաստանի արտաքին տնտեսական կապերի իրական վիճակը:
- Գնահատվել է ազգային արժույթների կիրառման նպատակահարմարությունը, հատկապես ռազմավարական ապրանքների համար: Վերլուծվել է ԵԱՏՄ երկրների համաձայնեցված դրամավարկային քաղաքականության ազդեցությունը ազգային արժույթով փոխհաշվարկների վրա:
- Հետազոտվել է համաձայնեցված դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականության նպատակահարմարությունը և արդյունավետությունը ԵԱՏՄ երկրներում:

5) «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց փոխհատուցման հիմնախնդիրները» (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում գնահատականներ են տրվել ցեղասպանության ժողովրդագրական, նյութական և ֆինանսական կորուստների վերաբերյալ: Հատուկ ուշադրություն

է դարձվել նաև հայոց ցեղասպանության միջազգային իրավական պատասխանատվության հիմնախնդիրներին, ինչպես նաև ցեղասպանության ֆոնդի ստեղծման ու հատուցման փաթեթի ձևավորման հիմնահարցերին:

6) *«Հայ տնտեսագիտական մտքի արդի ընթացքի ուրվագծեր: Նորագույն շրջանի հայ տնտեսագիտական միտքը»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռ.Սարիկյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրություններ են իրականացվել XX դարասկզբի և արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության կտրվածքներով: «Բախշի Իշխանյան» գրքում առաջին անգամ համակարգվում են հայ մտավոր պատմության նշանավոր անուններից մեկի տնտեսագիտական հայացքները, որում ցույց է տրվում, որ.

1. նա ընդլայնում է XX դարասկզբի հայ տնտեսագիտական մտքի տեսապատմական սահմանները՝ տնտեսական երևույթների վերլուծության ժամանակ կիրառելով սոցիոլոգիական մեթոդը,
2. նրա հետազոտությունը Առաջին համաշխարհային պատերազմի գերմանական միլիտարիզմի պատճառների բացահայտման առումով դուրս է գուտ ազգային շրջանակներից,
3. ժողովրդավարության վերաբերյալ նրա ուսումնասիրությունները ուսանելի են պատմության ուսումնասիրության համար:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ զիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1) *«Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ սկսած 2009 թվականից տեղի է ունեցել պետական պարտքի աճման միտում՝ 2014 թվականի վերջին կազմելով 1,969.8 մլրդ դրամ և 2009 թվականի մակարդակը գերազանցեց 699.1 մլրդ դրամով: ՀՀ պետական և ՀՆԱ հարաբերակցությունն ամենաբարձրն է եղել 2002թ.-ին (45.8%) և 2012թ.-ին (44.3%), իսկ ամենացածրը՝ 2007թ.-ին (16.4%), այսինքն՝ ըստ ուսումնասիրվող տարիների ունեցել

ենք նվազման, այնուհետև աճման միտում:

ՀՀ պետական պարտքի կառավարման արդյունավետության բարձրացման մոտեցումներն ու դրանց լուծման ուղիների շարքում կարևոր նշանակություն ունի հետևյալ միջոցառումների իրականացումը.

- պարտքային ճգնաժամից խուսափելու նպատակով առաջարկվել է ավելացնել ներքին պետական պարտքի մասնաբաժինը և, մասնավորապես, խնայողական պարտատոմսերի ծավալը,
- պետական պարտքի կառավարելիությունն ապահովելու նպատակով առաջարկվել է օրենսդրորեն ամրագրել պետական պարտքի սահմանային լրացուցիչ մեծություններ:

2) «Պարենային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ -ում» (ղեկավար՝ տ.գ.թ. Դ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում՝

- կատարվել են սննդարդյունաբերության ճյուղի, մասնավորապես սննդամթերքի տարբեր տեսականու մասով համախառն թողարկված արտադրանքի և արտաքին առևտրի վիճակագրական ցուցանիշների համեմատական վերլուծություններ,
- վերլուծության արդյունքում առաջարկվել է համապատասխանեցնել ՀՀ ստանդարտները ԵՏՄ միասնական ստանդարտներին, հատկապես մսամթերքի արդյունաբերության ենթաճյուղում,
- առաջարկվել է գյուղացիական տնտեսությունների ֆինանսական միջոցների ձեռքբերումը իրականացնել կոոպերատիվների միջոցով, որի շնորհիվ համապատասխան գույքի գրավադրմամբ հնարավոր կլինի ֆինանսական հաստատություններից ստանալ ֆինանսական ռեսուրսներ,
- առաջարկվել է նաև վարչարարության միջոցով պարենային շուկայի վերահսկողության իրականացում, որը միտված է լուծել տնտեսական խնդիրներ:

V. Գլխավորական գործունեության կիրառական մշակումների
արդյունքները

*«Եվրասիական տնտեսական միությանը անդամակցության
հնարավոր ազդեցությունները ՀՀ տնտեսության վրա»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայում գնահատվել են ԵԱՏՄ երկրների տնտեսության ներուժի մեծացման տեսանկյունից հակաճգնաժամային քայլերի կոորդինացման ուղիները: Հայաստանի տնտեսական աճի տեսանկյունից ներկայացվել է ԵԱՏՄ պայմանագրի առանցքային հոդվածները և նրանց ճշգրտման հնարավորությունները:

Գնահատվել է արտահանում-ՀՆԱ հարաբերակցությունը: Հիմնավորվել է, որ այդ ցուցանիշը Հայաստանի համար պետք է լինի ոչ պակաս, քան 30%: Հաշվի առնելով այն, որ այդ ցուցանիշը չի գերազանցում 15%-ը, ձևավորվել են, հատկապես, պատրաստի արտադրանքի, արտահանման հնարավորությունները, ինչպես ԵԱՏՄ, այնպես էլ ԵՄ և այլ երկրներ:

Հիմնավորվել է ԵԱՏՄ երկրների մակրոտնտեսական քաղաքականության համաձայնեցման անհրաժեշտությունը, ինչը փաստացի հանդիսանում է ԵԱՏՄ պայմանագրի պահանջը: Ցույց են տրվել ՀՀ տնտեսության համար հնարավոր էֆեկտները այդ քայլից: Ելնելով դրանից ձևակերպվել են համակարգված քայլեր, որոնք անհրաժեշտ է իրականացնել ՀՀ տնտեսության ինտեգրացիոն էֆեկտները հնարավորինս մեծացնելու համար:

*«Ֆինանսական միջոցների կազմավորման և օգտագործման
բարելավման ուղիները ՀՀ ագրարային ոլորտում»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայում

- ուսումնասիրվել է ագրարային ոլորտի ֆինանսավորման, վարկավորման և դրանց օգտագործման արդյունավետությունը, ՓՄՁ-ների, կոոպերատիվների գործունեության բարելավման համար ֆինանսների հասանելիությունն ու դրանց համահունչ բացահայտվել են խոչընդոտող հանգամանքները և տրվել են լուծման ուղիները:

- Ագրարային ոլորտի բարելավման նպատակով ուսումնասիրության արդյունքում հիմնավորվել է տնտեսապես զար-

գացող երկրների փորձին համահունչ կոոպերատիվների հետագա խթանումն ու ընդլայնումը, ինչպես նաև նոր ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման համար, առաջարկվել է ստեղծել ֆինանսական կառույցներ և առաջիկա հինգ տարիներին տալ հարկային արտոնություններ:

- Վերլուծվել և հիմնավորվել է հիփոթեքային վարկերի դրական ազդեցությունը, որը կնպաստի արտադրական գործընթացներում նորամուծությունների ներդրմանն ու զարգացմանը:

V. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2015թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 9-ում:

VI. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին՝

ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող գիտաշխատողներին հավելավճարի տրամադրման հայտերի ընտրության մրցույթում հաղթող են ճանաչվել ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանը և տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Հ.Բայադյանը:

VII. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը

ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ հրապարակումներ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (2 աշխատակից դասավանդում են), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (3), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (3), Հայաստանի ազգային ագրարային (3), Հայ ամերիկյան (1) համալսարանների հետ:

Ինստիտուտի տնօրեն ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վլա-

դիմիր Հարությունյանն ընդգրկվել է համառուսական գիտա-
պրակտիկ «Տնտեսության փոխակերպման տարածքային հիմ-
նախնդիրների» ամսագրի գիտախմբագրական խորհրդի կազ-
մում, Չորրորդ միջազգային ֆորումի «Ռուսաստանը XX դա-
րում՝ գլոբալ հրավերներ և զարգացման հեռանկարներ» կազմ-
կումիտեի անդամ:

Այս տարի համագործակցության հուշագիր է կնքված Գա-
վառի պետական համալսարանի հետ՝ իրականացնել ծրագրեր
կրթական, գիտահետազոտական գործունեության, երիտասարդ
մասնագետների պատրաստման ոլորտում, ովքեր զբաղվում են
տնտեսագիտության տեսական և գործնական խնդիրների, հայ
և արտասահմանյան տնտեսագիտական մտքի պատմության
ուսումնասիրությամբ:

Տ.գ.դ., պրոֆեսոր Աշոտ Թավադյանը մասնակցել է

- «Կյանքը պատժամիջոցների պայմաններում, միջազգային
փորձ» միջազգային գիտաժողովին, «Ճգնաժամի պայմաննե-
րում արժուրային անվտանգությունը», զեկույց, ԱՊՀ, երկրների
ինստիտուտ, Մ.Լոմոնոսովի անվ. Մոսկվայի պետական հա-
մալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետի հետ համա-
տեղ:
- Եվրասիական նախագիծ 2015. ընդհանուր հարևանության
պետությունների սպասումների մարմնացում միջազգային
փորձագիտական սեմինար «Եվրասիական ինտեգրացիա.
ԶԼՄ-ների և տնտեսության մարտահրավերները», Մոսկվա,
Կլոբ սեդան, ՌԻԱ Նովոստի:
- «Եվրասիական տնտեսական ինտեգրացիա» X միջազգային
գիտաժողով, 2015 թվականի հոկտեմբերի 29, Մոսկվա,
Եվրասիական զարգացման բանկ: Լիագումար նիստ «Տնտե-
սագետների գրույց (երկխոսություն)». ԵՍՄՄ տնտեսական
զարգացման վեկտորները ճգնաժամի պայմաններում»:

Ավագ գիտաշխատող տ.գ.դ. Դավիթ Հարությունյանը մաս-
նակցել է.

- Բիզնես ֆորումին, որի նպատակը Հայաստանի արտահան-
ման ապահովագրության գործակալության և Իրանի արտա-

հանման երաշխավորման ֆոնդի միջև հուշագրի ստորագրումն էր: Այն միտված էր կողմերի միջև առևտրի և ներդրումների խթանմանն ու աջակցությանը (Իրան-Հայաստան Բիզնես ֆորում, նոյեմբերի 9, 2015թ.): «Doing business in Armenia» զեկույցում Դավիթ Հարությունյանը ներկայացրել է Հայաստանի ներդրումային միջավայրը, ՕՈՒՆ-ների խթանման և պաշտպանության մեխանիզմները, արտահանման և ներմուծման կարգավորման ուղիները ՀՀ հարկային համակարգի, բիզնեսի գրանցման, լիցենզավորման ու սեփականության իրավունքների գրանցման առանձնահատկությունները և այլն:

- «Հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները», աշխատաժողովին (Կիև, Ուկրաինա, ապրիլի 23-24, 2015թ.), որի ընթացքում ներկայացրել է ՀՀ-ում հարկային համակարգում առկա խնդիրները, հարկային հաշվետվությունների ներկայացման և վարչարարության հետ կապված տարբեր հարցեր:

Համատեղողների թվաքանակը՝ 19

Համատեղ հրապարակումներ՝

1. *ՀՊՃՀ-ի հետ՝* Ռ.Ն.Սարինյան, Ա.Ս.Թադևոսյան, Բախշի Իշխանյան. տնտեսագիտական հայացքները, «Ճարտարագետ» հրատ., Եր., 2015, 136 էջ:
2. *«Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ-ի հետ՝* «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու), Եր., 2015, 1(22) 359 էջ:
3. ՀՊՏՀ-ի «Զարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ», ՀՊՏՀ 24-րդ գիտաժողովի (2014թ. հոկտեմբերի 29 -31) նյութեր, Եր., «Տնտեսագետ», 2015, մաս 1՝ 772 էջ, մաս 2՝ 536 էջ:
4. «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց հատուցման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածու), Ժողովածուն նվիրված է Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տա-

րելիցին՝ 1915 -2015թթ., Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտության» հրատ, 2015, 174 էջ:

Ինստիտուտի 2015թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 56-62-ում:

Աղյուսակ 56

2015թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տևտ. պայմանագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	162093,4	5534,0	5742,0

Աղյուսակ 57

2015թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ -ում» խորագրով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ և ՀՊՏԻ հոկտեմբերի 4-7, 2015թ.	60	-
2	Գիտաժողով «Գիտելիք, նորաստեղծություն և զարգացում» խորագրով	Ք.Երևան, Նալբանդյան 128, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան, ՀՊՏՀ և ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ նոյեմբերի 11-13, 2015թ.,	40	-
3	Գիտաժողով «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց հատուցման հիմնախնդիրները» (սկիզբից Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին 1915-2015թթ.)	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ և ՀՊՏԻ դեկտեմբերի 3-4, 2015թ.	50	-

Աղյուսակ 58

2015թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների և մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	ՌԴ	3	-	-
		Ուկրաինա	1	-	-
		Իրան	1	-	-

Աղյուսակ 59

Կազմակերպության 2015թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (\$, €, քր6.)	արժույթի կուրսը	դրամ
	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	167627.4	5742.0	-	-	-

Աղյուսակ 60

Գիտաշխատողների 2015թ. հրատարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ժողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	2	-	-	-	85	27	-	-

2015թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	14/0	10/4	5/0	3/1

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2016թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	71	59	1	1	8	31

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները
«Տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության գնահատման հիմնահարցերը և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում առաջարկվել է.

- տարբեր ճյուղերում ներդրումային ծրագրերի խթանում, բյուջետային բոլոր ծախսերի կրճատում, հարկային վարչարարության բարեփոխում, փոքր ու միջին ձեռնարկությունների վարկավորման ծրագրերի ընդլայնում՝ ապահովելով մրցակցությունը,

- ապահովել կազմակերպությունների մրցունակության համակողմանի քանակական գնահատման միասնական մեթոդիկայի կիրառումը, որի կարիքը ունեն հայրենական բոլոր կազմակերպությունները:

«Հայաստանի Հանրապետության ինտեգրացման գործընթացների հիմնախնդիրները» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում հիմնավորվել է, որ

- անհրաժեշտ է ձևավորել ՀՀ տնտեսության զարգացման նոր մոդել, որը հաշվի կառնի ՀՀ տնտեսության ներքին ու արտաքին մարտահրավերները, կանխատեսելով ակնկալվող արդյունքները,

- եզրակացվել է, որ Հայաստանի համար ԵԱՏՄ ինտեգրացիոն ներուժի արդյունավետ օգտագործման հանձնարարականները պետք է հաշվի առնեն նաև երկրի տնտեսական անվտանգության խնդիրները,

- Հայաստանը առևտրատնտեսական արդյունավետ հարաբերություններ զարգացնելու զգալի ներուժ ունի ինչպես հարևան երկրների՝ Վրաստանի և Իրանի հետ, այնպես էլ ԵՄ անդամ մի շարք պետությունների հետ:

«Հարկաբյուջետային քաղաքականության բարելավման ար-

դի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկն. Կ.Սարգսյան) թեմայի շրջանակներում.

- ՀՀ-ում գործարար միջավայրի ակտիվացման, տնտեսական աճի խթանման և սոցիալական լարվածության թուլացման տեսանկյունից առավել մեծ նշանակություն ունի հարկային բեռի կրճատումը և միաժամանակ հարկման բազայի ընդլայնումը, ինչը թույլ կտա Հայաստանի հարկային համակարգն ավելի արդյունավետ դարձնել: Որպես հարկային ոլորտի բարեփոխումներ՝ առաջարկվել է.

- ԱԱՀ-ի տարբերակված դրույքաչափերի կիրառումը՝ մասնավորապես կենսական նշանակության ապրանքների և ծառայությունների համար կիրառելով ԱԱՀ-ի նվազեցված դրույքաչափի սահմանումը,

- շահութահարկի գծով արագացված ամորտիզացիայի կիրառումը,

- կազմակերպության հարկվող շահույթի նվազեցումն այն գումարի չափով, որն ուղղվելու է ներդրումների ֆինանսավորմանը,

- կազմակերպության շահույթից նվազեցվող ծախսերի առավելագույն նորմաների վերանայումը,

- ֆիզիկական անձանց հարկային բեռի կրճատումը:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

1) *«Տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության գնահատման հիմնահարցերը և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվել է.

- տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեությունը, դրանց ֆինանսական արդյունքների և դրանից բխող շահութաբերության ցուցանիշները, ֆինանսական կայունության գնահատումը, ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հետևանքների հաղթահարման հնարավոր ուղիները, վերամշակող կազմակերպությունների և արտադրողների միջև պայմա-

նագրային հարաբերությունների զարգացումը, ֆինանսական ռեսուրսների մատչելիության բարելավումը, արտադրական կազմակերպությունների ռիսկերի վերլուծությունը և ռիսկերի նվազեցման եղանակներն ու ուղիները: Կատարված վերլուծությունների արդյունքում առաջարկվել է.

- բարձրացնել իրացումից ստացած զուտ հասույթի չափը համախառն ներքին արդյունքի կազմում, որը հնարավորություն կտա նպաստելու ավելի շահութաբեր արտադրատեսակների ծավալների ընդլայնմանը,

- ագրովերամշակման ոլորտի կարևորագույն հիմնախնդիրներից են՝ մատչելի վարկերի ներգրավումը:

2) «Հարկաբյուջետային քաղաքականության բարելավման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Կ.Սարգսյան) թեմայի շրջանակներում.

- հետազոտվել և վերլուծվել են հարկաբյուջետային քաղաքականության տեսամեթոդական հիմքերը,

- վերլուծվել են հարկաբյուջետային քաղաքականության առանձնահատկությունները, ինչի արդյունքում և բացահայտվել են ոլորտում առկա հիմնախնդիրները,

- ուսումնասիրվել է հարկաբյուջետային քաղաքականության ոլորտում արտերկրյա փորձը և իրականացվել են համեմատական վերլուծություններ,

- առաջարկվել են հարկաբյուջետային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման յուրովի մոտեցումներ:

3) «Հայաստանի Հանրապետության ինտեգրացման գործընթացների հիմնախնդիրները» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում.

- բացահայտվել են ՀՀ տնտեսության արտաքին և ներքին մարտահրավերները: Որպես արտաքին մարտահրավերներ են մատնանշվել տարածաշրջանում ոչ կայուն իրավիճակը, Ռուսաստանում գնողունակության անկումը, ԵՄ-ում մակրոտնտեսական քաղաքականության չհամաձայնեցվածությունը, ինչպես նաև՝ համաշխարհային շուկայում գունավոր մետաղների գների անկումը, իսկ ներքին մարտահրավերները պայ-

մանավորված են դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականությունների ոչ բավարար համաձայնեցմամբ և կոռուպցիայի բարձր մակարդակով:

ԵԱՏՄ ինտեգրացիոն ներուժի արդյունավետ օգտագործման ուղիների բացահայտման նպատակով հետազոտվել են այդ ներուժի իրացման խոչընդոտներն ու հեռանկարներն՝ ըստ ինտեգրացիոն համագործակցության զարգացման այն ուղղությունների, որոնք առաջարկվել են Եվրասիական տնտեսական բարձրագույն խորհրդի կողմից: Փորձ է կատարվել որոնել ուղիներ՝ ՀՀ տնտեսության զարգացման բոլոր իրատեսական ու անիրատեսական հեռանկարների հանգույցները Եվրասիական տնտեսական տիրույթում շաղկապելու համար:

Ուսումնասիրվել են Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի այլընտրանքային ուղղությունները՝ մասնավորապես հայ-իրանական և ՀՀ-ԵՄ առևտրատնտեսական համագործակցության զարգացման հեռանկարները: Վերլուծվել են հայ-իրանական ներդրումների դինամիկան և կառուցվածքը:

4) «Հայ-իրանական տնտեսական հարաբերությունների հեռանկարներն ու ուղղությունները ժամանակակից աշխարհաքաղաքական պայմաններում» (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Հ.Սարկոսյան):

Առկա հնարավորությունների և գործարկված ծրագրերի տեսանկյունից կարևոր ենք համարում հետևյալ միջոցառումների իրականացումը.

1. Տարածաշրջանային տրանսպորտային ցանցի մաս կազմելու նպատակով ֆինանսական ռեսուրսների կոնսոլիդացմամբ ավարտին հասցնել հյուսիս-հարավ ավտոմայրուղու շինարարությունը՝ որից հետո միայն անցնել երկաթգծի կառուցման նպատակահարմարության քննարկմանն ու իրականացմանը, քանզի նման մասշտաբային նախագծերի միաժամանակյա իրականացումը կարող է վտանգել դրանց իրագործելիությունը:

2. ԵՏՄ տարածք վերամշակված գյուղմթերքի անխափան մատակարարում իրականացնելու, հայրենական վերամշակող

արդյունաբերության սեզոնային ծանրաբեռնվածության հարթեցման նպատակով կազմակերպել իրանական ծագմամբ գյուղմթերքի ներկրման, վերամշակման և արտահանման աջակցության մեխանիզմներ:

3. Վերջին տարիներին արագընթաց զարգացում ապրող այլընտրանքային էներգիայի օգտագործման, ժամային ծանրաբեռնվածության համահարթեցման, եղանակային և բնակլիմայական գործոններով պայմանավորված էներգիայի գերարտադրության և պակասորդի հաղթահարման նպատակով մշակել և ներդնել էներգիայի փոխադարձ մատակարարումների և փոխհաշվարկների մեխանիզմներ:

4. Զբոսաշրջության խթանման նպատակով, մի շարք զբոսաշրջային երկրների օրինակով, թույլատրել առևտրի և սպասարկման կետերում արտարժույթով վճարումներ կատարելու հնարավորությունը, ինչը կխթանի ոչ միայն իրանցի, այլև այլ երկրներից ժամանած զբոսաշրջիկների կողմից ավելի շատ գնումներ կատարելուն:

5) *«ՀՀ վերամշակող արդյունաբերական արտադրանքի արտահանման և ներդրումային գործունեության արդի հիմնախնդիրները ԵԱՏՄ ինտեգրացման համատեքստում»* (ղեկավար տնտեսագիտ. թեկնածու Զ.Բաղդասարյան) թեմայի շրջանակներում բացահայտվել է, որ

1. Լեռնային Ղարաբաղի շարունակվող հակամարտության հետևանքով իր չորս սահմաններից երկուսի (Թուրքիայի և Ադրբեջանի հետ) փակումը, բերում են ՕՈՒՆ-ների կրճատման,

2. քաղաքական սահմանափակումները օտարերկրյա շուկայի ծավալի ցուցանիշով երկիրը 144-րդ երկրների շարքում ինքնըստինքյան զետեղում են Մրցունակության համաշխարհային 2014-2015թթ. ցուցիչի 126-րդ տեղում և հանգեցնում են բարձր տրանսպորտային ծախսերի, ինչը կարող է ճնշել արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված ներդրումների մասով Հայաստանի ակնկալիքները,

3. ԵՏՄ երկրների միջև ՕՈՒՆ-ների համար գնալով ավելացմամբ մրցակցությունը, որը ենթադրում է, որ ընդունող երկրներ-

րը պետք է իրականացնեն ՕՈՆ-ներ ներգրավելու ամենաարդյունավետ ռազմավարությունները միաժամանակ ապահովելով և առավելագույնի հասցնելով դրա ներդրումը երկրի զարգացման նպատակների կենսագործման հարցում:

6) *«Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց փոխհատուցման հիմնախնդիրները»* (ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ. Վ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են Բուրսայի և Ադանայի նահանգներում բնակվող հայերի սեփականության, ինչպես նաև եկեղեցու տնօրինության տակ գտնվող անշարժ գույքի նկարագիրը նախքան 1915 թ., ինչպես նաև կորուստները Հայոց ցեղասպանության տարիներին: Բուրսայի նահանգի դեպքում ներկայացվել է շերամաբուծության և թեթև արդյունաբերության մեջ հայ գործարարների դերը, Ադանայի և Բուրսայի նահանգների պարագայում հանքերի մասին տեղեկատվություն: Տրվել է Ադանայի նահանգը՝ որպես հարևան նահանգների համար արտագնա աշխատանքի վայր (150,000) և վերջիններիս զբաղվածության հնարավորությունները տարբեր ոլորտներում: Բուրսայի նահանգի դեպքում ներկայացվել է տարբեր եկեղեցիների ունեցվածքի և/կամ անշարժ գույքի նկարագիրը, որը հնարավորություն է տալիս ստանալու միջին եկեղեցու սեփականության տակ գտնվող գույքի նկարագիրը: Ադանայի և Բուրսայի նահանգներում ներկայացվել է հայերի զբաղվածության նկարագիրը, ըստ տնտեսության ոլորտների, ինչպես նաև տնտեսության տարբեր ճյուղերում առանձին ձեռնարկությունների և վերջիններիս կողմից արտադրված ապրանքների սպառման շուկաների նկարագիրը: Ադանայի նահանգում նշվել է նահանգի որոշ բնակավայրերում բնակվող հայերի ունեցվածքի վերականգնման համար անհրաժեշտ գումարի չափը՝ 700,000 Օսմանյան կայսրության ոսկի (1918թ. գներով կամ 39.5 մլն. ԱՄՆ դոլար 2016թ. գներով):

7) *«Միգրացիոն գործընթացների կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»* (ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու

Ա.Զատիկյան) թեմայի շրջանակներում ներկայացվել են ՀՀ-ի միգրացիոն տեղաշարժերի ներկայիս վիճակը, երկիր օտար-երկրյա աշխատուժի ներգրավման հետ կապված խնդիրները: Առանձնացվել են այն գործոնները, որոնք նպաստում և զսպում են աշխատանքային միգրացիան: Ցույց է տրվել, որ աշխատանքային միգրանտների դրամական փոխանցումները լրջորեն ազդում են ՀՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման վրա: Նշվել է միգրանտների դրամական փոխանցումների դերի աճը ՀՀ տնտեսության զարգացման գործընթացում որպես կապիտալի նոր աղբյուր, դրանց տարբերությունները ֆինանսական այլ հոսքերից, ինչպես նաև ներկայացվել է արտասահմանյան երկրների փորձը դրամական եկամուտների ներդրումների փոխանակման գործում:

Թեմայի շրջանակում բացահայտվել են նաև ընկերությունների ներդրումային գործունեության խթանման միջոցով տնտեսության զարգացման հնարավորությունները, ուսումնասիրվել են գործազրկության մակարդակի կրճատման, նոր աշխատատեղերի ստեղծման, կենսամակարդակի բարձրացման և տնտեսության համաչափ զարգացման ապահովման հիմնախնդիրները:

Ներկայացվել է տարբեր երկրների աշխատանքային միգրացիայի կարգավորման փորձը, ինչպես նաև նշվել է ՀՀ պետական միգրացիոն քաղաքականության առաջնահերթությունները, մասնավորապես, ՀՀ-ից երիտասարդ կադրերի արտահոսքի կրճատման նպատակով:

8) «Հայ տնտեսագիտական մտքի արդի ընթացքի ուրվագծեր. գիտական հետազոծ» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ռ.Մարինյան) թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրությունների արդյունքներն իրացվել են հետևյալ հրապարակումներում.

Մենագրություններ

- Վ.Հարությունյան, Ռ.Մարինյան, Տնտեսագիտության ինստիտուտը 10 տարում. 2006-2016թթ. (հետազոտական արդյունքների ուրվագիծ), «Գիտություն» հրատ., 2016, 223 էջ:

Աշխատությունն ուրվագծում է տնտեսագիտության ինս-

տիտուտի տասնամյա (2006-2016թթ.) հետազոտական գործունեության հետագիծը: Նյութը ենթարկելով որոշակի թեմատիկ համակարգման (տնտեսական ճգնաժամեր, հարկային տնտեսագիտություն, գիտություն և տնտեսական աճ, միջազգային տնտեսագիտություն, կառավարչական միտք, տնտեսության իրական հատված, տնտեսագիտական մտքի պատմություն) կատարվել են վերլուծություններ դրանց դիտակետերի և կիրառական տեսանկյունների վերաբերյալ:

- Հրատարակվել է Ավետիք Արասխանյանը և իր «Մուրճը» մենագրությունը (Ռ.Սարինյան, Ա.Թադևոսյան):

Վերսկսվել են «Հայ տնտեսագետներ» գրքի նոր նյութերի հավաքումը հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության առանձին շրջանների վերաբերյալ մենագրության լրամշակված հրատարակության աշխատանքները, ինչպես նաև հրատարակության է պատրաստվում «Հայ տնտեսագիտական մտքի երկու դարը» (գիտակենսագրական հանրագիտարան) խորագրով գրքի I մասը:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական հետազոտություն չենք ունեցել:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական մշակումների արդյունքները

«Տնտեսվարող սուբյեկտների ֆինանսատնտեսական գործունեության գնահատման հիմնահարցերը և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Բայադյան) թեմայում.

- Ուսումնասիրվել, վերլուծվել և հիմնավորվել է «Երևանի կոնյակի գործարան» ՓԲԸ օրինակով գյուղատնտեսական արտադրանք (մթերք) արտադրող սուբյեկտների և վերամշակող արտադրական կազմակերպությունների միջև կնքված ու գործող պայմանագրերի նպատակահարմարությունը, առաջարկվել է ՀՀ կառավարության կողմից արտադրողներին սուբսիդա-

վորման իրականացում՝ շուկայական գնի և նվազագույն սահմանված գնի միջև եղած տարբերության չափով,

- արտադրական ռիսկերի կառավարման նվազեցման համար առաջարկվել է ստեղծել համաֆինանսավորման սկզբունքով ապահովագրության նոր համակարգի արագ ձևավորում, որին հետագայում կնպաստի միջհամայնքային միավորումների նոր համակարգի ստեղծումը:

«Հայաստանի Հանրապետության ինտեգրացման գործընթացների հիմնախնդիրները» (ղեկավար՝ տ.գ.դ. Ա.Թավադյան) թեմայի շրջանակներում.

- ՀՀ ինտեգրացիոն էֆեկտները գնահատելու համար առաջարկվել է ստեղծել բազմաչափ ռեգրեսիոն մոդել այդ համատեքստում, մասնավորապես ուսումնասիրվել է ՀՆԱ-ի վրա ինտեգրացիոն գործընթացները պայմանավորող փոփոխականների ազդեցությունը:

- Առաջարկվել է էապես կրճատել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի և գնաճի տարբերությունը ավելի քան 2-3 տոկոսային կետով:

- Հիմնավորվել է, որ էներգետիկ զլոբալ շուկայի արդի զարգացումներին համահունչ Հայաստանի նման երկիրը, որը զգալիորեն կախված է էներգակիրների ներկրումից, պետք է աստիճանական անցում կատարի էներգիայի այլընտրանքային (վերականգնվող) աղբյուրների օգտագործմանը:

V. Ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից 2016թ. հրատարակված մենագրությունների, համահեղինակությամբ գրքերի և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 10-ում:

VI. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին՝

ՀՀ պետական բյուջեի հաշվին իրականացվող գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված բարձր արդյունավետությամբ աշխատող

գիտաշխատողներին հավելավճարի տրամադրման հայտերի ընտրության մրցույթում հաղթող են ճանաչվել ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Լ.Հարությունյանը և տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Հ.Բայադյանը:

VII. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ հրապարակումներ

Ինստիտուտը համագործակցում է Երևանի պետական (2 աշխատակից դասավանդում են), Հայաստանի պետական տնտեսագիտական (4), Հայաստանի պետական ճարտարագիտական (3), Հայաստանի Խ.Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական (1), Հայաստանի ազգային ազրարային (3) համալսարանների հետ:

Ինստիտուտի 3 գիտաշխատող մասնակցել և զեկուցումներով հանդես են եկել՝

«Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը» խորագրով գիտաժողովին, որը կազմակերպել էր ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքը և ԵՊՀ-ը (հուլիսի 15-ին):

Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Բայադյանը մասնակցել է միջազգային գիտաժողովին՝ Հայաստանի ազգային ազրարային համալսարանում «Սննդամթերքների անվտանգության և որակի ապահովման հիմնախնդիրները» խորագրով (հոկտեմբերի 20-21-ը): Հանդես է եկել հետևյալ թեմաներով՝

- «Եվրասիական տնտեսական միության անդամակցության հնարավոր ազդեցությունը ՀՀ-ի տնտեսական գործընթացների վրա»:

«ՀՀ-ում վարկային ներդրումների կարգավորման հիմնախնդիրները գյուղատնտեսության ոլորտում»:

Ինստիտուտի տնօրեն ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վլադիմիր Հարությունյանն ընդգրկվել է միջազգային «Տնտեսագիտական

ինստիտուտի լրաբեր», Բելառուսի ազգային ակադեմիայի ամսագրի գիտախմբագրական խորհրդի կազմում:

Համատեղողների թվաքանակը՝ 11

Համատեղ հրատարակումներ՝

1. Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը (գիտա-ժողովի զեկուցումների դրույթներ, 2016թ., հուլիսի 15) ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունք, Երևանի պետական համալսարան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2016, 185 էջ:

2. Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները (գիտական հոդվածների ժողովածու -1(23)), Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարան, Եր., «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարան, 2016, 475 էջ:

Ինստիտուտի 2016թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 63-69-ում:

Աղյուսակ 63

2016թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Գիտական հիմնարկներ	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (ո) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ.դրամ.)			
		Նպատակա-յին ֆինան-սավորում	Բազային ֆինանսա-վորում	Թեմատիկ ֆինանսա-վորում	Տնտ. պայմա-նագիր
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	8 / 140192,7	-	-

Աղյուսակ 64

2016թ. ինստիտուտի անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումներ

№	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	2	3	4	5
1	Գիտաժողով «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և կուլթական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց հատուցման հիմնախնդիրները» (սվիրված Հայոց ցեղասպանության 100 -րդ տարելիցին 1915 -2015թթ.)	ՀՀ, Կոտայքի մարզ, Արզական, ՀՀ ԳԱԱ գիտաժողովների տանը հուլիսի 14-16, 2016թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ.ՏԻ	60	-
2	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ -տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ -ում» խորագրով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ հոկտեմբերի 10-11, 2016թ.	30	-

Աղյուսակ 65

2016թ. աշխատակիցների արտասահմանյան, այդ թվում ԱՊՀ անդամ երկրներ կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			գիտաժողովների մասնակցելու համար	համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	ՌԴ	2	-	-

Աղյուսակ 66

Կազմակերպության 2016թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպություն	Բյուջե, հազ.դրամ	Արտաբյուջե, հազ.դրամ	Դրամաշնորհներ		
				արտաբյուջե (Տ, Է, քցճ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	161119,3	3205,1	-	-	-

Գիտաշխատողների 2016թ. հրատարակումների
ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպություն	Մենագրություն, ծողովածու		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք		Հոդվածներ, գեկուցումներ		Թեզիսներ	
		հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան	հանրապետական	արտասահմանյան
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	7	-	-	-	72	14	-	-

2016թ. ասպիրանտների թվաքանակը

Կազմակերպություն	Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 01.01.2011թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
	ա/կ	ա/չկ	ա/կ	ա/չկ
1	2	3	4	5
Տնտեսագիտության ինստիտուտ	13 / 0	11 / 5	3 / 0	4 / 3

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ առ 01.01.2017թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	Տնտեսագիտության ինստիտուտ	60	48	1	1	8	23

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

«Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտ. դոկտոր Վ.Լ.Հարությունյան) կատարված վերլուծությունների արդյունքում բացահայտվել է ԵՏՄ անդամության հետ կապված հնարավոր խնդիրների ու հետևանքների անորոշության աստիճանը՝ անդրադառնալով ԵՏՄ անդամ և ոչ անդամ պետությունների հետ հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կազմակերպման առանձնահատկություններին, անդամակցությունից բխող օրենսդրական և վարչարարական նորամուծություններին:

Վերլուծության և միջազգային փորձի խորը ուսումնասիրության արդյունքում բացահայտվել է հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման օպտիմալ ուղիները՝ շեշտադրումը կատարելով և՛ կազմակերպչական, կառուցվածքի օպտիմալացմանը, և՛ հարկային, և՛ մաքսային ծառայողի վարվելակերպի կանոնների բարելավմանը:

«ՀՀ տնտեսության կայուն աճի ապահովման հիմնախնդիրները և լուծման ուղիները» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր Ա. Բայադյան) ցույց է տրվել, որ ՀՀ-ում սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավումը հնարավոր է մարզային արդյունաբերական համալիրի ձևավորման, վերամշակող արդյունաբերության տարբեր ճյուղերի զարգացման, մարզի ներսում ներճյուղային ու միջճյուղային արտադրական կապերի ստեղծման պարագայում: ՀՆԱ-ի ավելացման նպատակով անհրաժեշտ է բարելավել արտահանման ենթակառուցվածքները, մասնավորապես՝ հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել Հայաստանի տրանսպորտային փոխադրումների դժվարություններին և կարևորել արտահանման խթան-

ման ջանքերի նպատակաուղղումը՝ բարձրակարգ և չփչացող ապրանքատեսակներին:

II. Բազային ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

«ՀՀ տնտեսության կայուն աճի ապահովման հիմնախնդիրները և լուծման ուղիները» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր Ա.Բայադյան) բացահայտվել է, որ տարածքային համաչափ զարգացման հիմքում պետք է դնել որոշակի տարածքի ռեսուրսային ներուժը՝ պայմանավորված կլաստերների ձևավորմամբ, գիտելիքների և նորարարությունների կիրառմամբ: Տնտեսության բոլոր ոլորտների զարգացման արդյունավետությունն ապահովելու համար հիմնավորվել է ապահովագրության արմատավորման հույժ կարևորությունը:

«Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման խթանման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Հ.Մարկոսյան) ցույց է տրվել, որ Հայաստանի ծերացած էներգետիկ համակարգում սերնդափոխության իրականացման ընթացքում աստոմային, ջերմային և վերականգնվող էներգետիկայի միջև ընդհանուր հզորությունների օպտիմալ բաշխումը մինչև 21-րդ դարի կեսերը կանխորոշելու է Հայաստանի էներգետիկ անվտանգությունն ու մրցունակությունը: Վերականգնվող էներգետիկայի ենթակառուցվածքների խթանման գործում խիստ արդիական է պետական աջակցության այնպիսի մեխանիզմների ներդրումը, որոնք երկարաժամկետ բեռի չեն վերածվի պետական բյուջեի համար:

«Ռազմաարդյունաբերության, նորարարությունների և տնտեսական աճի միջև փոխկապվածությունները փոքր բաց տնտեսությունում (ՀՀ օրինակով)» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ Վ.Հարությունյան) կառուցվել է ազգային տնտեսության և ռազմաարդյունաբերության փոխկապվածություններն արտացոլող գծապատկերային մոդել, որով հիմնավորվել է

ռազմաարդյունաբերության ոլորտի ներուժային համակարգաստեղծ նշանակությունն ամբողջ տնտեսության համար՝ պայմանավորված տնտեսության այլ ճյուղերի հետ համագործակցության լայն հնարավորություններով:

Գրեյնջեր-պատճառականության թեստի միջոցով բացահայտվել է, որ Հայաստանում պաշտպանությանը հատկացվող պետական ծախսերը, չնայած զգալի ծավալներին (2015թ. ՀՆԱ 4.5%-ը) տնտեսական աճի վրա խթանիչ ազդեցություն չեն ունեցել, ավելին, ռազմական ծախսերը 1 տարի ժամանակային լագով պայմանավորված են եղել ՀՆԱ ցուցանիշով: Հետազոտվել են քաղաքացիական նշանակության արտադրությունների վրա ռազմական ԳՀՓԿԱ-ների ազդեցության ուղղությունները, գնահատվել են դրանց առանձնահատկությունները:

«Հարկային վարչարարության և հարկային բեռի բարելավման հիմնախնդիրները կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման համատեքստում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ք.Յու.Բաղդասարյան) հիմնավորվել են հարկային վարչարարության և հարկային բեռի բարելավման առաջարկություններ, որոնք ներկայացվել են երկու առանցքային հարցերի տեսքով՝ ոչ ֆորմալ տնտեսության և կոռուպցիոն ռիսկերի: Ըստ եզրակացության՝ Հայաստանում հարկային վարչարարությունը խաթարվում է ոչ ֆորմալ տնտեսությունում հարկային օրենքները կիրարկելու արդյունքում, ինչպես նաև տնտեսաչափական գործիքների կիրառման արդյունքում տրվել է քանակական գնահատական՝ ՀՀ տնտեսության զարգացման վրա ազդող հարկային բեռի, աշխատուժի և կապիտալի վերաբերյալ:

«Ներքին և օտարերկրյա ներդրումային ակտիվության խրախուսումը որպես ՀՀ կայուն տնտեսական աճի ապահովման գործիք» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Լ.Սարգսյան) կատարված էկոնոմետրիկ վերլուծության արդյունքում ցույց է տրվել, որ 1 տարվա ընթացքում ՀՀ-ում ՕՈՒՆ-ների ներհոսքը մեծացնում է տնտեսական աճը 0.14 տոկոսային կետով, իսկ արտահանումը՝ 0.56 տոկոսով: Ցույց

է տրվել, որ ներդրումներն իրականացվում են արտահանման աճի տեմպը նվազող ոլորտներում, ինչպես նաև այնպիսի արտադրությունների ոլորտներում, որոնք գործունեություն են ծավալում հումքի կամ տեխնոլոգիաների ներմուծման միջոցով:

Հիմնվելով բացահայտ համեմատական առավելության ինդեքսի հաշվարկի վրա՝ առանձնացվել են ներդրումների իրականացման համար ԵՏՄ շուկա արտահանելու տեսանկյունից հեռանկարային ոլորտները, որոնց շարքում են գյուղատնտեսական և թեթև արդյունաբերության մի շարք արտադրատեսակներ:

Իրականացված սոցիոլոգիական հարցման համաձայն տնտեսվարողների կողմից բարձրաձայնված ամենաէական խնդիրներն են՝ առևտրային վարկի բարձր տոկոսադրույքը՝ 52.5%, առևտրային վարկի համար պահանջվող գրավի առկայությունը՝ 28%, նոր ներդրողների ներգրավման դժվարությունը՝ 27.2%, աշխատողների մասնագիտական հմտությունների անհամապատասխանությունը կազմակերպության պահանջներին՝ 49%, բարձր հարկադրույքները՝ 39%, մաքսագերծման ժամանակ հսկիչ գների չարդարացված չափի արդյունքում առաջացող վճարումները՝ 21% և այլն:

«Ժողովրդագրական բարելավմանն ուղղված նորոլի մտտեցումների մշակում և ներդրում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Զատիկյան) բացահայտվել է, որ երեխաների ծնելիության աճը կարող է հանգեցնել խնայողություններ/ՀՆԱ հարաբերակցության կրճատմանը, իսկ տարեց բնակչության աճի դեպքում կարող է արձանագրել խնայողությունների աճ: Քանի որ ՀՀ բնակչությունը ծերացման միտում ունի, ապագայում կարելի է ակնկալել, որ խնայողությունների մակարդակը կավելանա:

III. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական գործունեության հիմնական արդյունքները

Հաշվետու տարում թեմատիկ ֆինանսավորմամբ գիտական հետազոտություններ չեն իրականացվել:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական աշխատանքների արդյունքները

«Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. դոկտոր Վ.Լ.Հարությունյան) ուսումնասիրվել է տնտեսության առաջընթացի ապահովման գործում վճռորոշ ազդեցություն ունեցող հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության զարգացման հիմնախնդիրները, հարկային վարչարարության բարելավման տեսական և մեթոդաբանական մոտեցումները, տարածաշրջանային ինտեգրման ազդեցությունը հարկային և մաքսային համակարգերի վրա, միջազգային լավագույն փորձի հիման վրա հարկային և մաքսային ծառայողի վարվելակերպի արմատական վերափոխման հնարավոր ուղիները:

«Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման խթանման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Հ.Սարկոսյան) կատարված ուսումնասիրության արդյունքում առաջարկվել է վերականգնվող էներգետիկայի ոլորտում թույլատրել արագացված ամորտիզացիայի կիրառումը և էներգիայի մասնավոր ցրված հզորությունների կառուցման խթանման նպատակով էներգիայի կուտակման կայաններին էլեկտրաէներգիայի վաճառքի և ետգնման գնի երաշխավորված մարժայի սահմանումը, մշակվել են առանց լիցենզիայի ինքնավար արևային կայանների գործունեության խթանման մեխանիզմներ՝ հիմնված արտադրված էներգիայի գնման սակագնի սանդղակի և վարկային միջոցներով կառուցված հզորությունների վարկի դիմաց հաշվարկված տոկոսադրույքը ֆիզիկական անձանց վճարած եկամտային հարկից փոխհատուցելու տարբերակի վրա, հիմնավորվել է «Կանաչ սերտիֆիկատների» ներդրման արդյունավետությունը և հիդրոակումուլյացիոն հզորությունների գործարկման անհրաժեշտությունը:

«Ներքին և օտարերկրյա ներդրումային ակտիվության խրախուսումը որպես ՀՀ կայուն տնտեսական աճի ապահովման գործիք» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Լ.Սարգսյան) գործարարության դյուրինության ինդեքսի բարելավմանն ուղղված վերլուծությամբ ցույց է տրվել, որ անհրաժեշտ է բարելավել շինարարության թույլ-տվության ստացման, էլեկտրաէներգիայի միացման, փոքր ներդրողների պաշտպանության, հարկերի վճարման, պայմանագրերի կիրարկման և վեճերի քննման ընթացակարգերը: Հայաստանը ներդրումային ներուժի և ներդրումային ռիսկի գնահատման արդյունքում պարզվել է, որ առավել մտահոգիչ են ՕՈՒՆ-ների ներհոսքի, 1 շնչին բաժին ընկնող ՀՆԱ-ի, աղքատության, բիզնեսի կողմից վճարվող հարկերի ցուցանիշները:

«Ռազմաարդյունաբերության, նորարարությունների և տնտեսական աճի միջև փոխկապվածությունները փոքր բաց տնտեսությունում (ՀՀ օրինակով)» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Գ.Հարությունյան) ՀՀ օրինակով տեղայնացվել է ռազմաարդյունաբերության զարգացման հիմքով տնտեսական աճի էական ցուցանիշներ արձանագրած փոքր բաց տնտեսությամբ որոշ երկրների (Իսրայել, Հարավային Կորեա, Սինգապուր) հաջող փորձը: Ներկայացվել է ռազմաարդյունաբերության զարգացման համար միջգիտակարգային համագործակցության նոր կառուցակարգ, առաջարկվել է այն ներդնել ՀՀ գիտության զարգացման ժամանակակից քաղաքականության հիմքում:

«Ժողովրդագրական բարելավմանն ուղղված նորովի մոտեցումների մշակում և ներդրում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Զատիկյան) ներկայացվել է աշխատանքային արտագաղթողների տեսանկյունից հետաքրքրություններ ներկայացնող պետությունների գնահատման մեթոդաբանություն՝ համապատասխան մոդելի առաջադրմամբ:

«Հայկական կազմակերպությունների դիրքավորման հնարավորությունների բացահայտումն ու իրացումը վերազգային»

կորպորացիաների արժեքային շղթային ինտեգրման համատեքստում» թեմայի շրջանակներում (թեմայի ղեկավար՝ տնտեսագիտ. թեկնածու Ա.Մակարյան) բարձր իրական աճի տեմպեր ապահովելու տեսանկյունից անհրաժեշտ է խթանել խումբ 62-ի ինչպես արտապատվիրված, այնպես էլ սեփական արտադրության հազուստի և հազուստի պարագաների արտահանման ծավալների աճը դեպի ՌԴ և այլ ԵԱՏՄ անդամ երկրների շուկաներ: Դեղագործական արտադրանքի արտադրության կտրվածքով կատարված վերլուծության արդյունքում հիմնավորվել է ջեներիք (generic) դեղերի արտադրության կարևորությունը:

V. Ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից 2017թ. հրատարակված մենագրությունների և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 11-ում:

VI. Տնօրենի, գիտական զծով փոխտնօրենի և գիտքարտուղարի գիտական աստիճանը, անունը, ազգանունը

Տնօրեն՝ *Վլադիմիր Լիպարիտի Հարությունյան*
 ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ,
 տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Փոխտնօրեն՝ *Ալվարդ Թևոսի Զատիկյան*
 տնտեսագիտության թեկնածու

Գիտական քարտուղար՝
Քրիստինե Յուրիի Բաղդասարյան
 տնտեսագիտության թեկնածու

Ինստիտուտի էլեկտրոնային փոստը՝ E-mail:
 info@economics.sci.am.

VII. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ.
 ա) մինչև 35 տարեկան 1 գիտնական (այդ թվում՝ 1 կին) զբաղեցնում է ղեկավար պաշտոն,
 բ) հաշվետու տարում ընդունվել են 6 երիտասարդ մասնագետ (այդ թվում՝ 3 կին), ազատվել են 7 երիտասարդ մասնագետ

(այդ թվում՝ 4 կին),

- զ) մինչև 35 տարեկան գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 15,
35-ից 60 տարեկան գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 18,
60 տարեկանից ավելի գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 7:

VIII. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը
ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով
համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների,
յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ
հրապարակումները:

Ինստիտուտի 7 աշխատակիցներ դասավանդում են ՀՀ բու-
հերում՝

- Երևանի պետական համալսարան՝ 1
- Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան՝ 1
- Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսա-
րան՝ 1
- Հայաստանի Խ.Աբովյանի անվան պետական մանկավար-
ժական համալսարան՝ 1,
- Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարան՝ 1,
- Ռուսաստանի տուրիզմի և սերվիսի պետական համալ-
սարանի Երևանի մասնաճյուղ՝ 1,
- ՀՀ ԳԱԱ միջազգային գիտակրթական կենտրոն՝ 1:

Ինստիտուտը համագործակցել է ԵԱՏՄ Դատարանի հետ՝
CE-2-1/1-17-ԵԿ վարույթի շրջանակներում ներկայացնելով փոր-
ձագիտական կարծիք:

Ինստիտուտի 2017թ. գիտական ներուժին, աշխատողների
թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկա-
յացված են աղյուսակներ 70-75-ում:

2017թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (n) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տես. պայմանագրեր
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ		12 (141400.5)	-	

2017թ. կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտերկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտաժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի էիմախնդիրները ՀՀ-ում» խորագրով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ, Երևան, հունիսի 15-16, 2017թ.	66	-

Կազմակերպության 2017թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (Տ, Է, Ը, ԹԿԸ)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	2	3	4	5	6	7
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	160523.9	4287.5	-	-	-

2017թ. գիտաշխատողների հրապարակումների
ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր		Ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր		Հոդվածներ, գեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	10	-	-	-	80	40	-	-

2017թ. ասպիրանտների թվաքանակը

№	Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակն (այդ թվում՝ կանայք) առ 01.01.2018թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
		ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	9 (-)	11 (6)	2 (-)	2 (2)

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2018թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	53	40	1	1	6	18

I. Գիտական գործունեության կարևորագույն արդյունքները

«Ստվերային շրջանառությունների բացահայտման և հարկերը թաքցնելու հնարավորությունների սահմանափակման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Լ.Հարությունյան) կատարված հետազոտության արդյունքում ցույց է տրվել, որ վերջին երկու տասնամյակներում աշխարհի տարբեր երկրների տնտեսագետների ուշադրությունը սևեղվել է «ստվերային տնտեսություն» կոչվող երևույթի վրա, քանի որ չկա մի երկիր, որի տնտեսական զարգացման ռազմավարության առաջնահերթությունների շարքում չլինի ստվերային տնտեսության բացահայտման և կրճատման հիմնախնդիրը: Թեմայի շրջանակներում հանգամանակից ներկայացվել է հարկային վարչարարության նոր մեխանիզմների և նոր կիրարկվող հարկային օրենսդրության ազդեցությունը պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման, ստվերի, կոռուպցիոն ռիսկերի կրճատման վրա՝ շեշտադրում կատարելով հավասար մրցակցային պայմանների ապահովմանը, ինչպես նաև կատարվել են գործնական նշանակության հարցադրումներ, առաջադրվել են դրանց հնարավոր լուծումները: Ուսումնասիրությունները իրականացվել են ստվերային տնտեսության առաջացման և ընդլայնման պատճառների, տնտեսական և քաղաքական գործոնների բացահայտման, ստվերային տնտեսության ծավալների գնահատման և դրանց կրճատման ուղղությամբ համապատասխան միջոցառումների մշակման համատեքստում:

«Միջուկային էներգետիկայի զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Հ.Ա.Մարկոսյան) միջուկային էներգետիկայի ոլորտի զարգացման միջազգային միտումների համակարգման արդյունքում ցույց է տրվել, որ ոլորտի զարգացման հեռանկար-

ներն առկա տեխնոլոգիական զարգացումների պայմաններում խիստ կասկածելի են՝ պայմանավորված միջուկային վառելիքի առաջարկի կրճատման, օգտագործված միջուկային վառելիքի և միջուկային թափոնների վերամշակման տեխնոլոգիաների անկատարության և բացակայության, միջուկային թափոնների մշտական պահպանման պաշտոնապես գործող պահեստային տարածքների բացակայության, շահագործման հանձնվող նոր ռեակտորների թվի և վերականգնվող էներգիայի շահագործման ինքնարժեքի շարունակական անկման, ինչպես նաև մրցունակության բարձրացման և այլ գործոններով:

«Արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Լ.Ն.Սարգսյան) հիմնավորվել է, որ ՀՀ-ում արտահանումը 2000-2016թթ. ունեցել է բավականին բարձր կենտրոնացվածություն. 4 ապրանքախմբերի (թանկարժեք քարեր և մետաղներ, ոչ թանկարժեք մետաղներ, պատրաստի սնունդ, հանքահումքային ապրանքներ) միջինում բաժին էր ընկնում արտահանման 82.9%-ը: Հարկ է նշել, որ արտահանման մեջ գերակշռում է միջանկյալ հումքը, որի արտադրությունում ստեղծվող ավելացված արժեքի կշիռը խիստ սահմանափակ է և ենթակա է միջազգային գների նշանակալի տատանումներին, ինչն էլ ավելի է մեծացնում արտահանման խոցելիությունը: Առևտրային հաշվեկշռի պակասորդը 2016թ. ՀՀ-ում կազմել է ՀՆԱ-ի ավելի քան 16%-ը, ինչը ցույց է տալիս արտաքին առևտրի զգալի անկատարությունը:

2. Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները

«Ստվերային շրջանառությունների բացահայտման և հարկերը թաքցնելու հնարավորությունների սահմանափակման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Լ.Հարությունյան) ցույց է տրվել, որ Հայաստանում որևէ պետական կառույցի կողմից ստվերային տնտեսության չափերի հանգամանալից գնահատում և խորը վերլուծություն դեռևս չի իրականացվել: Այսպես, գնահատման

ուղղակի մեթոդների կիրառմամբ և առկա ռիսկերի բացահայտման միջոցով ստվերային գործունեության չափերը ըստ Պետական եկամուտների կոմիտեի գնահատականների 2016թ. դեկտեմբերի վերջին խոշոր հարկ վճարողների մոտ կազմել է 48,8 տոկոս, իսկ ըստ տարբեր միջազգային կազմակերպությունների կողմից կատարված գնահատումների՝ 35-40 տոկոս, որոնց գնահատումները հիմնականում կատարվում են անուղղակի մեթոդների կիրառմամբ: Սակայն, որքան էլ բարդ է ստվերային տնտեսության չափերի գնահատումը, այն չափազանց կարևոր է ինչպես տնտեսական աճի վերլուծության, այնպես էլ տնտեսական քաղաքականության ուղղությունների սահմանման տեսանկյունից: Ստվերային տնտեսության իրական պատկերը հնարավորինս համակողմանիորեն ներկայացնելու, իրական գնահատականների, տնտեսության առանձնահատկությունների, ստվերի առաջացման նախապայմանների, գերակշռող տեսակի բացահայտման համար նպատակահարմար է չսահմանափակվել մեկ կամ երկու մեթոդների կիրառմամբ, այլ կիրառել կոմպլեքս մեթոդներ:

«Միջուկային էներգետիկայի զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Հ.Ա.Սարկոսյան) բացահայտվել են Հայաստանում միջուկային էներգետիկայի զարգացման փաստարկները, որոնց շարքում կարևոր նշանակություն ունեն տնտեսական տեսանկյունից միջուկային վառելիքի տեղափոխման մատչելիությունը, միջուկային էներգիայի համեմատաբար էժանությունը, երաշխավորված հզորությունը, էկոլոգիապես մաքրությունը, ինչպես նաև ոլորտի զարգացման խոչընդոտները, որոնց շարքում են վառելիքի ներկրվող բնույթը, միջուկային վթարների բացառման անհնարինության վիճակագրական հիմնավորումները, Հայկական ԱԷԿ-ի տեղադիրքը ահաբեկչության հետ կապված ռիսկերը, ԱԷԿ-ի բարոյական մաշվածությունը ու նոր էներգաբլոկի շինարարության ֆինանսատնտեսական չլուծված խնդիրները, և այլն: Հայաստանի համար ԱԷԿ ունենալու և չունենալու հարցը չի կարող սահմանափակվել միայն տնտեսական հիմնավոր-

րումներով: ԱԷԿ-ի գոյությունը վկայում է Հայաստանի միջուկային պետության կարգավիճակը, որը մուտք ունի դեպի միջուկային պետությունների ակումբ: Միջուկային ոլորտում ՀՀ քաղաքականությունը պետք է ուղղված լինի գործող էներգաբլոկների հուսալիության բարձրացմանն ու շահագործման ժամկետի երկարացմանը:

«Արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Լ.Ն. Մարգարյան) ՀՀ ՀՆԱ-ի, արտահանման և ներմուծման միջև կապի բացահայտման ռեգրեսիոն մոդելի վերլուծությունը թույլ է տվել եզրակացնել, որ արտահանման 1 ԱՄՆ դոլարով աճը հանգեցնում է ՀՆԱ 0.003 ԱՄՆ դոլարով աճի, իսկ ներմուծման 1 ԱՄՆ դոլարով աճը՝ ՀՆԱ 0.0015 ԱՄՆ դոլարով աճի: Արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման համար հաշվարկվել են մի շարք համեմատական առավելությունների ցուցանիշներ, ինչի արդյունքում բացահայտվել է, որ «Չուկ և խեցգետնավորներ, մանրուքներ և այլ ծովային անողնաշարավորներ», «Բանջարեղենի, պտուղների, ընկույզների և բույսերի մասերի վերամշակումից մթերք», «Ոգելից և ոչ ոգելից ըմպելիքներ և քացախ», «Ծխախոտ և ծխախոտի արդյունաբերական փոխարինողներ», «Հանքաքար, խարամ և մոխիր», «Բնական կամ արհեստական մարգարիտ, թանկարժեք կամ կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ», «Մև մետաղներ», «Պղինձ և իրեր դրանից», «Ալյումին և իրեր դրանից», «Այլ ոչ թանկարժեք մետաղներ, մետաղակերամիկա, ապրանքներ դրանցից», «Ժամացույցներ և դրանց մասեր» ապրանքախմբերն ունեն բացահայտված համեմատական առավելություն, կարևոր նշանակություն ունեն արտահանման տեսանկյունից և նպաստում են ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը:

«Գյուղատնտեսության ապահովագրության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Մ.Գ.Մանուչարյան) կատարված հետազոտությունները ցույց են տվել, որ ՀՀ գյուղատնտեսության ապահովագրության հիմնախնդիրների լուծումը ագրարային ոլորտի կայուն ու համաչափ զարգացման

հիմնական նախապայմաններից է: Գյուղացիական տնտեսությունների կողմից գյուղատնտեսության ապահովագրության նկատմամբ պահանջարկը դեռևս մեծ չէ, ինչը բացատրվում է մի շարք հանգամանքներով, որոնցից կարելի է առանձնացնել գյուղմթերք արտադրողների վճարունակության ցածր մակարդակը: ՀՀ ագրարային հատվածում ապահովագրության համակարգի ներդրման գործընթացի դիտարկումների արդյունքում հիմնավորվել է, որ պետության աջակցությունը նշված համակարգի արդյունավետության հիմնական նախապայմաններից է: Այդ մոտեցումը պահանջում է օրենսդրորեն ամրագրել գյուղատնտեսության ապահովագրության 3 գլխավոր կողմերի գյուղատնտեսական մթերք արտադրողների (վերամշակողների), ապահովագրող ընկերությունների և պետության փոխհամագործակցության ձևերը, աջակցության ուղղությունները, չափերը և այլն:

«Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության խթանման համալիր միջոցառումները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Ս.Ա.Դալլաքյան) ցույց է տրվել, որ ՓՄՁ ոլորտում ֆինանսական խնդիրները լուծելու և արտահանման գործառնություններում փոքր և միջին բիզնեսն ակտիվացնելու, ինչպես նաև միջազգային շուկայում արտադրանքի մրցունակությունը մեծացնելու համար անհրաժեշտ է մշակել բանկերի և վարկային կազմակերպությունների՝ ՓՄՁ-ներին վարկեր տրամադրելու մեխանիզմներ՝ ընձեռելով արտոնյալ տոկոսադրույքներ՝ մասնակի կամ լրիվ մարման սկզբունքով, ինչպես նաև մշակել հումքին և նյութերին վերաբերող մաքսատուրքերը արտոնյալ գանձելու ծրագիր, որ ներմուծվում են՝ արտահանման նկատառումով ապրանքների արտադրության համար: Կարևորվել է ՓՄՁ ֆինանսավորման հասանելիության դյուրացումը, մասնավորապես, նորաստեղծ ձեռնարկությունների ու գյուղմթերք արտադրողների համար՝ լիզինգային ֆինանսավորման հասանելիությունը, որը կարող է լինել բանկային ֆինանսավորման այլընտրանք:

«Տրանսֆերային գնագոյացման առանձին գործընթացների առավել արդյունավետ համագործակցության հարթակի ձևավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ., դոցենտ Զ.Յու.Բաղդասարյան) կատարված հետազոտությունները ցույց են տվել, որ տրանսֆերային գնագոյացման առումով ԵՏՄ երկրներում վերահսկվող գործարքների սահմանումները գրեթե նույնական են, սակայն այդ երկրներում տարբեր կերպ են սահմանազատում չվերահսկվող և վերահսկվող գործարքները, հետևաբար՝ նաև տրանսֆերային գնագոյացման կանոնները: Տրանսֆերային գնագոյացման մասին օրենքը ՀՀ հարկատուների համար կարող է առաջացնել լրացուցիչ պարտավորություններ, սակայն նման կանոնների ներդրումն օտարերկրյա ներդրողների կողմից դրականորեն է ընկալվում: Արտասահմանցի գործարարները ցանկանում են վատահ լինել, որ գործարքի երկու կողմերում էլ հարկային մարմինների կողմից գործում են միատեսակ մոտեցումներ, իսկ գործարքում կիրառվող գները շուկայական են և արդարացի:

«ՀՀ ռազմարդյունաբերության նորարարական զարգացման կլաստերային մեխանիզմները» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ., դոցենտ Գ.Է.Հարությունյան) օրենսդրափրավական դաշտի անկատարությունը ներկայացվել է որպես Հայաստանում ռազմարդյունաբերության ոլորտում կլաստերացման գործընթացին խոչընդոտող հիմնական գործոններից մեկը, որի առնչությամբ առաջարկվել է «Ռազմարդյունաբերական համալիրի մասին» ՀՀ օրենքում վերաշարադրել «ռազմատեխնիկական քաղաքականություն», «ռազմարդյունաբերական գործունեություն» և «ռազմարդյունաբերական կլաստեր» հասկացությունների բնորոշումները: Ռազմարդյունաբերության ոլորտում կլաստերացման գործընթացների հիմնական խոչընդոտ դիտելով տեղեկատվական ասիմետրիան, տնտեսության տարբեր հատվածների միջև արդյունավետ կապերի բացակայությունը և արտադրական տարբեր ոլորտների միջև թույլ փոխկապվածությունը՝ առաջարկվել է մասնակիորեն ազատականացնել ռազմարդյու-

նաբերության ոլորտի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակումը:

3. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները

«Ռազմարդյունաբերության նորարարական զարգացման հնարավորությունները Հայաստանում» պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորմամբ թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ., դոցենտ Գ.Է.Հարությունյան) GMM (Generalized method of moments) մոմենտների ընդհանրացված մեթոդով հետազոտվել է ռազմական ծախսերի և տնտեսական աճի միջև փոխկապվածությունը երկու խումբ՝ Արևելյան Եվրոպայի հետխորհրդային (Հայաստան, Ռուսաստան, Ուկրաինա, Բելառուս, Մոլդովա, Ադրբեջան, Վրաստան) և փոքր բաց տնտեսություն ունեցող երկրների (Հայաստան, Իսրայել, Հարավային Կորեա, Մինգապուր, Թայվան, Շվեյցարիա, Ֆինլանդիա) համար: «Force Field» վերլուծության և «Stakeholder» վերլուծության «Power/Interest» մատրիցի միջոցով, ինչպես նաև՝ մոդիֆիկացված SWOT-վերլուծության եղանակով գնահատվել է Հայաստանում ռազմարդյունաբերության զարգացման ներուժը:

IV. Գիտական գործունեության կիրառական աշխատանքների արդյունքները

«Մտվերային շրջանառությունների բացահայտման և հարկերը թաքցնելու հնարավորությունների սահմանափակման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Լ.Հարությունյան) կատարված հետազոտությունները ցույց են տվել, որ վերջին տարիներին հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը գրեթե չի փոխվել (2017թ. կազմել է 21.1 տոկոս, 2018թ.՝ 21.6 տոկոս, 2019թ. կանխատեսվում է 20.7 տոկոս), որը վկայում է, որ ստվերային տնտեսության ծավալների զգալի նվազում կամ հարկային վարչարարության բարելավում տեղի չի ունեցել և չի ակնկալվում, հետևաբար ստվերի կրճատման միջոցառումների վերլուծու-

թյունը իրականացվել է պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացման, օրենսդրական նորմերի պատշաճ կիրառման ուղղություններով: Խնդրի ուսումնասիրության շրջանակներում ստվերայնության առաջացման դրդապատճառները ներկայացվել են ըստ տարբեր գործոնների՝ ըստ տնտեսության ճյուղերի, ըստ կազմակերպության չափերի, ըստ առկա ռիսկերի, ըստ օրենսդրական և վարչարարության համակարգում առկա խնդիրների և այլն: Առաջադրված հարցադրումների շուրջ տրվել են կիրառական առաջարկություններ: Ներկայացվել են ՀՀ-ի ստվերային տնտեսությունը կարգավորող մեխանիզմներ՝ ազգային-պետական շահերի, տնտեսական անվտանգության ապահովման նպատակներին համապատասխան, օրինապահ հարկ վճարողների գործունեությանը չխոչընդոտելու, ինչպես նաև ստվերում գտնվողների բացահայտման արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ:

«Միջուկային էներգետիկայի զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Հ.Ա.Մարկոսյան) կատարված հետազոտությունները ցույց են տվել, որ միջուկային էներգետիկայի ոլորտում նպատակահարմար չէ ձեռնարկել ԱԷԿ նոր էներգաբլոկի շինարարությունը, քանի որ ամբողջ աշխարհում միջուկային էլեկտրակայանների շինարարության ընթացքը բնութագրվում է ինչպես նախահաշվի անընդհատ աճով, այնպես էլ ժամկետների չպահպանմամբ: Նոր միջուկային էներգաբլոկների շինարարությունն ամբողջ աշխարհում կրճատվում է, ինչը հստակ ցույց է տալիս դրանց նկատմամբ տնտեսական հետաքրքրվածության անկումը: 2016թ. ամբողջ աշխարհում մեկնարկել են 3 նոր միջուկային ռեակտորի շինարարության աշխատանքներ (Զինաստան՝ 2, Պակիստան՝ 1), 2017թ.–ին՝ ընդամենը 1 (Հնդկաստան):

«Արտահանման խթանման և ներմուծման փոխարինման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Լ.Ն.Մարգարյան) կատարված հետազոտությունները վկայում են մրցունակ արտադրանք թողարկելուն զուգահեռ դրա արտա-

հանմանն օժանդակող մեխանիզմներ մշակելու անհրաժեշտության մասին: Այդ նպատակով հիմնավորվել է արտերկրում հայկական ներկայացուցչությունների ցանցի ընդլայնման, որակի երաշխիք հանդիսացող ապրանքային նշանի ձեռքբերման և արտասահմանյան շուկաներում հնարավոր բոլոր մարկետինգային միջոցներով դրա հետևողական տարածման, միջազգային տոնավաճառներին և ցուցահանդեսներին մասնակցության անհրաժեշտությունը: Առաջարկվել է ՀՀ արտահանող կազմակերպություններին աջակցելու նպատակով ստեղծել ՀՀ արտահանման հարթակ, որտեղ կազմակերպությունների գրանցումը կլինի կամավոր և մատչելի անդամավճարի պայմանով: Արտահանման հատվածում գրանցվող կազմակերպությունները այնտեղ կներկայացնեն իրենց արտադրատեսականին, իսկ հարթակի առաջմղման գործառույթը կդրվի տարբեր երկրներում գործող ՀՀ առևտրային ներկայացուցչությունների վրա:

«Գյուղատնտեսության ապահովագրության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝ տ.գ.թ. Մ.Գ.Մանուչարյան) կատարված հետազոտությունները վկայում են, որ ապահովագրական գործուն համակարգի ներդրման հիմնական նախապայմանը գյուղատնտեսության ապահովագրական ռիսկերի համապարփակ գնահատումն է, որին համահունչ առաջարկվել է պետական միջոցների հաշվին ապահովագրական ռիսկերի համատարած գնահատման ծրագրերի իրականացումը: Հաշվի առնելով գյուղատնտեսության ապահովագրության գործուն համակարգի ներդրման ծախսատարությունն ու գործընթացի խթանումը սահմանափակող գործոնները՝ այն պետք է իրականացվի փուլային եղանակով: Գյուղատնտեսության ապահովագրության ներդրման համար անհրաժեշտ և պարտադիր պայման է որոշակի տարածքներում, խոշոր տնտեսություններում, առանձին համայնքներում իրականացնել փորձնական (պիլոտային) ապահովագրական ծրագրեր, մասնավորապես կապված սահմանափակ ռիսկերի հետ:

«ՀՀ ոռոգմարդյունաբերության նորարարական զարգացման կլաստերային մեխանիզմները» թեմայի շրջանակներում (ղեկ.՝

տ.գ.թ., դոցենտ Գ.Է.Հարությունյան) առաջարկվել է պետության կողմից նախաձեռնել ռազմարդյունաբերական կլաստերների ձևավորման քայլեր միաժամանակ ՀՀ մի քանի տարածաշրջաններում, մասնավորապես Գյումրիում՝ որպես կլաստերի միջուկ դիտարկելով Ավիավերանորոգման գործմասը (կամ Ավիավերանորոգման գործարանը), Հրազդանում՝ «Պատնեշ ՓԲԸ»-ն, Եղվարդում՝ «65-րդ ռազմական գործարանը», Գորիսում՝ «Գորիսի Գամմա» ԲԲԸ-ն): Կլաստերների նման առաջարկները հիմնավորված են արտադրական, գիտակրթական, տրանսպորտային ենթակառուցվածքների առկայությամբ, հարակից և սպասարկող ճյուղերի (թեև սակավաթիվ) առկայությամբ, տարածքային զարգացման անհամաչափությունների հարթեցման պահանջով:

V. Ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից 2018թ. հրատարակված մենագրությունների և գիտական հոդվածների ցանկը բերված է հավելված 11-ում:

VI. Տնօրենի, գիտական գծով փոխտնօրենի և գիտքարտուղարի գիտական աստիճանը, անունը, ազգանունը

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ
Տնօրեն՝ *Վլադիմիր Լիպարիտի Հարությունյան*

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ,
տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Փոխտնօրեն՝ *Հայկ Աշոտի Մարկոսյան*
տնտեսագիտության թեկնածու

Գիտական քարտուղար՝ *Քրիստինե Յուրիի Բաղդասարյան*
տնտեսագիտության թեկնածու

Ինստիտուտի էլեկտրոնային փոստը՝ E-mail:
info@economics.sci.am

Կայքէջ՝ www.economics.sci.am

VII. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ.

- ա) մինչև 35 տարեկան 0 գիտնական (այդ թվում՝ 0 կին) գբադեցնում է ղեկավար պաշտոն,
- բ) հաշվետու տարում ընդունվել է 9 երիտասարդ մասնագետ (այդ թվում՝ 3 կին), ազատվել է 6 երիտասարդ մասնագետ (այդ թվում՝ 4 կին),
- գ) մինչև 35 տարեկան գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 19
35-ից 60 տարեկան գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 11
60 տարեկանից ավելի գիտաշխատողների թվաքանակը՝ 6

VIII. Հաշվետու տարում պաշտպանվել է 9 թեկնածուական ստենախոսություն:

IX. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին (անունը, ազգանունը, պարգևի լրիվ անվանումը):

Հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականներ չկան:

X. Գիտության և կրթության ոլորտում համագործակցությունը ՀՀ բուհերի և այլ կազմակերպությունների հետ՝ նշելով համատեղողների թվաքանակն ըստ կազմակերպությունների, յուրաքանչյուր կազմակերպության հետ համատեղ հրապարակումները:

Ինստիտուտի 9 աշխատակիցներ դասավանդում են ՀՀ ԲՈՒՀ-երում՝

- Երևանի պետական համալսարան՝ 1
- Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան՝ 2
- Գ.Վ. Պլեխանովի անվան Ռուսաստանի տնտեսագիտական համալսարանի Երևանյան մասնաճյուղ՝ 1
- Հայաստանում ֆրանսիական համալսարան՝ 2
- Հայաստանի Խ.Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական համալսարան՝ 1,
- Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարան՝ 2,
- ՀՀ ԳԱԱ Միջազգային գիտակրթական կենտրոն՝ 2:

XI. Տեղեկություն համատեղ միավորումների (ամբիոններ, լաբորատորիաներ և այլն) մասին:

Համատեղ միավորումներ չեն գործում

Ինստիտուտի 2018թ. գիտական ներուժին, աշխատողների թվաքանակին և այլնին վերաբերող տեղեկությունները ներկայացված են աղյուսակներ 70-80-ում:

Աղյուսակ 70

Արտոնագրային ցուցանիշները

№	Կազմակերպությունը	Արտոնագրերի հայտերի թիվը	Դրական որոշումների թիվը	Ստացված արտոնագրերի թիվը
1	2	3	4	5
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	-	-

Աղյուսակ 71

2018թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (n) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տևտ. պայմանագրեր
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	1 (130968.0)	2 (2270.8)	-

Կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտերկրներից
1	2	3	4	5
1	Հանրապետական գիտա-ժողով «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» խորագրով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Երևան, հունիսի 8-9, 2018թ.	47	-
2.	Հանրապետական գիտա-ժողով և վիճակում ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» խորագրով	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ, Երևան, դեկտեմբեր 3, 2018թ.	22	-

Աշխատակիցների արտասահման (այդ թվում՝ ԱՊՀ երկրներ) կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովների մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	-	-	-

Կազմակերպությունում արտասահմանյան գիտնականների
ընդունելությունը

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովների մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	-	-	-

Կազմակերպության միջազգային դրամաշնորհները

№	Կազմակերպությունը	Թեմայի անվանումը	Հիմնադրամի կամ կազմակերպության անվանումը	Դրամաշնորհի ժամկետը		Ֆինանսավորման ծավալը (\$, €, դր., ԿԴԵ.)		Թեմայի ղեկավարը
				սկիզբ	ավարտ	ընդհանուր	2018 թ. համար	
1	2	3	4	5		6	7	8
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	-	-	-	-	-	-

Կազմակերպության 2018թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե	Դրամաշնորհներ		
				արտարժույթ (\$, €, ԿԴԵ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	2	3	4	5	6	7
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	147857.6	4491.6	-	-	-

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2018թ. հրապարակումների
ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր		Ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	10	1	-	-	101	165	-	1

Ասպիրանտների թվաքանակը

№	Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակն (այդ թվում՝ կանայք) առ 01.01.2018թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
		ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	2	3	4	5	6
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	5 (-)	13 (8)	1 (-)	5 (3)

Տվյալներ մասնագիտական խորհուրդների վերաբերյալ

№	Կազմակերպությունը	Առենախառնության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահը, գիտքարտուղարը (գիտ.աստիճան, անուն, ազգանուն)	2018թ. կազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված առենախառնությունների թիվը	
					դոկտորական	թեկնածուական
1	2	3	4	5	6	7
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	-	-	-	-	-

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2019թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ՀՀ ԳԱԱ Մ.Բոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտ	50	38	1	1	3	22

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Զոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտական հրատարակումների
ժամանակագրությունը

2008 թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Հարությունյան Վ., Թամազյան Ա., Համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման և ֆինանսական հիմնախնդիրների լուծման ուղիները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 224 էջ
2. Հարությունյան Վ., Ազիզյան Ա., Ֆինանսական համահարթեցման հիմնախնդիրները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 116 էջ
3. Սարինյան Ռ., Տնտեսագիտություն: Ուսումնական ձեռնարկ, Եր., «Ճարտարագետ» հրատ., 2008, 336 էջ
4. Վարդանյան Գ., Գիտելիքահենք տնտեսություն (հնարավորություններ և մարտահրավերներ), Եր., «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2008, 390 էջ
5. Մարկոսյան Մ., Բնակչության դրամական եկամուտների ձևավորման և բաշխման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 326 էջ
6. Ավագյան Հ., ՀՀ ընդերքի հարստությունների՝ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատումն ըստ մարզերի, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 198 էջ
7. Սարինյան Ռ., Ալեքսեյ Ջիվելեգովի տնտեսագիտությունը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 110 էջ
8. Բաբայան Վ., Ավանդների ապահովագրության համակարգի և նրա կատարելագործման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2008, 50 էջ
9. Բայադյան Ա., Ֆինանսավիճակագրական բացատրական բառարան, Եր., «Լիմուշ» հրատ., 2008, 514 էջ

Հողվածներ, որոնք հրատարակվել են 2008թ. սեպտեմբերի 22-24
ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտում «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի
հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով
անցկացված հանրապետական գիտաժողովի ժողովածուում
(Եր., «Գիտություն» հրատ., 2008, 492 էջ)

1. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Ջ., Հարկերի ծագումը, էությունը և տնտեսագիտական բովանդակությունը, էջ 8-15
2. Հարությունյան Վ., Խաչատրյան Կ., Պետական ֆինանսական վերահսկողության կատարելագործման և զարգացման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 15-24
3. Բայադյան Ա., Բաղդասարյան Ա., Սուրադյան Խ., Հայաստանի Հանրապետությունում դրամավարկային քաղաքականության ընտրության հիմնախնդիրներն արտարժույթային տատանումների պայմաններում, էջ 25-31
4. Ասրյան Ա., Հարկային համակարգի զարգացման համաշխարհային միտումները և դրա պարզեցումը որպես փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման գլխավոր գործոն, էջ 31-39
5. Ավագյան Մ., ՀՀ համայնքներում հանրային ծառայությունների գնահատման մեթոդական հարցերի շուրջ, էջ 40-47
6. Բաբայան Վ., Ավանդների ապահովագրության համակարգի կատարելագործման ուղիները, էջ 47-51
7. Բաբայան Վ., Ներքին հսկողության համակարգի գնահատման հնարավոր մոտեցումները (ՀՀ առևտրային բանկերի օրինակով), էջ 51-56
8. Բայադյան Ա., ՀՀ առևտրային բանկերի շահութաբերության գործոնային վերլուծությունը, էջ 56-63
9. Բայադյան Ա., Տոկոսադրույթի սպրեդը և դրա ազդեցությունն առևտրային բանկերի շահույթի վրա, էջ 63-68
10. Բատիկյան Խ., Արտահանման խթանման հարկային մեխանիզմները որպես տնտեսական մրցունակության բարձրացման գրավական, էջ 68-73
11. Բատիկյան Խ., Բանկային համակարգի դերը երկրի տնտե-

- սական մրցունակության բարձրացման գործում, էջ 73-77
12. Գալոյան Դ., ԱՄՀ դերը ՀՀ տնտեսական կայունացման գործում, էջ 78-83
 13. Դինգյան Գ., Բյուջետային գործընթացի կատարելագործման հարցի շուրջ, էջ 83-87
 14. Երանոսյան Ա., Հեռահար (դիստանցիոն) բանկային սպասարկման ներդրումը, էջ 88-94
 15. Զախարյան Ա., Բանկերի պորտֆելային ներդրումները՝ որպես ՀՀ բաժնետիրական ընկերությունների գործունեության բարելավման միջոց, էջ 94-101
 16. Հովակիմյան Թ., Մնացականյան Հ., Ոչ բանկային ֆինանսական համակարգի զարգացման միտումները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 102-109
 17. Մարգարյան Լ., Տնտեսական արդարության հիմնախնդիրը և դրա իրացումը հասարակական կյանքում, էջ 110-119
 18. Մելիքյան Ռ., Կորպորատիվ պարտատոմսերի ձևերն ու դրանց կիրառման նպատակահարմարությունը, էջ 120-123
 19. Միրզոյան Թ., Կորպորատիվ կառավարման հիմնական մոդելներն ու ժամանակակից միտումները, էջ 123-128
 20. Մխիթարյան Ա., Լիզինգային կազմակերպության ռիսկերի գնահատման և կառավարման կոմպլեքս մոտեցումը, էջ 128-132
 21. Մնացականյան Հ., Հովակիմյան Թ., ՀՀ բանկային համակարգի ռիսկերի կառավարման և վերահսկման հիմնահարցերը, էջ 133-137
 22. Ներսիսյան Ա., Հարկման տեսական հիմքերը, էջ 138-141
 23. Պետրոսյան Մ., Գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացված բարեփոխումներն ու վարկավորման առանձնահատկությունները տնտեսավարման նոր պայմաններում, էջ 141-148
 24. Սարգսյան Ջ., Հարկման տեսական հիմքերը, էջ 148-156
 25. Սարգսյան Ս., ՀՀ առևտրային բանկերի պարտավորությունների կառավարումը, էջ 156-161
 26. Սարգսյան Ս., Գյուղատնտեսության հարկման առանձնահատկությունները զարգացած երկրներում, էջ 162-165
 27. Սարգսյան Ս., Հարկային վերափոխումների առանձնա-

- հատկություններն անցումային տնտեսությամբ երկրներում, էջ 165-168
28. Մալնազարյան Գ., Արժեթղթերի շուկայում ինստիտուցիոնալ ներդրողների գործառույթների առանձնահատկությունները, էջ 169-175
 29. Մալնազարյան Գ., Ինստիտուցիոնալ ներդրողների ներդրումների խթանման պայմանները, էջ 175-183
 30. Ստեփանյան Ս., Արժեթղթերի շուկայի էությունը և տնտեսական նշանակությունը, էջ 183-191
 31. Ստեփանյան Ս., Կորպորատիվ արժեթղթերը որպես ներդրումների ներգրավման ֆինանսական գործիքներ, էջ 191-200
 32. Փաշինյան Ա., Գյուղատնտեսության ապահովագրության համակարգի ներդրմանը խոչընդոտող գործոնները և դրանց վերացման ուղիները, էջ 200-205
 33. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Փաշինյան Ա., Գյուղացիական տնտեսությունների հեռանկարային զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 206-211
 34. Ղազարյան Ս., Մամիկոնյան Հ., Գևորգյան Վ., ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրության մասնագիտացման նպատակահարմար ուղիները, էջ 211-219
 35. Ավագյան Հ., ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի մետաղական օգտակար հանածոները (օգտագործման արդի վիճակը և արդյունավետության բարձրացման ուղիները), էջ 220-227
 36. Ավագյան Հ., ՀՀ Կոտայքի մարզի մետաղական օգտակար հանածոները (օգտագործման արդի վիճակը և արդյունավետության բարձրացման ուղիները), էջ 227-236
 37. Ավետիսյան Ս., Արիստակեսյան Ա., Գյուղատնտեսության պետական աջակցությունը զարգացած երկրներում, էջ 237-241
 38. Ավետիսյան Ս., Ծպնեցյան Հ., Գյուղատնտեսական վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման անհրաժեշտությունը և սկզբունքները, էջ 242-251
 39. Բաբայան Է., Բնապահպանական միջոցառումների հիմնահարցերի շուրջ, էջ 252-257
 40. Բաբաջանյան Ա., Արտադրական ձեռնարկատիրական գոր-

ծունեության ռազմավարական կառավարումը և պլանավորումը, էջ 257-264

41. Բաբաջանյան Ա., Գործունեության տեղեկատվական-մոտիվացիոն ապահովումը որպես տնտեսավարման արդյունավետության գործիք, էջ 264-271
42. Գրիգորյան Մ., Արտադրության համակողմանի ինտենսիվացումը որպես Արմավիրի մարզի արտադրության արդյունավետության բարձրացման, էջ 272-275
43. Հարությունյան Դ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման մակարդակի գնահատականը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 276-278
44. Հարությունյան Դ., Ներդրումային միջավայրը և դրա վրա ազդող հիմնական գործոնները, էջ 279-281
45. Հաջոյան Ռ., Զբոսաշրջության մարքեթինգի ժամանակակից հայեցակարգը, էջ 281-285
46. Հովասափյան Ա., Առևտրային կազմակերպությունների նորարարական գործակցի գնահատումը «Նորարարական հաշվետախտակ» մեթոդի օգնությամբ («Մետտա Գրուպ» ընկերության օրինակով), էջ 285-287
47. Հովասափյան Ա., Նորարարական գործունեությունը իսթանոդ ՀՀ օրենսդրական դաշտի ձևավորման ընթացքը և վիճակի բնութագիրը, էջ 288-292
48. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ մարզերում փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման և գյուղատնտեսական ներուժի բարձրացման որոշ հարցեր, էջ 293-298
49. Մանասերյան Ն., Հողի ժամանակակից կադաստրային գնահատումը, էջ 298-306
50. Նազարյան Ա., Տարածքային միավորների զարգացման հավասարակշռման չափորոշիչները և նախադրյալները, էջ 306-315
51. Վարդանյան Վ., Քաղաքային տնտեսության զարգացման ենթակառուցվածքային ապահովվածության հիմնախնդիրները, էջ 316-319
52. Վարդանյան Վ., Քաղաքի գլխավոր հատակագծի առանձնահատկությունները և դերը քաղաքային տնտեսության զարգաց-

ման գործում, էջ 319-323

53. Օհանյան Տ., ՀՀ ձեռնարկությունների ներդրումային գործընթացի կազմակերպման ռազմավարությունը, էջ 323-332
54. Եզանյան Ռ., Նազարյան Ռ., Խաչատրյան Ա., Հայաստանի բնակչության կանխանկարը մինչև 2057թ., էջ 333-340
55. Ադոնց Ն., Բնակչության կյանքի որակի մոնիտորինգի նշանակությունը տեղական մակարդակում և նրա դերը կառավարչական որոշումների ընդունման գործընթացում, էջ 341-345
56. Խաչատրյան Լ., Կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխման այլընտրանքային ուղղությունները ՀՀ-ում, էջ 345-353
57. Затибян А., Некоторые проблемы гендерных исследований в сфере экономики Армении, էջ 353-361
58. Մանասերյան Թ., Համաշխարհային տնտեսության արդի միտումների ազդեցությունը մարդկային զարգացման ընդհանուր գործընթացի վրա, էջ 362-372
59. Աղայան Ս., «Գլոբալացման» տնտեսագիտական հիմնախնդիրները և Հայաստանի Հանրապետության արտաքին առևտուրը, էջ 372-378
60. Ավետիսյան Հ., Ազգային տնտեսության անվտանգությունը համաշխարհային տնտեսության գլոբալացման պայմաններում, էջ 378-384
61. Հարությունյան Լ., Անդրսահմանային համագործակցության հեռանկարները հայ-վրացական հարաբերություններում, էջ 385-392
62. Հարությունյան Լ., Եվրամիության տեխնիկական աջակցության առաքելությունը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 393-399
63. Մանասյան Ա., ԱՀԿ և Հայաստանի Հանրապետության արտաքին առևտրի քաղաքականությունը, էջ 399-404
64. Ներսեսյան Ա., Առևտրի համաշխարհային կազմակերպությունը և ՀՀ առևտրային հաշվեկշռի բարելավումը, էջ 404-408

65. Սարինյան Ռ., Հայ կառավարչական մտքի պատմությունից. Դավիթ Անանուն, էջ 409-416
66. Աղայան Մ., Հայ կոռուկտիվ մտքի պատմությունից, էջ 416-419
67. Արշակյան Ա., Ջախարյան Ա., Բաժնետիրական ընկերությունների գործունեության բարելավման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 420-429
68. Բատիկյան Ա., Գլոբալացումը և ազգային նորամուծական համակարգերը, էջ 430-433
69. Եղիազարյան Բ., Նասիլյան Է., Անձի գիտելիքների և մտավոր մակարդակի գնահատումը մարդկային ռեսուրսների կառավարման գործընթացում, էջ 434-439
70. Եղիազարյան Բ., Գնահատումն ու վերլուծությունը որպես կառավարման կարևորագույն գործառույթներ: ՀՆԱ գնահատման որոշ խնդիրներ, էջ 440-448
71. Հակոբյան Ա., Տնտեսական բարեփոխումների էվոյուցիոն-ինստիտուցիոնալ տեսությունը, էջ 448-455
72. Մուրադյան Ա., Ազգային անվտանգության ապահովման հիմնական գործոնները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 455-460
73. Նասիլյան Բ., Կորպորատիվ կուլտուրայի ազդեցությունն անձնակազմի ատեստավորման գործընթացի վրա, էջ 461-467
74. Միմոնյան Հ., Անձնակազմի ճիշտ ընտրությունը՝ մարդկային ռեսուրսների կառավարման կարևոր գործոն, էջ 467-475
75. Гюрджян А., Основные задачи принципования, стр. 475-477
76. Гюрджян А., Общество действий на высокой базе знаний в порядке обсуждения, стр. 478-481
77. Габриелян Б., К вопросу усовершенствования управления персоналом в организациях, стр. 482-488

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում «Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության զարգացման արդի հիմնախնդիրները» թեմայով անցկացված միջբուհական գիտաժողովի

ժողովածուում (միջբուհական գիտաժողովի նյութեր I), Եր.,
«Տնտեսագետ» հրատ., 2008թ.

78. Եղիազարյան Բ., Համախառն ներքին արդյունքի ելության և քաշխման մոտեցման շուրջ, էջ 8-11
79. Ղազարյան Ս., Գյուղատնտեսական արտադրության մասնագիտացման առաջնային ուղղությունները ՀՀ մարզերում, էջ 11-14
80. Մարկոսյան Ա., Մարկոսյան Ս., Տնտեսական քաղաքականության ուղեցույցը, էջ 14-19
81. Ասլանյան Ա., Արքեղաթյան Գ., Բարձրագույն կրթության ծախսերի տնտեսական գնահատման անհրաժեշտությունը և հիմնախնդիրները, էջ 26-29
82. Մարկոսյան Հ., ՀՀ տնտեսության դիվերսիֆիկացման արդի հիմնախնդիրները, էջ 45-47
83. Հովականյան Ն., Աշխարհատնտեսական նոր իրականության գնահատման անհրաժեշտությունը ՀՀ տնտեսական զարգացման ռազմավարության համատեքստում, էջ 48-51
84. Հարությունյան Դ., Գործարարության անհավասարաչափ զարգացման ու դրանց համահարթեցման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 51-54
85. Գյուրջյան Ա., Գիտակցված գործունեության տիպաբանության ձևավորումը՝ ըստ պարադիգմային հիմնական բնութագիր - պայմանների, էջ 7-10
86. Հակոբյան Ա., Էվոլյուցիոն-ինստիտուցիոնալ տեսությունը և համակարգային մոտեցումը, էջ 10-14
87. Սալնազարյան Ա., Բաժնետոմսերի նախնական հանրային առաջարկի անհրաժեշտությունը ու ներդրման հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 64-67
88. Հարությունյան Վ., Դոտացիաների հատկացման մոտեցումները, էջ 67-70
89. Акопян И., Затикян А., Финансовые стимулы развития малого предпринимательства в Армении, էջ 84-89
90. Առաքելյան Վ., Արժեթղթերի շուկայի զարգացման ժամանակակից միտումները, էջ 89-93

91. Թորոսյան Թ., Ուղղվածությունը դեպի Եվրամիություն. առևտրատնտեսական կապեր, էջ 153-155
92. Հախվերդյան Դ., Վերագգային կորպորացիաների ներքին քաղաքականությունը և գաղափարախոսությունը, էջ 159-163
93. Գալոյան Դ., Ազատ տնտեսական գոտիների կայացման հեռանկարները ՀՀ-ում, էջ 163-166

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են Հայաստանի և Ռուսաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանների ու ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի համատեղ «Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնախնդիրները» թեմայով 2008թ. նոյեմբերի 13-14 անցկացված միջազգային գիտագործնական համաժողովի ժողովածուում

Եր., «Տնտեսագետ» հրատ., 2008, 293 էջ

94. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Ս., Հարկային օրենսդրության բարեփոխումների հիմնական մոտեցումները ՀՀ-ում, էջ 26-31
95. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Դ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման հարկային և վարկայն խթանները ՀՀ-ում, էջ 31-36
96. Վարդանյան Գ., Սոցիալական կապիտալը և գիտելիքահենք տնտեսությունը, էջ 52-55
97. Վարդանյան Գ., Վարդանյան Հ., ՀՀ տնային տնտեսությունների ծախսերի վիճակագրական ուսումնասիրությունը վերջին տասնամյակում, էջ 55-58
98. Եղիազարյան Բ., Մարդկային գործունեության գիտակցվածության աստիճան հասկացության շուրջ, էջ 88-92
99. Զաքարյան Ա., Տնտեսական կապերի զարգացման հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 92-94
100. Ղազարյան Ս., ՀՀ գյուղատնտեսության հեռանկարային զարգացման առաջնային ուղղությունները, էջ 94-98
101. Մարկոսյան Ա., ՀՀ կայուն զարգացման ապահովման հիմնական ուղիները, էջ 110-117

102. Մարկոսյան Մ., Բնակչության եկամտի կամ սպառման բաշխման մեթոդաբանական արդի հիմնահարցերը, էջ 117-124
103. Մարկոսյան Հ., Էլեկտրոնային վճարային համակարգերը որպես ինտերնետ բիզնեսի զարգացման գործոն, էջ 124-127
104. Թամազյան Ա., Սովերային տնտեսության բացահայտման և գնահատման մեթոդաբանական հիմքերը, էջ 173-180
105. Հարությունյան Վ., Վարդանյան Գ., Տեղեկատվական հեղափոխությունը որպես գիտելիքահենք տնտեսության շարժիչ ուժ, էջ 221-224

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի Գյումրու մասնաճյուղում «ՀՀ տնտեսության ինստիտուցիոնալ համակարգի զարգացման միտումները» թեմայով անցկացված հանրապետական գիտաժողովի ժողովածուում
Եր., «Նահապետ» հրատ., 2008

106. Հակոբյան Ա., Ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացման այլընտրանքային հնարավորությունները Հայաստանում, էջ 11-19
107. Հախվերդյան Դ., Տնտեսական համակարգի արդյունավետության մասին, էջ 20-27
108. Մեյսյան Մ., Սովերային տնտեսության ծավալների գնահատումը ՀՀ-ում, էջ 36-40
109. Փանոսյան Ա., Միջին բիզնեսի մրցունակության բարձրացման և ինովացիոն գործունեության ակտիվացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 59-66
110. Հայրապետյան Ա., Համայնքների ծրագրանպատակային ֆինանսական օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ հիմքերի զարգացման ուղիները, էջ 66-71
111. Մեյսյան Մ., Սովերային տնտեսության էությունը և դրսևորման առանձնահատկությունները, էջ 71-75
112. Կետոյան Ն., Հիպոթեքային արժեթղթավորման զարգացման հիմնական հայցակարգերը, էջ 102-110
113. Այվազյան Զ., Արժուրթային քաղաքականության առանձնա-

- հատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 110-117
114. Գասպարյան Ա., Ներդրումային նախագծերի ռիսկայնության գնահատման մեթոդները, էջ 117-123
115. Թադևոսյան Ս., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ֆինանսական հիմնախնդիրները Շիրակի մարզում, էջ 123-130
116. Պետրոսյան Ս., Տնտեսավարող սուբյեկտների ճգնաժամային իրավիճակի հիմնական պատճառները և սնանկացման հավանական գնահատման մեթոդական հիմքերը, էջ 134-138
117. Ավետիսյան Լ., Տիզիկական անձանց վարկային ռիսկի գնահատման սքորինգի համակարգը և դրա կիրառման հեռանկարները ՀՀ-ում, էջ 138-144
118. Գալոյան Լ., Պետական պարտքի կառավարման միջազգային փորձի վերլուծությունը, էջ 144-153
119. Հայրապետյան Ա., Ֆինանսական համահարթեցման և նպատակային ֆինանսավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 153-158
120. Գասպարյան Ա., Ռիսկի պայմաններում որոշումների ընդունման վիճակագրական խաղերի մեթոդը, էջ 168-171
121. Կեսոյան Ն., Հիպոթեքային արժեթղթավորումը որպես ՀՀ-ում հիպոթեքային շուկայի զարգացման հեռանկարային մեթոդ, էջ 171-176
122. Պետրոսյան Կ., Հարությունյան Ղ., Ֆինանսների ներգրավման այլընտրանքային ուղիների օգտագործման հեռանկարները ՀՀ Շիրակի մարզի համայնքներում, էջ 176-181
123. Սկրտումյան Մ., Կարապետյան Ա., Ադանայան Ա., Ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի կառավարման հիմնախնդիրները, էջ 198-204
124. Ադանայան Ա., Ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտում մասնավոր հատվածի մասնակցության միջազգային փորձը Անգլիայում և Բելոխնում (Գերմանիա), էջ 210-213
125. Եղիզարյան Կ., Միկրոավտոբուսային երթուղիների ար-

դյունավետության ինտեգրալային հայտանիշի կառուցման մեթոդը, էջ 217-220

126. Գյուլումյան Ռ., Սպառողական գների ինդեքսի և սպառողական զամբյուղի կազմի վերլուծություն, էջ 220-223
127. Փանոսյան Ա., Միջին բիզնեսի կայացման և զարգացման սոցիալական ասպեկտների ուսումնասիրությունը ՀՀ-ում, էջ 238-245
128. Եղիզարյան Կ., Երևան քաղաքի գործող երթուղային ցանցի ընդհանուր արդյունավետության գնահատումը, էջ 263-267
129. Գյուլումյան Ռ., Սպառողական վարքագծի մաթեմատիկական մոդելը և օպտիմալ լուծումը, էջ 267-270

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում

130. Մարկոսյան Ա., Մելիքյան Մ., ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակը 1994-2006թթ. տնտեսական անվտանգության ցուցանիշների մոնիտորինգի համատարասում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1 (90) հունվար, 2008, էջ 10-14
131. Հայրապետյան Ա., Համայնքների ծրագրանպատակային զարգացման և պետական բյուջեից նպատակային ֆինանսավորման մեխանիզմների կատարելագործման հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1 (90) հունվար, 2008, էջ 25-27
132. Հակոբյան Վ., Տնտեսական մրցակցության պետական կարգավորման տեսական հիմքերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1(90) հունվար, 2008, էջ 28-31
133. Փանոսյան Ա., Միջին ձեռնարկատիրության սահմանաչափերի որոշման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1 (90) հունվար, 2008, էջ 53-55
134. Թադևոսյան Ա., ՀՀ արտաքին տնտեսական հիմնախնդիրները և Մ.Պորտերի տեսությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1(90) հունվար 2008, էջ 59-62

135. Մարկոսյան Մ., Բնակչության եկամուտների ձևավորման և բաշխման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1 (90) հունվար, 2008, էջ106-110
136. Գյուրջյան Ա., Մարդկային կապիտալը հանրային կառավարման հիմնական գործոն և միջոց, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2 (91) փետրվար, 2008, էջ 4-6
137. Մկրտչյան Լ. Վերջնական արդյունքներին ուղղված կամ նպատակաձրագրային բյուջետավորման եղանակի մշակման ու ներդրման միջազգային փորձը ԱՄՆ օրինակով, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար, 2008, էջ 9-18
138. Մկրտչյան Լ., Ռուսաստանում ծրագրային պլանավորման կիրառվող գործընթացների պայմաններում նպատակաձրագրային բյուջետավորման առանձին բաղադրիչների ներդրման միջազգային փորձի դրական արդյունքների օգտագործման մասին, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2 (91) փետրվար, 2008, էջ 19-21
139. Հարությունյան Ն., Պետական արժեթղթերի շուկայի զարգացման ռազմավարական միտումները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար, 2008, էջ 30-33
140. Հարությունյան Ն., Պետական արժեթղթերի տեղաբաշխման եղանակների համեմատական բնութագիրը՝ որպես առաջնային շուկայի զարգացման հեռանկար, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար, 2008, էջ 33-37
141. Ադանուսյան Ա., Ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի ընդհանուր բնութագիրը և դրանց կառավարման տնտեսական հիմունքները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար, 2008, էջ 38-42
142. Խաչատրյան Կ., Սիասնական ֆինանսական վերահսկողության առավելություններն ու թերությունները ՀՀ-ում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2 (91) փետրվար, 2008, էջ 42-44
143. Օհանյան Ա., Տնտեսության ճյուղային կառուցվածքի տեսա-

- կան ու գործնական մոտեցումները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար, 2008, էջ 52-55
144. Օհանյան Ա., Վերլուծական հիմնարար մեթոդների դերը ճյուղային ներդրումային որոշումների իրականացման ժամանակ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար 2008, էջ 55-58
145. Ամիրյան Ա., ՀՀ բանկերում իրագործվող ծառայությունների ընդլայնումը և արդյունավետության բարձրացումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2(91) փետրվար 2008, էջ 71-73
146. Սարգսյան Վ., Շուկայական տնտեսության պայմաններում հողաբարելավման բնապահպանական հիմնախնդիրների պետական կարգավորման արդյունավետության բարձրացման տնտեսական հիմնախնդիրները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2 (91) փետրվար, 2008, էջ 88-90
147. Գրիգորյան Մ., Տնտեսավարման տարբեր ձևերի զարգացման ուղիները ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում (Արմավիրի օրինակով), «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №2 (91) փետրվար, 2008, էջ 90-92
148. Գյուրջյան Ա., Մարդկային գիտակցված գործունեության կառավարման սկզբունքային ապահովում. գաղափարը և համակարգը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3(92) մարտ, 2008, էջ 4-7
149. Հարությունյան Լ., Հայաստանի տնտեսական զարգացման միտումները Եվրամիությանը հետագա հնարավոր անդամակցության նպատակով, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3(92) մարտ, 2008, էջ 6-10
150. Մարտիրոսյան Ա., Զբոսաշրջության զարգացման նպատակները և միջազգային փորձը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 21-24
151. Մարտիրոսյան Ա., ՀՀ-ում զբոսաշրջության պետական կարգավորումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 24-27
152. Կարապետյան Ա., Ավիափոխադրումների շուկայի սեզոն-

- տացիայի անհրաժեշտությունն ու էությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 27-30
153. Մարգարյան Հ., Ապահովագրական ընկերությունների կապիտալի համարժեքության մոդելների կիրառումը որպես վճարունակության ռիսկի չափման կարևոր գործիք, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 48-51
154. Բաղիկյան Ա., Շահույթը որպես ձեռնարկության գործունեության արդյունավետության ինտեգրալային ցուցանիշ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 58-60
155. Բաղիկյան Ա., Արդյունաբերական ձեռնարկություններում շահույթի արդյունավետ բաշխման օպտիմալ ուղղությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 60-63
156. Մարգարյան Գ., Ֆինանսական համակարգի և տնտեսական աճի փոխադարձ կապը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 75-77
157. Կեսոյան Ն., Արժեթղթավորման ազդեցությունը առաջնային շուկայում ձևավորված հիպոթեկային տոկոսադրույքի վրա, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 մարտ (92), 2008, էջ 84-89
158. Կեսոյան Ն., Արժեթղթավորման իրագործման պարագայում ՀՀ հիպոթեկային շուկայի հնարավոր ծավալային աճի գնահատումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3 (92) մարտ, 2008, էջ 89-93
159. Գյուրջյան Ա., Սկզբունքագիտությունը որպես գիտության ճյուղ առանձնացնելու շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №4(93) ապրիլ, 2008, էջ 4-7
160. Մանուկյան Մ., Պետական առևտրային կազմակերպությունները Հայաստանի Հանրապետությունում և դրանց զարգացման հեռանկարները, Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №4 (93) ապրիլ, 2008, էջ 38-44
161. Մկրտչյան Լ., Հայաստանի Հանրապետությունում պետա-

- կան ֆինանսների կառավարման բնագավառում իրականացվող բարեփոխումները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №4 (93) ապրիլ, 2008, էջ 49-52
162. Մկրտչյան Լ., Բյուջեի կատարման մասին հաշվետվության մոդելի առաջարկվող տարբերակ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №4 (93) ապրիլ, 2008, էջ 52-56
163. Ավագյան Մ., Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից կառավարվող ծառայությունները և իրականացման հիմնախնդիրները ՀՀ համայնքներում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 4-7
164. Մկրտչյան Լ., Նպատակաձրագրային բյուջետավորման սկզբունքի պայմաններում կանխատեսումային գործընթացները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 8-10
165. Թումանյան Ռ., Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության հիմնական ձևերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 12-14
166. Թումանյան Ռ., Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ հիմքերը ՀՀ-ում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 14-16
167. Ներսեսյան Ա., ՀՀ արտահանման և ներմուծման հարաբերակցությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 39-41
168. Երանոսյան Ա., ՀՀ առևտրային բանկերի նորամուծական քաղաքականության հիմնախնդիրները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 60-63
169. Երանոսյան Ա., Ռեֆինանսավարչիկ նորամուծական ծրագրերի իրականացումը առևտրային բանկերում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 63-66
170. Հարությունյան Լ., Եվրամիության աջակցության դերը ՀՀ կրթական բարեփոխումների իրականացման գործընթացում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 94-96

171. Պապոյան Ս., Զբոսաշրջության ոլորտի վարչականի վիճակագրության անհրաժեշտությունը և պահանջվող նվազագույն տեղեկատվությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №5(94) մայիս, 2008, էջ 99-100
172. Гюрджян А., Егиазарян Б., Экономика на базе знаний – проблемы перехода, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 6-9
173. Ղուկասյան Լ., Պետական բյուջեի եկամուտների բաշխման հարաբերությունների արդի առանձնահատկությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 19-20
174. Ղուկասյան Լ., Պետական բյուջեի եկամուտների բաշխման հարաբերությունների կատարելագործման օրենսդրակազմակերպական ուղղությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 21-24
175. Ավագյան Մ., Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից կազմակերպվող և կառավարվող ծառայությունների մատչելիությունը ՀՀ համայնքներում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 25-28
176. Մուրադյան Հ., Առևտրային բանկերի դինամիկ զարգացման հնարավորությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 92-95
177. Մուրադյան Հ., Սինդիկացված վարկերի նշանակությունը վարկային պահանջարկի բավարարման գործում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 95-97
178. Եղիգարյան Կ., Հասարակական տրանսպորտային համակարգի զարգացման միջազգային փորձը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 118-120
179. Եղիգարյան Կ., Քաղաքային ուղևորատար տրանսպորտի կայուն համակարգի կազմավորման խնդիրները Երևան քա-

- ղաքում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6-7 (95-96) հունիս-հուլիս, 2008, էջ 121- 123
180. Gyurjyan A., Complex Programs: Analysis of Received Results, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 41-42
181. Ավետիսյան Դ., Համայնքային բյուջե հասկացությունը և դրա ձևավորման առանձնահատկությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 56-59
182. Ավետիսյան Դ., Համայնքային բյուջեների ձևավորման միջազգային փորձը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 59-62
183. Մուրադյան Է., Կազմակերպության մրցունակության ապահովման մեթոդաբանական մոտեցումները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 86-89
184. Մուրադյան Է., Ֆինանսական կայունության գնահատման այլընտրանքային մոտեցման դերը կազմակերպության մրցունակության ապահովման գործում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 89-93
185. Մարտիրոսյան Ա., Հայաստանում զբոսաշրջության զարգացմանը նպաստող հնարավոր առաջնահերթությունների գնահատումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 108-110
186. Մարտիրոսյան Ա., Ինտերնետային ցանցի յուրահատուկ դերը զբոսաշրջության ոլորտում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 110-112
187. Հովհաննիսյան Հ., Վարկային ռիսկի կառավարման մեթոդաբանական հիմքերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 116-119
188. Հովհաննիսյան Հ., Վարկային ռիսկի կառավարման գործընթացի կատարելագործման հիմնական ուղղությունները,

«Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 120-123

189. Փաշինյան Ա., Գյուղատնտեսության ապահովագրական համակարգի ներդրման մեթոդական մոտեցումները և խնդիրների լուծման ուղիները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №8-9 (97-98) օգոստոս-սեպտեմբեր, 2008, էջ 143-146
190. Մանասերյան Թ., Ֆինանսական ճգնաժամի դասերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 4-7
191. Գյուրջյան Ա., Գյուրջյան Գ., Եղիազարյան Բ., Սիմոնյան Ա., Գիտելիքի, թե բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն է կառուցելու մարդկությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 10-17
192. Ամիրջանյան Ա., Մրցունակության գործոնները զարգացող տնտեսություններում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 18-23
193. Ամիրջանյան Ա., Մրցակցության գործիքների ժամանակակից բովանդակությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 35-37
194. Մանասերյան Թ., Գույքահարկի դերը ազգային տնտեսության աշխուժացման գործում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 38-40
195. Խաչատրյան Կ., Պետական ֆինանսական վերահսկողության հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 49-50
196. Նարիմանյան Գ., Փոխարժեքի դինամիկան և մակրոտնտեսական միջավայրը ՀՀ-ում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 51-52
197. Նարիմանյան Գ., Արժութային փոխարժեքի ազդեցությունը արտաքին հատվածի վրա, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 53-54
198. Կարեյան Ա., Առևտրային բանկի գործունեության արդյու-

- նավետության գնահատումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 73-74
199. Կարեյան Ա., Առևտրային բանկերի գործունեության ֆինանսական արդյունքների գնահատման ձևավորման հիմնահարցերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 74-75
200. Բարսեղյան Ն., Բնակֆոնդի վերականգնման ֆինանսական մեխանիզմները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 83-84
201. Սիմոնյան Հ., Անձը բնութագրող գործոնների գնահատում մարդկային ռեսուրսների կառավարման գործընթացում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №10 (99) հոկտեմբեր, 2008, էջ 91-92

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կառավարում» հանդեսում

202. Չախմախյան Բ., Մարտիրոսյան Ա., Կաթնամթերքի շուկայի օպտիմալացման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները հանրապետությունում, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կառավարում», Եր., №2, 2008, էջ 195-199
203. Կոստանյան Ն., Գյուղատնտեսության կոոպերատիվ վարկավորման համակարգի կայացման և զարգացման հիմնական ուղղությունները, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կառավարում», Եր., №3 2008, էջ 247-255
204. Հարությունյան Ն., Էլեկտրոնային առևտրի համակարգերի դերը պետական արժեթղթերի տեղաբաշխման գործընթացում, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կառավարում», Եր., №1, 2008, էջ 255-271
205. Հայրապետյան Ա., Տեղական ինքնակառավարման մարմինների հարկաբյուջետային կարողությունների համահարթեցման մոդելի դերը ՀՀ համայնքների զարգացման գործում, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ և կառավարում», Եր., №1, 2008, էջ 187-192

Հողվածներ, որոնք հրապարակվել են այլ գիտական
ամսագրերում

206. Ղազարյան Ս., Ընդլայնել արդյունավետ տնտեսագիտական հետազոտությունները ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, «Ագրոգիտություն», № 7-8 (հուլիս-օգոստոս), 2008, 8 էջ
207. Ходжабекян В., Папазян Х., О мерах экономических политики по ликвидации безработицы в республике Армения / Политический журнал “Общество и экономика”, М., №1, 2008 էջ 166-173
208. Բայադյան Ա., Ամիրխանյան Ս., Հիփոթեքային վարկավորման շուկայի իրավիճակը և զարգացման նախադրյալները ՀՀ-ում, ՀՊԱՀ-ի միջազգային գիտական կոնֆերանսի նյութերը, (գյուղատնտեսության բնապահպանության պրոբլեմները), 2008, էջ 22-26
209. Բայադյան Ա., Ասլանյան Գ., Թարվերդյան Ա., Ապահովագրական ընկերությունների վճարունակության գնահատման մեխանիզմը Հայաստանում, ՀՊԱՀ-ի միջազգային գիտական կոնֆերանսի նյութերը (գյուղատնտեսության բնապահպանության պրոբլեմները), 2008, էջ 26-30
210. Баядян А., Пути повышения эффективности расходов бюджетных средств / Вестник ГАУ Армении, №1, 2008, էջ 124-130
211. Манасерян Т., Современные проблемы экономической безопасности Армении и перспективы их разрешения / Сб. докладов конференции “Региональное сотрудничество и безопасность”, Изд. Союзом армян в России, 6 с.
212. Манасерян Т., Энергетическая безопасность Армении / Сб. докладов конференции “Региональное сотрудничество и безопасность”, Изд. Союзом Армян в России, 4 с.
213. Манасерян Т., Economic Security Architecture and Prospects for Cooperation: India and the Caucasus India – Eurasia: The way ahead (With Special focus on the Caucasus) / Published by the Centre for Research in Rural and Industrial Development, pp.159-173

214. Եղիազարյան Բ., Գյուրջյան Ա., Գիտակցված գործունեության և գիտելիքահենք տնտեսությունն ձևավորելու խնդիրներ, «Հանրային կառավարում», գիտական հանդես, Եր., №1, 2008, էջ 53-66
215. Եղիազարյան Բ., Գյուրջյան Ա., Սիմոնյան Ա., Կառավարման արդյունավետության գնահատման մեթոդական մոտեցումներ, «Լրաբեր ՀՃԱ», Եր., №1, 2008, էջ 12-18
216. Егиазарян Б., Гюрджян А., Principles of Translation Knowledge Economy / Государственное управление в XXI веке. Традиции и инновации, МГУ, “Макс Пресс”, М., 2008, с. 205-213
217. Габриелян Б., Механизмы и методы управления / Сб. научных трудов преподавателей №1, Е., Международная академия. предпринимательства (МАП), Ереванский филиал, 2008, с 1-8
218. Manasyan H., Remittances and Midration / AIPRG conference “Looking Forward: Global Competitiveness of the Armenian Economy”, May 17-18, 2008, link <http://www.aiprg.net/en/content/29>
219. Մարկոսյան Ա., Մարկոսյան Ս., Մարդը որպես զարգացման նպատակ, «Էկոնոմիկա», Գարուն, №5 (7), 2008, էջ 14-15, 26-27, 72-73, 95-97
220. Մարկոսյան Ա., Մարկոսյան Ս., Աշխարհի երկրների դասակարգումը ըստ եկամուտների, «Էկոնոմիկա», Գարուն №5 (7), 2008, 18 էջ
221. Adanalyan A., Gevorgyan S., A Comparison of Ecological Education and Sustainable Development Education / Re: NATO Advanced Research Workshop: Rethinking Higher Education to Meet the New Challenges of Environmental Security in Kharkiv, Ukraine 21-25 May 2008, 7 էջ
222. Հակոբյան Վ., ՀՀ մրցակցային քաղաքականության և տնտեսության պետական կարգավորման այլ գործիքների փոխհամաձայնեցման խնդիրները, «Օրենք և իրականություն», Եր., №3 մարտ, 2008, էջ 27-30

2009թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Հարությունյան Վ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ. պատճառներ, հակաճգնաժամային միջոցառումներ և դասեր, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009, 146 էջ:
2. Հարությունյան Վ., Թամազյան Ա., Հայրապետյան Ն., Արտահանման աճի և տնտեսության մասնագիտացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009, 192 էջ:
3. Սարինյան Ռ., Աղայան Ս., Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (հետքեյնսյան շրջան), Գիտակենսագրական ուրվագծեր, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2009, 480 էջ:
4. Ավագյան Հ., ՀՀ մետաղական օգտակար հանածոների գնահատումն ըստ մարզերի. մաս 2 (Լոռու, Կոտայքի, Գեղարքունիքի, Տավուշի և Արագածոտնի մարզեր), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ. 2009, 200 էջ:
5. Թորոսյան Թ., «Միջազգային տնտեսագիտություն» (միջանկյալ մակարդակ), Եր., 2009, 207 էջ:

Հոդվածներ, որոնք հրապարակվել են 2009թ. ապրիլի 27-28 ՀՀ ԳԱԱ Ս. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում «Մոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով անցկացված հանրապետական գիտաժողովի նյութերում (Եր., «Գիտություն» հրատ., 2009)

1. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնահարցերը, էջ 12-16:
2. Ավետիսյան Հ., Ազգային ինովացիոն բանկի ստեղծման անհրաժեշտությունը, էջ 16 -20:

3. Ավետիսյան Վ., Պարտադիր ապահովագրության համակարգերի սկզբունքները և նպատակները շուկայական տնտեսությամբ երկրներում, էջ 20-28:
4. Ափյան Ն., Հարկային վարչարարության կատարելագործման ուղիները, էջ 29 -32:
5. Բաբաջանյան Ս., Արտադրական կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունքի տնտեսական բովանդակությունը, էջ 33-38:
6. Գալստյան Հ., Հիփոթեքային վարկավորման միջազգային փորձը, էջ 38-45:
7. Գալստյան Հ., Հիփոթեքային վարկերի շուկայի զարգացման հայեցակարգային հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 46 -54:
8. Դավթյան Ս., Օտարերկրյա կապիտալով գործող բանկերը միջազգային ֆինանսական ինտեգրման գործընթացներում, էջ 54-60:
9. Երանոսյան Ա., Նորամուծական գործընթացների կարգավորման նոր մոտեցումներ, էջ 61-66:
10. Երանոսյան Ա., Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները որպես բանկային նորամուծական գործընթացների կարգավորման գործիք, էջ 67-71:
11. Թամազյան Ա., Ստվերային տնտեսության ծավալների գնահատման հատուկ տնտեսաիրավական մեթոդները, էջ 72-80:
12. Կակոսյան Լ., Վենչուրային ինվեստավորման ազգային համակարգի ձևավորման խնդրի շուրջ, էջ 80-83:
13. Կակոսյան Լ., Հայաստանին անհրաժեշտ սկզբնական վենչուրային կապիտալի ծավալի գնահատումը, էջ 84-85:
14. Կարեյան Ա., ՀՀ առևտրային բանկերի ֆինանսական արդյունքների հիմնական ցուցանիշների փոփոխությունների վերլուծությունը, էջ 86-88:
15. Կարեյան Ա., ՀՀ առևտրային բանկերի հիմնական ցուցանիշների համեմատական վերլուծությունը, էջ 89-96:
16. Կիրակոսյան Գ., Պետական բյուջեի կատարման և վերահսկողության իրականացման հիմնահարցերը, էջ 93-96:

17. Հախվերդյան Դ., Գլոբալացումը և ենթակառուցվածքները, էջ 97-103:
18. Հախվերդյան Դ., Գլոբալ անհաշվեկշռվածությունը և համաշխարհային տնտեսությունը, էջ 104-112:
19. Հակոբյան Ա., Մթերս թեստավորման դերը և նշանակությունն ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական կայունության գնահատման մեջ, էջ 113-115:
20. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Դ., Համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամ. պատճառներ և հետևանքներ, էջ 116-118:
21. Հարությունյան Դ., Գլոբալիզացիան և նրա փուլերը, էջ 118-120:
22. Հարությունյան Ղ., Համայնքների բյուջեներում վարկային միջոցների ներգրավման անհրաժեշտությունը և տեղական վարկային շուկաների ձևավորման նախադրյալները ՀՀ-ում, էջ 120-124:
23. Հովակիմյան Ա., Փոխարժեքի և առևտրային հաշվեկշռի փոխկապվածության տեսագործական հիմքերը, էջ 125-131:
24. Ղազարյան Գ., Հարկաբյուջետային քաղաքականության սկզբունքների շուրջ, էջ 131-133:
25. Ղուլոյան Կ., Համայնքների դերը Հայաստանի Հանրապետության կառավարման համակարգում, էջ 134-137:
26. Ղուլոյան Կ., Տեղական ինքնակառավարման առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 137-140:
27. Մելիքյան Ռ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պատճառները և դրանց ազդեցությունը Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության վրա, էջ 141-148:
28. Միքայելյան Ռ., Փոքր և միջին առևտրային կազմակերպությունների վարկավորման հարցի շուրջ, էջ 149-158:
29. Միքայելյան Ռ., Կազմակերպությունների վարկունակության գնահատման հարցի շուրջ, էջ 159-165:
30. Մնացականյան Ա., Բանկային համակարգի կառավարման բարելավման ուղիները շուկայական տնտեսության պայմաններում, էջ 166-170:

31. Մնացականյան Հ., Աուդիտի ոլորտի օրենսդրական բարեփոխումների անհրաժեշտությունը ՀՀ-ում, էջ 170-173:
32. Մնացականյան Հ., Աուդիտորական գործունեության կարգավորման Եվրամիության առանձին պահանջների հարցի շուրջ, էջ 174-176:
33. Մովսիսյան Ս., Արժեթղթերի շուկայի զարգացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 177-179:
34. Մուրադյան Հ., Անհատական կառավարիչը բանկում և նրա դերը հաճախորդների հետ հարաբերությունների կազմակերպման գործում («Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ-ում ներդնելու նպատակով), էջ 180-187:
35. Մուրադյան Է., Կազմակերպության ֆինանսական դրության կայունացման վերլուծական ծրագրի մշակման մոտեցումը, էջ 187-193:
36. Մուրադյան Է., Գործարար ակտիվության դերը ֆինանսական դրության կայունացման գործընթացում, էջ 193-203:
37. Շմավոնյան Գ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական կարգավորման առանցքային հիմնախնդրի շուրջ, էջ 204-208:
38. Պետրոսյան Ս., Միջազգային ծրագրերի միջոցով գյուղատնտեսության վարկավորման գործընթացի վերլուծություն, էջ 208-215:
39. Մարգսյան Զ., Հարկման արտերկրյա փորձը, էջ 216-224:
40. Մարգսյան Լ., Տնտեսական աճ՝ առևտրային հաշվեկշռի բացասական սալդոյի աճի զուգակցմամբ, 224-228:
41. Մարգսյան Վ., Հարկային համակարգի արտերկրյա փորձը, էջ 229-237:
42. Մարգսյան Ս., Վարկառուի ֆինանսական վիճակի գնահատումը և վարկերի դասակարգման օրինականության ստուգումը, էջ 237-242:
43. Մաֆարյան Ռ., Տնտեսական զարգացման շարունակական կայուն աճի գերակա ուղղությունները, էջ 242-248:

44. Ստեփանյան Ս., ՀՀ արժեթղթերի շուկայում ինստիտուցիոնալ ներդրողների զարգացման արդի հիմնախնդիրները, էջ 249-254:
45. Дадаян Г., Возможности применения модели “догоняющего” развития в Армении, стр. 255-260.
46. Манасерян Т., О некоторых аспектах современного финансового кризиса и путях дальнейшего оздоровления экономики Армении, стр. 261-272.
47. Саруханян В., Общий обзор системы и механизмов борьбы с отмыванием денег и финансированием терроризма в Республике Армения, стр. 272-276.
48. Ավազյան Հ., Թեղուտի պղնձամուխրդենային հանքավայրի շահագործման հիմնախնդիրները, էջ 277-285:
49. Ավազյան Հ., Քաջարանի պղնձամուխրդենային հանքավայրի պոչանքների մասին, էջ 285-289:
50. Արրահամյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության վարկավորման հիմնախնդիրներն արդի պայմաններում, էջ 290-296:
51. Աղայան Ս., Հայ-թուրքական առևտրատնտեսական հարաբերությունները մրցակցային առավելության արդյունք, թե թուրքական էքսպանսիա, էջ 296-302:
52. Աղայան Ս., ՀՀ արտաքին առևտրի զարգացման հեռանկարը, էջ 302-308:
53. Ավետիսյան Ս., Ծպնեցյան Հ., ՀՀ ագրովերամշակող ընկերությունների մրցունակության բարձրացման մի քանի հարցեր, էջ 309-316:
54. Բաբայան Ա., ՀՀ անդամակցությունը ԱՀԿ-ին և նրա ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 316-325:
55. Գասպարյան Վ., Արշակյան Ա., Ջախարյան Ա., Սնանկացումը որպես բաժնետիրական ընկերությունների գործունեության բարելավման միջոց, էջ 326-333:
56. Իսկանդարյան Ս., Ներդրումային գործընթացը Հայաստանում և դրա վրա ազդող գործոնները, 2009, էջ 333-337:
57. Իսկանդարյան Ս., Ներդրումային միջավայրի բարելավման ուղիները Հայաստանում, էջ 337-344:

58. Հակոբյան Ի., Վճարային հաշվեկշռի բարելավման ուղիները, էջ 344-349:
59. Հայրապետյան Է., ՀՀ բնապահպանական գործունեության կառավարման տնտեսական մեխանիզմների շուրջ, էջ 350-354:
60. Հովհաննիսյան Լ., Գյուղատնտեսության տարածքային զարգացման հիմնահարցերը Հայաստանում, էջ 355-359:
61. Հայրապետյան Վ., Գյուղատնտեսական ոիսկերի ապահովագրության և վերաապահովագրության միջազգային շուկայի վերլուծությունը, էջ 360-364:
62. Հայրապետյան Վ., Ապահովագրական ոիսկերի կառավարման գործում օգտագործված ռազմավարությունները, էջ 364-369:
63. Ղազարյան Ս., Մկրտչյան Հ., ՀՀ գյուղատնտեսության հողային ֆոնդի շարժընացթը և արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները, էջ 369-376:
64. Ղազարյան Ս., Դավթյան Գ., Գյուղատնտեսության զարգացման մի քանի հիմնահարցեր և դրանց իրականացման ուղիները, էջ 376-382:
65. Մկրտչյան Հ., Մկրտչյան Վ., Բուսաբուծական ճյուղերի տնտեսական արդյունավետությունը գյուղացիական տնտեսություններում և շահույթի բաշխումը, էջ 382-388:
66. Նազարյան Ա., ՀՀ մեքենաշինական ձեռնարկությունների վերականգնման ու գործարկման կազմակերպման և ընդլայնման շուկայական պայմանները, էջ 389-395:
67. Պարոնյան Գ., Ներդրումային քաղաքականությունը որպես ՀՀ մարզերի տնտեսական անվտանգության ապահովման հիմնաքար, էջ 395-399:
68. Ջանգուլյան Պ., Կառուցապատման և շինարարության վարչական ընթացակարգերը որպես ՀՀ-ում ներդրումները խոչընդոտող գործոններ, էջ 400-404:
69. Ջաներյան Հ., Ներսիսյան Լ., Գյուղական աղքատության պատկերը և հիմնախնդիրները, էջ 405-408:
70. Սարգսյան Ա., Տրանսպորտային բեռնափոխադրումների դերը Հայաստանի տնտեսությունում, էջ 409-413:

71. Սարգսյան Ն., ՀՀ միջազգային բեռնափոխադրումների ապահովագրության արդի հարցը, էջ 413-419:
72. Վարդանյան Ա., Բնապահպանական ծրագրերի ֆինանսավորման աղբյուրների ընդլայնման օրենսդրափրավական ուղիները, էջ 419-424:
73. Վարդանյան Ա., Բնապահպանական պետական քաղաքականության առանձնահատկությունները և կարգավորման լծակները, էջ 424-428:
74. Օհանյան Տ., ՀՀ մարզերի անհավասարաչափ զարգացման ուղիների վերլուծությունը, էջ 428-432:
75. Агаджанян В., Вопросы преодоления проблем по ускорению интеграционных процессов в Армении, стр. 433-439.
76. Затицян А., Сущность и важнейшие функции предпринимательства, стр. 439-445.
77. Աղաջանյան Դ., Բնակչության սոցիալական պաշտպանվածության հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 446-450:
78. Ավետիսյան Վ., Տրաստի և հավատարմագրային կառավարման պատմական զարգացման առանձնահատկությունները, էջ 451-457:
79. Բարաջանյան Կ., Պետությունը որպես բրենդ, էջ 458-462:
80. Խաչատրյան Ն., Էլեկտրոնային առևտուրը որպես էլեկտրոնային բիզնեսի տարատեսակ, էջ 462-465:
81. Խաչատրյան Ն., Էլեկտրոնային բիզնեսի տնտեսափրավական հիմնախնդիրները, էջ 465-467:
82. Կարապետյան Ա., Հայաստանի Հանրապետության ավիափոխադրումների շուկայի վերլուծությունը, էջ 468-472:
83. Մկրտչյան Ս., Իրավաբանական անձանց վերակազմակերպման պատճառները Հայաստանում, էջ 472-477:
84. Մկրտչյան Ս., Փոխանցման ակտի և բաժանիչ հաշվեկշռի բովանդակությունը և անհրաժեշտությունը, էջ 478-482:
85. Ստեփանյան Ա., Կորպորատիվ կառավարումը որպես կորպորատիվ արժեթղթերի շուկայի զարգացման գործոն, էջ 482-489:

86. Արզումանյան Ս., «Տրանսակցիա» հասկացությունը նեոհիս-տիտուցիոնալ ուղղության շրջանակներում և դրա բա-ղադրիչները, էջ 490-495:
87. Կարապետյան Օ., Նորամուծական ձեռնարկատիրության հիմնախնդիրները, էջ 496-500:
88. Հակոբյան Ա., Ինստիտուտների բնութագրման և դասա-կարգման համակարգային սկզբունքները, էջ 501-509:
89. Հովակիմյան Թ., Պետության տեղը և դերը ժամանակակից սոցիալ-տնտեսական համակարգում, էջ 510-515:
90. Մադոյան Հ., Ինչքանով են կատարյալ մտավոր սեփակա-նության պահպանության մեխանիզմները Հայաստանում, և որ գործոններն են ազդում արդյունաբերական սեփակա-նության ձևավորման վրա, էջ 516-522:
91. Պողոսյան Շ., Սպառողական վարքագծի և մշակութային գոր-ծոնների ազդեցությունը հայկական մտածելակերպի վրա, էջ 522-525:
92. Սարիյան Ռ., Արդի հայ տնտեսագիտության ուղեգծերում (ոչ քննական դիտողություններ), էջ 525-547:
93. Манукян Н., Информационные технологии и информацион-ное общество обзор и прогнозы международных аналитических агентств), стр. 548-554.

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2009թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քո-թանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում «Ֆինան-սատնտեսական ճգնաժամը Հայաստանում և աշխարհում»

գիտական հոդվածների ժողովածուում

(Եր., «Գիտություն» հրատ., 2009)

94. Հարությունյան Վ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առա-ջացման պատճառները ԱՄՆ-ում և Հայաստանում, էջ 8-25:
95. Հարությունյան Վ., ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումները և դրանց խնդիրները, էջ 26-40:
96. Հարությունյան Վ., Եղիազարյան Բ., Գյուրջյան Ա., Ճգնա-ժամերի կանխարգելման խնդիրների և մոտեցումների շուրջ, էջ 41-59:

97. Ղազարյան Ս., ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումների հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ագրարային ոլորտում, էջ 60-73:
98. Թորոսյան Թ., Սարգսյան Լ., Դավթյան Ս., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը և նրա բացասական դրսևորումները, էջ 74-90:
99. Ավետիսյան Ս., Ծպնեցյան Հ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հետևանքները և ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումները ագրոպարենային ոլորտում, էջ 91-103:
100. Մանասերյան Թ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը և ագրարային տնտեսության մարտահրավերները, էջ 104-111:
101. Թորոսյան Թ., Հայրապետյան Գ., ՀՀ տնտեսության հիմնախնդիրները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 112-122:
102. Աղաջանյան Դ., ՀՀ բնակչության սոցիալական պաշտպանվածության հիմնախնդիրները ճգնաժամի պայմաններում, էջ 123-134:
103. Աղայան Ս., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ, թե՞ գլոբալացման ռիսկերով պայմանավորված իրականություն, էջ 135-142:
104. Մուվարյան Ա., Սահակյան Դ., Առևտրային բանկերի կորպորատիվ ռազմավարության արդյունավետության գնահատման հիմնախնդիրները ճգնաժամի պայմաններում, էջ 143-153:
105. Հովհաննիսյան Լ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում Հայաստանի գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակող արդյունաբերության հիմնախնդիրները, էջ 154-164:
106. Ավագյան Հ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունների նվազեցման մոտեցումները լեռնահանքային արդյունաբերությունում, էջ 165-172:
107. Ղազարյան Ս., Ազատյան Լ., Ալեքսանյան Վ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացումը որպես ճգնաժամի հաղթահարման միջոց, էջ 173-180:

108. Оганян Т., Влияние финансово-экономического кризиса на экономику РА и его последствия, стр. 181-188.
109. Акопян И., Влияние экономического кризиса на состояние платежного баланса РА, стр. 189-200.
110. Затикян А., Некоторые проблемы участия малого предпринимательства во внешне-экономической деятельности Армении в условиях финансово-экономического кризиса, стр. 201-208.
111. Таранян И., Кризис – время развития инфраструктуры, стр. 209-225.

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում (Եր., 2009)

112. Ավետիսյան Վ.Հ., Ապահովագրության ապահովությունը միջին խավն է, № 3(104), մարտ, 2009, էջ 18-24:
113. Մանասերյան Թ., Չարգացման ուրվագծեր և դրա առաջացման պատճառները, № 105-106, մարտ-ապրիլ, 2009, էջ 4-8:
114. Հայրապետյան Է., ՀՀ հանքարդյունաբերության ռազմավարության մշակման մի քանի հիմնահարց, № 105-106, մարտ-ապրիլ, 2009, էջ 45-46:
115. Հայրապետյան Է., ՀՀ գունավոր մետալուրգիայի արտաքին տնտեսական կապերի զարգացումը խթանող պետական կարգավորման քաղաքականության մի քանի հարց, № 105-106, մարտ-ապրիլ, 2009, էջ 46-48:
116. Ավագյան Հ. Ս., ՀՀ քաղցրահամ ջրերի արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները, № 105-106, մարտ-ապրիլ, 2009, էջ 48-53:
117. Միքայելյան Ռ., Առևտրային կազմակերպությունների վարկունակության վարկանշման մեթոդաբանական հարցի շուրջ, № 105-106, մարտ-ապրիլ, 2009, էջ 58-60:

- Հողվածներ, որոնք հրատարակվել 2009թ. «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հողվածների ժողովածու 2-ում, «Անանիա Շիրակացի» միջազգ. հարաբ. համալսարան
118. Եղիազարյան Բ., Ինչպիսի ապագա հասարակություն է ձգտում կերտել մարդկությունը, էջ 3-44:
119. Նասիլյան Ի., Մաքիավելիզմը որպես կորպորատիվ կուլտուրայի բնութագրիչ, էջ 60-68:
120. Ավետիսյան Հ., Գիտատեխնիկական նորույթից ինովացիային անցման հարցերը, էջ 68-74:
121. Ավետիսյան Հ., Արժեթղթերի շուկային ինովացիոն գործունեության ինտեգրումը, էջ 74-83:
122. Նասիլյան Է., Սիմոնյան Ա., Ժամանակի կառավարման որոշ հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 130-136:
123. Գաբրիելյան Բ., Система управления персоналом в международных компаниях, стр. 136-146.
124. Բաբայան Է., Սարաֆյան Դ., Ասմարյան Ա., Շիրակի մարզի բնօգտագործման և բնապահպանական հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 152-160:
125. Աղանալյան Ա., Գյուղատնտեսության ոլորտի ջրօգտագործման հիմնախնդիրները, էջ 181-183:
126. Բաբայան Է., Գևորգյան Ա., О некоторых вопросах гармонического взаимодействия общества, стр. 188-195.
127. Գևորգյան Ա., Աղանալյան Ա., Цели экологического образования для устойчивого, стр. 211-216.

Հողվածներ, որոնք հրատարակվել են այլ գիտական
պարբերականներում

128. Խոջաբեկյան Վ., Համաշխարհային ճգնաժամի կանխատեսումները դրանից 10 տարի առաջ, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», Եր., №2, մայիս-օգոստոս, 2009, էջ 66-72:

129. Վարդանյան Գ., Գիտելիքահենք տնտեսության ինստիտուցիոնալ համակարգի և տնտեսական խթանների շրջանակը, ՀՊՏՀ, «Բանբեր», №1, 2009, էջ 17-28:
130. Մարգարյան Ա., ճգնաժամերի համաշխարհային փորձը և Հայաստանը, Համահայկական հանդես «ՎԷՄ», Եր., №1(26), ապրիլ-հունիս, 2009, էջ 72-88:
131. Մարգարյան Ա., Ազգային նորամուծային համակարգը զարգացման մարտահրավերների համատեքստում, Համահայկական հանդես «ՎԷՄ», Եր., №2 (27), հուլիս-սեպտեմբեր, էջ 81-95:
132. Մարգարյան Ա., Ազգային նորամուծային համակարգի ձևավորման տեսական-մեթոդական հիմքերը, «Բանբեր» Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի, «Տնտեսագետ» №2, 2009:
133. Մարգարյան Ա., Ղարիբյան Ա., Ազգային ինովացիոն համակարգի կլաստերային բաղադրիչը, ՀՀ տնտեսությունը տնտեսական ճգնաժամի պայամներում, հիմնախնդիրներ և զարգացման հեռանկարներ (միջբուհական գիտաժողովի նյութեր), ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» հրատարակչ. 2009:
134. Մայիլյան Փ., Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի պայամներում. հիմնախնդիրներ և զարգացման հեռանկարներ (միջբուհական գիտաժողովի նյութեր): ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» հրատ., 2009:
135. Варданын Г., Движущие силы экономики, основанной на знаниях. Ростов на Дону, Вестник Ростовского государственного экономического университета, №2 (28, июль), 2009 стр. 18-23.

2010թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Հարությունյան Վ.Լ., Խաչատրյան Վ.Վ., Ճգնաժամ, մակրոտնտեսական իրավիճակն աշխարհում և Հայաստանում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 308 էջ
2. Հարությունյան Վ.Լ., Հարությունյան Տ.Վ., Հարությունյան Դ.Վ., Հարկեր և հարկազանձում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 600 էջ
3. Ավագյան Հ.Ս., ՀՀ քաղցրահամ ջրերը (պաշարները, ռեսուրսները և դրանց արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները), Եր. : ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 120 էջ
4. Սարինյան Ռ.Ն., Հարությունյան Վ.Լ., Աղայան Մ.Կ., Հայ տնտեսագետներ (գիտակենսագրական ուրվագծեր), Եր. : ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 336 էջ
5. Թորոսյան Թ. և ուրիշներ, Հայաստանի և Եվրամիության միջև առևտրատնտեսական կապերի կատարելագործումը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 178 էջ
6. Ավետիսյան Վ., Բաղունց Ա., Հակոբյան Մ., Պարտադիր բժշկական ապահովագրության համակարգի ներդրման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում», գիտ. խմբագիր Վ.Լ.Հարությունյան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 126 էջ

«Մոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները
Հայաստանի Հանրապետությունում» հանրապետական
գիտաժողովի կյութեր

(Եր., «Գիտություն» հրատ., 2010թ., 460 էջ)

1. Աղայան Վ., Հարկման արդյունավետության ընդհանուր գնահատականը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 26-9
2. Աղաջանյան Դ., ՓՄՁ զարգացման հիմնախնդիրները որպես կայուն զարգացմանը նպաստող գործոն, էջ 229-233
3. Ավագյան Հ., Տարանյան Ի., ՀՀ քաղցրահամ ջրերի պաշար-

- ները, ռեսուրսները և դրանց գնահատումը, էջ 223-229
4. Բաբայան Է., ՀՀ Վայոց ձորի և Սյունիքի մարզերում շրջակա միջավայրի վրա թափոնների վտանգավոր ազդեցության մեղմման հիմնահարցերը, էջ 233-239
 5. Բաբայան Վ., Ֆինանսական ճգնաժամի հիմնապատճառները և դրա ազդեցությունը Հայաստանի բանկային համակարգի վրա, էջ 29-35
 6. Բաբաջանյան Ա., Գործարարության տեղն ու դերը ՀՀ արդյունաբերաարտադրական համակարգի զարգացման գործում, էջ 239-245
 7. Բաղայան Ա., Արտերկրյա կառավարությունների հակաճգնաժամային միջոցառումների դասերը, էջ 35-37
 8. Բաղասյան Ն., Որակի կառավարման համակարգերի ներդրման հնարավոր տարբերակները ՀՀ-ում, էջ 408-412
 9. Բաղդասարյան Ք., Հարկային քաղաքականության ու ստվերային տնտեսության փոխազդեցության տնտեսական գնահատումը ՀՀ-ում, էջ 37-42
 10. Բաղդասարյան Ք., Օֆշորային բիզնեսի հարցի շուրջ, էջ 245-249
 11. Բայադյան Ա., Բայադյան Ա., ՀՀ կենտրոնական բանկի դրամավարկային քաղաքականությունը ֆինանսական ճգնաժամի կարգավորման գործընթացում, էջ 42-47
 12. Գալոյան Ռ., Բնակչության կյանքի որակի բաղադրիչները և ցուցանիշների համակարգը, էջ 370-376
 13. Գալոյան Ռ., ՀՀ բնակչության սոցիալ-տնտեսական վիճակը և կյանքի որակը, էջ 365-370
 14. Գևորգյան Մ., Գյուղատնտեսական արտադրանքների հետբերքահավաքային գործընթացների կառավարմամբ պայմանավորված արտադրության ծավալների և արդյունավետության բարձրացման հնարավորությունները, էջ 249-253
 15. Գրիգորյան Ա., Գործարար ոլորտին առնչվող հետևություններ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամից, էջ 253-259
 16. Գրիգորյան Ա., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական

ճգնաժամը՝ որպես տնտեսագիտությունը վերանայելու ազդանշան, էջ 50-57

17. Գրիգորյան Վ., Արդյունաբերական ձեռնարկությունների ինտեգրացման և նորամուծության հիմնավորումը և կառավարումը, էջ 259-263
18. Եղիազարյան Բ., Գյուրջյան Ա., Մարդկային բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն. գաղափարն ու զարգացման հիմնադրույթները, էջ 412-419
19. Զախարյան Ա., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի ազդեցությունը կորպորատիվ կառավարման վրա, էջ 53-61
20. Զախարյան Ա., Տեղական ինքնակառավարման հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 61-65
21. Զաքարյան Ա., Տնտեսական կապերի զարգացման և արտահանման կառավարման հիմնահարցեր, էջ 263-270
22. Խաչատրյան Ն., Ինտերնետի միջոցով իրականացվող առևտրի հարկման հարցի շուրջ, էջ 380-383
23. Խաչատրյան Ն., Ինտերնետի միջոցով իրականացվող առևտրի հարկման վերահսկողության կատարելագործման մոտեցումները, էջ 69-73
24. Խաչատրյան Վ., Մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսման հիմնախնդիրները հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում, էջ 79-86
25. Խաչատրյան Վ., Հայաստանի Հանրապետության մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխության միտումները տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 73-79
26. Կարապետյան Ա., Վճարային համակարգեր՝ Իդրամ, էջ 383-386
27. Կարապետյան Բ., Կառավարման կազմակերպական կառուցվածքների արդյունավետությունը, էջ 270-275
28. Կետյան Ն., ՀՀ բիզնես միջավայրի հարմարավետության գնահատումը բարեփոխումների արդի փուլում, էջ 275-280
29. Հախվերդյան Դ., Ինստիտուցիոնալ գործոնների ազդեցությունը հետսոցիալիստական երկրների տնտեսական աճի

վրա, էջ 419-427

30. Հակոբյան Ե., Արտաքին և ներքին գործունների ազդեցությունը կազմակերպությունների կայունության և արդյունավետության վրա, էջ 280-284
31. Հարությունյան Դ., Բաղայան Ա., ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումները և դրանց արդյունքները ճգնաժամի առաջին տարում, էջ 96-105
32. Հարությունյան Դ., Հարկազանձման մոտեցումները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 91-96
33. Հարությունյան Դ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հաղթահարման ուղիները, էջ 86-91
34. Հարությունյան Վ., Հարկային պարտավորությունների հաշվարկման օրենսդրական ու մեթոդաբանական հիմքերը և դրանց կատարելագործման մոտեցումները եկամտային հարկերի մասով, էջ 8-19
35. Հարությունյան Վ., Մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխության միտումները և կանխատեսման հիմնախնդիրներն աշխարհում, էջ 19-26
36. Հարությունյան Տ., Հարկային բեռը և հարկման արդյունավետությունը, էջ 105-111
37. Հարությունյան Տ., Հարկային օրենսդրությունը և նրա բաղկացուցիչ տարրերը, էջ 111-118
38. Հովականյան Ն., Թուրքիայի տնտեսության զարգացումները ԵՄ ինտեգրման համատեքստում, էջ 284-292
39. Հովասափյան Ա., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հաղթահարման մակրոտնտեսական հիմքերը ՀՀ-ում, էջ 118-121
40. Հովեսյան Ս., ՀՀ-ում պետական պարտքի կառավարման որոշ խնդիրներ, էջ 128-132
41. Հովեսյան Ս., ՀՀ արտաքին պարտքի կայունության վերլուծությունը, էջ 121-128
42. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրանքի ծավալների ավելացման հնարավոր միջոցները ճգնաժամի պայմաններում, էջ 292-298
43. Ղազարյան Գ., ՀՀ արտաքին պետական պարտքի կառա-

- վարման ու կարգավորման ուղիները, էջ 132-139
44. Ղազարյան Ս., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի ազդեցության մեղմման միջոցառումները ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, էջ 307-314
 45. Մանուկյան Մ., Ծրագրային բյուջետավորման հարցի շուրջ, էջ 139-142
 46. Մանուկյան Մ., Ծրագրային բյուջետավորումը որպես արդյունավետ կառավարման գործիք, էջ 142-146
 47. Մանուչարյան Լ., Էլեկտրոնային առևտրի զարգացման մակարդակի քանակական գնահատման մեթոդաբանությունը, էջ 386-389
 48. Մարկոսյան Ա., Պետրոսյան Մ., Հարևան երկրների հետ առևտուրը և ՀՀ բնակչության կարծիքը տարածաշրջանային տնտեսական համագործակցության վերաբերյալ, էջ 314-321
 49. Մարկոսյան Ա., Պետրոսյան Մ., ՀՀ բնակչության սպառման կառուցվածքում մեծ տեսակարար կշիռ ունեցող 25 ապրանքատեսակների շարժը, էջ 389-398
 50. Մարկոսյան Հ., Ինտերնետ ծառայություններ ժամանակակից տեղեկատվական հասարակության համակարգում, էջ 398-401
 51. Մարկոսյան Հ., Ինտերնետի միջոցով մատուցվող ծառայությունների դերը պետական կառավարման համակարգում, էջ 401-404
 52. Մարտիրոսյան Լ., Տարածքային կառավարման մեթոդաբանական և իրավական հիմքերը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 427-434
 53. Նազարյան Ա., Բաբաջանյան Ա., ՀՀ մշակող արդյունաբերության զարգացման ուղղությունները, էջ 321-327
 54. Պողոսյան Գ., Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները, էջ 161-165
 55. Սարգսյան Ա., Հարկային եկամուտների կանխատեսման ու պլանավորման մոտեցումները, էջ 165-169
 56. Սարգսյան Ա., Հարկային համակարգի բարեփոխումների արտերկրյա փորձը ճգնաժամի պայմաններում, էջ 169-177

57. Սարինյան Ռ., Տնտեսագիտական դիտողություններ, էջ 443-455
58. Սաֆարյան Խ., Ֆինանսաարդյունաբերական խմբերի հիմնական գործառույթները և կազմակերպական կառուցվածքները, էջ 181-188
59. Սաֆարյան Խ., Ֆինանսաարդյունաբերական խմբերի ձևավորման մեխանիզմներն ու դրանց կազմակերպաիրավական ձևերը, էջ 177-181
60. Սմբատյան Ա., Գլոբալացման մի քանի տեսական հիմնահարցեր. պատմական արմատները, տարածման ոլորտները և զարգացման միտումները, էջ 331-336
61. Տեր-Եսայան Գ., Հարկային բեռի գնահատման և հավասարաչափ բաշխման հիմնախնդիրները, էջ 188-193
62. Օհանյան Դ., Համայնքային բյուջեների ֆինանսական ապահովվածության գործոնային գնահատականը, էջ 193-203
63. Авакян Г., Эффективное использование природных цеолитов Армении и проблемы преодоления финансово-экономического кризиса, стр. 336-346
64. Акоюн И., Структура государственных доходов в условиях финансово-экономического кризиса, стр. 203-208
65. Затикийн А., Направления и формы государственной поддержки малого и среднего предпринимательства в условиях финансово-экономического кризиса РА, стр. 346-351
66. Манасерян Т., Инновации и экономическая безопасность, стр. 208-214
67. Манасерян Т., Новый мировой экономический порядок: тенденции и развития, стр. 214-223
68. Назарян А., Оганян Т., Вопросы кооперирования, интеграции и инновации в машиностроении РА в период финансово-экономического кризиса, стр. 351-356
69. Таранян И., Проблемы реализации транспортных проектов в Армении в условиях кризиса, стр. 356-365

«Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն
զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների
ժողովածու, Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգ. հարաբ.
համալսարան

70. Ադոնց Ն., Զբոսաշրջային կրթության և բիզնես միջավայրի
ինտեգրումը, գիտ.հոդվ. ժող. 3(7), 444 էջ, էջ 326-333
71. Ադոնց Ն., Մրցակցային հարաբերությունները կրթության
ոլորտում, գիտ.հոդվ. ժող. 2(6), 260 էջ, էջ 74-83
72. Աֆյան Ս., Գաբրիելյան Բ., Եղիազարյան Բ., Բարձրորակ
մասնագիտական կրթությունը՝ գիտելիքի հասարակություն
ձևավորելու ռազմավարական հիմնախնդիրները, գիտ. հոդվ.
ժող. 2(6), 260 էջ, էջ 9-14
73. Աֆյան Ս., Եղիազարյան Բ., Բազմակողմ գիտական ապա-
հովումը՝ բարձրագույն կրթության որակի բարելավման
ռազմավարական ուղղություն ՀՀ-ում, գիտ.հոդվ. ժող. 3(7),
444 էջ, էջ 9-15
74. Բաբայան Է., Ադանյան Ա., Բնապահպանական վճարնե-
րի կառավարման միջազգային փորձի ներդրման հնարավո-
րությունները Սյունիքի մարզում, գիտ.հոդվ. ժող. 3(7), 444
էջ, էջ 256-267
75. Բոստանջյան Վ., Ավետիսյան Ս., Մենաշնորհների առաջաց-
ման պատճառները և տնտեսական հետևանքները, գիտ.
հոդվ. ժող. 3(7), 444 էջ, էջ 25-31
76. Գալոյան Ռ., Կյանքի որակի բարելավման հիմնական ուղի-
ները Հայաստանի Հանրապետությունում, գիտ.հոդվ. ժող.
3(7), 444 էջ, էջ 96-103
77. Գալստյան Ռ., Կյանքի որակի կարգավորման արդի հիմնա-
խնդիրները, գիտ.հոդվ. ժող. 1(5), 298 էջ, էջ 93-101
78. Գրիգորյան Վ., Արդյունաբերության տնտեսական զարգա-
ցումը և դրա բնութագրումը, գիտ.հոդվ. ժող. 1(5), 298 էջ, էջ
101-108
79. Գրիգորյան Վ., Ձեռնարկության կայունության մակարդակ-
ների կառավարումը, գիտ.հոդվ. ժող. 1(5), 298 էջ, էջ 108-115
80. Գևորգյան Ս., Ղարաբեշիջյան Հ., Գյուղատնտեսական ար-

տադրանքների հետքերքահավաքային գործընթացների կառավարման խնդիրները և դրանց առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, գիտ.հոդվ. ժող. 3(7), 444 էջ, էջ 233-241

81. Լալայան Հ., Ռոռզման և խմելու ջրի սակագնային պետական կարգավորումը, գիտ.հոդվ. ժող. 2(6), 260 էջ, էջ 134-140
82. Լալայան Հ., Ջրային ռեսուրսների գետավազանային կառավարման դերը ՀՀ-ում, գիտ.հոդվ. ժող. 2(6), 260 էջ, էջ 127-134
83. Կարախանյան Կ., Օտարերկրյա ներդրումների խթանման միտումները ՀՀ-ում, գիտ.հոդվ. ժող. 1(5), 298 էջ, էջ 64-74
84. Հովեայան Ս., ՀՀ արտաքին պարտքի կառավարումն անկախությունից հետո, գիտ.հոդվ. ժող. 3(7), 444 էջ, էջ 103-117
85. Հովեայան Ս., Պետական պարտքի կառավարման նպատակները արդի պայմաններում, գիտ.հոդվ. ժող. 2(6), 260 էջ, էջ 140-147
86. Պողոսյան Գ., Պետական պարտքի էության և նրա բնորոշումների հարցի շուրջ, գիտ.հոդվ. ժող. 4(8), 419 էջ, էջ 17-24
87. Պողոսյան Գ., ՀՀ պետական պարտքի կառավարման հարցի շուրջ, գիտ.հոդվ. ժող. 4(8), 419 էջ, էջ 24-31
88. Սարգսյան Ա., Հարկային համակարգի կառավարման կազմակերպական կառուցվածքի կատարելագործման ուղղությունները, գիտ.հոդվ. ժող. 4(8), 419 էջ, էջ 10-17
89. Սաֆարյան Կ., Հասարակական եկամուտների մակարդակը որպես հասարակական սպառման կառուցվածքը պայմանավորող գործոն բյուջետային քաղաքականության մշակման գործընթացում, գիտ.հոդվ. ժող. 4(8), 419 էջ, էջ 111-119
90. Бабаян Э., Каракешишян Г., О некоторых вопросах экономики природопользования, сб. научных ст. 4(8), 419 с, стр. 376-380
91. Габриелян Б. Мотивация карьеры, Проблемы устойчивого социально-экономического развития Республики Армения, сб. научных ст. 3(7), 444 с, стр. 182-188
92. Manaseryan T., Monetary security and monetary integration, գիտ.հոդվ. ժող. 4(8), 419 էջ, էջ 305-311

«Հայաստան. Ֆինանսներ և Էկոնոմիկա» հանդես

93. Աղասյան Վ., Հարկային բեռի էությունը և դրա գնահատման մոտեցումները, №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, էջ 37-39
94. Աղասյան Վ., Հարկերի էության և գործառույթների հարցի շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, 2010, էջ 34-37
95. Բաղայան Ա., Ֆինանսական ճգնաժամի առանձնահատկությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №3(117) մարտ, 2010, էջ 36-42
96. Բաղայան Ա., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառները, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, 2010, էջ 4-7
97. Բաղայան Ն., Որակի կառավարման համակարգերի էությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ մայիս, 2010, էջ 37-39
98. Բայադյան Ա., Ծաղիկյան Ա., Արտարժութային ռիսկն ու դրա ազդեցությունը ՀՀ բանկային գործունեության վրա տնտեսավարման նոր պայմաններում, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 72-77
99. Լալայան Հ., Երաշխավորված ջրօգտագործումը և դրա ներդրման հիմնախնդիրները շուկայական համակարգում, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ մայիս, 2010, էջ 55-57
100. Լալայան Հ., Ջրային ռեսուրսների օգտագործման վճարի գնահատումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ- մայիս, 2010, էջ 57-59
101. Խաչատրյան Ս., Հիպոթեկային վարկավորման ձևավորման էվոլյուցիան և մոդելները, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ -մայիս, 2010, էջ 84-87
102. Կարախանյան Կ., ՀՀ ներդրումային դիրքը 2009թ.-ին, «Հայաստան. ֆինանսներ և Էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ- մայիս, 2010, էջ 67-70
103. Ղազարյան Գ., ՀՀ ներքին պետական պարտքի կառավարման ու կարգավորման ուղիները, «Հայաստան. ֆինանսներ

և էկոնոմիկա», Եր., №4-5(118-119) ապրիլ մայիս, 2010, էջ 29-32

104. Ղազարյան Ս., «Հարկեր և հարկազանձում» գրքի վերաբերյալ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7 (121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 56-58
105. Ղարիբյան Գ., հարկային քաղաքականությանը նվիրված առաջին ընդգրկուն գիրքը Հայաստանում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №6(120) հունիս, 2010, էջ 94-95
106. Մարկոսյան Ա., Խոչընդոտը՝ ստվերային տնտեսություն ու կորպորատիվ մշակույթի բացակայություն, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №3(117) մարտ, 2010, էջ 27-29
107. Մարտիրոսյան Լ., Տարածքային զարգացման անհամաչափությունները պայմանավորող հիմնական գործոնները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 38-44
108. Մարտիրոսյան Լ., Տարածքների համաչափ զարգացման ապահովման մեթոդաբանությունը և խնդիրները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 44-49
109. Մխակյան Ա., Առևտրային բանկերի դերը համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի սկզբնավորման գործընթացում և վերջինի ազդեցությունը արժեթղթերի շուկայի վրա, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, 2010, էջ 7-9
110. Պողոսյան Շ., Ուղղակի մարքեթինգի ներդրման հայեցակարգը ժամանակակից բիզնեսի վարման տեսանկյունից, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 26-28
111. Մարգարյան Ա., Հայաստանի Հանրապետության հարկային եկամուտների փոփոխության միտումները ճգնաժամի պայմաններում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 4-8
112. Սուվարյան Յու., Ղարիբյան Գ., Ճգնաժամին նվիրված առաջին գիրքը Հայաստանում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկո-

նումիկա», Եր., №6 (120) հունիս, 2010, էջ 92-93

113. Օհանյան Դ., Համայնքային բյուջեների բյուջետային գործընթացի և եկամտային ներուժի ամրապնդման հարցի շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, 2010, էջ 16-18
114. Օհանյան Դ., Համայնքային բյուջեների ֆինանսական աջակցության և ապահովվածության հարցի շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №1-2(115-116) հունվար-փետրվար, 2010, էջ 18-22
115. Гурджян А., Ерзнкян Б., Трансформируя синергетическую экономику в экономическую синергетику, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», Եր., №7(121-122) հուլիս-օգոստոս, 2010, էջ 129-134

Հայաստանի տնտեսության զարգացման արդի
հիմնախնդիրները. հանրապետական գիտաժողովի նյութեր. Եր.,
«Տնտեսագետ», 2010, 408 էջ

116. Եղիազարյան Բ., Մարդու բնական վերարտադրությունը՝ մարդկային հասարակության զարգացման կարևոր գործոն, էջ 26-33
117. Հարությունյան Վ., Խաչատրյան Վ., Հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունավետության համաթիվը և դրա մեթոդաբանական հիմքերը, էջ 47-53
118. Հարությունյան Վ., Խաչատրյան Վ., Համաշխարհային ֆինանսական համակարգի զարգացման հիմնախնդիրները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 53-59
119. Մանասերյան Թ., Տնտեսական անվտանգության ֆինանսական բաղադրիչները, էջ 59-76
120. Բաբայան Է., Պետական բնապահպանական քաղաքականության տնտեսագիտական խնդիրները, էջ 100-106
121. Գաբրիելյան Բ., Շահադրդումային անվտանգություն, էջ 115-120
122. Կեսոյան Ն., Բաղդասարյան Զ., ՀՀ հարկային բեռի արդյունավետության համեմատական գնահատման մոտեցում-

ները, էջ 143-147

123. Հակոբյան Ի., Ջատիկյան Ա., ԱՊՀ երկրների հարկային համակարգերի առանձնահատկությունները, էջ 161-167
124. Հարությունյան Դ., Հարկային քաղաքականության արտերկրյա մոտեցումները ճգնաժամի պայմաններում, էջ 176-182
125. Հարությունյան Դ., Հարկերի դերը ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 182- 187
126. Հարությունյան Ս., Հարկման արդյունավետության և հարկային եկամուտների ընդհանուր գնահատականը, էջ 187-192
127. Հարությունյան Ս., Հարկման արդյունավետության և հարկային եկամուտների գնահատականը ուղղակի հարկերի մասով, էջ 192-199
128. Օհանյան Ս., ՀՀ թեթև արդյունաբերության զարգացման հիմնական ուղղությունները, էջ 274-280

Հրատարակած աշխատանքներին վերաբերող գրախոսություններ

1. «Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամ. պատճառներ, հակաճգնաժամային միջոցառումներ և դասեր», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2009, 146 էջ գրքի վերաբերյալ.
 - 1.1. Յուրի Սուվարյան, Գրիգոր Ղարիբյան «Ճգնաժամին նվիրված առաջին գիրքը Հայաստանում», «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №6(120), հունիս 2010, էջ 92-94
2. «Հարկեր և հարկազանձում», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 600 էջ (համատեղ Դ.Հարությունյան, Ս.Հարությունյան) գրքի վերաբերյալ.
 - 2.1. Գրիգոր Ղարիբյան, «Հարկային քաղաքականությանը նվիրված առաջին ընդգրկուն գիրքը Հայաստանում», «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №6(120), հունիս 2010, էջ 94-96
 - 2.2. Սերգեյ Ղազարյան, «Հարկեր և հարկազանձում» գրքի վերաբերյալ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №7-8(121-122), հուլիս-օգոստոս 2010, էջ 56-58

- 2.3. Ռոբերտ Սարինյան, «Վ.Հարությունյանի, Դ.Հարությունյանի, Տ.Հարությունյանի «Հարկեր և հարկազանձում» գրքի վերաբերյալ», «Գիտության աշխարհում» գիտահանրամատչելի հանդես, №3, 2010, էջ 5-7
3. «Ճգնաժամ. մակրոտնտեսական իրավիճակն աշխարհում և Հայաստանում», Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, 310 էջ, գրքի վերաբերյալ
- 3.1. Սերգեյ Ղազարյան «Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի և Հայաստանի մակրոտնտեսական մարտահրավերներին ուղղված արժեքավոր աշխատության մասին», «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №7-8 (121-122), օգոստոս 2010, էջ 13-15

2011թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Սուվարյան Յու.Մ., Հարությունյան Վ.Լ., Սարգսյան Վ.Ա., Խաչատրյան Վ.Վ., Գիտակրթական համակարգը և տնտեսական զարգացումը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 150 էջ:
2. Հարությունյան Դ.Վ., Բաղայան Ա.Գ., Հակաճգնաժամային միջոցառումները և մակրոտնտեսական հիմնական ցուցանիշների փոփոխության միտումները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 154 էջ:
3. Հարությունյան Ա.Ա., Բաղդասարյան Զ.Յու., Հարկման արտերկրյա առաջավոր մոտեցումները և դրանց կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 156 էջ:
4. Ավագյան Հ.Ս., Լեոնահանքային և մետալուրգիական արդյունաբերությունների զարգացման ուղիներն ու հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 326 էջ:
5. Ղարիբյան Գ., Հակոբջանյան Ա., Բնակչության եկամուտների բաշխման և վերաբաշխման հարաբերությունները Հայաստանի Հանրապետության անցումային տնտեսությունում, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2011, 142 էջ:
6. Մաթևոսյան Ա., Ֆինանսական կառավարման հիմնախնդիրները ՀՀ արդյունաբերական կազմակերպություններում, Եր., «Ոսկան Երևանցի» հրատ., 2011, 368 էջ:
7. Սարինյան Ռ.Ն., Հարությունյան Լ.Կ., Էջեր հայ տնտեսագիտական մտքի պատմությունից, Եր., «Ճարտարագետ» հրատ., 2011, 288 էջ:
8. Սարինյան Ռ.Ն., Արդի հայ տնտեսագիտության տեսություն, գիրք 3, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 192 էջ:

9. Կապիտալի նախասկզբնական կուտակման, հարստության ու եկամուտների բեռնացման առանձնահատկությունները և կարգավորման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետության անցումային տնտեսությունում, գիտական հետազոտական խմբի ղեկավար, տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆ., գիտության վաստակավոր գործիչ Ղարիբյան Գ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2011, 84 էջ:
10. Габриелян Б. Управление персоналом в организациях, учебное пособие, -Ер., ред. УМО “Анания Ширакаци”, 2011, 306 с.

Հոդվածներ, որոնք հրապարակվել են «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում

1. Կարապետյան Լ., ՀՀ սահմանադրական բարեփոխումները պետական կառավարման համակարգում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N1(127) հունվար 2011, Եր., էջ 2-4:
2. Կարապետյան Լ., ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության գործունեության շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 1(127) հունվար 2011, Եր., էջ 4-6:
3. Գաբրիելյան Ս., Կորպորատիվ կուլտուրայի էությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 1(127) հունվար 2011, Եր., էջ 35-37:
4. Գաբրիելյան Ս., Կորպորատիվ կուլտուրայի հիմնական տարրերը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 1(127) հունվար 2011, Եր., էջ 37-40:
5. Խաչատրյան Շ., Ֆինանսական միջնորդության ժամանակակից տեսությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 8(134) օգոստոս 2011, Եր., էջ 47-49:
6. Մելքոնյան Լ., Եկամտային հարկերի հաշվարկման մոտեցումների շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 3(129) մարտ, 2011, Եր., էջ 71-72:
7. Մելքոնյան Լ., Գույքահարկի հաշվարկման մոտեցումների թերությունների և կատարելագործման ուղիների շուրջ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 3(129)

մարտ, 2011, Եր., էջ 72-74:

8. Մխիթարյան Ա., Հայրենական բանկերի և վարկային կազմակերպությունների ներգրաված միջոցների օգտագործման արդյունավետությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 3(129) մարտ, 2011, Եր., էջ 43-46:
9. Սարգսյան Ա., ՀՀ կորպորատիվ արժեթղթերի շուկան ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, N 2(128) փետրվար 2011, Եր., էջ 55-58:

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2011թ. հունիսի 23-24 ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտում անցկացված «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 368 էջ

10. Ավագյան Հ., Սև մետալուրգիայի զարգացման հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 139-156
11. Ավագյան Հ., Բնապահպանական հարցեր, էջ 156-164
12. Աղաջանյան Դ., Հովականյան Ն., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման պետական քաղաքականությունը (Ճապոնիայի օրինակով), էջ 164-172
13. Ադոնց Ն., Բնակչության կենսամակարդակը և այն բնութագրող ցուցանիշների համակարգը, էջ 294-298
14. Բաբայան Է, ՀՀ Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերում շրջակա միջավայրի բնապահպանական խնդիրների շուրջ, էջ 172-178:
15. Բաղդասարյան Զ., Դոտացիաների և սուբվենցիաների տնտեսական գնահատման մեթոդաբանությունը, էջ 10-18:
16. Բաղդասարյան Զ., Հարությունյան Ա. Բելառուսիայի Հանրապետության և Հայաստանի Հանրապետության հարկային համակարգերի համեմատական բնութագիրը, էջ 18-23:
17. Բաղդասարյան Զ., Հարությունյան Ա., Ղազախստանի Հանրապետության և ՀՀ հարկային օրենսդրության համեմատական վերլուծությունն ու գնահատումը, էջ 23-42:

18. Գրիգորյան Վ., Արդյունաբերական նորամուծության վերականգնման հիմնախնդիրները, էջ 178-185:
19. Գրիգորյան Վ., Ռազմավարական այլանսների մարքեթինգային խնդիրները, էջ 185-189:
20. Գրիգորյան Վ., Ցանցային փոխհարաբերությունների դրսևորումները ՀՀ-ում, էջ 189-194:
21. Դավթյան Ա., Տեղական ինքնակառավարման մարմինների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերի մշակման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 194-198:
22. Դավթյան Ա., Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումների ընթացքը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 198-210:
23. Եղիազարյան Բ., Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն. գաղափարը և ձևավորման հիմնախնդիրները, էջ 318-322:
24. Եղիազարյան Բ., Գյուրջյան Ա., Մարդկային գիտակցված գործունեության զարգացման ռազմավարություն մշակելու ընդհանրական հիմնադրույթները, էջ 322-336:
25. Զաքարյան Ա. Հովասափյան Ա., ՀՀ «տնտեսական աճը» և կենտրոնական բանկի կողմից տարվող մոնետար քաղաքականությունը, էջ 42-47:
26. Թերզյան Հ., Փողի իրական պաշարների նկատմամբ պահանջարկի մոդելավորումը էկոնոմետրիկ մոդելների միջոցով, էջ 47-55:
27. Խաչատրյան Վ., Համաշխարհային տնտեսության հետճգնաժամային զարգացման միտումները, էջ 55-60:
28. Կիրակոսյան Գ., Գործառնական ծախսերի գնահատումը կազմակերպական տարբեր մոդելներ ունեցող ֆինանսական շուկաներում, էջ 60-69:
29. Հակոբյան Ե., Ոռոգման դերն ու նշանակությունը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, էջ 210-213:
30. Հարությունյան Թ., Առևտրային բանկերի գործունեության գնահատումը պայմանավորող ցուցանիշները և դրանց գործոնային վերլուծությունը, էջ 213-217:
31. Հովհաննիսյան Լ., Գյուղատնտեսական հումքանյութային

- ոեսուրսների արդյունաբերական վերամշակումը և ապահովվածության հնարավորությունները էջ 217-222:
32. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության տնտեսական աճը ճգնաժամի պայմաններում. էջ 222-226:
 33. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի հետևանքների վերացման միջոցառումները ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, էջ 226-233:
 34. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Ազատյան Լ., Փոքր և միջին ձեռնարկությունների կառավարման և զարգացման հիմնախնդիրների լուծման ուղիները ՀՀ ագրոպարենային համակարգում, էջ 233-240:
 35. Մակարյան Ա., Ճգնաժամի մակրոտնտեսական ազդեցությունը ՀՀ-ում, էջ 69-76:
 36. Մանասերյան Թ., Բարձր գնաճի իրական պատճառները և դրանց հաղթահարման հեռանկարները, էջ 240-260:
 37. Մանուչարյան Լ., Հարկային քաղաքականության արդյունավետության գնահատումը անուղղակի հարկերի մասով, էջ 76-81:
 38. Մանուչարյան Լ., Ֆրանսիայի և ՀՀ հարկային համակարգերի համեմատական վերլուծությունը, էջ 81-119:
 39. Մկրտչյան Կ., Տնային տնտեսությունների փոխառուական վարքագծի վրա ազդող գործոնների վերլուծություն, էջ 298-308:
 40. Մարգարյան Լ., Արտահանման կառուցվածքի ազդեցությունը ՀՆԱ-ի փոփոխության վրա ԱՊՀ երկրներում, էջ 260-266:
 41. Մաֆարյան Խ., Ֆինանսաարդյունաբերական խմբերի գործունեության օրինադրական հիմքերի ձևավորման անհրաժեշտությունը և ուղի-ում, էջ 266-274:
 42. Մտեփանյան Ս., Ֆինասական ճգնաժամի ազդեցությունը ՀՀ կապիտալի շուկայի վրա, էջ 119-123:
 43. Տարանյան Ի., Մասնավոր հատվածի կառավարման արդյունավետության բարձրացումը Երևանի ջրամատակարարման համակարգում, էջ 274-282:

44. Մարինյան Ռ., Տնտեսագիտական լուսանցանշումներ, էջ 336-358:
45. Акопян И., Особенности антикризисной налоговой политики, стр. 123-139:
46. Затикян А., Некоторые проблемы транснационализации предпринимательства в условиях кризиса, стр. 282-290.
47. Назарян А., Оганян Т., Основные направления ресурсного обеспечения производства машин и оборудования РА стр. 290-294.
48. Манасерян Т., Уроки Казахстана, стр. 308-318.
49. Габриелян Б., Модель «Мотивация – Стимул» и типы мотиваций, стр. 358-364.

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2011թ. դեկտեմբերի 5-6 ՀՀ

- ԳԱԱ Ս.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտում անցկացված «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2011, 392 էջ
50. Սուվարյան Յու., Հարությունյան Վ., Խաչատրյան Վ., Սարգսյան Վ., Գիտության ֆինանսավորում. միջազգային փորձը և բարեփոխման գերակայությունները, էջ 7-17:
51. Աբդոլլահի Ա., Նավթային եկամուտների երկակի ազդեցությունը Իրանում և Նորվեգիայում, էջ 17-24:
52. Ադոնց Ն., «Հասարակական զարգացման ժամանակակից կոնցեպցիաները, էջ 369-373:
53. Ազիզբեկյան Վ., Ապահովագրական շուկայի զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 24-30:
54. Ավազյան Հ., Ազարակի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 163-176:
55. Ավազյան Հ., Լեռնահանքային և մետալուրգիական արդյունաբերությունների զարգացման ուղղություններն ու հեռանկարները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 176-186:

56. Ալեքսանյան Վ., Գյուղատնտեսության հիմնական ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման հիմնական ուղղությունները (Արագածոտնի մարզի օրինակով), էջ 193-197:
57. Բաբայան Է., Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերում բնօգտագործման և բնապահպանության տնտեսագիտական հիմնահարցերի շուրջ, էջ 197-202:
58. Բաղդասարյան Գ., ՀՀ ներդրումային քաղաքականության վերլուծություն 1998-2010թթ. համար, էջ 30-35:
59. Բաղդասարյան Գ., Ներդրումային միջավայրի էությունը և տնտեսական բովանդակությունը, էջ 35-37:
60. Բաղդասարյան Բ., ՀՀ բիզնես միջավայրից ստվերային եկամուտների բացահայտման և գնահատման հիմնական մոտեցումները արտահանվող արտադրության դիվերսիֆիկացման համատեքստում, էջ 37-42:
61. Բաղդասարյան Բ., Վերազգային հանցավոր կազմակերպությունները տնտեսական հարաբերությունների համակարգում, էջ 42-45:
62. Բոստանջյան Վ., Կիրակոսյան Գ., Բյուջետային գործընթացի կատարելագործման և ծախսերի արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրները, էջ 45-48:
63. Գևորգյան Թ., Փողերի լվացումը որպես հարկերից խուսափման հետևանք, էջ 48-51:
64. Դուդանգի Մ., Ներդրումների ներգրավման հեռանկարները ԻԻՀ Գոլեստան տարածաշրջանում, էջ 57-64:
65. Եղիազարյան Բ., Բազմակողմ գիտակցված գործունեության հասարակություն. Գաղափարը և ձևավորման հիմնախնդիրները, էջ 373-377:
66. Թամազյան Ա., Հանրային ծառայություններ մատուցող սուբյեկտների շահութաբերության կարգավորման հիմնական սկզբունքները և մոտեցումները, էջ 64-70:
67. Թերզյան Հ., ՀՀ էներգետիկ անվտանգությունը հետձգնաժամային սոցիալ-տնտեսական զարգացումների համատեքստում, էջ 319-322:

68. Խաչատրյան Ն., Ինտերնետի միջոցով իրականացվող առևտրի հարկման հիմնախնդիրները տարբեր բիզնես մոդելներում, էջ 322-325:
69. Խաչատրյան Ն., Էլեկտրոնային առևտրի հարկման ամերիկյան փորձը, էջ 325-330:
70. Խաչատրյան Շ., Կայուն ֆինանսական համակարգը՝ որպես բարձր ֆինանսական միջնորդության երաշխիք, էջ 74-79:
71. Կարապետյան Բ., Անդրադարձ Հայաստանում տնտեսական զարգացման խնդիրներին ու պայմաններին, էջ 377-379:
72. Կարապետյան Ա., Կարապետյան Լ., Գործադիր իշխանության ձևավորման ու գործունեության արտասահմանյան փորձը, էջ 233-238:
73. Կարապետյան Լ., ՀՀ գործադիր իշխանության կառավարման մարմինների կազմակերպական կառուցվածքային մոդելը, էջ 238-241:
74. Համբարձումյան Վ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության հարկման մոտեցումները, էջ 79-84:
75. Համբարձումյան Վ., Հարկային բեռի հաշվարկման մեթոդաբանական մոտեցումները, էջ 84-89:
76. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Ա., ՀՀ ստվերային տնտեսության տեսամեթոդաբանական գնահատման հիմքերը արտերկրյա փորձի համատեքստում, էջ 89-94:
77. Հարությունյան Ա., Օֆշորները որպես միջազգային հարկային պլանավորման արդյունավետ գործիք, էջ 94-96:
78. Հարությունյան Լ., Արտաքին պետական պարտքի կազմի ու կառուցվածքի դինամիկան. 2001-2010թթ. տվյալների ամփոփում, էջ 96-100:
79. Հարությունյան Լ., Արտաքին պետական պարտքի կառավարման գրավականը հանքարդյունաբերությունն է, էջ 100-105:
80. Հակոբյան Ե., ՀՀ ՋՕԸ-ներում ոռոգման ջրի սակագների փոփոխության և կորուստների դինամիկայի ուսումնասիրությունը, էջ 241-245:
81. Հովականյան Ն., ՓՄՁ-ների արտահանման ներուժի գնահատման մեթոդաբանություն, էջ 245-251:

82. Հովհաննիսյան Հ., Ձեռնարկատիրական միջավայրի գնահատականը ՀՀ-ում, էջ 251-255:
83. Հովհաննիսյան Հ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունը ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում. մարտահրավերներ և հեռանկարներ, էջ 255-258:
84. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության զարգացման ուղղությունները, ագրովերամշակման կազմակերպությունների և գյուղատնտեսվարողների հարաբերությունների խորացումն ու զարգացումը, էջ 258-262:
85. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Ազատյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության հեռանկարային զարգացման միջոցառումները, էջ 217-223:
86. Ղազարյան Է., Ծպնեցյան Հ., Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական մեծածախ շուկայի ձևավորման հիմնախնդիրները, էջ 223-229:
87. Ղազարյան Է., Ծպնեցյան Հ., Հայաստանի Հանրապետությունում կարտոֆիլի ապրանքայնության մակարդակի և կարտոֆիլաբուծության արդյունավետության բարձրացման խնդիրները, էջ 229-233:
88. Ղամբարյան Ա., Ֆինանսական հաստատություններում ռիսկերի վրա հիմնված մոտեցման կիրառումը որպես ՓԼԱՖ կանխարգելման կարևոր հիմնասյուն, էջ 105-109:
89. Մակարյան Ա., Ճգնաժամի սոցիալական ազդեցության գնահատման մոտեցումը ՀՀ-ում, էջ 333-336:
90. Մակարյան Հ., Հարկային եկամուտների միտումների վերլուծությունը համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 109-114:
91. Մանասերյան Թ., Միջազգային ֆինանսական ճգնաժամի երկրորդ ալիքը և նրա ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 114-120:
92. Մանասերյան Թ., Տնտեսական մրցակցության պաշտպանություն, թե՞ հակամենաշնորհային քաղաքականություն, էջ 120-126:
93. Մանուկյան Ն., Կառավարչական որոշումների աջակցման

տեղեկատվական ապահովումը, էջ 336-339:

94. Մանուչարյան Լ., Մեծ Բրիտանիայի հարկային համակարգը, էջ 126-131:
95. Մարգարյան Ա., Խաչատրյան Ս., Միջազգային փորձը և ինովացիոն ոլորտի կարգավորման օրենսդրական խնդիրները ՀՀ-ում, էջ 270-277:
96. Մարգարյան Ա., Խաչատրյան Ս., Հետազոտական և ինովացիոն գործունեության գնահատման քանակական մեթոդները և ցուցանիշները, էջ 277-280:
97. Մարգարյան Ա., Հովակիմյան Ա., ՀՀ ինովացիոն-տեխնոլոգիական փոխանցման ներուժի վերլուծություն և գնահատում, էջ 280-288:
98. Մարկոսյան Հ., Էլեկտրոնային ձեռնարկատիրություն. պատմական ակնարկ, էջ 379-385:
99. Մարկոսյան Հ., Էլեկտրոնային ձեռնարկատիրության պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ժամանակակից տնտեսական պայմաններում, էջ 339-343:
100. Մկրտչյան Տ., ՀՀ տնային տնտեսությունների ավանդների կառուցվածքը, դրա փոփոխման միտումներն ու վերջինիս վրա ազդող գործոնները, էջ 351-356:
101. Մկրտչյան Տ., Տնային տնտեսությունների համախառն տնօրինվող եկամուտների, վերջնական սպառման ծախսերի և խնայողությունների փոխառնչությունը, էջ 356-362:
102. Պողոսյան Շ., Ուղղակի մարքեթինգի վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 362-369:
103. Սայադյան Ա., Չարգացող երկրների փորձը հիփոթեքային վարկավորման ոլորտում, էջ 131-138:
104. Մարգսյան Լ., Արտահանման և տնտեսական աճի փոխկապվածությունը Հայաստանում, էջ 288-294:
105. Մարգսյան Վ., Հակոբյան Լ., Արտահանման քաղաքականության փոփոխությունը, էջ 294-297:
106. Վարդապետյան Ն., Բանկի իրացվելիության նորմատիվները և դրանց դերը բանկի ֆինանսական կայունության ապահովման գործընթացում, էջ 144-149:

107. Տեր-Եսայան Գ., Հարկային քաղաքականության կատարելազործման և հարկային վարչարարության բարելավման հիմնական մոտեցումները, էջ 149-153:
108. Տեր-Եսայան Գ., Հարկային բեռի տնտեսագիտական բովանդակությունը, էջ 153-158:
109. Акопян И., Взаимосвязь амортизационной и налоговой политики в постсоциалистических странах, стр. 158-163.
110. Даниелян А., «Влияние финансово-экономического кризиса на малое и среднее предпринимательство в РА, стр. 297-300.
111. Егиазарян Б., Габриелян Б., Самооценка личности и его влияние на виды мотивации, стр. 385-390.
112. Затикян А., Даниелян А., Малое и среднее предпринимательство как объект управления в условиях финансово-экономического кризиса в РА, стр. 300-304.
113. Таранян И., Шамшян Д., Источники финансирования транспортных проектов Армении в условиях кризиса, стр. 310-319.
114. Оганян Т., Создание и становление свободной экономической зоны в Армении, стр. 304-307.
115. Оганян Т., Роль государства в распределении инвестиций и стимулировании инноваций, стр. 307-310.

«Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների ժողովածուներում

116. Հարությունյան Վ., Աղայան Վ., Անուղղակի հարկերի և հաստատագրված վճարների գծով հարկման արդյունավետության բարձրացման ուղիները, № 1(9), էջ 9-13:
117. Հարությունյան Վ., Հովսեփյան Ի., Գյուղատնտեսական բերքի ապահովագրության համար տրվող պետական սուբսիդավորման արդյունավետ ձևաչափերը, էջ 254-265:
118. Ազիզբեկյան Լ., Կեսոյան Ն., Գյուղատնտեսության զարգացման այլընտրանքային մոտեցման նկարագիրն ու գնահատումը ներդրումների և հարկման տեսանկյունից, № 1(9), էջ 199-207:

119. Ալիխանյան Ա., Որոշ քննարկումներ՝ կապված լիզինգային գործարքների դասակարգման հետ, № 1(9), էջ 124-132:
120. Ալեքսանյան Վ., Գյուղատնտեսությունում տնտեսավարման ձևերը և դրանց զարգացման միտումները ՀՀ Արագածոտնի մարզում, № 2(10), էջ 231-243:
121. Աղասյան Վ., Ուղղակի հարկերի գծով հարկման արդյունավետության բարձրացման ուղիները, № 1(9), էջ 13-19:
122. Առաքելյան Կ., Մինասյան Ա., Բենչմարկինգը որպես կազմակերպությունների մրցունակության բարձրացման մեխանիզմ, № 2(10), էջ 49-55:
123. Աֆյան Դ., Գնաճի զգացողությունների և սպասումների գնահատման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում, № 1(9), էջ 113-124:
124. Ավդալյան Լ., Ներքին հսկողության համակարգի հիմնախնդիրները ՀՀ առևտրային բանկերում, № 2(10), էջ 127-133:
125. Բաբայան Է., Գևորգյան Գ., Սարաֆյան Դ., ՀՀ բնապահպանական և բնօգտագործման արդի խնդիրների շուրջ, № 1(9), էջ 295-301:
126. Բաբայան Է., Թերզյան Հ., ՀՀ և ԼՂՀ տնտեսությունների փոխկապվածության ուսումնասիրությունը էկոնոմետրիկ մոդելների օգնությամբ, № 3(11), էջ 65-72:
127. Բոստանջյան Վ., Սարգսյան Ա., Պետական բյուջեի ծախսերի արդյունավետության» ապահովման հիմքերը, № 4(12), էջ 11-16:
128. Բոստանջյան Վ., Ղուկասյան Գ., Բյուջետային դեֆիցիտի արդյունավետ կառավարման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, № 2(10) էջ 9-14:
129. Գաբրիելյան Բ., Ավետիսյան Գ., Անձնակազմի գնահատումը որպես մարդկային ռեսուրսների գործառույթ, դրա կատարելագործման ուղիները, № 4(12), էջ 31-35:
130. Թերզյան Ս., Թերզյան Հ., Քերիմյան Ա., ՀՀ իրական ՀՆԱ-ի դինամիկայի վերլուծությունը Մամուլետուն-Հիքսի մոդիֆիկացված մոդելի միջոցով, № 1(9), էջ 19-29:
131. Թերզյան Հ., Սկրտչյան Ս., ՀՀ տնային տնտեսությունների

սպառման ծավալների վրա ազդող տնտեսական գործոնների ուսումնասիրությունը էկոնոմետրիկ մոդելների օգնությամբ, № 4(12), էջ 39-47:

132. Համբարձումյան Վ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական կարգավորման համակարգը ՀՀ-ում, № 4(12), էջ 132-138:
133. Համիդ Եղբայան, Ակտիվների արժեթղթավորումը Իրանում, № 1(9), էջ 168-171:
134. Համիդ Եղբայան, Հիփոթեքով ապահովված պարտատուներ, № 2(10), էջ 167-171:
135. Համիդ Մոհամադ Ռոշանի, Դրամական շուկան, կայունությունը և կենտրոնական բանկի դերը, № 1(9), էջ 171-184:
136. Հեսամ Ջալբեգի Դարեսթանի, Իրանի Իսլամական Հանրապետության հիմնական վճարային համակարգերը, № 1(9), էջ 162-168:
137. Հովսեփյան Ի., ՀՀ-ում գյուղատնտեսական բերքի ապահովագրության ընդունելի ինովացիոն պրոդուկտների և սխեմաների հիմնավորումը, № 1(9), էջ 265-276:
138. Ղազարյան Է., Հայաստանի գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղերի զարգացման կարևորագույն հիմնախնդիրները, № 1(9), էջ 246-254:
139. Մեհդի Ռահմանի, Արտադրողականության հասկացությունը ժամանակակից տնտեսագիտական հետազոտություններում, № 1(9), էջ 156-162:
140. Մոհամադռեզա Աբբասի, Ուսուցման, գիտելիքների տարածման և հետազոտման դերը և դրանց փոխհարաբերությունը Քերմանշահի գյուղացիության տնտեսության և գյուղի զարգացման գործում, № 2(10), էջ 207-215:
141. Մոհամադ Դուդանգի, Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում ներդրումների բնագավառում կատարված ուսումնասիրությունները, № 2(10), էջ 142-160:
142. Սալնազարյան Գ., ՀՀ բաժնետոմսերի շուկայի արդի հիմնախնդիրները, № 2(10), էջ 55-58:
143. Սայադյան Ա., ՀՀ հիփոթեքային վարկավորման առանձ-

նահատկությունները ֆինանսական ճգնաժամի պայմաններում, № 4(12), էջ 178-184:

144. Մայիկ Էշղալի Ասադիդոզահ, Ջրի սակագնի հաշվարկման մոտեցումները, ոլորտում առկա մարտահրավերները և դրանց լուծումները, № 2(10), էջ 163-167:
145. Бабаян Э., Каракешишян Г., О социально-экологических проблемах, № 4(12), стр. 275-280.
146. Бостанджян В., Саргсян А., Национальные механизмы повышения эффективности бюджетных расходов, № 4(12), стр. 218-221.
147. Бостанджян В., Манукян Г., Перспективы развития энергетики Республики Армения, № 4(12), стр. 221-229.
148. Габриелян Б., Аветисян А., Валовое национальное счастье – регулятор эффективной мотивации персонала, № 2(10), стр. 186-194.
149. Даниелян А., Некоторые вопросы совершенствования финансовой системы малого и среднего предпринимательства в Республике Армения, № 4(12), стр. 244-248.
150. Հալի Մոբազանէ, Investigation of the affects of the tea farmers` and manufacturers` involvement in the profit of selling dried tea on the quality of tea, № 2(10), pp. 242-249:
151. Մաջիկ Արար Չատեզանի, Essentials Of zero-based budgeting system, № 1(9), pp. 231-238:
152. Մոհամմադ Ռեզա Հոջաթ Շամամի, Translasion procedures strategies and methods, № 1(9), pp. 323-328:
153. Մոհամմադ Դոդանգի, An analysis of difficulties and obstacles the attraction of investment and guidelines for their removal (the cas of study I.R. of Iran), № 2(10), pp. 210-220:
154. Մայիկ Էշղալի Ասադիդոզահ, Water demand management by using water prising politics in Iran, № 2(10), pp. 193-199:
155. Մեյեդասզար Ֆոթոհի Օնջի, Effect of basic volume on acceleration on stock price and delay on reaching to real price in Iran stock exchange, № 2(10), pp. 142-160:

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են այլ գիտական
ամսագրերում

156. Թավադյան Ա., Գնաճի վրա ազդող գործոնների համակարգումը, «21-րդ դար» տեխնոլոգիական-վերլուծական հանդեսում, N 2(36), 2011, էջ 94-104:
157. Սարխյան Ռ.Ն., Արդի հայ տնտեսագիտական մտքի արձարծումներ, «Բանբեր» Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի, 2011, N 1, 1.5 մամուլ:

2012թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Սարինյան Ռ., Հարությունյան Վ., Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյնսյան շրջան), գիտակենսագրական ուրվագծեր, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 280 էջ
2. Թորոսյան Թ., Հայրապետյան Գ., Գալոյան Դ., Հովականյան Ն., Կոտիկյան Ն., Մարգսյան Լ., Հայաստանը և Թուրքիան տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրման գործընթացներում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 240 էջ
3. Բաբոյան Խ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության ֆինանսավորման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., «Ոսկան Երևանցի» հրատ., 2012, 192 էջ
4. Խաչատրյան Վ., Սակարյան Ա., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի կարճաժամկետ սոցիալական ազդեցության գնահատականը Հայաստանում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 184 էջ
5. Հարությունյան Դ., Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշռի կառավարման հիմնախնդիրները, մասն. խմբ. Թ.Մանասերյանի, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 136 էջ
6. Ղազարյան Ս., Ղազարյան Է., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ու պետական աջակցության համալիր միջոցառումների իրականացումը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 176 էջ

Գրախոսություններ հրատարակված գրքերի վերաբերյալ

1. Բայադյան Ա., Գիտակրթական համակարգի և տնտեսական զարգացմանը նվիրված արժեքավոր աշխատության մասին, գրախոսություն, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №4(142) ապրիլ 2012, Եր., էջ 68-69
2. Բայադյան Ա., Գիտակրթական համակարգի և տնտեսական

զարգացմանը նվիրված արժեքավոր աշխատության մասին, գրախոսություն, «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթ, 18 մայիսի 2012, Եր., էջ 5

Հոդվածներ, որոնք հրապարակվել են

«Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում

3. Թումասյան Մ., ՀՀ արտաքին առևտրի ազատակացման՝ աղքատության և սոցիալական պատկերի վրա ազդեցության գնահատումը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(144) հունիս 2012, Եր., էջ 32-35
4. Թավադյան Ա., Գնաճի վրա ազդող գործոնների գնահատման արդյունավետությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(144) հունիս 2012, Եր., էջ 37-40
5. Տեր-Գուլանյան Դ., Համայնքների կառավարման և համաչափ զարգացման իրավական հիմքերը Հայաստանի Հանրապետությունում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(144) հունիս 2012, Եր., էջ 2-4
6. Տեր-Գուլանյան Դ., Պետական կառավարման մարմինների հետ փոխհարաբերությունների դերը համայնքների համաչափ զարգացման գործում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(144) հունիս 2012, Եր., էջ 4-8
7. Հարությունյան Ա., Ճգնաժամային տնտեսությունները և դրանց պատմական զարգացման ընթացքը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(145) հուլիս 2012, Եր., էջ 34-37
8. Հարությունյան Ա., ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների բնույթը և դրանց բնորոշ գծերի վերլուծությունը, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(145) հուլիս 2012, Եր., էջ 37-39
9. Հարությունյան Դ., Платежшый баланс и методы его регулирования, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №9(147) սեպտեմբեր 2012, Եր., էջ 47-50
10. Հարությունյան Դ., Վճարային հաշվեկշռի պարտքային պարտավորությունները և միջազգային առույցները, «Հայաստան.

Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №9 (147) սեպտեմբեր 2012, Եր., էջ 50-52

11. Հարությունյան Դ., Վճարային հաշվեկշռի կարգավորման սկզբունքների ու մեթոդների արդյունավետության հիմնախնդիրները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №10 (147) սեպտեմբեր 2012, Եր., էջ 50-52
12. Հարությունյան Դ., Հայաստանի վճարային հաշվեկշռը տնտեսական բարեփոխումների շրջանում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №10 (147) սեպտեմբեր 2012, Եր., էջ 50-52
13. Սուվարյան Յու., Հարությունյան Վ., Սարգսյան Վ., Խաչատրյան Վ., Գիտակրթական համակարգի ռազմավարական արդի հիմնախնդիրների շուրջ, /«Հայաստան. Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №10 (148) սեպտեմբեր 2012, Եր., էջ 2-8

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են

«Բանբեր ՀՊՏՀ» հանդեսում

14. Սարգսյան Ա.Շ., ՀՀ տեխնոլոգիական փոխանցման ներուժի զարգացման հիմնահարցերը, «Բանբեր ՀՊՏՀ», «Տնտեսագետ» հրատ., № 3(26), Եր., 2012, էջ 43-53

Հրատարակված հոդվածներ

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2012թ. ՀՀ ԳԱԱ

- Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտում անցկացված «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Եր, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 284 էջ
15. Ադոնց Ն., Գլոբալացումը որպես զարգացման ժամանակակից միտում, էջ 277-280
 16. Ալեքսանյան Վ., Տեղեկատվական և խորհրդատվական համակարգի, գիտական ապահովման կառուցակարգերի և կադրերի պատրաստման համակարգի կառավարման կատարելագործման հիմնական ուղղությունները գյուղատնտեսու-

- թյունում (ՀՀ Արագածոտնի մարզի օրինակով), էջ 117-121
17. Ավագյան Հ., Արմանիսի ոսկի-բազմամետաղային հանքավայրի հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 99-108
 18. Ավագյան Հ., Շահումյանի ոսկի-բազմամետաղային հանքավայրի հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 108-117
 19. Բաղդասարյան Զ., Հարկային բարեփոխումների իրականացման ռազմավարական ուղիները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, էջ 16-23
 20. Բաղդասարյան Զ., Միջազգային ֆինանսական շուկան որպես միջազգային բիզնես միջավայրի գործոն, էջ 23-26
 21. Բաղդասարյան Ա., Բյուջետային գործընթացի ծրագրային ապահովվածության առանձնահատկությունները, էջ 26-29
 22. Բաղդասարյան Ա., Ծրագրային բյուջետավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 29-32
 23. Գրիգորյան Ա., Աշխարհի ամենապարզ և ամենաբարդ հարկային համակարգերը ըստ «Հարկերի վճարում 2012» զեկույցի արդյունքների, էջ 32-38
 24. Գրիգորյան Ա., Հարկային քաղաքականություն: ՀՀ հարկային վարչարարության ռազմավարության ծրագիրը, էջ 38-44
 25. Գրիգորյան Ա., Հարկային վարչարարության սկզբունքները, էջ 44-48
 26. Գրիգորյան Ա., Հարկային ծառայության կազմակերպման և հարկային ծառայողների նյութական խթանման դերը հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման գործում, էջ 48-52
 27. Դանիելյան Ա., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը և փոքր ու միջին ձեռնարկությունների աջակցության հիմնահարցերը, էջ 121-124
 28. Դանիելյան Ա., Проблемы совершенствования финансового механизма развития малого и среднего предпринимательства, էջ 211-215

29. Դավթյան Ա., Կառավարման ապակենտրոնացումը և լիազորությունների փոխանցումը ՏԻՄ-երին, էջ 242-246
30. Դավթյան Ա., Համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերի ձևավորման գործընթացի հրապարակայնության ապահովման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 246-250
31. Զատիկյան Ա., Становление инновационной системы и развитие малого предпринимательства в РА, էջ 215-219
32. Թերզյան Հ., Հարությունյան Վ., Հարմարվողական սպասումներով (adaptive expactations) էկոնոմետրիկ մոդելների միջոցով ՀՀ իրական ՀՆԱ-ի և ներդրումների փոխկապվածության հետազոտումը, էջ 280-283
33. Խաչատրյան Ն., Մարկոսյան Հ., Ինտերնետի միջոցով իրականացվող առևտրի հարկման եվրոպական փորձը, էջ 250-255
34. Ծայնեցյան Հ., Իվանյան Վ., Հայաստանի Հանրապետությունում դաշտային կերարտադրությունում ստեղծված վիճակն ու արդյունավետության բարձրացման հիմնական ուղղությունները, էջ 133-139
35. Կոստանյան Շ., Ազատյան Լ., Գյուղացիական տնտեսությունների խոշորացման ուղղությունները, էջ 139-144
36. Կարապետյան Լ., Էլեկտրոնային կառավարություն, էջ 255-259
37. Հակոբյան Ի., Государственные финансы в системе регулирования социальных проблем в РА, էջ 94-99
38. Հակոբյան Ե., Հայաստանի ջրային ռեսուրսները և կառավարման հիմնախնդիրները, էջ 144-148
39. Հակոբյան Ե., Ռոռզման ոլորտի սուբսիդավորման քաղաքականության ուղղությունները, էջ 148-152
40. Հակոբյան Լ., Սարգսյան Վ., Բնական ռեսուրսների տնտեսական արժեքը, էջ 152-156
41. Հակոբյան Լ., Սարգսյան Վ., Ազրոարդյունաբերական համալիրի էկոլոգիացումը և արտադրական-ապառողական ոլորտի զարգացումը, էջ 156-159
42. Հարությունյան Վ., Եղիազարյան Բ., Բաբայան Է., Թերզյան Հ., Անցումը «Կանաչ տնտեսությանը»՝ որպես մարդկային հասարակության կայուն զարգացման և բնակչության աղ-

քատացման հաղթահարման կարևորագույն ուղղություն, էջ 235-242

43. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պատճառները և դրա ազդեցությունը համաշխարհային տնտեսության վրա, էջ 52-57
44. Հարությունյան Ա., Հարկային համակարգի զարգացման առանձնահատկությունների հարցի շուրջ ՀՀ-ում և արտերկրում, էջ 57-62
45. Հովհաննիսյան Լ., Գյուղատնտեսական համայնքների զարգացման ֆինանսական ուղղությունները, էջ 165-170
46. Հովհաննիսյան Լ., Ագրարային ոլորտում ինտեգրացիոն հարաբերությունների արդյունավետության ապահովման հարցեր, էջ 170-173
47. Հովհաննիսյան Ն., Փոքր և միջին բիզնեսի ձևակերպումները մի շարք երկրներում և դրա զարգացմանը խոչընդոտող գործոնները, էջ 179-183
48. Ղազարյան Է., Ծպնեցյան Հ., Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական տեխնիկայով ապահովվածության հիմնախնդիրները, էջ 183-189
49. Մակարյան Ա., Ճգնաժամի սոցիալական ազդեցության գնահատումը գյուղական համայնքներում, էջ 259-263
50. Մանասյան Է., Հայաստանի տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերը ճգնաժամային և հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում, էջ 189-192
51. Մանուչարյան Լ., Հաստատագրված վճարով հարկվող օբյեկտների հարկման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում, էջ 69-72
52. Մարկոսյան Հ., Խաչատրյան Ն., Ինտերնետի միջոցով իրականացվող ձեռնարկատիրական գործունեության հարկման արդյունավետ համակարգի խոչընդոտները, էջ 263-268
53. Միքայելյան Ա., ԼՂՎ վարկային համակարգի զարգացման միտումները, էջ 72-77
54. Միքայելյան Ա., Վարկի դերը շուկայական տնտեսության համակարգում, էջ 77-82

55. Պողոսյան Ս., Գրիգորյան Ա., Յանցային տնտեսության ֆինանսատնտեսական հրամայականը, էջ 268-272
56. Պողոսյան Շ., Ուղղակի մարքեթինգը կարգավորող իրավական ակտերի կատարելագործման ուղիները, էջ 272-277
57. Սայադյան Ա., Երևանյան բնակարանների հասանելիությունը, էջ 82-85
58. Սարգսյան Կ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը և պետության կողմից իրականացվող դրամավարկային քաղաքականությունը, էջ 85-90
59. Սարգսյան Վ., Պետական և շուկայական լծակների ցածր արդյունավետության պատճառները շրջակա միջավայրի պահպանության գործում, էջ 90-94
60. Սարգսյան Լ., ՀՀ տնտեսական աճի վրա արտահանման ազդեցության մեխանիզմի բացահայտումը՝ էկոնոմետրիկ մեթոդների կիրառությամբ, էջ 192-201
61. Տարանյան Ի., Платные дороги как источник финансирования дорожного хозяйства Армении, էջ 225-235
62. Օհանյան Տ., Стратегическое управление инновациями промышленных предприятий, էջ 219-225

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2012թ. ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտում անցկացված «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» թեմայով հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 328 էջ

63. Հարությունյան Վ., Բաղդասարյան Ք., Հարկային բեռի մակրոտնտեսական գնահատման մեթոդները Հայաստանում և արտերկրում, էջ 6-11
64. Հարությունյան Վ., Խաչատրյան Վ., Դանդաղորդ տնտեսական աճի և աճող պարտքերի հիմնախնդիրները համաշխարհային տնտեսության մեջ, էջ 11-18
65. Հարությունյան Վ., Սարինյան Ռ., Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյնսյան շրջան), գիտակենսագրական

- ուրվագծեր, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2012, 280 էջ
66. Ադոնց Ն., Գլոբալացումը որպես նոր աշխարհի հարացույց, էջ 293-296
 67. Ափյան Ն., Հարկային եկամուտները ՀՀ համայնքների բյուջեներում, էջ 23-29
 68. Ավագյան Հ., ՀՀ հանքավայրերի պիրիտը (FeS₂) որպես օգտակար հանածո, էջ 162-167
 69. Ավագյան Հ., Չանգեզուրի պղնձամուլիբդենային կոմբինատի հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 167-180
 70. Բաղդասարյան Ա., Բաղդասարյան Զ., Ծրագրային բյուջետավորման մոդելի ներդրման հարցի շուրջ, էջ 29-33
 71. Դանիելյան Ա., ՓՄՁ-ների ֆինանսավորման և ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխկապվածության հիմնահարցերի շուրջ, էջ 180-184
 72. Ջատիկյան Ա., Особенности развития малого и среднего бизнеса в инновационной системе РА, էջ 253-259
 73. Թավադյան Ա., Գնաճի արդյունավետ կառավարման փուլերը, էջ 50-56
 74. Թադևոսյան Հ., Արտահանման ռազմավարության մշակման արդի մեթոդաբանական հիմնախնդիրները՝ արտաքին միջավայրի գործոնների համատեքստում, էջ 191-197
 75. Թորոսյան Թ., Սարգսյան Լ., Արտահանման խրախուսման միջազգային փորձի կիրառելիության հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 197-205
 76. Խաչատրյան Վ., Համաշխարհային ֆինանսական համակարգի մարտահրավերները. իսլամական ֆինանսական համակարգի և հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում, էջ 56-68
 77. Կիրակոսյան Գ., Բյուջետային ծախսերի տեսական հիմքերը և դրանք պայմանավորող հիմնական գործոնները, էջ 68-72
 78. Կոստանյան Շ., Ազատյան Լ., Տեղական ինքնակառավարմանը քաղաքացիների մասնակցության հիմնահարցերը և կարգավորման ուղիները, էջ 205-210

79. Կոստանյան Շ., Ալոյան Ռ., ՀՀ գյուղացիական տնտեսություններում վարելահողերի նպատակային չօգտագործման հիմնական գործոնների բացահայտման ուսումնասիրությունը և լուծման ուղիները, էջ 210-216
80. Հարությունյան Ա., ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունավետության գնահատման հիմնախնդիրները, էջ 72-80
81. Հարությունյան Դ., Մակրոտնտեսական ցուցանիշների ազդեցությունը երկրի վճարային հաշվեկշռի վրա, էջ 80-83
82. Հարությունյան Դ., Արտաքին առևտրի պետական կարգավորման լծակները, էջ 83-89
83. Հարությունյան Թ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի առաջացման պատճառներն ու ազդեցությունն աշխարհում, էջ 296-304
84. Հակոբյան Ի., Проблемы обеспечения социальной направленности налоговой политики в Армении, էջ 156-162
85. Հովհաննյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսական հումք վերամշակող արդյունաբերության զարգացման և բարելավման հիմնական ուղղությունները, էջ 222-228
86. Մակարյան Ա., Ճգնաժամի մակրոտնտեսական ազդեցության գնահատման հայեցակարգային հիմքերը, էջ 304-308
87. Մանասերյան Թ., Новый мировой экономический порядок: тенденции и развития, էջ 317-327
88. Մարգարյան Ա., Խաչատրյան Ս., Ապրանքային նշանները տեխնոլոգիաների միջազգային փոխանցման համակարգում, էջ 228-239
89. Մարգարյան Ա., Ջուհարյան Հ., ՀՀ նորարարական ոլորտի կերպափոխումը միջազգային համադրումների համատեքստում, էջ 239-246
90. Մանուկյան Թ., Բանկերի ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 89-93
91. Մանուկյան Թ., ՀՀ առևտրային բանկերի վարկային ներդրումների ընդհանուր բնութագիրը, էջ 93-98
92. Մուրադյան Դ., Հարկային բեռի գնահատման անհրաժեշ-

տությունը և հաշվարկման մեթոդական մոտեցումները, էջ 98-101

93. Մուրադյան Դ., ՀՀ հարկային համակարգի արդյունավետության գնահատականը, էջ 101-106
94. Չինարյան Վ., Պետական պարտքը և դրա կառավարման հիմնախնդիրները, էջ 106-110
95. Մայադյան Ա., Հիփոթեքային վարկավորման ռիսկերը և դրանց նվազեցման ուղիները, էջ 110-114
96. Մայադյան Ա., Հիփոթեքով գնվող բնակարանի գինը, էջ 114-117
97. Սարգսյան Դ., ՀՀ հարկային համակարգի արդյունավետության գնահատականը, էջ 117-123
98. Սարգսյան Դ., ՀՀ հարկային համակարգի վարչարարական կարողությունների ավելացման հիմնախնդիրները, էջ 123-129
99. Սարգսյան Կ., Ճգնաժամերի էությունը, տեսակները և դասակարգումը, էջ 308-312
100. Սարգսյան Կ., Սարգսյան Ա., Տնտեսական համակարգի զարգացման պարբերաշրջանները և դրանց առաջացման պատճառները, էջ 312-317
101. Սաֆարյան Ա., Իրացվելիության ռիսկի վերլուծության մեթոդաբանական առանձնահատկությունները ՀՀ բանկերում, էջ 1298-134
102. Սաֆարյան Ա., Իրացվելիության ռիսկի կառավարումը առևտրային բանկերում, էջ 134-140
103. Միմոնյան Գ., Ներքին աուդիտի դերը, լիազորությունները և պարտականությունները ՀՀ առևտրային բանկերում, էջ 140-150
104. Միմոնյան Գ., Առևտրային բանկերում ներքին աուդիտի արդյունավետությունը բարձրացնելու հետ կապված որոշ խնդիրներ, էջ 150-156
105. Տարանյան Ի., Совершенствование системы финансирования дорожного хозяйства в РА, էջ 265-274
106. Տեր-Գուլանյան Դ., Համայնքների համաչափ զարգացումը որպես երկրի տնտեսության զարգացման կարևոր նախապայման, էջ 274-280

107. Տեր-Գուլանյան Դ., Համայնքների զարգացման անհամաչափության կրճատման միջազգային փորձի կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 280-290
108. Օհանյան Ս., Стратегическое планирование инновационных процессов промышленных предприятий Армении, էջ 259-265

Հոդվածներ, որոնք հրատարակվել են 2012թ. Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարանի «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների ժողովածու 1(13)-ում, Եր, «Անանիա Շիրակացի» համալս. հրատ., 2012, 364 էջ

109. Բաղդասարյան Գ., Ներդրումների վրա ազդող հիմնական գործոններն ու խոչընդոտները, էջ 99-103
110. Եղիազարյան Ս., ՀՀ տարածքների տնտեսական զարգացման և ներուժի փոխկապվածության գնահատումը, էջ 126-135
111. Զաքարյան Ա., Հովասափյան Ա., ՀՀ տեղական ինքնակառավարման խնդիրներ և լուծումներ, էջ 10-16
112. Հարությունյան Վ., Եղիազարյան Բ., Բաբայան Է., Թերզյան Հ., «Կանաչ տնտեսությանն» անցման անհրաժեշտությունը և արդյունավետ ուղիների մշակման ու իրագործման հիմնական խնդիրները, էջ 233-244
113. Մանուչարյան Լ., Հարկային վարչարարության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 73-81
114. Միսակյան Ա., ՀՀ բնակչության դրամական եկամուտների բաշխման կատարելագործման ուղիները սոցիալական արդարության տեսանկյունից, էջ 110-115
115. Հովհաննիսյան Ն., Հարկային բեռի գնահատման տեսական մեթոդաբանական հարցի շուրջ, էջ 51-58

Հողվածներ, որոնք հրատարակվել են 2012թ. Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարանի «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հողվածների ժողովածու 2(14)-ում, Եր, «Անանիա Շիրակացի» համալս. հրատ., 2012, 377 էջ

116. Բոստանջյան Վ., Սանթրոսյան Ս., Ֆինանսական վերահսկողության խնդիրները և հիմնական գործառույթները, էջ 11-19
117. Բոստանջյան Վ., Մուսաեյան Տ., Հակամենաշնորհային քաղաքականության խնդիրները և նպատակները, էջ 19-29
118. Խաչատրյան Վ., Նաումովիչ Օ., Մտավոր սեփականության օբյեկտների առևտրայնացման հիմնահարցերը տեխնոլոգիաների միջազգային փոխանցման համատեքստում, համեմատական վերլուծություն, էջ 40-47
119. Իսայան Հ., Հայաստանի տնտեսության զարգացման մեջ երկրի էներգետիկայի զագային սեկտորի (ոլորտի) դերի գնահատման որոշ մոտեցումներ, էջ 110-115
120. Իսայան Հ., Երկրի տնտեսության զարգացման մեջ Հայաստանի էներգետիկայի զագի հատվածի դերի գնահատման որոշ մոտեցումներ, էջ 115-122
121. Մարգարյան Ա., Սվերլով Ա., Тендетции развития мирового рынка трансфера технологий: концептуальный анализ, էջ 131-142
122. Մարգարյան Ա., Սալոդովնիկով Ա., Теоретико-методологические основы интернационализации деятельности субъектов рынка, էջ 122-131
123. Մուրադյան Դ., Հարկային հիմնական հասկացությունների արտացոլումը ՀՀ օրենսդրության մեջ, էջ 65-70

Հողվածներ, որոնք հրատարակվել են 2012թ. Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարանի «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների ժողովածու 3(15)-ում, Եր, «Անանիա Շիրակացի» համալս. հրատ., 2012, 304 էջ

124. Ազիզբեկյան Վ., Համաշխարհային ապահովագրական շուկան և զարգացման միտումները, էջ 123-133
125. Ավագյան Հ., Քաղցրահամ ջրերի պաշարները, ռեսուրսները և արդյունավետ օգտագործման հիմնախնդիրները, էջ 208-213
126. Բոստանջյան Վ., Մուսաեղյան Ս., Մրցակցային միջավայրի պետական կարգավորումը, էջ 9-23
127. Հակոբյան Ի., Основные направления налоговой политики Армении, էջ 179-184
128. Մուսաեղյան Ս., Մրցակցության զարգացման հեռանկարները համաշխարհային տնտեսության մեջ ինտեգրվելու համատեքստում, էջ 104-117

Հոդվածներ, որոնք տպագրվել են արտասահմանյան մամուլում

129. Арутюнян Д.В., Вопросы эффективности принципов и методов регулирования платежного баланса, “Экономика” - Ежемесячный международный рецензируемый и реферируемый научный журнал, N9-10, стр. 35-49
130. Арутюнян Д.В., Проблемы регулирования платежного баланса в РА, “Экономика” - Ежемесячный международный рецензируемый и реферируемый научный журнал, N9-10, стр. 124-128
131. Арутюнян Д.В., Современные модели регулирования внешнеэкономической деятельности государства. Сб. материалов IX международной научно-практической конференции “Проблемы современной экономики”, Новосибирск, 2012, - 275с., стр.74-78
132. Солодовников С.Ю., Маргарян А.Ш., Факторы и условия проведения политики трансферта технологий в республике

- Беларусь и Армении. Статья в журнале “Соцыяльна-эканамічныя і прававыя даследаванні”. №3. 2012. БИП институт правоведения. Минск
133. Солодовников С.Ю., Маргарян А.Ш., Тенденции региональных рынков трансферта технологий. Статья в журнале “Вопросы сервиса и экономики” № 3. 2012
134. Солодовников С.Ю., Маргарян А.Ш., Сверлов А.С., Теоретико-методологические основы интернационализации субъектов рынка. Научно-аналитический журнал: Стратегия развития и национальная безопасность. -Москва, 20 Выпуск № 5. 2012. Приложение 1. – 22- 32 с.
135. Маргарян А.Ш., Проблемы государственного регулирования инновационной сферы в трансформационной экономике. Материалы международной научно-практической конференции “Экономика Республики Беларусь в интеграционных процессах: тенденции, проблемы и перспективы”. Минск, 19-20 апреля 2012г. М.: Изд. “Право и экономика” 2012. стр. 412-416.
136. Хачатрян В.В., Маргарян А.Ш.. Необходимость формирования концептуальных основ интернационализации технологий. Материалы международной научно-практической конференции “Экономика Республики Беларусь в интеграционных процессах: тенденции, проблемы и перспективы”. Минск, 19-20 апреля 2012г. М.: Изд. “Право и экономика” 2012. стр. 438-440.
137. Солодовников С.Ю., Маргарян А.Ш., Хачатрян В.В., Сверлов А.С., Некоторые актуальные проблемы привлечения новых технологий организациями Республики Беларусь.
138. Солодовников С.Ю., Маргарян А.Ш., Сверлов А.С., Наумович О.А., Современные тенденции региональных рынков трансфера технологий.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Ավագյան Հ.Ս., ՀՀ լեոնահանքային արդյունաբերության հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 272 էջ
2. Բայադյան Ա., ՀՀ գյուղատնտեսական արտադրության զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 144 էջ
3. Հարությունյան Դ.Վ., Վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, մասնագիտ. խմբագիր Ա.Հ.Բայադյան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 464 էջ
4. Մարգարյան Ա.Շ., Տնտեսության նորաստեղծական արդիականացման հիմնախնդիրները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 280 էջ
5. Սարինյան Ռ.Ն., Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները (XIX դարի 70-90-ական թվականներ), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 224 էջ
6. Սանամյան Է., Հակաճգնաժամային միջոցառումները և դրանց արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 208 էջ
7. Սաֆարյան Ա.Գ., Հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման և հարկաբյուջետային համակարգի բարելավման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 304 էջ
8. Սուվարյան Յու.Մ., Հարությունյան Վ.Լ., Մարգարյան Վ.Ա., Խաչատրյան Վ.Վ., Գիտակրթական համակարգի կառավարման ռազմավարությունը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 232 էջ
9. Սուվարյան Յու., Միրզոյան Վ., Հանրային կառավարման տե-

սություն և պատմություն, Եր, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 368 էջ

10. Khachatryan V.V., Terzyan H.T., Makaryan A.R., Post-Crisis Developments in Armenia, Yerevan, Armenia, "Gitutyun" Publishing House of the NAS of the RA, 2013, -106p.

«Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի տնտեսագիտության ինստիտուտ. հետազոծի և ապագայի ուրվագծեր. արդի հիմնահարցեր» (Գիրքը նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 70-ամյակին (1943-2013)) / Գիտ. խմբ.՝ Վ.Լ.Հարությունյան. Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013. 254 էջ

1. Սուվարյան Յու., Սարիկյան Ռ., Ներածության փոխարեն. հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության համառոտ ակնարկ, էջ 5-13
2. Հարությունյան Վ., Սարիկյան Ռ., ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական հետազոծը, էջ 13-36
3. Հարությունյան Վ., ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի ներկան և ապագան, էջ 36-48
4. Սուվարյան Յու., Գիտություն, կրթություն, տնտեսություն. ինտեգրման և կառավարման արդի հիմնախնդիրներ, էջ 48-80
5. Թամազյան Ա., Ձեռնարկատիրական ռիսկի գնահատման մեթոդական որոշ մոտեցումներ, էջ 80-107
6. Ավագյան Հ., Հայաստանի Հանրապետության մետաղական օգտակար հանածոների պաշարները, ռեսուրսները և դրանց օգտագործման հիմնախնդիրները, էջ 107-128
7. Հարությունյան Դ., Վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 128-145
8. Կիրակոսյան Գ., Բյուջետային քաղաքականության մշակման և իրականացման տեսամեթոդական հիմնահարցերը, էջ 145-164
9. Բաղդասարյան Զ., Հարությունյան Ս., Հարկային բեռի կողմնորոշման տեսական հարցադրումներն ու դրանց տեղայնաց-

ման հնարավորությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 164-176

10. Սարգսյան Կ., Տնտեսության պետական հակաճգնաժամային կարգավորման հիմնախնդիրներն արդի փուլում, էջ 176-186
11. Բայադյան Ա., Ֆինանսական ճգնաժամի դրսևորման միտումները և դրա հաղթահարման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 186-200
12. Մանասերյան Թ., Միջազգային առևտրի տեսությունները, փոփոխվող աշխարհը և Հայաստանը, էջ 200-225
13. Затибян А., Новые реалии мировой экономики после глобального финансового кризиса, стр. 225-235

«Մոնցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» (հանրապետական գիտաժողովի նյութեր - 2013), գիրք 1, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, պատ.խմբ. Վ.Լ.Հարությունյան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 390 էջ

14. Հարությունյան Վ., Բաղդասարյան Բ., Տնտեսության «ոչ ֆորմալ» հատվածի հարցի շուրջ ՀՀ-ում և աշխարհում, էջ 6-10
15. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ., ճգնաժամերի վերլուծությունը համաշխարհային տնտեսության զարգացման տարբեր փուլերում, էջ 10-16
16. Հարությունյան Վ., Եղիազարյան Բ., Բաբայան Է., Թերզյան Հ., «Կանաչ տնտեսությանն» անցման ընդհանրական պայմանները, էջ 370-381
17. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականությունը ՀՀ-ում և դրա արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրները, էջ 25-29
18. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության ոլորտում ՀՀ և միջազգային փորձի համեմատական վերլուծությունը, էջ 29-34
19. Ավագյան Հ., Երկաթահանքերի շահագործման հետ կապված հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 171-179

20. Ավագյան Հ., Հազվագյուտ տարրերն ու հողատարրերը միլիարդավոր դոլարների «աղբյուրներ», էջ 179-184
21. Բաղդասարյան Ք., Հարությունյան Տ., Ստվերային տնտեսության և հարկային վարչարարության փոխազդեցության հարցի շուրջ, էջ 37-41
22. Բայադյան Ա., Փոխարժեքի ձևավորման առանձնահատկությունները և փոփոխությունների դինամիկան ՀՀ-ում, էջ 41-45
23. Բայադյան Ա., Փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության զարգացման վրա, էջ 45-49
24. Բայադյան Ա., Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում կոռպերացիայի զարգացման անհրաժեշտությունը, դրա գործունեության խթանման հիմնահարցերն ու լուծման ուղիները, էջ 184-191
25. Թադևոսյան Հ., Ռիսկերի կառավարման և պետական կարգավորման լծակները գյուղատնտեսության զարգացման ոլորտում, էջ 191-199
26. Խաչատրյան Վ., Հայաստանի Հանրապետության 2012 և 2013թթ. պետական բյուջեների համեմատական վերլուծությունը՝ հետձգնաժամային զարգացումների համատեքստում, էջ 70-78
27. Կոստանյան Շ., Ալոյան Ռ., ՀՀ գյուղատնտեսության զարգացմանը նպաստող կարգավորման ուղիները, էջ 205-211
28. Հակոբյան Օ., Հայրապետյան Ա., Պետական պարտքի գնահատումը որպես հարկաբյուջետային քաղաքականության կայունության նախապայման, էջ 78-83
29. Հովհաննիսյան Լ., Ազատյան Լ., ՀՀ գյուղատնտեսության ներկա վիճակը և զարգացման հնարավոր ուղիները, էջ 222-229
30. Ղարիբյան Գ., Մկրտչյան Տ., Տնային տնտեսությունների խնայողությունների տեսակների տիպականացումը և դրանց էության վերլուծությունը, էջ 343-347
31. Ջանինյան Է., Հարկման սկզբունքների կիրառման ժամանակակից մոտեցումները, էջ 108-115
32. Ջանինյան Է., Հարկային քաղաքականության արդյունավետության խնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում,

էջ 115-123

33. Մակարյան Ա., Անցում բազմաստիճան (բազմաբաղադրիչ) կենսաթոշակային համակարգի, էջ 347-352
34. Մարգարյան Ա., Պարկային խթանների դերը տեխնոլոգիաների փոխանցման գործոնների համակարգում, էջ 229-237
35. Մարկոսյան Ա., ԱՊՊԱ համակարգի ձևավորումը և զարգացման միտումները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 358-370
36. Ներսիսյան Գ., Ստվերային եկամուտների գնահատման հիմնական մոտեցումները, էջ 89-94
37. Ներսիսյան Գ., Հարկման արտերկրյա մոտեցումները և դրանց գործնական կիրառության հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 94-98
38. Չինարյան Վ., Ռիսկերի գնահատումը և պարտքի կառավարման ծրագրային փաթեթները արտաքին պետական պարտքի կառավարման գործընթացում, էջ 98-103
39. Չինարյան Վ., Արտաքին պետական պարտքի կառավարման արտերկրյա փորձը ճգնաժամի պայմաններում, էջ 103-108
40. Սարգսյան Ա., ՀՀ կորպորատիվ արժեթղթերի շուկայի կառուցվածքը, էջ 123-132
41. Սարգսյան Վ., Հակաճգնաժամային միջոցառումների արտերկրյա փորձի վերլուծությունը համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի համատեքստում, էջ 132-137
42. Սարգսյան Լ., Արտահանմամբ պայմանավորվող տնտեսական աճի հեռանկարները Հայաստանում, էջ 263-268
43. Վասիլյան Տ., Ֆինանսական գործառնությունների հարկման անհրաժեշտությունը և նպատակը. Ջեյմս Թոբինի առաջարկությունը ճգնաժամի հաղթահարման լծակ, էջ 137-141
44. Վասիլյան Տ., Պարկային բեռի կառավարման մեխանիզմների փոփոխությունները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում. Եվրամիության անդամ երկրներ և Հայաստան, էջ 141-149
45. Քոթանջյան Ս., Արտաքին պետական պարտքի սկզբունքներն ու կառուցվածքը. էջ 149-156

46. Քոթանջյան Ս., Պետության դերը արտաքին պետական պարտքի կառավարման գործում, էջ 156-164
47. Акопян И., Затибян А., Особенности налогов на собственность в Армении, стр. 164-171
48. Затибян А., Мельникова Л., Поддержка малого и среднего инновационного предпринимательства в РА, стр. 275-282
49. Маргарян А., Сверлов А., Динамика внутренних рынков трансферта технологий Республики Армения и Беларусь: сравнительный анализ, стр. 282-290
50. Маргарян А., Солодовников С., Сверлов А., Проблемы привлечения и диффузии новых технологий в экономические системы Армении и Республики Беларусь, стр. 290-300
51. Таранян И., Дорожные фонды как альтернативный механизм финансирования автомобильных дорог, стр. 305-316
52. Оганян Т., Пути инновационно-инвестиционного развития промышленных и сельскохозяйственных предприятий РА, стр. 300-305

«Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» (գիտական հոդվածների ժողովածու), գիրք 2, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանջյանի անվ. ՏԻ, պատ.խմբ. Վ.Լ.Հարությունյան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2013, 224 էջ

53. Ավագյան Հ., Ամուլսարի ոսկու «հանքավայրի» «կորգաթափոնների» և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 101-105
54. Ավագյան Հ., Տարանյան Ի., Ազնիվ մետաղները Քաջարանի հանքանյութերում, էջ 105-108
55. Ավետիսյան Ս., Նավոյան Գ., Տնտեսության ագրարային հատվածում բիոէներգետիկայի զարգացման տնտեսական և բնակլիմայական գործոնները, էջ 108-115
56. Բայադյան Ա., Հովհաննիսյան Լ., Գյուղատնտեսական տեխնիկայի վերազինման և օգտագործման արդյունավետության բարձրացման որոշ հնարավոր ուղիներ, էջ 116-119

57. Բայադյան Ա., Մարկոսյան Հ., Հայաստանի Հանրապետության ներքին և արտաքին պետական պարտքերն ու դրանց կարգավորման միտումները, էջ 10-17
58. Բայադյան Ա., Խաչատրյան Ն., Հայաստանի Հանրապետության պետական պարտքի գործոնային վերլուծության որոշակի մոտեցումներ, էջ 18-22
59. Կոստանյան Շ., Ազատյան Լ., ՀՀ ազրարային ոլորտում ինտեգրացիոն հարաբերությունների և տնտեսվարման ձևերի կատարելագործման ուղիները, էջ 131-136
60. Հակոբյան Ե., Ռոռզման ոլորտում առկա հիմնախնդիրներն ու դրանց լուծման ուղիները, էջ 150-152
61. Հայրապետյան Գ., Հայրապետյան Վ., ԵՄ Արևելյան գործընկերության ծրագրի ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 210-214
62. Հարությունյան Թ., Հակաճգնաժամային միջոցառումների արտերկրյա փորձի վերլուծությունը, էջ 61-65
63. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ., Հակաճգնաժամային քաղաքականության արդյունավետության վերլուծությունը՝ ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի համատեքստում, էջ 5-9
64. Հարությունյան Ս., Հայաստանի Հանրապետությունում փոքր և միջին ձեռնարկությունների հարկային և տնտեսական խթանների հարցերի շուրջ, էջ 48-51
65. Հարությունյան Ս., Հարկային պարտավորությունների և հարկման արդյունավետության փոխազդեցության տեսական հարցադրումները, էջ 52-55
66. Հովհաննիսյան Լ., Ազատյան Լ., Պարենային անվտանգության ապահովման և գյուղմթերքների ինքնաբավության նվազագույն մակարդակի կարգավորման հիմնահարցեր, էջ 153-157
67. Մարկոսյան Հ., Էլեկտրոնային կառավարության հայեցակարգը, էջ 184-189
68. Ներսիսյան Գ., Հարկային համակարգի ձևավորման առանձնահատկություններն ու դրանց բարեփոխումը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 73-77
69. Սարգսյան Կ., Սարգսյան Ա., Հակացիկլիկ և երկարաժամ-

կետ կարգավորումները՝ պետական տնտեսական քաղաքականության համատեքստում, էջ 215-219

70. Մարգարյան Կ., ԵՄ տնտեսական քաղաքականությունը՝ համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի համատեքստում, էջ 219-224
71. Փարսադանյան Տ., Հարկային քաղաքականության և հարկային վարչարարության փոխազդեցության տեսական հարցադրումները ՀՀ-ում, էջ 88-90
72. Փարսադանյան Տ., Հարկերի վճարումից խուսափելու վարքագիծը հարկային պլանավորման համատեքստում, էջ 91-94
73. Затикина А., Обеспечение финансирования предпринимательской деятельности в РА: проблемы и перспективы развития, стр. 165-170
74. Оганян Т., Алоян Р., Формирование и развитие кластеров АПК, стр. 170-175
75. Motazare H., Impact of Continuous Training of Occupied Manpower in Tea Cultivation and Industry on Quality of Produced Tea, pp. 176-179
76. Tarjoman Sh., Problems and limitations of tourism development in Lahijan city, pp. 197-201

Երևանի «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարանի «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների ժողովածու 3(19), «Անանիա Շիրակացի» համալս.

հրատ., Եր., 2013, 266 էջ

77. Բայադյան Ա., Մանուչարյան Մ., Անասնաբուժության ոլորտում գույքային ապահովագրության ներդրման անհրաժեշտությունը և ուղիները, էջ 111-117
78. Арутюнян Д., Мировой опыт регулирования платежного баланса, стр. 90-99

Հողվածներ, որոնք հրապարակվել են

«Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում

79. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության հիմնախնդիրները և լուծման մոտեցումները ՀՀ-ում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(157) հուլիս 2013, Եր., էջ 19-21
80. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ-ում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(157) հուլիս 2013, Եր., էջ 21-24
81. Հարությունյան Վ., Վարկային պորտֆելի օպտիմալացում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №2(152) փետրվար 2013, Եր., էջ 23-25
82. Հարությունյան Լ., Արտաքին պետական պարտք. նվազեցման մեխանիզմներ, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(151) հունվար 2013, Եր., էջ 6-9
83. Հարությունյան Վ., Վարկային պորտֆելի օպտիմալացում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №2(152) փետրվար 2013, Եր., էջ 23-25
84. Հարությունյան Վ., Վարկային պորտֆելի կենտրոնացվածության նվազեցում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №2(152) փետրվար 2013, Եր., էջ 25-27
85. Հարությունյան Տ., Ստվերային եկամուտների և աշխատանքի արտադրողականության փոխազդեցության գնահատումը ոչ ֆորմալ տնտեսության համատեքստում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №5(155) ապրիլ 2013, Եր., էջ 71-74
86. Մարգարյան Կ., Պետական մակրոտնտեսական կարգավորման առանձնահատկությունները տնտեսական ճգնաժամերի համատեքստում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №4(154) ապրիլ 2013, Եր., էջ 20-24
87. Մարգարյան Կ., Սանամյան Է., Տնտեսական ճգնաժամերի հիմնական տեսակները և դրանց առանձնահատկությունները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(151)

հունվար 2013, Եր., էջ 2-4

88. Սարգսյան Կ., Սանամյան Է., Տնտեսական ճգնաժամերի պատճառները և հաղթահարման ուղիները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(151) հունվար 2013, Եր., էջ 4-6
89. Վասիլյան Տ., ՀՀ հարկային քաղաքականության հիմնախնդիրները հետճգնաժամային փուլում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(157) հուլիս 2013, Եր., էջ 24-27
90. Վասիլյան Տ., Հարկային համակարգի բարեփոխումները ՀՀ-ում՝ հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №7(157) հուլիս 2013, Եր., էջ 27-30
91. Վարդանյան Ն., Բանկային գործունեության տնտեսական նորմատիվների մեկնաբանումը մակրոհաշվենկատության շրջանակներում, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(156) հունիս 2013, Եր., էջ 35-38
92. Վարդանյան Ն., Առևտրային բանկերի կայուն զարգացումը տնտեսական ցուցանիշներով գնահատելու մոտեցումները, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №6(156) հունիս 2013, Եր., էջ 38-40

Հոդվածներ, որոնք տպագրվել են արտասահմանյան մամուլում

93. Арутюнян Д.В., Перспективы регулирования платежного баланса в АрмеНИИ / "Теория и практика функционирования финансовой и денежно-кредитной системы России". Сб. статей, Воронеж, 2013, стр. 65-68.
94. Арутюнян Д.В., Современные модели регулирования внешне-экономической деятельности государства / "Известия аграрной науки", Тбилиси, Грузия, "Фаворит Принт", том 11, №1, 2013, стр. 111-114.
95. Арутюнян Д.В., Сущность и основные элементы налоговой системы и взаимоотношение с теневой экономикой в РА / Научно-практическая конференция "Инфраструктурные от-

- расли экономики: Проблемы и перспективы развития”, шифр конф. АТ-8, Новосибирск, 2013, 5 стр.
96. Арутюнян Т.В., Вопросы повышения эффективности налогового администрирования / “Региональные проблемы преобразования экономики” -Ежемесячный научный журнал, №1, 2013, стр. 255-260
 97. Арутюнян Т.В., Оценка налоговой нагрузки экономических организаций в Республике Армения / “Региональные проблемы преобразования экономики” -Ежемесячный научный журнал, №1, 2013, стр. 325-329
 98. Арутюнян Т.В., Теоретические аспекты повышения эффективности налоговой политики в Республике Армения / “Региональные проблемы преобразования экономики” -Ежемесячный научный журнал, №2, 2013, стр. 205-209
 99. Арутюнян Т.В., Тенденции взаимовлияния теневых доходов и налоговой политики в Республике Армения / “Региональные проблемы преобразования экономики” -Ежемесячный научный журнал, №2, 2013, стр. 242-247
 100. Арутюнян Т.В., Направление налоговых реформ и проблемы оценки налоговой нагрузки в Республике Армения / “Известия аграрной науки” 2013, том 11, №3, -Гр.: “Favotite print” ООО, стр. 93-98.
 101. Арутюнян Т.В., Эффективность налоговой политики в РА / Сб. матетриалов Всероссийской научно-практической конференции «Тенденции и перспективы экономико-правового развития в современной России», “Уральский государственный экономический университет” Каменск-Уральский филиал, 14 ноября, Каменск-Уральский,,: 2013, стр. 259-363.
 102. Бабаян Э.А., Гидроминеральные ресурсы Армении / Сб. матетриалов Всероссийской научно-практической конференции «Тенденции и перспективы экономико-правового развития в современной России», “Уральский государственный экономический университет” Каменск-Уральский филиал, 14 ноября, Каменск-Уральский,,: 2013, стр.12-17

103. Баядян А.А., Симонян Т., Внедряемая в рамках пенсионных преобразований в РА накопительная система и присущие ей риски /Сб. матетиалов Всероссийской научно-практической конференции «Тенденции и перспективы экономико-правового развития в современной России», "Уральский государственный экономический университет" Каменск-Уральский филиал, 14 ноября, Каменск-Уральский.: 2013, стр. 362-366
104. Затикян А.Т., Сущность и понятия предпринимательства / Сб. матетиалов Всероссийской научно-практической конференции «Тенденции и перспективы экономико-правового развития в современной России», "Уральский государственный экономический университет" Каменск-Уральский филиал, 14 ноября, Каменск-Уральский.: 2013, стр. 359-363
105. Хачатрян В.В., Молодые ученые и европейский опыт инновационного развития / Тезисы: "Young scientists – uniting force of world science and culture". –А.: Ashgabat. Ylym., 2013, 616 p., 381 p., (International Scientific conference).
106. Маргарян А.Ш., Проблемы инновационно-технологической модернизации экономики в контексте требований ВТО: опыт Армении / Сб. матетиалов международной научно-практической конференции "Проблемы и перспективы функционирования Республики Беларусь в Едином экономическом пространстве Беларуси, Казахстана и России", Минск, 25-26 апреля, -Мн.: изд. "Право и экономика", 2013, стр.63-67.
107. Саргсян К.С., Реформы налоговой системы в РА в контексте антикризисной политики / Научно-практическая конференция "Инфраструктурные отрасли экономики: Проблемы и перспективы развития", шифр конф. АТ-8, Новосибирск, 2013, 6 стр.
108. Саргсян К.С., Воздействие финансово-экономического кризиса на экономику РА и макроэкономический анализ антикризисных мероприятий правительства / Научно-практическая конференция "Инфраструктурные отрасли экономики: Проблемы и перспективы развития", шифр конф. КЭ-3, Но-

восибирск, 2013, 6 стр.

109. Сверлов А.С., Маргарян А.Ш., Методический подход к оценке экономической эффективности трансфера технологий / Сб. материалов международной научно-практической конференции “Проблемы и перспективы функционирования Республики Беларусь в Едином экономическом пространстве Беларуси, Казахстана и России”, Минск, 25-26 апреля, -Мн.: изд. “Право и экономика”, 2013, стр.489-493.
110. Bayadyan A.H., Harutyunyan V.L., Analysis of the Dynamics and Structural Changes in the Public Debt and Public Debt Regulation Methods / “Annals of agrarian science”, Tbilisi, Georgia, “Favorit print”, №4, 2013, 5 стр.
111. Sargsyan K.S., The essence and peculiarities of state anti-crisis economic policy / Annals of agrarian science, Georgia, № 4, 2013, 9 p.
112. Sargsyan K.S., Armenian economic developments in the context of the world financial crisis. Annals of agrarian science, Georgia, № 4, 2013, 10 p.

Հողվածներ, որոնք տպագրվել են այլ հանդեսներում

113. Հարությունյան Վ., Սարինյան Ռ., Ս.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ, «ՀՀ ԳԱԱ պատմաբանասիրական հանդես» 2013, №2(193), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., էջ 117-130

2014թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Ավագյան Հ.Ս., Հազվագյուտ տարրերն ու հազվագյուտ հոդատարրերը Հայաստանի Հանրապետության հանքավայրերում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 176 էջ :
2. Ավագյան Հ.Ս., ՀՀ հանքավայրերում առկա պիրիտ հանքանյութի և դրա հարակից բաղադրիչների փոշիացումը կանխելու ուղիներն ու հեռնկարները, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 48 էջ:
3. Բայադյան Ա. Հ., Տնտեսագիտական բառարան, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 528 էջ:
4. Զատիկյան Ա.Թ., Դանիելյան Ա.Հ., ՀՀ փոքր և միջին ձեռնարկությունների գործունեության կարգավորման ուղիները ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 182 էջ:
5. Թամազյան Ա.Ռ., Ձեռնարկատիրություն, մրցունակություն և ռիսկ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 192 էջ:
6. Կիրակոսյան Գ.Ֆ., Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային բեռի արդարացի բաշխման և վարչարարության բարելավման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 104 էջ:
7. Հարությունյան Տ.Վ., Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 256 էջ:
8. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ. Պետական հակաճգնաժամային քաղաքականության միջազգային փորձը և դրա վերլուծությունը, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ 2014, 176 էջ:
9. Մակարյան Ա., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման ուղիների ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014,

130 էջ:

10. Մանասերյան Թ.Ն., Տնտեսական պատմություն. ռազմավարական ուրվագծեր, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ, Եր., «Այլընտրանք» հետազոտական կենտրոն, 2014, 836 էջ:
11. Սարինյան Ռ.Ն., Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության, 2 գրքով, գիրք 1, ՀՀ ԳԱԱ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 352 էջ:
12. Սարինյան Ռ.Ն., Ուրվագիծ արդի հայ տնտեսագիտական մտքի պատմության, 2 գրքով, գիրք 2, ՀՀ ԳԱԱ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 317 էջ:
13. Սուվարյան Յու.Մ., Տնտեսություն, գիտություն, կրթություն, ՀՀ ԳԱԱ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 370 էջ:

«Մոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր (2014թ., հուլիսի 4-6, Արզակյան), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, 248 էջ

1. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման մոտեցումները ՀՀ-ում, էջ 50-55:
2. Անաստասյան Ս., Հարկային քաղաքականության պետական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում՝ տնտեսության զարգացման համատեքստում, էջ 55-61:
3. Ավագյան Հ., Թեղուտի պղնձամոլիբդենային հանքավայրի շահագործման հետևանքով սպասվող հանքահարստացման թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 108-119:
4. Ավագյան Հ., Հազվագյուտ հողատարրերն Արոլյանի երկաթի հանքավայրում, էջ 119-127:
5. Բարսյան Է., Գևորգյան Ա., Ծառայությունների տնտեսագիտական էությունը, դասակարգումը և ազդող գործոնները շուկայական տնտեսության պայմաններում, էջ 195-201:
6. Բայադյան Ա., Մարկոսյան Հ., Պետական պարտքի կառա-

- վարման նպատակները և դրա կարգավորման հիմնախնդիրները, էջ 45-50:
7. Բայադյան Ա., Հովհաննիսյան Լ., Հայաստանի գյուղական համայնքներում գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ձևավորման հետագա ապահովման հիմնահարցերը և դրանց լուծման ուղիները, էջ 127-132 :
 8. Բայադյան Ա., Օհանյան Տ., Կլաստերային քաղաքականության միջազգային փորձը և դրա ներդրման հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 132-137:
 9. Գալոյան Լ., Պետական պարտքի օպտիմալ կառավարումը պարտքի օպերատիվ և ռազմավարական կառավարման մոդելների հիման վրա, էջ 61-66:
 10. Զատիկյան Ա., Դանիելյան Ա., Ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուրները ՀՀ փոքր և միջին ձեռնարկություններում, էջ 183-190:
 11. Թադևոսյան Ա., Նատյան Տ., Հեռահաղորդակցությունը որպես նոր տեխնոլոգիաների կիրառման, մրցակցության և մարքեթինգի գործիքակազմի խթանման ոլորտ, էջ 137-144:
 12. Կոստանյան Շ., Ագատյան Լ., Օրգանական գյուղատնտեսության զարգացման միտումները, էջ 144-150:
 13. Հակոբյան Ե., Կաթիլային ռոտզման տեխնոլոգիայի ներդրման արդյունավետության գնահատումը, էջ 150-154:
 14. Հակոբյան Ի., Տիգիկական անձանց եկամուտների և գույքի հարկման հիմնական սկզբունքները, էջ 100-108:
 15. Հարությունյան Դ., Խաչատրյան Լ., Մարկոսյան Մ., Պարենային ապրանքների արտադրությունը և արտահանումը համաշխարհային շուկա, էջ 17-35:
 16. Հարությունյան Դ., Խաչատրյան Լ., Մարկոսյան Մ., Պարենային ապրանքների գների փոփոխությունների միտումները համաշխարհային շուկայում, ՀՀ-ում և ԼՂՀ-ում, էջ 35-45:
 17. Հարությունյան Թ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերի տեսական և պատմական հարցերի շուրջ, էջ 233-240:
 18. Հարությունյան Վ., Սարգսյան Կ., Բանկային համակարգի

հակաճգնաժամային կարգավորման և ֆինանսական կայունության հիմնախնդիրները, էջ 11-17:

19. Հովհաննիսյան Լ., ՀՀ ագրոարդյունաբերական համակարգի պարենամթերքի իրացման ենթակառուցվածքի հիմնահարցեր, էջ 166-172:
20. Ներսիսյան Գ., Հարկման արդյունավետության ազդեցությունը ՀՀ գործարար միջավայրի վրա, էջ 82-87:
21. Սարգսյան Լ., Քերոբյան Ա., ՀՀ արտաքին առևտրից ակնկալվող օգուտները մաքսային միությանն անդամակցելու պարագայում, էջ 172-179:
22. Սարիսյան Ռ., Խմբագրի իմ խոսքը, «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» հանր. գիտաժողովի նյութեր, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2014, էջ 223-228:
23. Տարանյան Ի., Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի կողմից չկորզվող օգտակար տարրերի փոշիացման հարցերը, էջ 179-183:
24. Տեր-Ղևոնդյան Ա., ՀՀ տնտեսության զարգացման զգայունության վերլուծությունը ԱԱՀ դրույքաչափի նվազեցման դեպքում, էջ 92-96:
25. Փարսադանյան Տ., Հարկային վարչարարության գնահատման տեսական հարցադրումներն ըստ հարկերը չվճարելու և հարկային օրենքները խախտելու վարքագծային տեսության, էջ 96-100:
26. Օհանյան Տ., Ալոյան Ռ., ԱԱՀ ռազմավարության քաղաքականությունը ՀՀ-ում, էջ 190-195:

«Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ -1(21),

Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2014, 294 էջ

27. Ավագյան Հ., Տարանյան Ի., ՀՀ Քաջարանի պղնձամոլիբդենային և Ամուլսարի ոսկու հանքավայրերից փոշիացվող մի քանի օգտակար տարրերի մասին, էջ 109-116:

28. Բարսյան Է., Կարաբեշիշյան Հ., Պետական բնապահպանական քաղաքականության տնտեսագիտակալոգիական խնդիրների մասին, էջ 116-123:
29. Զաքարյան Ա., Առաքելյան Կ., Մարքեթինգային կառավարման խնդիրները կրթության համակարգում, էջ 8-15:
30. Акопян И., Особенности налогообложения доходов населения в Республике Армения, էջ 141-148:

«Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես

31. Բայադյան Ա., Գնաճի, միջին փոխարժեքի և ապրանքային (առևտրային) հաշվեկշռի փոխկապվածությունն ու ժամանակագրական փոփոխությունները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 65-68:
32. Գալոյան Լ., Պետական պարտքի կառավարման կատարելագործման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 2-5:
33. Գալոյան Լ., ՀՀ-ում տնտեսական աճի վրա պետական պարտքի ազդեցության գնահատման ռեգրեսիոն վերլուծությունը, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 5-8:
34. Դրամբյան Ա., Բիզնես միջավայրի կառուցվածքն ու դրա ազդող գործոնները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 56-58:
35. Հարությունյան Թ., Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման մեխանիզմների վերլուծությունը ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(163) հունվար, 2014, Եր., էջ 14-16:
36. Հարությունյան Թ., ՀՀ մակրոտնտեսական ցուցանիշների փոփոխության միտումները ճգնաժամի և հետճգնաժամային զարգացումների համատեքստում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(163) հունվար, 2014, Եր., էջ 16-19:
37. Հարությունյան Թ., Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի փոխանցման մեխանիզմների ազդեցության գնահատումը ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես,

№3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 31-34:

38. Հարությունյան Ռ., Սթրես-թեստավորում. Հիփոթեզ, թե ճգնաժամի կանխարգելման սցենար / «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 31-34:
39. Ներսիսյան Գ., Հարկային համակարգի արդյունավետության բարձրացման որոշակի մոտեցումները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1(163) հունվար, 2014, Եր., էջ 28-30:
40. Ներսիսյան Գ., Հայաստանի Հանրապետությունում հարկման արդյունավետության բարձրացման և ստվերային եկամուտների նվազեցման տեսական հարցադրումները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 20-22:
41. Ներսիսյան Գ., Հարկային մեխանիզմի և հարկման արդյունավետության գնահատման մոտեցումները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 22-24:
42. Պողոսյան Վ., ՀՀ ինովացիոն ներուժի զարգացմանը խոչընդոտող համակարգային գործոնները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3(165) մարտ, 2014, Եր., էջ 78-80:
43. Փարսադանյան Տ., Գործարար միջավայրի և հարկային բարեփոխումների փոխազդեցության համեմատական բնութագիրը, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №2(164) փետրվար, 2014, Եր., էջ 27-29:

«Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդեսում

44. Սուվարյան Յու.Մ., Հարությունյան Վ.Լ., Սարգսյան Վ.Ա., Խաչատրյան Վ.Վ., Գիտակրթական համակարգի տեխնոլոգիական զինվածության գնահատման ու կանխատեսման մեթոդաբանական հարցեր, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդես, №1(640), 2014, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., էջ 138-154:

Գրախոսված աշխատանքներ

45. Սարինյան Ռ.Ն., Հարկման և հարկային վարչարարության

արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» Տ.Վ.Հարությունյանի մենագրության վերաբերյալ (Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 256 էջ), «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №5(167) մայիս, 2014, Եր., էջ 80-81:

Արտասահմանյան հանդեսներում

46. Затибян А., Акопян И., Проблемы налогообложения субъектов малого предпринимательства в Армении. Всероссийский научно-практический журнал “Региональные проблемы преобразования экономики”. #5 (43), 2014, стр. 135-140.
47. Макарян А., Роль новой модели политики занятости в снижении уровня безработицы в Республике Армения. Всероссийский научно-практический журнал “Региональные проблемы преобразования экономики”. #4 (42), 2014, стр. 148-152.
48. Хачатрян В.В., Концептуальные основы инновационного развития экономики и науки. “Инновационная экономика Казахстана: устойчивое развитие в условиях глобализации” / Сб. материалов международной научной конференции молодых ученых, -Астана: Евразийский инновационный университет им. Л.Н.Гумилева, 2014, часть 1, -426с. стр.326-330.
49. Тавадян А.А., Принцип минимального интервала полосы неопределенности экономики / Мир перемен, No. 1, с. 85-88.
50. Тавадян А.А., Интеграционные приоритеты Армении: взгляд из Еревана / Россия и новые государства Евразии, 2 (23), с. 28-42.
51. Тавадян А., Оценка миграционных процессов Армении / Евразийская информационная лига. <http://eurasianinfoleague.com/topic.php?id=26226>
52. Bayadyan, A.H., Harutyunyan, V.L. (2014). “Analysis of the dynamics and structural changes in the public debt of RA and its regulation methods,” Annals of Agrarian Science, 12 (1), pp. 95-99.
53. Babasyan T., Hayrapetyan A., Christian ethis VS. corrupt economy,

European scientific journal, ESJ, 2014, march, European scientific institute, ESI, march 2014 edition vol. 10, № 7, pp. 267-283.

54. Hayrapetyan A.A., The role of innovations in the commercial organizations. “Инновационная экономика Казахстана: устойчивое развитие в условиях глобализации”, Сб. материалов международной научной конференции молодых ученых, -Астана: Евразийский инновационный университет им. Л.Н.Гумилева, 2014, часть 1, -426с. стр. 330-333.
55. Tavadyan A.A. (2014).” Sensitivity Thresholds of Countries with Transitional Economies: the Case of Armenia” *Intellectual Archive*, Volume 3, Number 5, pp.46-60.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Բայադյան Ա.Հ., Մարկոսյան Հ.Ա., Պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2015, 204 էջ:
2. Սարինյան Ռ.Ն., Թադևոսյան Ա.Ս., Բախշի Իշխանյան (տնտեսագիտական հայացքներ), ՀԱՊՀ, Եր., «Ճարտարագետ», 2015, 136 էջ:

«Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածու - 2015, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2015, 376 էջ

1. Ավագյան Հ.Ս., ՀՀ Ամուլսարի ոսկու հանքավայրի շահագործման հիմնախնդիրները, էջ 155-160:
2. Ավագյան Հ.Ս., Սոտքի և Մեղրաձորի հանքավայրերի շահագործման (ազնիվ մետաղների կորզման) արդյունքով առաջացած թափոնների և դրանց էկոլոգիական հետևանքների գնահատումը, էջ 160-169:
3. Բայադյան Ա.Ա., Արտարժույթի փոխարժեքային կուրսով պայմանավորված գործընթացների առանձնահատկությունները ՀՀ-ում, էջ 38-43:
4. Բայադյան Ա.Ա., Դատահաշվապահական փորձաքննության գործընթացի կազմակերպումն ու պլանավորումը, էջ 180-185:
5. Բայադյան Ա.Հ., Հակոբյան Ե.Ա., Գյուղատնտեսության մեջ վարկի օգտագործման արդյունավետության գնահատման մեթոդաբանական մոտեցումներ, էջ 175-180:
6. Բայադյան Ա.Հ., Հովհաննիսյան Լ.Մ., Գյուղատնտեսության գործընթացների ֆինանսավորման բարելավման հիմնահարցերը ՀՀ-ում, էջ 169-175:

7. Բայադյան Ա.Հ., Մարկոսյան Հ.Ա., Պետական պարտքի կառավարման արդյունավետության բարձրացման ինստիտուցիոնալ բարեփոխումները, էջ 32-38:
8. Գևորգյան Է.Մ., Ժամանակակից ածանցյալ գործիքների շուկան տարբեր երկրների օրինակով, էջ 43-48:
9. Գևորգյան Է.Մ., Ածանցյալ գործիքների պատմական էվոլյուցիան, էջ 48-54:
10. Դանիելյան Ա.Հ., Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության զարգացման վրա, էջ 54-61:
11. Դրամբյան Ա.Գ., Պետության և գործարարության առաքելությունների համեմատական բնութագիրը, էջ 185-189:
12. Զախարյան Ա.Ե., Կուտակային կենսաթոշակային համակարգի ներդրման օրենսդրական հիմքերը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 68-74:
13. Զախարյան Ա.Ե., Կենսաթոշակառուների կենսամակարդակի բարելավման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 74-80:
14. Թավադյան Ա.Ա., ԵՏՄ երկրների տնտեսական ներուժի մեծացմանը ուղղված առաջնահերթ քայլերը, էջ 189-195:
15. Կոստանյան Շ.Մ., Ազատյան Լ.Ս., Գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման և արտահանման զարգացման ուղղությունները, էջ 195-201:
16. Հարությունյան Ա.Վ., Ներդրումների էությունը և դրանց դերը տնտեսության զարգացման գործում, էջ 80-86:
17. Հարությունյան Ա.Վ., Ներդրումների ներգրավման և ներդրումային գործունեության միջազգային առաջավոր փորձի կիրառման հնարավորությունները ՀՀ-ում, էջ 86-90:
18. Հարությունյան Գ.Է., ԵՏՄ անդամակցության հետևանքով հարկաբյուջետային ոլորտում հնարավոր փոփոխությունների ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 90-98:
19. Հարությունյան Գ.Է., Ղուբասարյան Ս., ԵՏՄ-ին ՀՀ անդամակցության հետևանքով էներգետիկ ոլորտում հնարավոր փոփոխությունների շուրջ, էջ 201-207:
20. Հարությունյան Հ.Հ., ՀՀ Լոռու մարզի սոցիալ-տնտեսական

զարգացման հիմնախնդիրները, էջ 288-294:

21. Հարությունյան Հ.Հ., Լոռու մարզի տնտեսական զարգացման և շրջակա միջավայրի էկոլոգիական որակի փոփոխության արդի միտումները, էջ 294-300:
22. Հարությունյան Վ.Լ., Միջազգային կառույցների դերը համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամերի հաղթահարման գործընթացում, էջ 16-22:
23. Հարությունյան Վ.Լ., Ազգաբնակչության սոցիալական պաշտպանության միջոցառումների նշանակությունը հակաճգնաժամային քաղաքականության ոլորտում, էջ 22-27:
24. Հովհաննիսյան Լ.Մ., Գյուղատնտեսական մթերքներ վերամշակող արդյունաբերության զարգացման ռազմավարական հիմնական ուղղությունները, էջ 207-213:
25. Մակարյան Ա.Ռ., Մակրոտնտեսական խոցելիության գնահատման մոտեցումները արտերկրում և ՀՀ-ում, էջ 342-350:
26. Մաշինյան Ա.Կ., Ջերմուկ քաղաքի ներուժը առողջարանային զբոսաշրջության շուկայում, էջ 213-218:
27. Մարկոսյան Հ.Ա., Բաղդասարյան Բ.Յու., Ներքին և արտաքին ներդրումների օրենսդրական հիմքերն ու պետական կարգավորման մոտեցումները ՀՀ-ում, էջ 224-230:
28. Մկրտչյան Տ.Ժ., Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 230-237:
29. Մուրադյան Տ.Ռ., Կենսաթոշակային համակարգի բարեփոխման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 98-103:
30. Շահինյան Տ.Վ., Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների բազմագործոն ռեգրեսիոն վերլուծությունը ՀՀ-ում, էջ 237-241:
31. Պողոսյան Շ.Պ., Կուտակային կենսաթոշակային համակարգերի զարգացման հիմնախնդիրները, էջ 103-109:
32. Պողոսյան Շ.Պ., Ազգաբնակչության տեղեկացվածության ապահովումը կենսաթոշակային բարեփոխումների գործընթացում, էջ 109-116:
33. Սարգսյան Կ.Ս., Բանկային համակարգերի հակաճգնաժամային աջակցման արդյունավետության գնահատումը, էջ

127-135:

34. Սարգսյան Լ.Ն., ՀՀ արտահանման համեմատական առավելությունների իրացման հնարավորությունները ԵՏՄ շրջանակներում, էջ 246-250:
35. Սարատիկյան Ն.Գ., Բարձրագույն կրթական համակարգի զարգացման միտումները ՀՀ-ում, էջ 307-312:
36. Սարինյան Ռ.Ն., Հայաստանի տնտեսության վերափոխումները և վերելքի հեռանկարները, էջ 329-334:
37. Սարինյան Ռ.Ն., Թադևոսյան Ա.Ս., Բաշխի Իշխանյան. տնտեսական պատմության հանգույցներում, էջ 321-329:
38. Քերոբյան Ա.Ս., Հայաստանի Հանրապետությունում ներդրումներ ներգրավելու հնարավորությունները ԵՏՄ անդամակցության պարագայում, էջ 255-260:
39. Акобян И.Г., Проблемы инновационной направленности инвестиционной политики в РА, стр. 141-147.
40. Бабаян Э.А., Некоторые направления решения экологических проблем в РА, стр. 265-269.
41. Бабаян Э.А., Габриелян Б.В., Роль конкуренции в деле повышения конкурентоспособности организации, стр. 260-265.
42. Габриелян Б.В., Проблемы эффективности кадровой стратегии в организациях, стр. 354-360.
43. Затикян А.Т., Некоторые проблемы внедрения накопительной пенсионной системы в Республике Армения, стр. 147-155.
44. Затикян А.Т., Даниелян А.А., Перспективы развития внешне-экономической деятельности малых и средних предприятий РА, стр. 269-275.

«Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց հատուցման հիմնախնդիրները» գիտ. հոդվածների ժողովածու - 2015 (ժողովածուն նվիրված է հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին (1915-2015)), ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2015, 174 էջ

45. Աստոյան Ա.Խ., Հայերի ունեզրկումը որպես Հայոց մեծ եղեռնի

դրդապատճառ, էջ 55-95:

46. Բաղդասարյան Ա.Յու., Հայոց ցեղասպանության միջազգային իրավական պատասխանատվության և հատուցման հնարավոր ձևերի հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 154-171:
47. Թամազյան Ա.Ռ., Ժողովրդագրական, նյութական, ֆինանսական կորուստների մեկնաբանություններ, էջ 45-66:
48. Հարությունյան Վ.Լ., Կիրակոսյան Գ.Ֆ., Ցեղասպանության սահմանումները և դրանց բնորոշ հատկանիշները, էջ 5-45:
49. Հարությունյան Վ.Լ., Սանասերյան Թ.Ն., Քերոբյան Ա.Ս., Ցեղասպանության նյութական կորուստների գնահատումն ըստ ՀՀ ազգային արխիվում պահվող հայտարարագրերի, էջ 144-154:
50. Լազարյան Ա.Ս., Ցեղասպանության ֆոնդի ստեղծում. հատուցման փաթեթի ձևավորում, էջ 171-183:
51. Սակարյան Ա.Ռ., Թուրքիայի կողմից էքսպրոպրիացված հայերի զույքի գնահատման և դրանց դիմաց տրվող փոխհատուցման հիմնախնդիրները Մարբոեի փաստարկների հիման վրա, էջ 95-121:
52. Սանասերյան Թ.Ն., Հարությունյան Թ.Հ., Հայկական եկեղեցիների հոգևոր և նյութական ներուժը ցեղասպանության ընթացքում, էջ 121-144:

«Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ -1(22), Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2015, 359 էջ

53. Զաքարյան Ա.Ե., Առաքելյան Կ.Հ., Մինասյան Ա.Գ., Միմոնյան Գ.Է., Գյուղատնտեսության ապահովագրման ֆինանսական մեխանիզմի կատարելագործման ուղղությունները, էջ 205-211:
54. Զաքարյան Ա.Ե., Առաքելյան Կ.Հ., Գալստյան Լ.Յու., Գյուղատնտեսության ապահովագրության արտասահմանյան փորձի հիմնական առանձնահատկությունները, էջ 211-218:
55. Бабаян Э.А., Каракешишян Г.М., Взаимодействие общества и природной среды, էջ 237-244.

Հայաստանի ազգային ազրարային համալսարան «Մննդա-
մթերքների և պարենային ապահովության անվտանգության
հիմնախնդիրները» միջազգային գիտաժողովի նյութեր (20-22
հոկտեմբերի 2014թ.), Եր., HAYA, 2015, 378 էջ

56. Հարությունյան Թ.Հ., Արժութային ճգնաժամերը և ՀՀ դրա-
մի արժեզրկումը, էջ 126-129:
57. Հարությունյան Թ.Հ., Մկրտչյան Հ.Հ., ՀՀ տնտեսության հնա-
րավոր զարգացումները համաշխարհային տնտեսության
համատեքստում, էջ 129-133:

«Զարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ» ՀՊՏՀ 24-րդ
գիտաժողով՝ 2014, հոկտեմբեր 29-31, հատոր 1, Եր., 2015, ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» հրատ., 772 էջ

58. Բաբայան Է.Ա., Բնօգտագործման և բնապահպանական
էկոլոգատնտեսական հիմնախնդիրների շուրջ, էջ 81-87:
59. Բաղդասարյան Բ.Յու., Հեռահաղորդակցության ոլորտի
պետական կարգավորման հեռանկարները ՀՀ-ում, էջ 76-81:
60. Բայադյան Ա.Հ., Մարկոսյան Հ.Ա., Պետական պարտքի
գնահատման ցուցանիշները և դրանց ժամանակագրական
վերլուծությունը, էջ 87-92:
61. Զախարյան Ա.Ե., Քաղաքացիական հասարակության ձևա-
վորումը որպես ազգաբնակչության կենսամակարդակի
բարելավման միջոց, էջ 137-143:
62. Հովհաննիսյան Լ.Մ., Գյուղատնտեսության գործունեու-
թյան գերակա խնդիրների ուղղությունների վերլուծության
արդյունքները, էջ 251-257:
63. Օհանյան Տ.Լ., ՀՀ արդյունաբերության կազմակերպու-
թյունների ներդրումանորամուծության զարգացման ուղի-
ները, էջ 462-468:
64. Սարգսյան Կ.Ս., Տնտեսության իրական հատվածի աջակ-
ցության միջոցառումների վերլուծությունը՝ ֆինանսա-
տնտեսական ճգնաժամի հաղթահարման համատեքստում,
էջ 406-412:
65. Акопян И.Г., Затикян А.Т., Проблемы налогового стимули-

рования и финансового обеспечения малого бизнеса в Армении, с. 746-753.

«Ձարգացման ժամանակակից մարտահրավերներ» ՀՊՏՀ 24-րդ գիտաժողով՝ 2014, հոկտեմբեր 29-31, հատոր 2, Եր., 2015, ՀՊՏՀ «Տնտեսագետ» հրատ., 536 էջ

66. Խաչատրյան Վ.Վ., Եվրասիական տնտեսական միության երկրների որոշ մակրոտնտեսական ցուցանիշների համեմատական վերլուծությունը էջ 120-125:

67. Հարությունյան Տ.Վ., Հարությունյան Վ.Լ., Ուղղակի հարկերի դերը և դրանց ազդեցությունը բիզնես միջավայրի վրա էջ 407-412:

“Наукові праці МАУП”, Юридичні науки, Економічні науки, випуск 45(2-2015), Київ, ДП “Видавничий дим Персонал”, 2015

68. Авакян Г., Бабаян Э., Таранян И, О некоторых экологических проблемах мира и Армении, стр. 50-56.

69. Акопян И., Финансовые проблемы малого предпринимательства в Армении, стр. 94-98.

70. Баядян А., Арутюнян В., Характерные особенности стратегии государственного долга РА, стр. 46-50.

71. Затикян А., Даниелян А., Проблемы развития внешнеэкономических связей малых и средних предприятий Армении, стр. 113-118.

72. Манасерян Т., Интеллектуальная безопасность и экономическое развитие, стр. 68-73.

73. Оганесян Л., Некоторые проблемы стимулирования экспорта сельскохозяйственной продукции и финансирования сельского хозяйства, стр. 131-136.

“Формирование Евразийского экономического союза: Финансово-правовой аспект” Сборник статей, Всероссийской научно-практической конференции (Екатеринбург, 6-7 октября 2015г.), М-

во образования и науки РФ, Урал.гос. экон. унив. -Екатеринбург,
изд-во УрГЕУ, 2015, -340 с.

74. Арутюнян В.Л. Особенности современных экономических кризисов, стр. 35-41.
75. Арутюнян Т.В., Концептуальный подход по смягчению влияния финансово-экономического кризиса в Республике Армения, стр. 41-47.
76. Бабаян Э.А., Габриелян Б.В., Понятие о биосреде человечества и обеспечение ее мотивационной безопасности, стр. 276-282.
77. Баядян А.А., Основные тенденции становления и развития общин Республики Армения, стр. 70-75.
78. Габриелян Б.В., Мотивация как основа совершенствования конкурентоспособности компании, стр. 109-115.
79. Захарян А.Г., Современные векторы развития акционерных обществ в Республике Армения, стр. 197-203.
80. Захарян А.Г., Стимулирование инновационной деятельности акционерных обществ в Республике Армения. стр. 203-211.
81. Саргсян К.С., Проблемы разработки современных направлений антикризисной политики, стр. 115-122.
82. Тавадян А.А., "Интервальные прогнозы и системная экономическая политика" *Мир перемен*, Спец. вып. - с. 111-114.
83. Dokholyan, S.V., Harutyunyan, V.L. (2015). "Methodology approach to discussing the mechanism of structural changes in the economy," Региональные проблемы преобразования экономики, 11 (61), стр. 6-13.
84. Makaryan, A.R., "The real-side linkages and the vulnerability of real sectors of low-income countries and Armenia," Региональные проблемы преобразования экономики, №11 (61), стр. 154-161.
85. Makaryan, A.R., "The role of imports and credits in explaining the macroeconomic vulnerability of Armenia," Региональные проблемы преобразования экономики, №12 (62), стр. 254-259.

86. Sargsyan, K.S., "Armenian economic developments in the context of the world financial crisis," Региональные проблемы преобразования экономики, №9 (59), с.138-142.
87. Sargsyan, K.S., "Criteria and principles of enhancing effectiveness of state anti-crisis regulation," Региональные проблемы преобразования экономики, №11 (61), с.150-153.
88. Sargsyan, K.S., "The issues of improvement of state anti-crisis measures," Региональные проблемы преобразования экономики, №12 (62), с.195-199.

«Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես

89. Հարությունյան Վ.Լ., Սարիկյան Ռ.Ն., Գրախոսություն և ոչ միայն... Աշոտ Բայադյանի «Տնտեսական բառարանի» շուրջ, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3-4 (175-176), 2015, Եր., էջ 118-119:
90. Մակարյան Ա.Ռ., ՀՀ տնտեսական աճը պայմանավորող գործոնների վերլուծությունը, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3-4 (175-176), 2015, Եր., էջ 68-70:
91. Մակարյան Ա.Ռ., Ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերությունը որպես ՀՀ մակրոտնտեսական խոցելիության ցուցանիշ, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №3-4 (175-176), 2015, Եր., էջ 75-78:
92. Հարությունյան Ա.Վ., Ներդրումային գործունեության զարգացման ուղիները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №5-6 (177-178), 2015, Եր., էջ 87-90:

«Բանբեր» ՀՊՏՀ, Եր., 2015 [2(38)]

93. Арутюнян В.Л., Саргсян К.С., Антикризисные меры международных экономических организаций в контексте кризисных развитий глобальной экономики / "Банбер" АГЭУ, №2(38), 2015, Ер., с. 75-85.

«Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես

94. Ազատյան Լ.Ս., Նորամուծությունների զարգացման ուղ-

- դությունները տնտեսությունում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 82-90:
95. Ալոյան Ռ.Ս., Ագրարային ոլորտի ֆինանսավորման մեխանիզմների դրսևորումները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 90-96:
96. Դրամբյան Ա.Գ., ՀՀ գործարար միջավայրի վարկանիշային գնահատման ինստիտուցիոնալ հիմքերը, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 32-38:
97. Խաչատրյան Լ.Ռ., ՀՀ պարենային անվտանգության ներկա վիճակը և զարգացման հեռանկարները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 15-20:
98. Խաչատրյան Լ.Ռ., ՀՀ պարենային ապրանքների արտաքին առևտուրը և զարգացման հեռանկարները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 295-305:
99. Հակոբյան Ե.Ա., Ռոռզման դերը ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №2, ապրիլ-հունիս, Եր., էջ 20-26:
100. Հակոբյան Ե.Ա., Ռոռզման ջրի սակագնի որոշման մեթոդաբանությունը, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №2, ապրիլ-հունիս, Եր., էջ 106-110:
101. Հարությունյան Ա.Վ., Ներդրումային գործունեության կատարելագործման ուղիները ՀՀ-ում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 178-185:
102. Հովհաննիսյան Լ.Մ., Ագրարային ոլորտի դերը տնտեսության զարգացման գործընթացում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 225-233:
103. Ղուրասարյան Ս.Ա., Տեխնոպարկի զարգացման նախադրյալները ՀՀ-ում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հան-

- դես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 20-25:
104. Մակարյան Ա.Ռ., ՀՀ տնտեսական զարգացման արդյունավետությամբ պայմանավորված փուլի և Եվրասիական տնտեսական միությանն անդամակցության մարտահրավերներն ու հնարավորությունները տնտեսության խոցելիության նվազեցման գործում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №2, ապրիլ-հունիս, Եր., էջ 177-193:
105. Օհանյան Տ.Լ., ՀՀ ներդրումային քաղաքականությունը գյուղատնտեսության ոլորտում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2015, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 196-203:

Այլ հանդեսներում և ինտերնետային կայքերում

106. Тавадян А.А., Интервальные прогнозы и системная экономическая политика. “Мир перемен” (специальный выпуск), Материалы Московского эконимического форума “Тупики экономической политики России. Кто виноват и что делать?”. Международный научно-общественный журнал, 2015, стр. 111-114.
107. Թավադյան Ա.Ա., ԵԱՏՄ երկրների հակաճգնաժամային միջոցառումների համաձայնեցման անհրաժեշտության մասին: «Գլոբուս» տեղեկագիր, №2 (59), 2015, Եր., էջ 59-65:
108. Тавадян А.А., Интеграционные процессы и экономическая безопасность http://soyuzinfo.am/rus/analitics/detail.php?ELEMENT_ID=1595&sphrase_id=905.
109. Тавадян А.А., О целесообразности взаимных расчетов в национальных валютах для стран ЕАЭС, http://soyuzinfo.am/rus/analitics/detail.php?ELEMENT_ID=1683&sphrase_id=905.
110. Тавадян А.А., Валютная безопасность в кризисных условиях (доклад), Междунар. науч. конф. «Жизнь под санкциями: международный опыт», Институт стран СНГ совместно с экономическим факультетом МГУ им. М.В. Ломоносова http://soyuzinfo.am/rus/analitics/detail.php?ELEMENT_ID=1619&sphrase_id=911.

111. Тавадян А.А., Евразийский проект-2015 – воплощение ожиданий государств общего соседства? Международный экспертно-медийный семинар "Евразийская интеграция: вызовы для экономики и СМИ". Москва, Круглый стол, РИА Новости <http://pressmia.ru/pressclub/20141218/949813782.html>.
112. Тавадян А.А., Ключевые аспекты координации экономической политики стран ЕАЭС в условиях кризиса (доклад), "Евразийская экономическая интеграция" X межд. конф., 29 октября 2015 года, Москва, Евразийский банк развития. пленарное заседание «Диалог экономистов: векторы экономического развития ЕАЭС в условиях кризиса» http://www.eabr.org/r/research/conference/x_conference/.

2016թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Բաղդասարյան Զ.Յու., Ներդրումային ծրագրերի իրականացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 183 էջ:
2. Բայադյան Ա.Հ., Ֆինանսական միջոցների կազմավորման, օգտագործման և քարելավման ուղիները ՀՀ ագրարային ոլորտում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 184 էջ:
3. Հարությունյան Վ.Լ., Սարինյան Ռ.Ն., Տնտեսագիտության ինստիտուտը 10 տարում (2006-2016թթ.) հետազոտության արդյունքների ուրվագիծ, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 224 էջ:
4. Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային քաղաքականության և հարկային վարչարարության կատարելագործման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 320 էջ:
5. Հարությունյան Ա.Վ., Առևտրային բանկերի ներդրումային գործունեության քարելավման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2016, 144 էջ:
6. Նավոյան Է., Հայկական հարցը միջազգային խորհրդածոդովներում և պայմանագրերում (1878-1923թթ.), (պատմական, իրավական և տնտեսական վերլուծություն), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2015, 166 էջ
7. Սարգսյան Կ.Ս., Պետական հակաճգնաժամային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրները, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 416 էջ:

«Մոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները
Հայաստանի Հանրապետությունում» զիտ. հոդվածների
ժողովածու - 2016, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ
«Գիտություն» հրատ., 2016, 472 էջ

1. Ազատյան Լ.Ս., Ալոյան Ռ.Ս., Գիտատեխնիկական տեղեկատվության իրականացման դերը արտադրության կայունացման ու զարգացման գործում, էջ 415-420
2. Ամիրխանյան Վ.Ա., Հետխորհրդային պետություններում գիտելիքահենք տնտեսության զարգացման համեմատական վերլուծություն. Հայաստան, Վրաստան, Բելառուս, Էստոնիա, էջ 199-207
3. Այանյան Ա.Հ., Ժամանակակից ջերմոցային տնտեսությունների արտադրանքի ինքնարժեքի մեջ փոփոխուն ծախսերի վերլուծությունը, էջ 21-28
4. Անդրեասյան Ն.Հ., Ֆինանսական ռիսկերի կառավարման բազելյան սկզբունքների կիրառման հիմնախնդիրները, էջ 28-33
5. Բաղդասարյան Բ.Յ., Ստվերային տնտեսության գնահատման մեթոդները և դրանց տեղայնացման մոտեցումները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 425-432
6. Բաղդասարյան Բ.Յ., Հակոբյան Ե.Ա., Ստվերային տնտեսության տեսական հարցերի շուրջ, էջ 420-425
7. Բայադյան Ա.Հ., Բայադյան Ա.Ա., ՀՀ-ում ապրանքաշրջանառության և ՀՆԱ-ի ժամանակագրական փոփոխություններն ու կարգավորման ուղիները, էջ 221-228
8. Բայադյան Ա.Հ., Կոստանյան Շ.Ս., ՀՀ ագրովերամշակող արդյունաբերության մթերքների արտադրության բարելավումը որպես դրանց արտահանման ծավալների ավելացման կարևորագույն նախապայման, էջ 228-234
9. Գրիգորյան Ա.Ս., Ներդրումների տնտեսական բովանդակությունը և բնութագրիչները, էջ 68-74
10. Դրամբյան Ա.Գ., ՀՀ արտահանման վրա ազդող հարկային արտոնությունների հարցի շուրջ, էջ 87-93
11. Զաբարյան Ա.Ե., Առաքելյան Կ.Հ., ՀՀ արդյունաբերական կառուցվածքային համակարգի և ազգային շուկայի հավա-

սարակչոման հիմնախնդիրները, էջ 93-99

12. Թավադյան Ա.Ա., ՀՀ տնտեսության արտաքին ու ներքին մարտահրավերները և դրանց հաղթահարման ուղիները, էջ 239-244
13. Խաչատրյան Ն.Կ., ՀՀ հարկային օրենսգրքի անհրաժեշտությունն ու խնդիրները հարկային բարեփոխումների համատեքստում, էջ 99-104
14. Կեռվտերեյան Բ.Կ., Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հիմնախնդիրները, էջ 250-254
15. Հարությունյան Ա.Վ., ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից իրականացվող վարկային ներդրումների փոխկապվածությունների վերլուծությունն ըստ օգտագործման պատկանելիության, էջ 124-131
16. Հարությունյան Գ.Է., ՀՀ տնտեսական ներուժի իրացման հնարավորությունները ԵԱՏՄ շրջանակներում. խոչընդոտներ և հեռանկարներ, էջ 254-260
17. Հարությունյան Գ.Է., Ինտեգրացիա. աշխարհաքաղաքական տեսանկյուն, էջ 438-443
18. Հարությունյան Դ.Վ., Ընթացիկ հաշվի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները էջ 138-143
19. Հարությունյան Հ.Հ., Էկոլոգիական անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ Լոռու մարզում, էջ 260-265
20. Հարությունյան Վ.Լ., ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի 10-ամյա (2006-2016թթ.) գիտական հետազոտությունները, էջ 17-21
21. Հարությունյան Վ.Լ., Հարությունյան Դ.Վ., Տնտեսական քաղաքականության առաջնահերթությունները և վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման բարելավման հեռանկարները, էջ 131-138
22. Հովհաննիսյան Լ.Մ., Ազրովերամշակող արդյունաբերության պարենամթերքների արտադրության և իրացման բարելավման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 265-271
23. Ղուբասարյան Մ.Ա., ՏՏ ոլորտի զարգացման հեռանկարները ինտեգրացիայի շրջանակներում, էջ 271-275

24. Մանգասարյան Ռ.Յ., ԼՂՀ տնտեսության զարգացման արդի մարտահրավերները, էջ 275-280
25. Մանուչարյան Մ.Գ., Պետական աջակցության անհրաժեշտությունը գյուղատնտեսության ապահովագրության ներդրման գործում, էջ 280-285
26. Մանուչարյան Մ.Գ., Մկրտչյան Ս.Հ., Ագրովերամշակող արդյունաբերությունը որպես գյուղատնտեսության զարգացման շարժիչ ուժ, էջ 296-30
27. Մարկոսյան Հ.Ա., Հոլանդական հիվանդությունը որպես Հայաստանում 2009թ. ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի խորը ազդեցության հիմնական պատճառ, էջ 285-290
28. Մարկոսյան Հ.Ա., Մինասյան Ա.Գ., Հայաստանի և Իրանի տնտեսությունների համեմատական վերլուծությունը, էջ 290-296
29. Մխիթարյան Հ.Ս., Ներդրումային ռիսկերի դասակարգման հիմնական մոտեցումները, էջ 148-153
30. Մկրտչյան Ս.Ա., ՀՀ լեռնամետալուրգիական արդյունաբերության կայուն զարգացման էկոլոգիական բաղադրիչը, էջ 302-307
31. Մկրտչյան Ս.Հ., Մանուչարյան Մ.Գ., Ագրովերամշակող արդյունաբերությունը որպես գյուղատնտեսության զարգացման շարժիչ ուժ, էջ 296-302
32. Շահինյան Տ.Վ., Գործարարությամբ զբաղվելու պայմանները ԵԱՏՄ երկրներում, էջ 307-311
33. Պողոսյան Շ.Պ., ՀՀ միգրացիոն գործընթացների ազդեցությունը դրամական փոխանցումների վրա, էջ 394-401
34. Պողոսյան Շ.Պ., Միգրացիոն շարժումը և դրա մեղմացման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 401-406
35. Սարգսյան Լ.Ն., Հայ-իրանական փոխադարձ ներդրումային համագործակցության հիմքերը, էջ 326-332
36. Սարգսյան Կ.Ս., ՀՀ հարկաբյուջետային քաղաքականության առանձնահատկությունները և հիմնախնդիրները, էջ 164-171
37. Սարգսյան Կ.Ս., Հարկաբյուջետային քաղաքականության դերը և առանձնահատկությունները՝ ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերի հաղթահարման համատեքստում, էջ 171-176
38. Սարինյան Ռ.Ն., Նուրիջանյան Ի.Կ., Մատթեոս Մամուր-

- յանի «Տնտեսագիտական ուղղությունը», էջ 454-460
39. Վերդյան Ռ.Ա., Տնտեսության գործարքային ծախսերի գնահատման առանձնահատկությունները, էջ 332-339
 40. Քերոբյան Ա.Ս., ՀՀ-ԵՄ առևտրատնտեսական համագործակցությունը և զարգացման հեռանկարները «Արևելյան գործընկերության» շրջանակներում, էջ 339-347
 41. Քարդումյան Ն.Գ., Գործարարությամբ զբաղվելը և հարկման արդյունավետությունը հարկային բեռի համատեքստում, էջ 193-199
 42. Акобян И.Г., Таранян И.А., Проблемы взаимосвязи трудовой миграции с инвестициями в Армении, стр. 387-394
 43. Бабаян Э.А., Проблемы совершенствования миграционной политики РА, стр. 347-352
 44. Бабаян Э.А., О разновидностях и особенностях миграционных процессов, стр. 352-358
 45. Габриелян Б.В., Совершенствование управления персоналом и оплата труда, стр. 432-438
 46. Даниелян А.А., Пенсионное обеспечение в системе современных экономических отношений, стр. 81-87
 47. Захарян А.Г., Проблемы миграции населения в Республике Армения, стр. 358-365
 48. Захарян А.Г., Влияние миграционных процессов на развитие экономики Республики Армения, стр. 365-373
 49. Затикян А.Т., Проблемы миграционных процессов в РА, стр. 373-380
 50. Затикян А.Т., Трудовая миграция и ее роль в социально – экономическом развитии РА, стр. 380-387
- «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ -1(23), Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2016, 475 էջ
51. Ամիրխանյան Վ.Ա., Գիտելիքահենք տնտեսության հիմնական բաղադրիչները և ՀՀ-ում դրանց զարգացման ավանդույթներն ու հնարավորությունները, էջ 281-290
 52. Ավագյան Հ., Բաբայան Է., Տարանյան Ի., Մետաղական

օգտակար հանածոների շահագործման արդի վիճակը և դրանց արդյունավետության բարձրացման ուղիները, էջ 324-332

53. Ավագյան Հ., Բաբայան Է., Տարանյան Ի., Նորագույն տվյալներ Կամաքարի հանքաերևակման վերաբերյալ, էջ 332-340
54. Գաբրիելյան Բ., Գևորգյան Ա., Ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնական ուղղությունները ՀՀ ծառայությունների շուկայում, էջ 37-48
55. Զախարյան Ա., Հայաստանի Հանրապետությունում բաժնետիրական ընկերությունների գործունեության բարելավման հիմնախնդիրները, էջ 105-117
56. Հովհաննիսյան Լ., Հակոբյան Ե., Գյուղատնտեսության սուբսիդավորման և վարկավորման բարելավման շուկայական մեխանիզմների գնահատումը, էջ 348-354
57. Акопян И., Особенности формирования инвестиционно среды в РА, էջ 298-304
58. Габриелян Б., Аветисян А., Совершенствование кадровой политики организации в условиях кризиса, էջ 290-298
59. Оганян Т., О некоторых проблемах состояния сельского хозяйства РА, էջ 369-374

«Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը»
գիտաժողովի զեկուցումների դրույթներ, 2016թ., հուլիսի 15,
Եր., 2016, «Գիտություն» հրատ., 185 էջ

60. Բաղդասարյան Ք., Հարկային բարեփոխումներ, ստվերային տնտեսություն և տնտեսական զարգացում, էջ 103-107
61. Զախարյան Ա., Ազգաբնակչության կենսամակարդակի բարելավման հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 92-98
62. Սարգսյան Կ., Կայուն տնտեսական աճի արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 98-103

«Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես

63. Այանյան Ա.Հ., Ժամանակակից ջերմոցային տնտեսությունների հաստատուն ծախսերի վերլուծությունը, №5-6

(189-190), 2016, Եր., էջ 30-33:

64. Ավետյան Ա.Ս., ՀՀ համայնքային ֆինանսական կառավարման մեթոդաբանական սկզբունքներ, №5-6 (189-190), 2016, Եր., էջ 57-59:
65. Թանգյան Ս.Գ., Վարկային հարաբերությունների օրենսդրական դաշտի կարգավորման հիմնահարցերը, №5-6 (189-190), 2016, Եր., էջ 102-105:
66. Հարությունյան Հ.Հ., Տնտեսական գործունեության էկոլոգիական հետևանքների գնահատման մոտեցումները Հայաստանի Հանրապետությունում, №5-6 (189-190), 2016, Եր., էջ 114-117
67. Սարիկյան Ռ.Ն., Պետական պարտքի կառավարման հանգույցներում, №1-2 (185-186), 2016, Եր., էջ 117-119

«Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես 2016

68. Ամիրխանյան Վ.Ա., Նորարարական կլաստերների էությունը և ՀՀ տնտեսությունում դրանց գործարկման հնարավորությունները, 2016, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 342-351
69. Բոստանջյան Վ.Բ., Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, 2016, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 322-332:
70. Մակարյան Ա.Ռ., Տնտեսության իրական հատվածի վրա արտաքին գործոնների ազդեցությունը և կարգավորման ուղիները, 2016, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 351-364:
71. Մակարյան Ա.Ռ., ՀՀ տնտեսության ճկունության աստիճանի բարձրացումը տնտեսական զարգացման հիմքի բազմազանության ապահովման միջոցով, 2016, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 364-375:
72. Մանասերյան Թ.Ն., ԵԱՏՄ-ին Հայաստանի անդամակցությունից Հայաստանի գործարար հանրության սպասումները, 2016, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 7-14:

Այլ հանդեսներում և ինտերնետային կայքերում

73. Bayadyan A.H., On new mechanism of financing for agriculture. Региональные проблемы преобразования экономики, №11 (73), 2016, с.71-76. ISS N: 1812-7096
74. Harutyunyan V.L. Harutyunyan T.V., . The conceptual approach towards tax administration issues. Региональные проблемы преобразования экономики, №8 (70), 2016, с.111-117. ISS N: 1812-7096
75. Harutyunyan V.L. Harutyunyan T.V., The role of the tax system and its administration in contrebuting to the economic growth in Armenia. Региональные проблемы преобразования экономики, №8 (70), 2016, с.117-123. ISS N: 1812-7096
76. Sargsyan, K.S., Evaluation of the effectiveness of state anti-crisis regulation in the Republic of Armenia. Региональные проблемы преобразования экономики, №1 (63), 2016, с.149-155. ISS N: 1812-7096
77. Бостанджян В.Б., Захарян А.Г., Проблемы защиты прав акционеров в Республике Армения. Вертикали истории: международный научный журнал, N 34, 2016г. / Под общ. ред. И. Квеселавы. – Тбилиси: Издательство грузинского технического университета, 2016. – 298 с., стр. 101-108
78. Захарян А.Г., Проблемы управления финансовыми рисками в акционерных обществах Республики Армения. Актуальные вопросы современной науки: сборник научных трудов. Выпуск 50 / Под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2016. – 214 с., стр. 46-54
79. Захарян А.Г., Проблемы активизации деятельности акционерных обществ Республики Армения в рамках Евразийского экономического союза, Международный научный журнал "Экономика и предпринимательство", № 12-2 (77-2), 2016 г. /-1227с./, с. 305-309. Российская Федерация, Москва
80. Лепехин В.А., Сафарян А.В., Тавадян А.А., Маркаров А.А., «Оценка интеграционных эффектов Армении» (в соавторстве),

- «Многомерный статистический анализ и эконометрика», Москва, 2016, 2с, НФСП infoleader.online
81. Лепехин В.А., Сафарян А.В., Тавадян А.А., Маркаров А.А., «Оценка воздействия интеграционных эффектов Армении на динамику ВВП» (в соавторстве), Российский экономический конгресс, Москва, 2016, 3с., НФСП infoleader.online
 82. Тавадян А.А., Сафарян А.В., Тевикян А.Р., Тавадян А.А., Арутюнян Г.А., Саруханян С.Н., Демиденко М.В., Армения и Таможенный союз: оценка экономического эффекта интеграции – ЦИИ ЕАБР, Доклад № 20, 2013. Санкт-Петербург, – 48 с.
 83. Тавадян А.А., Сафарян А.В., Демиденко М.В., Армения и Таможенный союз: Влияние экономической интеграции (13 декабря, 2013 г.). Доклад № 20, 2013, Евразийский банк развития Центр интеграционных исследований Москва: Наука, 2012, -108с. <http://ssrn.com/abstract=2831924>,
 84. Саргсян К.С., Современные проблемы бюджетно-налоговой политики в РА. “Социально-экономические исследования, гуманитарные науки и юриспруденция: теория и практика” сб.материалов X международной научно-практической конференции, 14 октября, 1 ноября 2016 г. / под общей ред. С.С.Чернова. -Новосибирск, изд. ЦРНС, 2016, -192 с., стр. 32-38
 85. Саргсян Л.Н., Губасарян М.А., Григорян Д.О., Сравнительный анализ инвестиционной среды Армении, Грузии и Ирана, Сборник "Велес"- материалы II Международной конференции «Развитие науки в век информационных технологий» (Киев, 30 нояб. 2016 г.), с.72-75
 86. Саргсян Л.Н., Губасарян М.А., Григорян Д.О., Состояние армяно-иранских торговых отношений, приоритетные направления развития науки и образования. Изд-во ООО Центр научного сотрудничества “Интерактив плюс” (Чебоксары), 2016, стр. 211-213

2017թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Աստոյան Ա.Խ., Բուրսայի նահանգի հայության տնտեսական վիճակը և նյութական կորուստները հայոց Ցեղասպանության տարիներին, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 320 էջ:
2. Բաղդասարյան Բ.Յու, Հարկային վարչարարության և հարկային բեռի բարելավման հիմնախնդիրները կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման համատեքստում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 168 էջ:
3. Բայադյան Ա.Հ., ՀՀ ագրովերամշակող արտադրական կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության և ռիսկերի գնահատման հիմնահարցերն ու լուծման ուղիները, Եր., «Լիմուշ» հրատ, 2017, 236 էջ:
4. Затицян А.Т., Демографические факторы социально-экономического развития РА, Ер. изд. «Гитутюн», 2017, 192 с.
5. Հարությունյան Ա.Վ., ՀՀ առևտրային բանկերը ներդրումային միջավայրի բարելավման գործում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017. 128 էջ:
6. Հարությունյան Վ.Լ., Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, Եր., «Գիտություն» հրատ, 2017, 264 էջ:
7. Ոսկանյան Ա.Հ., Ադանայի նահանգի հայերի տնտեսական վիճակը, 1909թ, Ունեզրկում: Գիրք Ա, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 208 էջ:
8. Մարիկյան Ռ.Ն., Հարությունյան Վ.Լ., Հայ տնտեսագիտական մտքի երկու դարը. գիտակենսագրական հանրագիտարան (Ա-Հ): Երկու գրքով, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 464 էջ:
9. Մուվարյան Յու.Մ., Սարգսյան Վ.Ա., Հայրապետյան Ռ.Ա., Ասատրյանց Ս.Ա., Քոչարյան Մ.Ռ., Գյուլգյուլյան Լ.Ա., Ազգային նորամուծական համակարգ. Ներուժի գնահատումը և

հայեցակարգային գերակայությունները, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Յու.Ս.Սուվարյանի ընդհ. խմբագրությամբ, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 192 էջ:

10. Ազգային տնտեսություն, ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական հետազիծը (2007-2017թթ.). Եզրակացություններ, կիրառական առաջարկություններ (կազմվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆ. Վ.Լ.Հարությունյանի գլխավորությամբ), Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 504 էջ:

Հոդվածներ, զեկուցումներ

1. Ամիրխանյան Վ.Ա., Գիտություն-նորամուծություն-առևտրայինացում շղթայի ամրապնդման ուղիները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 54-58
2. Ամիրխանյան Վ.Ա., ՀՀ գիտության ոլորտի վերլուծությունը գիտելիքահենք տնտեսական համակարգի ձևավորման տեսանկյունից, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 50-54
3. Անդրեասյան Ն.Հ., Կառավարչական որոշումների ուղղությունները բանկային ռիսկերի շրջանակում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 10-13
4. Ասատրյան Շ.Ս., Գործազրկության նվազեցման մոտեցումները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 256-261
5. Բոյախյան Վ.Գ., Առևտրային կազմակերպության (բանկի) գործունեության դիվերսիֆիկացումը որպես կայունության ապահովման միջոց, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №5-6 (201-202), 2017, Եր., էջ 127-132
6. Բոյախյան Վ.Գ., Բանկային ոլորտի կայունության ապահովման առանձին մեթոդներն ու ձևերը, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 52-63:
7. Գաբրիելյան Բ.Վ., Չորանյան Ա., Պետական ծառայողների աշխատանքի արդյունավետության բարձրացման խնդիրները,

- «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 121-131
8. Գալոյան Մ.Ռ., Գնաճի մակարդակի և արտարժույթի փոխարժեքների փոխկապակցվածության վերլուծությունը, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 4-7
 9. Գալոյան Մ.Ռ., ՀՀ դրամավարկային քաղաքականությունը արդի պայմաններում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1-2 (197-198), 2017, Եր., էջ 82-84
 10. Դալլաքյան Ս., Սարգսյան Ս., ՀՀ ժողովրդագրական գործոնների ազդեցությունը տնտեսական իրավիճակի վրա, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №9-10 (205-206), 2017, Եր., էջ 148-151
 11. Կուրդինյան Գ.Մ., ՀՀ ՀՆԱ-ի արտադրությունը՝ ըստ ազգային տնտեսության հատվածների, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 19-24
 12. Հարությունյան Գ.Է., ՀՀ ռազմարդյունաբերության զարգացման առաջնահերթությունները, 21-րդ դար («Նորավանք» գիտակրթական հիմնադրամի հանդես), №5(75), Եր., 2017, էջ 48-67
 13. Մարկոսյան Ա.Խ., Կուրդինյան Գ.Մ., Տնտեսության պետական և մասնավոր հատվածների համագործակցության արդի հիմնական ուղղությունները ՀՀ-ում. Տնտեսաիրավական և գույքային ասպեկտներ, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1-2 (197-198), 2017, Եր., էջ 4-10
 14. Մկրտչյան Ն.Ս., Վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի կառավարման գերակայությունները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №5-6 (201-202), 2017, Եր., էջ 38-41
 15. Մկրտչյան Ն.Ս., Տնտեսական քաղաքականության առաջնահերթությունները վճարային հաշվեկշռի բարելավման գործում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 191-200:
 16. Չոբանյան Մ.Ա., Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության կազմակերպման խնդիրները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր,

Եր., էջ 114-121:

17. Մարատիկյան Ն.Գ., Տարածքային տնտեսության զարգացման հնարավորությունները տարածքային ինովացիոն համակարգի միջոցով, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2017, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 226-232:
18. Վերոյան Ռ.Ա., Գործարքային ծախքերի նվազեցման ուղիները ՀՀ տնտեսությունում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (199-200), 2017, Եր., էջ 138-142
19. Փարսադանյան Տ.Ս., Էլեկտրոնային կառավարման արտասահմանյան փորձի նախագծումը ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես, №1-2 (197-198), 2017, Եր., էջ 35-38
20. Алоян Р.С., Анализ основных показателей деятельности растениеводства РА, Новое слово в науке: стратегии развития: материалы международной научно-практической конференции (Чебоксары, 2 июля, 2017г.). / редкол.: О.Н.Широков (и др.), - Чебоксары: ЦНС "Интерактив плюс", 2017, -168 с., стр. 88-94
21. Асатрян Ш.С., Иностранный опыт управления занятостью. "Развитие и актуальные вопросы современной науки" / международный научный журнал №5 (5) 2017. –Магнитогорск : ИП Вахрушев В.И., 2017. 133 с., стр. 32-43
22. Баядян А.А., Азатян Л.С., Устойчивый рост агропромышленности регионав Республики Армении как важный фактор для дальнейшего развития / Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: материалы VI международной научно-практической конференции (Чебоксары, 18 июня, 2017г.). В 2-х т., т. 2 / редкол.: О.Н.Широков (и др.), - Чебоксары: ЦНС "Интерактив плюс", 2017, 352 с., стр. 77-78
23. Баядян А.А., Алоян Р.С., Сфера промышленности Республики Армении в деле обеспечения валового внутреннего продукта и анализ их взаимосвязи / Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: материалы VI международной научно-практической конференции (Чебоксары, 18 июня, 2017г.). В 2-х т., т. 2 / редкол.: О.Н.Широков (и др.), -Чебоксары: ЦНС "Интерактив плюс", 2017, -352 с., стр. 78-83

24. Габриелян Б.В., Корпоративная культура как основа мотивации персонала. "Актуальные вопросы экономических наук", ООО "Центр развития научного сотрудничества" (Новосибирск), Сб. мат. LVI Международной научно-практической конференции, -Новосибирск.: № 56, стр. 38-46. 256 с.
25. Даллакян С.А., Таранян И.А., Совершенствование системы регулирования внешней трудовой миграции в Республике Армения / Сб. научных трудов / Международный научный журнал "Интернаука" / №15(37), 2 т., -Киев.: 2017, стр. 21-24
26. Затикян А.Т., Захарян А.Г., Правовые основы регулирования миграционных процессов в Республике Армения / Актуальные вопросы современной науки: сборник научных трудов. Выпуск 51 / Под общ. ред. С.С. Чернова. -Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2017, 258 с. стр. 70-78.
27. Затикян А.Т., Макарян А.Р., Роль инвестиций в обеспечении экономического роста Армении / "Региональные проблемы преобразования экономики", № 8(82), 2017, 10 с.
28. Затикян А.Т., Влияние демографической ситуации на социально-экономическое развитие РА / "Региональные проблемы преобразования экономики", N 1(75), 2017, стр.109-121
29. Захарян А.Г., Проблемы повышения благосостояния населения Республики Армения посредством активизации деятельности акционерных обществ / Экономика и предпринимательство: международный научный журнал, N 5-2 (82-2), 2017, 1229с., РФ, М.: стр. 242-249
30. Захарян А.Г., Проблемы совершенствования дивидендной политики в Республике Армения / Экономика и управление: анализ тенденций и перспектив развития, сб. материалов XXXV международной научно-практической конференции, г. Новосибирск, 27 июня 2017г. / Под общ. ред. С.С.Чернова. -Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2017. 168 с., стр. 108-114
31. Захарян А.Г., Проблемы совершенствования экологической политики акционерных обществ в Республике Армения / Проблемы и пути социально-экономического развития: город, ре-

- гион, страна, мир: сборник статей VII международной научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 1-2 декабря 2016 г.) / -Санкт-Петербург: Ленинградский государственный университет им. А.С. Пушкина. Изд. СПбУ, 2017, 228с., стр. 24-31
32. Минасян А.Г., Агаджанян Л.Г., Как достичь успехов в маркетинге с помощью психологии / *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, # 6(12), December 2017, pp. 19-22
33. Парсаданян Т.С., Механизмы налогового администрирования и приоритеты реформирования налоговой системы в деле улучшения бизнес-среды / *Научный журнал «Наука в цифрах»*, Выпуск 4 (5), -Чебоксары.: 2017, стр. 41-44
34. Погосян Ш.П., Демографическая ситуация в Республике Армении и ее проблемы / *Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: материалы VI международной научно-практической конференции* (Чебоксары, 18 июня, 2017г.). В 2-х т., т. 2 / редкол.: О.Н.Широков (и др.), -Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017, 352 с., стр. 175-179
35. Погосян Ш.П., Проблемы кредитования малого и среднего предпринимательства в Республике Армении / *Образование и наука в современных реалиях: материалы III Междунар. науч. практ. конф.* (Чебоксары, 17 дек. 2017 г.) / редкол.: О.Н. Широков [и др.]. -Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017, стр. 325-327, -424 с., ISBN 978-5-6040397-7-9
36. Саргсян К.С., Общая характеристика зарубежных систем налогового контроля / *Конкурентоспособность в глобальном мире: экономика, наука, технологии. научный журнал*, №5, ч.6, 2017, -Киров, стр.76-82.
37. Саргсян Л.Н., Джалалян К.В., Анализ инвестиционной среды Армении / *Международный научный журнал "Интернаука"*. Серия: "Экономические науки", 2017. №5. стр. 96-100.
38. Asatryan Sh.S., Types, Causes and Socio-Economic Consequences of Unemployment / *The collection includes the 8-th International*

- Conference "Recent trend in Science and Technology management" "Science and Society", Held by SCIEURO in London 24-30 august 2017, #3, pp. 81-93.
39. Baghdasaryan K.YU., The Interconnection Issues of the FDI and Tax Administration / "Science and Humanity", №2, 2017. The collection includes 7th The International Conference "Social Science and Humanity" by SCIEURO in London, 23-29 September 2017, pp 36-40.
 40. Bayadyan A.H., Harutyunyan A.V., Interplay of the Loans of the Banking System and Economic Growth in the Republic of Armenia / "Региональные проблемы преобразования экономики", № 7(81), 2017, 10 pages.
 41. Bayadyan A.A., Makaryan A.R., Interplay of Commercial Bank Lending to the Manufacture of Food Products with the Industry Output in Armenia. "Региональные проблемы преобразования экономики", N 1(75), 2017, pp.11-20.
 42. Bayadyan A. A., Manucharyan M.G., The mutual collection between poverty and economic growth in Republic of Armenia. Norwegia, Journal Development of the International Science, #7, 2017, vol. 2, Oslo, pp. 32-36.
 43. Dallakyan S., Sargsyan S., Specifics of Implementing the Socioeconomic Policy to Ensure the Labor market Efficiency in Armenia and Belarus. Международный научных журнал "Интернаука". Серия: "Экономические науки" № 4 (4), -Киев: 2017. стр. 41-44.
 44. Gabrielyan B.V., Chobanyan M.A., Issues of staff recruitment and selection in the state service. "International journal of innovative technologies in economy", #4(10), october 2017, ROST (Dubai), pp. 3-7, ISSN: 2412-8368, e ISSN: 2414-1305.
 45. Harutyunyan G.E., The Impact of Millitary R&D on the Innovative Development of the Civilian Sector / Public Administration Issues, (Special Issue), 2017, pp. 27-37.
 46. Keovterelyan B.C., Assessment of the risk of human life loss in Armenia / "Science and Humanity", №2, 2017. The collection

- includes 7th The International Conference "Social Science and Humanity" by SCIEURO in London, 23-29 September 2017, pp 82-90.
47. Khachatryan A.A., Foreign Practice of Public Administration Strategic Reforms and its Trends / "Science and Humanity", №2, 2017. The collection includes 7th The International Conference "Social Science and Humanity" by SCIEURO in London, 23-29 September 2017. pp 45-52.
 48. Kyureghyan A.M., The issues of the factors impact on the business climate / XXXIII International Scientific and Practical Conference "European Research: Innovation in science, Education and Technology" (Russian Federation, Moscow, november 8-9, 2017), -M.: 2017, pp. 37-43
 49. Makaryan A.R., Scenarios of Growth of the Wearing Apparel in Armenia / "Региональные проблемы преобразования экономики", N 1 (75), 2017, стр. 100-108.
 50. Makaryan A.R., The Role of Outsourcing in Ensuring the Growth of Wearing Apparel Industry in Armenia / "Региональные проблемы преобразования экономики", № 6(80), 2017, 10 pages.
 51. Manucharyan M.G., Development of tourism and increase of opportunities of employment in Armenia / Znanstvena misel journal, №11/2017, Vol.1, Slovenia 2017, p. 21-23.
 52. Mkrtchyan N.S., Issues of management and enhancement of efficiency of economic processes affecting the balance of payments / The collection includes the 8-th International Conference "Recent trend in Science and Technology management", Held by SCIEURO in London 23-29 July 2017, #2, pp. 59-66.
 53. Mkrtchyan N.S., The Essence of management of the balance of payments in the RA / Развитие и актуальные вопросы современной науки, международный научный журнал, №2(2) 13 июля 2017, -Магнитогорск, стр. 34-38.
 54. Petrosyan L.M. Role of the shadow Economy in Development of the economy / Вестник науки и образования 2017, № 11 (35), -M.: 2017, стр. 43-47

55. Sargsyan K.S, The modern challengess of fiscal and monetary policy in the Republic of Armenia / “Икономическа мисъл” Вългарска академия на науките, Институт за икономически изследования (“Economic Thought”, Bulgarian Academy of Sciences Economic Research Institute), № 2, 2017, pp. 131-145.
56. Sargsyan L.N., Harutyunyan H.Z., Impact of FDI on the economy of Armenia / International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences". 2017, №5. pp. 92-95
57. Sargsyan L.N., Impact of FDI on economic growth in the world and in Armenia / International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences". 2017, №5, pp. 89-91.
58. Sargsyan L.N., Grigoryan D.H., Impact of Foreign direct investment on Export: Case of Armenia / “Научные исследования и современное образование” материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 29 апр. 2017 г.), стр. 288-294
59. Sargsyan L.N., Prospects of Iranian Investments in RA / Международнй научных журнал “Интернаука”. Серия: “Экономические науки” № 4 (4), -Киев, 2017, стр. 53-58
60. Հարությունյան Գ.Է., ՀՀ ռազմարդյունաբերության տնտեսական աճանցյալը (դիտարկումներ ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում), «Գիտություն» թերթ, №312, նոյեմբեր, 2017թ., էջ 6
61. Հարությունյան Գ.Է., ՀՀ տնտեսությունում ռազմարդյունաբերության զարգացման էքստենսիվները և դրանց ինտենսիվացման հեռանկարները: «Հայկական բանակ» ռազմագիտական հանդես, թիվ 3 (93), 2017թ., էջ 91-101

Материалы международной научной конференции посвященной
 Проблемам обеспечения безопасности и качества пищевых
 продуктов / НАУА, ред. кол. Д.П. Петросян и др., -Ер.: изд-во
 НАУА, 2017, -244с.

62. Մինասյան Ա.Գ., Տնտեսագիտության հոգեբանության էությունը և դրա կարևորությունը / Материалы международной научной конференции посвященной Проблемам обеспече-

ния безопасности и качества пищевых продуктов / НАУА; Ред. кол. Д.П.Петросян и др., -Ер.: изд-во НАУА, 2017, - 244с., стр. 79-81

Հողվածները հրատարակվել են «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ.հողվածների ժողովածու - 2017-ում: ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017, 430 էջ

63. Ալոյան Ռ.Ս., Արդյունաբերության ոլորտը ՀՀ տնտեսական աճի ապահովման գործընթացում, էջ 194-199
64. Ասատրյան Շ.Ս., ՀՀ աշխատանքի շուկան բնութագրող ցուցանիշները, էջ 36-42
65. Ասատրյան Շ.Ս., ՀՀ հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովման ուղիները, էջ 42-48
66. Բաղդասարյան Ք.Յու., Փարսադանյան Տ.Ս., Հարկային վարչարարության գործիքակազմն ու հարկային համակարգի բարեփոխման գերակայությունները բիզնես միջավայրի բարելավման գործում, էջ 53-60
67. Բաղդասարյան Ք.Յու., Հարկային բեռի գնահատման հարցի շուրջ, էջ 60-67
68. Բարսյան Է.Ա., Տարանյան Ի.Ա., ՀՀ կրթության համակարգի մեջ տարբեր մակարդակների ընդգրկվածության ցուցանիշների հարցի շուրջ, էջ 329-340
69. Բայադյան Ա.Ա., ՀՀ դրամավարկային քաղաքականության և փոխարժեքի վարքագծի վերլուծությունը, էջ 77-84
70. Բայադյան Ա.Հ., Մանուչարյան Մ.Գ., Տրանսպորտի ոլորտը ՀՀ տնտեսական աճի ապահովման գործում, էջ 320-329
71. Բայադյան Ա.Հ. ՀՀ համախառն ներքին արդյունքի և տնտեսության հիմնական ոլորտների վիճակագրական վերլուծությունը, էջ 199-205
72. Բոյախյան Վ.Գ., Բանկային ոլորտի կայունության ապահովման հիմնախնդիրները, էջ 84-91

73. Բոստանջյան Վ.Բ., Պետական գումարների համակարգի դերը բյուջետային ծախսերի արդյունավետության ապահովման գործում, էջ 27-36
74. Գրիգորյան Լ.Հ., Հակոբյան Ա.Ս., Ռազմավարական կառավարչական հաշվառման և վերլուծության էությունը, բովանդակությունը և խնդիրները, էջ 205-212
75. Դավլաթյան Ս.Ա., ՀՀ աշխատանքային միգրանտների տեսանկյունից առավել մեծ հետաքրքրություններ ներկայացնող պետությունների գնահատման մեթոդաբանություն, էջ 340-348
76. Ենգիբարյան Վ.Գ., Բնապահպանական վերահսկողության գիտական ուղղվածությունը և կիրառման արդյունավետությունը, էջ 348-353
77. Մանուչարյան Մ.Գ., Կապի ոլորտը համախառն ներքին արդյունքի ապահովման գործում և դրանց փոխադարձ կապի վերլուծությունը, էջ 379-383
78. Թավադյան Ա.Ա., Գնաճի և ազգային արժույթի փոխարժեքի փոխազդեցությունները ՀՀ-ում, էջ 91-98
79. Հարությունյան Գ.Է., Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիայի այլընտրանքային ուղիները, էջ 233-240
80. Հարությունյան Գ.Է., Ռազմարդյունաբերության դերն ու նշանակությունը տնտեսության զարգացման ընդհանուր համակարգում, էջ 240-246
81. Հարությունյան Լ.Կ., Ճգնաժամերի առևտրական և բորսային ձևերի դրսևորումները, էջ 104-111
82. Հարությունյան Վ.Լ., Հարոսյան Ս.Ա., Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության ու մակրոտնտեսական ակտիվության փոխադարձ կապը, էջ 16-27
83. Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային լծակների ձևավորման առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 111-116
84. Հովհաննիսյան Լ.Մ., ՀՀ գյուղատնտեսության զարգացման գործընթացում տնտեսական աճը պայմանավորող գործոնները, էջ 246-251

85. Հովսեփյան Ա.Ե., Հարկային վարչարարության ձևավորման նախադրյալները, էջ 116-122
86. Ղուբասարյան Մ.Ա., Ջալալյան Բ.Վ., Ներքին և օտարերկրյա ներդրումների ձևավորման և բաշխման ուղիները ՀՀ-ում, էջ 251-257
87. Մարգարյան Ա.Ս., Շինարարության ոլորտը ՀՀ տնտեսական աճի ապահովման գործընթացում, էջ 257-262
88. Մարկոսյան Հ.Ա., ՀՀ էներգետիկ համակարգը և վերականգնվող էներգետիկայի տեղը էներգետիկ անվտանգության ապահովման գործում, էջ 262-271
89. Մարկոսյան Հ.Ա., Մինասյան Ա.Գ., Կանաչ հավաստագրերի դերը վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների հիման վրա էլեկտրաէներգիայի արտադրության խթանման գործում, էջ 271-278
90. Մինասյան Ա.Գ., ՀՀ էներգետիկ համակարգի ձևավորման և զարգացման պատմական նախադրյալները, էջ 278-284
91. Մկրտչյան Ն.Ս., Վճարային հաշվեկշռի էությունն ու կառուցվածքը ՀՀ-ում, էջ 135-139
92. Շահինյան Տ.Վ., Ռաֆայելյան Տ.Ա., Հարկային մարմինների դերն ու նշանակությունը տնտեսության մեջ, էջ 139-147
93. Շահինյան Տ.Վ., Մաքսային մարմինների դերն ու նշանակությունը տնտեսության մեջ, էջ 147-156
94. Կոստանյան Շ.Մ., Ազատյան Լ.Ս., ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտը համախառն ներքին արդյունքի ապահովման գործում և դրանց փոխադարձ կապի վերլուծությունը, էջ 212-218
95. Կուրդինյան Գ.Մ., Պետություն-մասնավոր հատված համագործակցության ձևերը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 218-228
96. Պողոսյան Շ.Պ., ՀՀ ժողովրդագրական հիմնախնդիրները, էջ 390-395
97. Քրմոյան Ն.Ս., Տեղեկատվական և տնտեսագիտավերլուծական համակարգի օգտագործումը «Արմենիա» հանրապետական բժշկական կենտրոն ՓԲԸ-ում. ամպային տեխնոլոգիաների կիրառումը, էջ 395-401

98. Պողոսյան Շ.Պ., Ազգաբնակչության կենսամակարդակը բնութագրող ցուցանիշների փոփոխության միտումները ՀՀ-ում, էջ 383-390
99. Պողոսյան Վ.Ռ., Ռազմարդյունաբերության զարգացման հենքով տնտեսական աճի էական ցուցանիշներ արձանագրած երկրների միջազգային փորձը, էջ 293-302
100. Ռաֆայելյան Տ.Ա., Վերազգային կորպորացիաների դերը երկրի արտահանման ընդլայնման հարցում, էջ 302-308
101. Սարգսյան Կ.Ս., Պետրոսյան Լ.Ս., Հարկային վերահսկողության արտերկրյա համակարգերը և դրանց առանձնահատկությունները, էջ 163-176
102. Սարգսյան Կ.Ս., Կյուրեղյան Ա.Ս., Հարկային վերահսկողության սկզբունքները, ձևերն ու մեթոդները, էջ 156-163
103. Սարգսյան Ս.Ն., Հարկային ռազմավարության տեղը պետական կառավարման համակարգում, էջ 169-176
104. Սարգսյան Լ.Ն., Գրիգորյան Դ.Հ., Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների դերը գործազրկության կրճատման հարցում աշխարհում և Հայաստանում, էջ 308-315
105. Սարինյան Ռ.Ն., Թադևոսյան Ա.Ս., «Ֆրանսիական առևտրային քաղաքականության...» պատմաբանը, էջ 405-414
106. Փարսադանյան Տ.Ս., ՀՀ տնտեսության ազատության ինդեքսի վերլուծությունը կոռուպցիոն ռիսկերի համատեքստում, էջ 176-181
107. Քրմոյան Ն.Ս., Առողջապահության ոլորտում կառավարման արդյունավետության բարձրացումը մասնագիտացված տեղեկատվական համակարգերի ներդրման ճանապարհով, էջ 401-405
108. Օհանյան Տ.Լ., Արդյունաբերության զարգացման միտումները ՀՀ-ում, էջ 315-320
109. Գաբրիելյան Բ.Վ., Страницы из истории управленческой мысли, էջ 414-421
110. Զախարյան Ա.Գ., Проблемы повышения эффективности сициальной политики в республике Армения, էջ 353-360
111. Զատիկյան Ա.Թ., Դանիելյան Ա.Հ., Демографическая ситуа-

ция в РА и ее влияние на экономическое развитие, էջ 360-368

112. Չատիկյան Ա.Թ., Բաբայան Է.Ա., Вопросы регулирования миграционных процессов в РА, էջ 368-374

Հոդվածները հրատարակվել են «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները» (գիտական հոդվածների ժողովածուներ -1(24)-ում, Եր., «Անանիա Շիրակացի» ՄՀՀ, 2017, 464 էջ

113. Գրիգորյան Հ.Հ., Ասատրյան Շ.Ս., Կորպորատիվ մշակույթը որպես կազմակերպության իմիջի տարր, էջ 126-131
114. Չախարյան Ա.Գ., Բաժնետիրական ընկերությունների մրցունակության ապահովման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 99-108
115. Խաչատրյան Ա.Ա., Հայաստանի Հանրապետության զարգացման հեռանկարները Եվրասիական տնտեսական միության շրջանակներում, էջ 236-246
116. Չոբանյան Մ.Ա., Քաղաքացիական ծառայողների պաշտոնների դասակարգումը Հայաստանում, էջ 267-275
117. Չոբանյան Մ.Ա., Քաղաքացիական ծառայության կառավարման համակարգը, էջ 275-280
118. Օհանյան Տ.Լ., Արտադրական կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունքները և դրանց վերլուծության դերի ու նշանակության մասին, էջ 79-85
119. Бабаян Э.А., Габриелян Б.И., Аветисян А.Ф., Учебная деятельность студентов и ее мотивация, стр. 349-360
120. Габриелян Б.В., Роль системы управления персоналом в организационной структуре предприятия, стр. 360-369

2018թ.

Մենագրություններ և համահեղինակությամբ գրքեր

1. Հարությունյան Գ.Է., Ռազմարդյունաբերություն. գերակայություններ, հնարավորություններ, հեռանկարներ, Ե., «Լիմուշ» հրատ., 2018, 234 էջ:
2. Հարությունյան Վ.Լ., Հայաստանի Հանրապետությունում ստվերային տնտեսության պատճառների վերլուծություն, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 230 էջ:
3. Սարինյան Ռ.Ն., Հարությունյան Վ.Լ., Հայ տնտեսագիտական մտքի երկու դարը. գիտակենսագրական հանրագիտարան (2-Ֆ): Երկու գրքով, Գիրք II, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 424 էջ:
4. ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքները (2007-2017թթ.): Կազմող՝ Վ.Լ. Հարությունյան, Ե., «Գիտություն» հրատ., 2018, 352 էջ:
5. «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածու - 2018» մաս I, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 312 էջ:
6. «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածու - 2018» մաս II, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 304 էջ:
7. «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածու (Գիրքը նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին, 1943-2018), ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ: Պատ. խմբագիր՝ Վ. Լ. Հարությունյան, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 280 էջ:
8. 2017թ. գիտահետազոտական աշխատանքների կիրառական

արդյունքները, գիտ. խմբագիր՝ Վ.Հարությունյան, Ե., ՀՀ ԳԱԱ Ս.Քոթանյանի անվ. ՏԻ, 2018, 104 էջ:

9. Հարությունյան Վ.Լ., Սարինյան Ռ.Ն., ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական ուղին, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 152 էջ:
10. Габриелян Б.В., Управление персоналом, Е., Авторское издание, 2018, 253 с..
11. Даллакян С., Трудовая миграция в Республике Армения (2006-2017гг.), Миграционные потоки и регулирования трудовой миграции, LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 2018, Литва, 57с..

Հոդվածներ, զեկուցումներ

Տնտեսության և հասարակության զարգացում. 21-րդ դարի մարտահրավերներ և հնարավորություններ, ՀՊՏՀ 27-րդ գիտաժողովի նյութեր (2017 թ. 22-24 նոյեմբեր), ՀՊՏՀ, Եր., «Տնտեսագետ», 2018, 780 էջ, ISBN 978-9939-61-177-8

1. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Ս., Հարկերի տեսակները և դրանց դասակարգումը / Տնտեսության և հասարակության զարգացում. 21-րդ դարի մարտահրավերներ և հնարավորություններ, ՀՊՏՀ 27-րդ գիտաժողովի նյութեր (2017 թ. 22-24 նոյեմբեր), ՀՊՏՀ, Եր., «Տնտեսագետ», 2018, 780 էջ, էջ 247-259

«Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդես (ISSN 1829-3689)

2. Բեզլարյան Մ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության տեղը շուկայական տնտեսության համակարգում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №1-2 (209-210), 2018, Եր., էջ 107-111
3. Դոխոյան Ա., Պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների գործունեության մշտադիտարկման և արդյունավետության գնահատման բարելավման ուղիները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №5-6 (213-214), 2018, Եր., էջ 95-100

4. Իսահակյան Ռ., Հայաստանի Հանրապետությունում զբոսաշրջության զարգացման հիմնական ուղղությունները և տեսակները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», № 7 (215), 2018, Եր., էջ 34-38
5. Հարությունյան Վ., Հայաստանի Հանրապետության մաքսային մարմինների գործունեությունը կատարելագործելու հիմնախնդիրները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №1-2 (209-210), 2018, Եր., էջ 122-125
6. Հարությունյան Վ., Հայաստանի Հանրապետության հարկային մարմինների գործունեությունը կատարելագործելու հիմնախնդիրները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (211-212), 2018, Եր., էջ 62-67
7. Հարությունյան Վ., Հարությունյան Ս., Հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման էվոլյուցիան պարզեցված հարկի մասով ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №5-6 (213-214), 2018, Եր., էջ 103-106
8. Պետրոսյան Լ., Սովերային տնտեսության սոցիալ-տնտեսական հետևանքների գնահատման մոտեցումները ՀՀ տնտեսության իրական հատվածում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №1-2 (209-210), 2018, Եր., էջ 104-107
9. Ղազազյան Վ., Ներդրումային գրավչության ապահովման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №5-6 (213-214), 2018, Եր., էջ 117-122
10. Շահինյան Ս., Առևտրային քանկերի ակտիվային և պասիվային գործառնությունների վերլուծություններն ու դրանց կատարելագործման ուղիները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (211-212), 2018, Եր., էջ 18-21
11. Շահինյան Ս.Վ., Բլոկչեյն տեխնոլոգիաների կիրառման հետևանքները ՀՀ քանկային ծառայությունների ոլորտում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №5-6 (213-214), 2018, Եր., էջ 55-58
12. Ջավադյան Մ., Ֆինանսական ռեսուրսների գծով կառավարչական որոշումների ուղղությունները ՀՀ առևտրային քանկերում, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №1-2 (209-210), 2018, Եր., էջ 7-13

13. Չավադյան Մ., Առևտրային բանկերի ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման արդյունավետության բնութագրիչները, «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա», №3-4 (211-212), 2018, Եր., էջ 37-41
14. Սարգսյան Ա.Տ., Բանկային ակտիվների և պարտավորությունների ժամկետայնության վերլուծություն, «Հայաստան. ֆինանսներ և էկոնոմիկա» № 5-6(213-214), 2018, էջ 65-68, ISSN 1829-3689

«Հանրային կառավարում», ISSN 1829-0167

15. Բեգլարյան Մ., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական կառավարման առաջնահերթությունները, «Հանրային կառավարում», № 1-2, 2018թ., էջ 139-148
16. Հարությունյան Վ.Լ., Հարությունյան Տ.Վ., ՀՀ հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման էվոլյուցիան հաստատագրված վճարների մասով, «Հանրային կառավարում», № 3-4, 2018թ., էջ 94-102

«Լրաբեր հասարակական գիտությունների», ISSN 0320-8117

17. Բեգլարյան Մ.Ա., Հարկային կառավարման հիմնախնդիրները փոքր և միջին ձեռնարկատիրության ոլորտում, «Լրաբեր» հասարակական գիտությունների 1(652) հունվար-ապրիլ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 356 էջ, էջ 215-224, ISSN 0320-8117
18. Հարությունյան Վ.Լ., Հարությունյան Տ.Վ., Հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման ընդհանուր բնութագիրը և բնորոշ գծերը, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», №3-4 (654), սեպտեմբեր-դեկտեմբեր, 2018, Եր., էջ 115-132, ISSN 0320-8117

«Լրաբեր», գիտական հոդվածների ժողովածու

ISSN 978-9939-72-680-9

19. Դավլաթյան Ս.Ա., Սարգսյան Ս.Հ., ՀՀ-ից արտագնա միգրանտների մեկնման գործընթացի կարգավորումը համապատասխան գործիքակազմի միջոցով, «Լրաբեր» գիտական հոդվածների ժողովածու, Մաս 1, ՀԱՊՀ «Ճարտարագետ» հրատ., էջ 340-352, 404 էջ, ISSN 978-9939-72-680-9

«Տնտեսության զարգացման և կառավարման հիմնախնդիրներ»

(Պարբերական գիտական ժողովածու)

Ե., 2018, «ՕՐ-դար» հրատ., 332 էջ, ISSN 1829-4650

20. Կյուրեղյան Ա., Գործարար միջավայրի բարելավման մոտեցումները ՀՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման համատեքստում, էջ 76-84:
21. Պետրոսյան Լ., Ստվերային տնտեսության սոցիալ-տնտեսական հետևանքների գնահատումը բնակչության կենսամակարդակի բարելավման համատեքստում, էջ 84-91:
22. Շահինյան Տ.Վ., Բանկերի և բանկային ծառայությունների առաջացման ու զարգացման միջազգային փորձը, էջ 140-146:
23. Ջավադյան Մ.Ս., Ֆինանսական ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման քաղաքականությունը առևտրային բանկերում, էջ 263-272:
24. Սարգսյան Ա.Տ., ՀՀ բանկերի ակտիվների կազմն ու կառուցվածքը, էջ 133-139:

«Գիտական տեղեկագիր» Խ.Արսլյանի անվան հայկական

պետական մանկավարժական համալսարանի, ISSN 1829-0523

25. Դավլաթյան Ս., Փոքր և միջին ձեռներեցությունը, առկա խոչընդոտները և հեռանկարային զարգացումը ՀՀ-ում, №1(34,35), 2018, էջ 29-35:

«Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես (ISSN 1829-2828)

26. Կյուրեղյան Ա., ՀՀ գործարար միջավայրի զարգացմանը նպաստող մեխանիզմների ներդրման ուղղությունները սոցիալ-տնտեսական գործընթացների համատեքստում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2018, №1, հունվար-մարտ, Եր., էջ 362-368, 444 էջ
27. Շահինյան Տ.Վ., Լիզինգային գործառնությունների առանձնահատկություններն ու զարգացման հեռանկարները ՀՀ-ում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես, 2018, №3, հուլիս-սեպտեմբեր, Եր., էջ 198-204
28. Ջավադյան Մ.Ս., Առևտրային բանկերի ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման արդյունավետության չափման հիմնախնդիրները, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդեսում, Ե., №1, հունվար-մարտ, 2018, էջ 133-141:
29. Ջավադյան Մ.Ս., Ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման արդյունավետության գնահատման շրջանակը ՀՀ առևտրային բանկերում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդեսում, Ե., №3, հուլիս-սեպտեմբեր, 2018, էջ 60-70:
30. Սարգսյան Ա.Տ., Սպառողական վարկավորման կատարելագործման ուղղությունները ՀՀ-ում, «Այլընտրանք» եռամսյա գիտական հանդես № 3 (հուլիս-սեպտեմբեր), Եր., 2018, էջ 170-176, ISSN 1829-2828

«Բանբեր» ՀՊՏՀ, ISSN: 1829-0280

31. Ջախարյան Ա.Գ., Ֆինանսական հնարավորությունների ընդլայնման ուղիները ՀՀ բաժնետիրական ընկերություններում, «Բանբեր» ՀՊՏՀ №2, էջ 122-133:

Հողվածները հրատարակվել են «2017թ. գիտահետազոտական աշխատանքների կիրառական արդյունքները» ժողովածուում, գիտ. խմբագիր՝ Վ.Հարությունյան, Ե., ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. ՏԻ, 2018, 104 էջ

32. Բայադյան Ա., Գյուղատնտեսության ապահովագրության հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 45-54:
33. Բաղդասարյան Ք., Տրանսֆերային գնագոյացման առանձնահատկությունները, էջ 62-67:
34. Դալլաքյան Ս., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության խթանման միջոցառումները, էջ 96-104:
35. Հարությունյան Վ., Հայաստանի Հանրապետության սովետային տնտեսության պատճառների քննական վերլուծություն, էջ 6-45:
36. Հարությունյան Գ., Հայաստանի Հանրապետության ռազմարդյունաբերության նորարարական զարգացման կլաստերային մեխանիզմները, էջ 87-96:
37. Մարկոսյան Հ., Միջուկային էներգետիկան զարգացնելու հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 54-52:
38. Սարգսյան Լ., Արտահանումը խթանելու և ներմուծումը փոխարինելու հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 67-87:

Հողվածները հրատարակվել են «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հողվածների ժողովածու - 2018» մաս I, ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 312 էջ

39. Բաղդասարյան Ք.Յու., Կյուրեղյան Ա.Մ., Մակրոտնտեսական ցուցանիշների ազդեցությունը գործարար միջավայրի վրա, էջ 68-74:
40. Բաղդասարյան Ք.Յու., Պետրոսյան Լ.Ս., Սովետային տնտե-

սության գնահատման մոտեցումները միկրոմակարդակում, էջ 74-80:

41. Բաղդասարյան Ք.Յու., Փարսադանյան Տ.Ս., Տրանսֆերային գնագոյացման մեխանիզմները և դրանց ներդրման մոտեցումները ՀՀ-ում, էջ 80-91:
42. Բայադյան Ա.Հ., Բայադյան Ա.Ա., ՀՀ համախառն ներքին արդյունքի և պետական պարտքի դինամիկ փոփոխությունների վերլուծությունը, էջ 91-98:
43. Գրիգորյան Դ.Հ., ՀՀ-ի անդամակցությունը Եվրասիական տնտեսական միությանը, էջ 98-107:
44. Կյուրեղյան Ա.Ս., ՀՀ սոցիալ-տնտեսական գործընթացների կառավարման արդյունավետության բարձրացման ուղիները ՀՀ գործարար միջավայրի բարեփոխման գերակայությունների համատեքստում, էջ 107-113:
45. Հարությունյան Դ.Վ., Հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման էվոյուցիան ակցիզային հարկի մասով, էջ 113-124:
46. Հարությունյան Դ.Վ., Հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման էվոյուցիան ավելացված արժեքի հարկի մասով, էջ 124-141:
47. Հարությունյան Վ.Լ., Թամազյան Ա.Ռ., Ստվերային շրջանառության ոլորտներն ու բնագավառները և դրանց ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության վրա, էջ 13-25:
48. Հարությունյան Վ.Լ., Թամազյան Ա.Ռ., Ստվերային շրջանառության կրճատման ուղղությամբ օրենսդրական դաշտի բարելավման մոտեցումներն ու միջոցառումները, էջ 25-41:
49. Մակարյան Ա.Ռ., Ներմուծման դերը երկրների տնտեսական աճի ապահովման գործում, էջ 172-182:
50. Մակարյան Ա.Ռ., Տնտեսական աճի վրա ներմուծման ազդեցության մեխանիզմները ՀՀ-ում, էջ 182-192:
51. Շահինյան Տ.Վ., Բանկային ծառայությունների տնտեսական բովանդակությունն ու դերը ժամանակակից առևտրային բանկերում, էջ 192-201:
52. Շահինյան Տ.Վ., ՀՀ բանկային ոլորտի ընդհանուր նկարա-

գիրը, էջ 201-209:

53. Ջալալյան Բ.Վ., ՀՀ ներդրումային միջավայրի իրավաօրենսդրական դաշտի վերլուծություն, էջ 209-218:
54. Ջավադյան Մ.Ս., Բանկային գործունեության ռեսուրսատարողության արդյունավետության գնահատման մոտեցումները, էջ 218-229:
55. Սարգսյան Ա.Տ., Իրացվելիության ռիսկը և դրա կարգավորումը բանկերում, էջ 229-241:
56. Սարգսյան Ա.Տ., ՀՀ առևտրային բանկերի պասիվների կառուցվածքի վերլուծությունը, էջ 241-250:
57. Սարգսյան Լ.Ն., Արտահանումը որպես տնտեսական աճի հիմնական գործոն ՀՀ-ում, էջ 250-263:
58. Սարինյան Ռ.Ն., «Ազնիվ գիտության օգուտները» Նիկոլայոս Ջորայանի հայեցությամբ, էջ 293-295:
59. Սարինյան Ռ.Ն., Ստեփանոս Նազարյան (տնտեսագիտական մտորումներ), էջ 295-305:
60. Քարդումյան Ն.Գ., ՀՀ հարկային բեռը միջազգային վարկանիշներում, էջ 263-272:

Հոդվածները հրատարակվել են «Մոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածուում - 2018»-ում, մաս II, Ե., ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ ՏԻ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 304 էջ

61. Ազատյան Լ.Ս., Ներդրումային միջավայրի ձևավորման դերն ու նշանակությունը գյուղատնտեսության ոլորտում, էջ 24-30:
62. Ալոյան Ռ.Ս., Ռիսկերի դասակարգումը և դրանց կառավարման փուլերը, էջ 30-40:
63. Բաբայան Է.Ա., Գևորգյան Ա.Ա., Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության խթանման քաղաքականության կատարելագործումը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 40-51:

64. Բայադյան Ա.Հ., ՀՀ ապահովագրական ընկերությունների զարգացման միտումները և դրանց գործունեության վերլուծությունը, էջ 13-24:
65. Գաբրիելյան Բ.Վ., Չոբանյան Մ.Ա., Կադրային արդի խնդիրները պետական ծառայության համակարգում, էջ 170-182:
66. Գալստյան Ա.Մ., Շարունակական մասնագիտական զարգացման արդի մարտահրավերները, էջ 182-189:
67. Գրիգորյան Դ.Հ., Աղքատության պատկերը ՀՀ-ում, էջ 189-200:
68. Դալլաքյան Ս.Ա., Միջազգային միգրացիոն հոսքերը և դրանց բացասական ու դրական հետևանքները, էջ 200-217:
69. Զախարյան Ա.Գ., Փոքր և միջին ձեռնարկությունների գործունեության խթանման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 51-64:
70. Զատիկյան Ա.Թ., Ինովացիոն գործունեության հարկային խթանումների առանձնահատկությունները արտասահմանյան երկրներում, էջ 64-77:
71. Զաքարյան Ա.Ե., Առաքելյան Կ.Հ., Հայաստանի բնական շինանյութերի ռեսուրսային ցիկլերի զարգացման տնտեսական խնդիրները և ինովացիոն առանձնահատկությունները, էջ 77-84:
72. Իսահակյան Ռ.Կ., Մարդկային կապիտալի որակական կորուստները Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթության ոլորտում, էջ 210-217:
73. Հարությունյան Գ.Է., Ռազմարդյունաբերության ոլորտում կլաստերային զարգացման արտերկրյա փորձը, էջ 84-98:
74. Մանուչարյան Մ.Գ., ՀՀ ապահովագրական համակարգի զարգացման փուլերը և առկա իրավիճակը, էջ 98-112:
75. Մարկոսյան Հ.Ա., Միջուկային անվտանգությունն ու դրա կարգավորումն աշխարհում և Հայաստանում, էջ 217-227:
76. Մարկոսյան Հ.Ա., Պետրոսյան Դ.Ա., Հայաստանի վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների ներուժն ու օգտագործման հեռանկարները, էջ 227-237:
77. Պետրոսյան Լ.Մ., ՀՀ բնակչության կենսամակարդակի վրա ազդող գործոնների վերլուծությունը, էջ 261-267:

- 78. Պողոսյան Շ.Պ., Լիզինգի ներդրման անհրաժեշտությունը և խոչընդոտները ՀՀ ՓՄՁ ոլորտում, էջ 135-144:
- 79. Սարգսյան Լ.Ն., Հարությունյան Հ.Ջ., Ժողովրդագրական արդի հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, էջ 267-280:
- 80. Փարսաղանյան Տ.Ս., Էլեկտրոնային կառավարման համակարգը ՀՀ-ում, էջ 280-292:

Հոդվածները հրատարակվել են «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիտ. հոդվածների ժողովածուում (գիրքը նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 75-ամյակին, 1943-2018), ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան ՏԻ: Պատ. խմբագիր՝ Վ. Լ. Հարությունյան, Ե., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2018, 280 էջ

- 81. Բաղդասարյան Թ.Յու., Տրանսֆերային գնագոյացման մեխանիզմները օֆշորային գոտիներում վերահսկվող գործարքների վերլուծության համատեքստում, էջ 29-44:
- 82. Գաբրիելյան Բ.Վ., Կազմակերպության անձնակազմի շահադրդման համակարգի ձևավորման հիմնահարցերի շուրջ, էջ 181-192:
- 83. Գալստյան Ա.Ս., Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները, էջ 192-203:
- 84. Դալլաքյան Ս.Ա., Նորամուծական տնտեսության զարգացումը կլաստերացման համատեքստում, էջ 136-148:
- 85. Իսահակյան Ռ.Կ., Զբոսաշրջության էվոլյուցիոն դրսևորումները և զարգացման նորարարական հնարավորությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 203-215:
- 86. Խաչատուրյան Ա.Վ., Նոր տնտեսական քաղաքականության անհրաժեշտությունը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 44-54:
- 87. Կյուրեղյան Ա.Ս., ՀՀ տնտեսության զարգացման գերակայությունները գործարար միջավայրի բարելավման համատեքստում, էջ 54-66:

88. Մակարյան Ա.Ռ., Արտահանման խթանման նպատակով համապատասխան ոլորտների ընտրությունը և զբաղվածության քաղաքականության առաջնայնությունները ՀՀ-ում, էջ 66-80:
89. Մանուչարյան Մ.Գ., Վարկավորման նշանակությունը ՀՀ ագրարային ոլորտի զարգացման գործում և դրա բարելավման ուղիները, էջ 148-160:
90. Մարգարյան Հ.Ս., ՀՀ էլեկտրաէներգիայի արտադրության և սպառման շարժընթացի վերլուծությունը, էջ 215-224:
91. Մարկոսյան Հ.Ա., Միջուկային էներգետիկայի ապագան ժամանակակից տեխնոլոգիական զարգացումների համատեքստում, էջ 224-239:
92. Մխիթարյան Հ.Ս., Բիզնեսի գործընթացային կառավարման հիմնախնդիրները և ներդրումը Հայաստանի Հանրապետությունում, էջ 80-91:
93. Մկրտչյան Ն.Ս., ՀՀ ընթացիկ հաշիվը, դինամիկան և մակրոտնտեսական ցուցանիշների ազդեցությունը դրա վրա, էջ 91-102:
94. Ոսկանյան Գ.Վ., Գյուղատնտեսական վարկերի գծով վարկային ռիսկի կառավարումն ապահովագրության միջոցով, էջ 160-169:
95. Պետրոսյան Լ.Ս., Բնակչության կենսամակարդակի բարելավման ուղիները ստվերային տնտեսության նվազեցման համատեքստում, էջ 239-249:
96. Պողոսյան Շ.Պ., Բարձր տեխնոլոգիաները ՀՀ ինովացիոն տնտեսության համակարգում, էջ 169-181:
97. Շահինյան Տ.Վ., ՀՀ բանկերի կողմից մատուցվող ծառայությունների գնահատումը ծախս-արդյունք մեթոդի կիրառմամբ, էջ 102-110:
98. Մարգարյան Ա.Տ., ՀՀ առևտրային բանկերի վարկային ակտիվների դինամիկան ու ազդեցությունը տնտեսական աճի վրա, էջ 249-259:
99. Մարգարյան Լ.Ն., ԵՏՄ անդամակցությամբ պայմանավորված ՀՀ արտահանման ընդլայնման հնարավորությունների

և դրանց փաստացի արձանագրած միտումների համեմատական վերլուծություն, էջ 110-124:

100. Սարիկյան Ռ.Ն., Ինչու որոշ երկրներ հարուստ են, իսկ մյուսները՝ աղքատ էջ 259-272:
101. Փարսադանյան Տ.Ս., Ոչ ռեզիդենտների հարկման մեխանիզմները ՀՀ-ում (շահութահարկ, ԱԱՀ), էջ 124-136:

Այլ հանդեսներում և ինտերնետային կայքերում

102. Азатян Л.С., Сельскохозяйственное страхование и управление аграрным риском в экономически развитых и развивающихся странах, European Research: сб. статей XIV Международной научно-практической конференции. В 2 ч., ч. 2. Пенза, МЦНС “Наука и просвещение”, 2018, стр. 31-34.
103. Азатян Л.С., Роль и значение сельскохозяйственного страхования в современных условиях в Республике Армения, Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития, сб. материалов IX международной научно-практической конференции (Чебоксары, 12.02.2018г.), Чебоксары, ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 225-227.
104. Азатян Л.С., Виды кредитных организаций и особенности их деятельности, European scientific conference: сб. статей XI международной научно-практической конференции. (Пенза, 07.09.2018), Пенза: МЦНС “Наука и просвещение”, 2018, стр.103-106.
105. Азатян Л.С., Текущие состояние органического сельского хозяйства в Армении, “Инновационное развитие потенциала науки и современного образования” сб. статей II Международной научно-практической конференции», Пенза, МЦНС “Наука и Просвещение”, 2018, стр. 137-139.
106. Азатян Л.С., Экономические проблемы продажи и переработки растениеводческих продуктов, “Инновационное развитие потенциала науки и современного образования” сб. статей II Международной научно-практической конферен-

- ции», Пенза, МЦНС «Наука и Просвещение», 2018, стр. 135-136.
107. Азатян Л.С., Международный опыт кредитования сельского хозяйства и возможности его применения в РА, Сб. статей XXIV международной научно-практической конференции «Word science: Problems and innovations» (Пенза, 30.09.2018), Пенза: МЦНС «Наука и просвещение», 2018, стр.95-98.
108. Азатян Л.С., Риски лизинговых сделок в аграрном секторе РА, Экономика и современный менеджмент: теория, методология, практика: сб. статей IV международной научно-практической конференции (г.Пенза, 10.11.2018г.), Пенза: МЦНС «Наука и просвещение», 2018, стр. 55-58.
109. Азатян Л.С., Роль и цель инновационной среды / «Научные исследования и современное образование» сб. материалов II международной научно-практической конференции 2018г., Чебоксары, ЦНС «Интерактив плюс», 2018, стр. 283-285.
110. Азатян Л.С., Анализ ключевых показателей деятельности животноводство в Республике Армения / «Научные исследования и современное образование» сб. материалов II международной научно-практической конференции 2018г., Чебоксары, ЦНС «Интерактив плюс», 2018, стр. 194-198.
111. Алоян Р.С., Анализ мер по внедрению сельскохозяйственного страхования, Научное и образовательное пространство: перспективы развития, сб. материалов VII международной научно-практической конференции (Чебоксары, 15.01.2018), Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2018, стр. 243-246.
112. Алоян Р.С., Страхования сельскохозяйственных культур и управление рисками, Экономическая наука сегодня: теория и практика, сб. материалов IX международной научно-практической конференции (Чебоксары, 23.02.2018г.), Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2018, стр. 23-27.
113. Алоян Р.С., Современные проблемы развития аграрного сектора в РА, Современная наука: актуальные вопросы, достижения и инновации, сб. статей III международной научно-

- практической конференции (Пенза, 05.09.2018г.), Пенза: МЦНС “Наука и просвещение”, 2018, стр. 68-72.
114. Алоян Р.С., Сущность сельскохозяйственного страхования / “Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития” сб. материалов IX международной научно-практической конференции (Чебоксары, 12.02.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 231-233.
115. Алоян Р.С., Анализ ключевых показателей, характеризующих деятельность промышленности / “Новое слово в науке: стратегии развития” сб. материалов IV всероссийской научно-практической конференции с международным участием (Чебоксары, 12.03.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 226-230.
116. Алоян Р.С., Суть кредитных организаций и их отличие от коммерческих банков, Современная наука: актуальные вопросы, достижения и инновации, сб. статей XX Международной научно-практической конференции (Пенза, 25.09. 2018г.), Пенза: МЦНС “Наука и просвещение”, 2018, стр. 41-44.
117. Алоян Р.С., Лизинг в РА как средство долгосрочного кредитования аграрного сектора, Экономика, управление и право: Инновационные решения проблем, сб. статей XV Международной научно-практической конференции (Пенза, 05.11. 2018г.), Пенза: МЦНС “Наука и просвещение”, 2018, стр. 22-25.
118. Алоян Р.С., Сущность и управление сельскохозяйственными рисками путем индексного страхования / “Актуальные направления научных исследований: перспективы развития” сб. материалов V международной научно-практической конференции (Чебоксары, 23.04.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 208-208.
119. Алоян Р.С., Типы моделей сельскохозяйственного страхования и государственная поддержка в этом / “Актуальные направления научных исследований: перспективы развития” сб. материалов V международной научно-практической кон-

- ференции (Чебоксары, 23.04.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 209-210.
120. Арутюнян В.Л., Тамазян А.Р., Понятие “теневая экономика” и аппарат ассоциируемых с ней понятий, “Развитие и актуальные вопросы современной науки”: международный научный журнал № 4(11), под ред. В.И.Вахрушева, Магнитогорск., ИП Вахрушев В.И., 17.04.2018, стр. 29-38.
121. Арутюнян В.Л., Арутюнян Т.В., Законодательные и методологические основы для исчисления налоговых обязательств в отношении фиксированных платежей, Гуманитарные науки: современный вклад на изучение актуальных проблем, сб. материалов научно-практической конференции (г. Севастополь, 25.05.2018г.). Иркутск., Научное партнерство “Апекс” 2018, стр. 54-62.
122. Арутюнян В.Л., Арутюнян Т.В., Законодательные и методологические подходы к усовершенствованию исчисления налоговых обязательств в отношении налога на прибыль и подоходного налога / “ОНТ” Общество науки и творчества, материалы международной научно-практической конференции “Общество науки и творчества” (г. Казань, май 2018г.), *фнпнцшдпнцц*, Казань, 2018, стр. 6-21.
123. Арутюнян В.Л., Арутюнян Т.В., Методологические подходы к исчислению налогов и их особенности за рубежом / “ОНТ” Общество науки и творчества, материалы международной научно-практической конференции “Общество науки и творчества” (г. Казань, май 2018г.), Казань, 2018, стр. 21-27.
124. Арутюнян В.Л., Арутюнян Т.В., Подходы к реформированию налогового законодательства в отношении налога на имущество, “Наука сегодня: Факты, тенденции, прогнозы”, материалы международной научно-практической конференции (Россия, г. Вологда, 27.06.2018г.), Вологда., ООО “Маркер”, 2018, стр. 58-60.
125. Арутюнян В.Л., Дохолян С.В., Роль сектора туризма в экономике Армении, Экономика и управление: проблемы, реше-

- ния. том 1, №12, М., Изд. дом “Научная библиотека”, 2018, стр. 26-44.
126. Арутюнян В.Л., Пути увеличения налоговых доходов государственного бюджета и реформирования налогового законодательства, Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society (November, 2018, Warsaw, Poland), -Warsaw.: RS Global sp.z.О.О., .2018, стр.19-23.
127. Бабаян Э., Геворгян А., Влияние научно-технического прогресса на развитие отраслей сферы услуг в Республике Армения, Актуальные вопросы экономики и управления: сб. материалов III Международной научно-практической конференции, Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 30-36.
128. Бабаян Э., Геворгян А., Особенности развития сферы туризма в Республике Армения, Экономическая система современного общества: экономика и управление: сб. материалов IV Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 107-116.
129. Бабаян Э., Геворгян А., Роль малого и среднего бизнеса в экономике Республики Армения, Экономика и гуманитарные исследования: проблемы, тенденции, достижения: сборник материалов III Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 156-163.
130. Бабаян Э.А., Габриелян Б.В., Пути повышения эффективности кадровой стратегии / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр.128-134.
131. Бабаян Э., Галстян А., Конкуренция и конкурентоспособность - основные факторы успеха в условиях рыночных отношений / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки” №4(20), (Май, 2018), 2018, стр.317-324.
132. Бабаян Э.А., Габриелян Б.В., Высокие технологии как основа поддержания конкурентоспособности предприятия / “Аллея

- Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр.314-319.
133. Бабаян Э.А., Основные подходы кадровой политики предприятий в сфере высоких технологий / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 105-109.
134. Багдасарян К.Ю., Теоретический анализ модели международных налоговых систем, Наука сегодня: история и современность: материалы международной научно-практической конференции (г. Вологда, 31.10. 2018 г.): часть 2. Вологда: ООО “Маркер”, 2018, стр. 5-7.
135. Багдасарян К.Ю., Петросян Л.М., Анализ критерии и режимы налогового законодательства / Развитие и актуальные вопросы современной науки, №10(17) от 17 октября 2018г., 2018, -Магнитогорск.: ИП Вахрушев В.И., -78с., стр. 37-41
136. Багдасарян К.Ю., Кюрегян А.М., Управление международными налоговыми отношениями / / Развитие и актуальные вопросы современной науки, №10(17) от 17 октября 2018г., 2018, -Магнитогорск.: ИП Вахрушев В.И., -78с., стр. 41-45
137. Баядян А.А., Факторы препятствующие внедрению сельскохозяйственного страхования и возможности их стимуляции / “Новое слово в науке: стратегии развития” сб. материалов IV всероссийской научно-практической конференции с международным участием (Чебоксары, 12.03.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 106-112.
138. Баядян А.А., Азатян Л.С., Страхование сельскохозяйственных животных и управление их рисками в РА / “Новое слово в науке: стратегии развития” сб. материалов IV всероссийской научно-практической конференции с международным участием (Чебоксары, 12.03.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интерактив плюс”, 2018, стр. 230-235.
139. Баядян А.А., Алоян Р.С., Формирование сельскохозяйственного страхования и его особенности в РА / “Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития” сб. ма-

- териалов IX международной научно-практической конференции (Чебоксары, 12.02.2018г.), Чебоксары: ЦНС “Интер-актив плюс”, 2018, стр. 236-238.
140. Бегларян М.А., Проблемы организационных структур малых и средних предприятий в Армении, Научный журнал “Интернаука”, изд. дом “Интернаука”, №4(44), 2018, 2 т., стр. 7-10.
141. Габриелян Б.В., Проблема эффективности управления мотивацией, Актуальные вопросы экономики и управления: сб. материалов III Международной научно-практической конференции, Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 36-41.
142. Габриелян Б.В. Теоретические основы формирования кадровой политики в условиях кризиса, Экономика и гуманитарные исследования: проблемы, тенденции, достижения: сборник материалов III Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 168-174.
143. Габриелян Б.В., Роль маркетинговых исследований на рынке образовательных услуг / “Экономическая система современного общества: экономика и управление” сб. материалов IV Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова, Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 116-124.
144. Габриелян Б.В., Основы управления инновационной деятельностью предприятия в сфере высоких технологий / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр.129-134.
145. Габриелян Б.В., О подходах определения и оценки инновационной активности / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки” №4(20), (Май, 2018), 2018, стр. 96-103.
146. Галстян А.М., Ключевые проблемы улучшения налогового администрирования Армении в целях уменьшения теневой экономики / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки” №4(20), (Май, 2018), 2018, стр. 281-287

147. Галстян А.М., Факторы возникновения теневого оборота, Актуальные вопросы экономики и управления: сб. мат. IV Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 154-159.
148. Галстян А.М., Методы оценки объемов теневой экономики Армении / “Экономическая система современного общества: экономика и управление” сб. материалов IV Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова, Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 67-78.
149. Галстян А.М., Геворгян А.А., Организационно-правовые формы предпринимательской деятельности в сфере малого бизнеса / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 75-81.
150. Галстян А.М., Нормативно-правовое регулирование туристской отрасли в республике Армения / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 380-385.
151. Галстян А.М., Роль инновационных технологий в развитии туризма / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 256-260.
152. Геворгян А., Габриелян Б.В., Некоторые понятия о формировании корпоративной культуры, “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал № 6(22), 2018, стр. 512-517.
153. Даллакян С.А., Саркисян С.А., Малое и среднее предпринимательство в Республике Армения: зарубежный опыт финансовой и кредитной поддержки, Международный научный журнал “Интернаука” № 3 (43), сб. научных трудов, 2-т., Киев., 2018, стр. 43-47.
154. Даллакян С.А., Саркисян С.А., Особенности демо-экономических процессов в РА, Сб. научных трудов, Международный научный журнал “Интернаука” № 4 (12), Киев, 2018, стр. 62-69.

155. Даллакян С., Саргсян С.А., Развитие высокотехнологического производства на основе модели “тройной спирали” / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр 144-149.
156. Даллакян С.А., Саркисян С.А., Малый и средний бизнес и инновационное предпринимательство в Республике Армения / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки”, №3(19) (Март, 2018), 2018, стр. 240-244.
157. Даллакян С., Управление рисками институтов микрофинансирования / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр 255-258.
158. Даллакян С.А., Саргсян С.А., Анализ и совершенствования направлений государственной поддержки малого и среднего предпринимательства в Республике Армения, “Лидерство и менеджмент” том 5, №2, 0.8 усл./печ.л., 2018.
159. Джалалян К.В., Оценка взаимосвязи между импортом и экономическим ростом, Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”, 2018, №2 (34), стр. 50-53.
160. Джалалян К.В., Опыт отдельных стран к привлечению прямых иностранных инвестиций, / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки”, №3(19) (Март, 2018), 2018, стр. 412-419.
161. Затикян А.Т., Проблемы инновационного развития малого и среднего предпринимательства в Республике Армения, Актуальные вопросы экономики и управления: сборник материалов III Международной научно-практической конференции, Новосибирск., Изд. ЦРНС, 2018, стр. 41-51.
162. Затикян А.Т., Вопросы налогового стимулирования и финансового обеспечения малого бизнеса в Армении, Актуальные вопросы экономики и управления: сб. материалов IV Международной научно-практической конференции (г. Новосибирск, 2 марта, 04 .04.2018г.), Новосибирск: Изд. ЦРНС, 2018, стр. 110-118.

163. Затикян А.Т., Современное состояние и развитие малого и среднего предпринимательства в Республике Армения, Менеджмент и предпринимательство в парадигме устойчивого развития, сб. ст. I Международной научно-практической конференции, (Екатеринбург, 24 .05.2018г.) (Том 1), Екатеринбург, Изд-во УрГЭУ, 2018, стр. 97-101.
164. Затикян А.Т., Венчурный капитал в системе инновационной деятельности / "Аллея Науки" научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 218-225.
165. Затикян А.Т., Подходы к формированию национальной инновационной системы в Республике Армения / "Аллея Науки" научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 355-361.
166. Захарян А.Г., Проблемы стимулирования деятельности высокотехнологичных компаний в Республике Армения / "Аллея Науки" научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 499-504.
167. Захарян А.Г., Совершенствование налогового законодательства как средство стимулирования деятельности малых и средних предприятий Армении, Актуальные вопросы экономики и управления: сб. материалов III Международной научно-практической конференции, Новосибирск, Изд. ЦРНС, 2018, стр. 51-61.
168. Захарян А.Г. Роль транснациональных корпораций в развитии экономики Республики Армения, Экономическая система современного общества: экономика и управление: сб. материалов IV Международной научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск, Изд. ЦРНС, 2018, стр. 132-146.
169. Захарян А.Г., Проблемы повышения конкурентоспособности малых и средних предприятий в Республике Армения, Экономика и гуманитарные исследования: проблемы, тенденции, достижения: сборник материалов III Международной

- научно-практической конференции, Под общ. ред. С.С. Чернова. Новосибирск, Изд. ЦРНС, 2018, стр. 174-183.
170. Захарян А.Г., Проблемы совершенствования управления инновационной деятельностью высокотехнологичных компаний в Республике Армения, Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки” № 8(23) (том 4) (сентябрь, 2018), 2018, стр. 523-529.
171. Захарян А.Г., Проблемы совершенствования управления персоналом в акционерных обществах Республики Армения, Менеджмент и предпринимательство в парадигме устойчивого развития, сб. ст. I Международной научно-практической конференции, (Екатеринбург, 24 мая 2018 г.) (том 1), Екатеринбург., Изд. УрГЭУ, 2018, стр. 101-106.
172. Маргарян Г.С., Тенденции развития альтернативных и возобновляемых источников энергии / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 163-167.
173. Маркосян А.А., Перспективы развития системы выработки электроэнергии в Республике Армения / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 334-340.
174. Маркосян А.А., Проблемы развития атомной энергетики в малых экономиках (на примере Республики Армения), Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”, № 4(36), 2018, стр. 16-19.
175. Кюрегян А.М., Петросян Л.М., Альтернативные налогообложения с распределением прибыли в контексте трансфертного ценообразования, Наука и инновации в современных условиях, часть 1, сб. статей по итогам меж. научно-практ. конф. (Оренбург, 8.03.2018г.), Стерлитамак, АМИ, 2018, стр. 167-171.
176. Парсаданян Т.С., Критерии и режимы стратегии таргетирования инфляции, XXXV Международные научные чтения (памяти Л.Д. Ландау), Сб. статей международной научно-

- практической конференции (2 октября 2018г.), М., ЕФИР, 2018, стр. 15-18.
177. Парсаданян Т.С., Внедрения механизма “на расстоянии вытянутой руки” в РА как гарантия формирования более эффективной платформы сотрудничества, *Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”*, № 3(35), 2018, стр. 83-86.
178. Парсаданян Т.С., Процесс зарубежных механизмов трансфертного ценообразования, “Достижения науки и образования” № 2 (24), 2018, стр. 26-30.
179. Парсаданян Т.С., Методы трансфертного ценообразования и центры ответственности, как способы уклонение от уплаты налогов / Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки” №4(20), (Май, 2018), 2018, стр. 520-524.
180. Парсаданян Т.С., Методы трансфертного ценообразования и особенности их применения, *Международный научный журнал “Синергия Наук”*, №23 (май, 2018), 2018, стр. 51-54.
181. Парсаданян Т.С., Элементы, считающиеся и не считающиеся налогооблагаемым доходом нерезидентов в РА (на примере налога на прибыль), Сб. статей XXXVI международной научно-практической конференции посвященной памяти В.Л.Гинзбурга 16.10.2018г., М, ЕФИР, 2018, стр. 41-43.
182. Петросян Д.А., Концептуальные изменения экономической безопасности в условиях глобализации / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, стр. 209-214.
183. Петросян Л.М., Кюрегян А.М., Анализ налогового кодекса Республики Армения, Материалы международной научно-практической конференции “Наука сегодня: история и современность” (31 октября 2018г.), часть 2, Вологда, ООО “Маркер”, 2018, стр. 25-27.
184. Погосян Ш.П., Демографические проблемы Республики Армения, Современные социально-экономические процессы: проблемы, закономерности, перспективы, сб. статей IV

- международной научно-практической конференции. Пенза, МЦНС "Наука и Просвещение". 2018, стр. 260-262.
185. Погосян Ш.П., Проблемы, связанные с доступностью кредитных ресурсов в малых и средних предприятиях, Научное и образовательное пространство: перспективы развития: материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 2018г.), Чебоксары, ЦНС "Интерактив плюс", 2018, стр. 264-267.
186. Погосян Ш.П., Риски, связанные с накопительной пенсионной системой, "Инновационное развитие потенциала науки и современного образования" сб. статей II Международной научно-практической конференции», Пенза, МЦНС "Наука и Просвещение", 2018, стр. 140-142.
187. Погосян Ш.П., Лизинг как способ финансирования предприятия, Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: материалы IX Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 2018г.), Чебоксары, ЦНС "Интерактив плюс", 2018, стр. 264-267.
188. Погосян Ш.П., Прямые маркетинговые мероприятия и оценка стоимости, Новое слово в науке: стратегии развития: материалы IV Всерос. науч.-практ. конф. с международным участием (Чебоксары, 12.03.2018г.), Чебоксары: ЦНС "Интерактив плюс", 2018, стр. 282-285.
189. Погосян Ш.П., Миграция: Потоки и проблемы, Экономика, Бизнес, Инновации: сб. статей II Международной научно-практической конференции, Пенза., Изд.: МЦНС "Наука и Просвещение", 2018, стр. 294-296.
190. Погосян Ш.П., Высшая технология в секторе экономики Республики Армении, Инновационное развитие современной науки: проблемы, закономерности, перспективы: сб. статей VIII Международной научно-практической конференции. Пенза., МЦНС "Наука и Просвещение", 2018, стр. 38-42.
191. Погосян Ш.П., Особенности развития инновационной экономики, Инновационные научные исследования: Теория,

- методология, практика: сб. статей XV Международной научно-практической конференции, Пенза, МЦНС “Наука и Просвещение”. 2018, стр. 104-107.
192. Рафаелян Т.А., Не денежные инструменты стимулирования в системе выработки и потребления электроэнергии, *Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”*, № 3(35), 2018, стр. 57-61.
193. Рафаелян Т.А., Исторические предпосылки внедрения ядерной энергетики в Армении, *Международный научный журнал “Научные Горизонты”* №3(7), 2018, стр. 58-66.
194. Саргсян А.Т., Влияние внешней торговли на экономический рост: сведения из стран Восточной Азии, *Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”*, №2 (34), 2018, стр. 46-49.
195. Саргсян А.Т., Экспортные консорциумы как инструмент стимулирования экспорта в Армении, *Научно-практический электронный журнал “Аллея Науки”, Вып. №3(19) (том 4) (Март, 2018)*, 2018, стр. 421-426.
196. Саргсян А.Т., Анализ соотношения кредитных вложений к ВВП РА, XXXIV Международные научные чтения (памяти С.И. Вавилова): Сб. статей международной научно-практической конференции (16.09.2018г., г. Москва). М., ЕФИР, 2018, стр. 46-48.
197. Саргсян А.Т., Потребительское кредитование как важное направление в общих кредитных вложениях коммерческих банков РА, XXXIII Международные научные чтения (памяти С.В. Ильюшина): Сборник статей международной научно-практической конференции (02.09.2018г., г. Москва). М., ЕФИР, 2018, стр. 8-11.
198. Саргсян А.Т., Управление активами и пассивами банка: суть и развитие, “Региональные проблемы преобразования экономики” №8, изд. НП “Редакция Журнала”, стр. 171-177.
199. Саргсян А.Т., Пути увеличения экспорта сельскохозяйственной продукции РА, *Actual scientific research 2018: сб.*

- материалов XXXVII Международной научно-практической конференции (27.04.2018), М., изд. "Олимп", 2018, стр. 350-352.
200. Саргсян А.Т., Финансирование внешней торговли с помощью аккредитивов, Наука на современном этапе: Вопросы, достижения, инновации: сб. материалов II Международной научно-практической конференции (17.04.2018, МК-16, Тюмень), Т., изд. центр "QUANTUM", 2018, стр. 229-232.
201. Саргсян А.Т., Изменения структуры импорта отдельных товарных групп РА, "International scientific review. Международный научный обзор проблем экономики, финансов и менеджмента" (October 24-25, 2018), Boston. USA, стр. 34-36.
202. Саргсян А.Т., Анализ изменения структуры импорта отдельных товарных групп в РА после вступления в ЕАЭС / "Аллея Науки" научно-практический электронный журнал, том 1, №9(25), 2018, стр. 86-89.
203. Саргсян Л.Н., Сравнительный анализ влияния экспорта и импорта на экономический рост в мире и в Армении, Международный научный журнал "Интернаука". Серия: «Экономические науки», № 2 (10), 2018, Киев., стр. 131-136.
204. Саргсян Л.Н., Возможности расширения экспорта в Армении, Научно-практический электронный журнал "Аллея Науки" №3(19) (том 1) (Март, 2018), 2018, стр. 310-315.
205. Саргсян Л.Н., Арутюнян Г.З., Роль торговых представительств в стимулировании экспорта Армении, Особенности развития современной науки: актуальные вопросы, открытия и перспективы: материалы III Международной научно-практической конференции (07.04.2018г. МК-14, г. Новосибирск). Актуальные вопросы управления, экономики и права: материалы III Международной научно-практической конференции (12.04. 2018г., МК-15, г. Омск), 2018, изд. "Quantum", стр. 192-197.
206. Саргсян Л.Н., Эффективные методы стимулирования экспорта в Армении, Особенности развития современной науки: актуальные вопросы, открытия и перспективы: материалы

- III Международной научно-практической конференции (07.04. 2018г., МК-14, г. Новосибирск). Актуальные вопросы управления, экономики и права: материалы III Международной научно-практической конференции (12.04.2018 г., МК-15, г. Омск), 2018, изд. "Quantum", стр. 208-21
207. Саргсян Л.Н., Инвестиционная среда Армении и методы ее улучшения, Актуальные вопросы экономических наук и современного менеджмента: сб. ст. по матер. IX-X междунар. науч.-практ. конф. № 4-5(7), Новосибирск., СибАК, 2018, стр. 35-38.
208. Саргсян Л.Н., Влияние внешней торговли и прямых иностранных инвестиций на экономический рост страны (на примере стран СНГ), "Региональные проблемы преобразования экономики" № 4(90). 2018, стр. 91-100.
209. Саргсян Л.Н., Влияние экспорта на экономический рост в условиях либерализации торговли, "Региональные проблемы преобразования экономики" №8, 2018, стр. 185-191.
210. Саргсян Л.Н., Перспективы развития торгово-экономических отношений между Арменией и Ираном, "Региональные проблемы преобразования экономики" № 9(95), 2018, стр. 195-203.
211. Саргсян Л.Н., Экспорт Армении и возможности его расширения в рамках ЕАЭС, "Internauka": Series: "Economic Sciences". №10, 2018, стр. 78-82.
212. Саргсян Л.Н., Маргарян С.А., Изменение структуры экспортной корзины РА в рамках ЕАЭС, Сб. статей XXXIV Международной научно-практической конференции (г.Москва 02.09.2018г.), Европейский фонд инновационного развития, М., 2018, стр. 83-87.
213. Хачатурян А.В., Основные препятствия и проблемы развития туризма в Республике Армения, Сб. статей XXXVII Международной научно-практической конференции "Стратегии устойчивого развития социально-экономических, биологических и технических систем: современная практика и кон-

- цепции модернизации” (02.11.2018г., г. Москва), М., ЕФИР, 2018, стр. 96-98.
214. Шагинян Т.В., Тенденции развития теневой экономики, “Достижения науки и образования” № 2 (24), 2018, стр. 30-32.
215. Шагинян Т.В., Основные риски, возникающие в банковской системе», “Научно-практический электронный журнал Аллея Науки” № 4 (20), 2018, стр. 223-227.
216. Шагинян Т.В., Тенденции развития банковских услуг в РА, Сб. статей XXXIV Международной научно-практической конференции (г.Москва, 16.09.2018г., Европейский фонд инновационного развития, М., 2018, стр. 48-52.
217. Шагинян Т.В., Инновационные пути развития туристического сектора, Сб. статей XXXVII Международной научно-практической конференции “Стратегии устойчивого развития социально-экономических, биологических и технических систем: современная практика и концепции модернизации” (02.11.2018г., г. Москва), М., ЕФИР, 2018, стр. 96-98.
218. Шагинян Т.В., Формы проявления теневого обращения и факторы, влияющие на их размеры, Economics: Economic theory and business process scientific publishing “Problems of science”, № 3 (35), 2018, изд. “Проблемы науки”, pp. 91-93.
219. Эркоян А.С., Факторы, определяющие потребность в кредитовании и финансировании сельского хозяйства РА, Актуальные вопросы права, экономики и управления, Сб. статей XV международной научно-практической конференции (Пенза 05.10.2018), Пенза, 2018, стр. 15-19.
220. Эркоян А.С., Важность оценки институциональной среды и институциональных изменений, Актуальные вопросы права, экономики и управления, Сб. статей XV международной научно-практической конференции (Пенза 05.10.2018), Пенза, 2018, стр. 89-93.
221. Эркоян А.С., Особые индикаторы институциональной среды: этическое поведение организаций, инновационные возможности, бизнес активность, Современные социально-эко-

- номические процессы: проблемы, закономерности, перспективы, Сб. статей V международной научно-практической конференции (Пенза 05.10.2018), Пенза, МЦНС "Наука и просвещение" 2018, стр. 77-81.
222. Эркоян А.С., Риски и проблемы кредитного финансирования сельского хозяйства, "Бенефициар" №29, Кемерово, изд. дом "Плутон", 2018, стр. 6-8.
223. Harutyunyan V.L., Ways of radical change of the image of tax and customs officers (Пути радикального изменения образа налоговых и таможенных служащих), "Наука в цифрах" международный научный журнал: выпуск 1(6), 2018, стр. 4-9.
224. Harutyunyan V.L., Interrelation of the activities of the Tax and Customs Authorities and Macroeconomic Activity, Международный научный журнал "Научные Горизонты" №1(5), 2018, стр.12-29.
225. Harutyunyan V.L., Harutyunyan T.V., Tax Administration and business Environment in the Republic of Armenia, Economics: Economic Theory and business Process Scientific publishing "Problems of science" №1(33), 2018, pp.52-56.
226. Harutyunyan V.L., Harutyunyan T.V., Perspectives of development of Tax System in the context of business Environment, International Scientific Journal "Internauka" Series: "Economic sciences", 2(10), Kiev, 2018, pp.18-26.
227. Harutyunyan V.L., Harutyunyan T.V., Assessment of Tax Potential and ways to Increase Efficiency of Tax Administration in the Republic of Armenia, Sciences and World: International scientific journal, № 3(55), Volgograd, 2018, pp. 16-21.
228. Harutyunyan V.L., Basic approaches of reforming the organizational structure of tax and customs bodies, Economics: Economic theory and business process scientific publishing "Problems of science" № 4(36), 2018, pp. 33-44.
229. Harutyunyan V.L., Harutyunyan T.V., Necessity and essence of taxes, Social Science and Humanity: The collection includes 8-th

- International Conference "Social Science and Humanity" by SCIEURO in London, 27-29 September 2018, pp. 44-64.
230. Harutyunyan V.L., Harutyunyan T.V. Modern approaches to application of taxation principles with respect to direct taxes, Наука сегодня: история и современность: материалы международной научно-практической конференции (г. Вологда, 31.10. 2018 г.): Часть 2. Вологда: ООО "Маркер", 2018, стр.7-10.
231. Harutyunyan V.L., Practice of changing the image of tax and customs officers of developed and developing countries , Приоритеты мировой науки: эксперимент и научная дискуссия: сборник материалов Международной научно-практической конференции (22 октября 2018 г.), 2 том, Кемерово: ЗапСибНЦ, 2018, стр.184-192
232. Harutyunyan V.L., Dokholyan, S.V., "Medical tourism growth perspectives in Armenia", РНЖ "Экономика и управление", № 12(158), Санкт-Петербург.: Изд. Санкт-Петербургский университет технологий управления и экономики, 0.75 pp.
233. Harutyunyan V.L., The issues of tax relations and implementation tax policy in the Republic of Armenia, Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society (November, 2018, Warsaw, Poland), -Warsaw.: RS Global sp.z.O.O., .2018, стр.13-16.
234. Beglaryan M.A., Peculiarities of implementation of management function in SME, Economics: Economic theory and business process scientific publishing "Problems of science" № 2(34), 2018, pp. 14-19.
235. Grigoryan D.H., Practices of Export Promotion and Import substitution, Международный научный журнал "Научные Горизонты" №2(6), 2018, стр. 56-66.
236. Grigoryan D.H., Migration and Demographic processes in the Republic of Armenia, Научно-практический электронный журнал "Аллея Науки" №3(19) (том 2) (Март, 2018), 2018, стр. 292-296.

237. Grigoryan D.H., Foreign direct investment inflow in Armenia by countries, научно-практический электронный журнал “Аллы Науки” том 3, №10(26), 2018, стр. 476-479.
238. Grigoryan D.H., Becoming member of EAEU and its affections to the tariff changing in RA / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, pp. 472-476.
239. Grigoryan D.H., Comparative analysis of FDI inflow and outflow in RA / “Аллея Науки” научно-практический электронный журнал №9(25), 2018, pp. 83-86.
240. Kyureghyan A.M., The approaches of management for business environment in the RA, International academy journal WEB of scholar: 4(22), vol 3, April 2018, RS Global Sp. z O.O. Scientific educational center Warsaw, Poland, 2018, pp. 19-22.
241. Kyureghyan A.M., The issues of the diversification of the sectors of economy in the context of the business environment in the Republic of Armenia, Методы, механизмы и факторы международной конкурентоспособности национальных экономических систем: сб. статей Международной научно-практической конференции (25 июля 2018г., г. Самара), Уфа: ОМЕГА САЙНС, 2018, стр. 4-9.
242. Kyureghyan A.M., The mechanisms of business Environment, Развитие и актуальные вопросы современной науки: международный научный журнал № 3(10), под ред. В.И.Вахрушева. Магнитогорск.: ИП Вахрушев В.И., 17.03.2018, стр. 18-23.
243. Makaryan A.R., Armenia’s comparative advantage in producing and exporting the harmonized system standard product groups, Региональные проблемы преобразования экономики», № 2 (88), pp. 93-102.
244. Makaryan A.R., Products mapping of the harmonized system standard groups and Armenia’s choice for import substitution and export promotion, “Региональные проблемы преобразования экономики” № 4(90). 2018, стр. 84-91.
245. Makaryan. A.R., Generics’ Exports To Russia As one of the Drivers of Output Growth of the Manufacture of Pharmaceuticals,

- Medicinal Chemical and Botanical Products Industry in Armenia, Региональные проблемы преобразования экономики №7(93), 2018, pp.135-144.
246. Makaryan. A.R., Armenia's possible issues with respect to applying Common Customs Tariff and prospects on the amounts of transferred customs duties upon accession to the Eurasian Economic Union, "Региональные проблемы преобразования экономики" № 9(95), pp.178-184.
247. Makaryan. A.R., Dokholyan, S.V., The export-led growth path of the Armenian pharmaceutical product industry from 2018 to 2020, "Экономика и управление", № 10 (156), Санкт-Петербург, изд. Санкт-Петербургский университет технологий управления и экономики, 2018, pp. 62-71.
248. Manucharyan M.G., The insurance in the formation of an investment environment, International Journal of Innovative Technologies in Economy, 1(13) February 2018, Poland, Warsaw, pp. 4-9.
249. Manucharyan M.G., Methodology for the establishment of the agricultural insurance market in Armenia, Znanstvena misel journal, №15, 2018, Vol.1, Slovenia 2018, pp. 32-35.
250. Manucharyan M.G., Manifestation types of risks of agrarian system and their essence in the Republic of Armenia, World Science № 3(31), Vol. 4, March 2018, Poland, Warsaw, pp. 4-8.
251. Manucharyan M.G., The insertion ways of traditional and innovative products of agricultural insurance in the Republic of Armenia, Молодежь и научно-технический прогресс: Сборник докладов XI международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых. Белгородский государственный технологический университет им. В.Г.Щухова, Губкинский филиал, 19.04.2018г., т. 2, стр. 494-498.
252. Manucharyan M.G., The proposed institutional system for the implementation of agricultural insurance in the Republic of

- Armenia, Norwegian Journal of Development of the International Science, №17/2018, Vol. 2, Oslo 2018, p. 6-8.
253. Manucharyan M.G., Drip irrigation and its investment opportunities in Armenian agriculture, Norwegian Journal of Development of the International Science, №17/2018, Vol. 2, Oslo 2018, pp. 3-6.
254. Manucharyan M.G., Employment issues of labor resources in the Republic of Armenia, International Journal of Innovative Technologies in Economy, 4(16) May 2018, Poland, Warsaw, pp. 73-75.
255. Manucharyan M.G., The role of labor force migration and socio-economic consequences in Armenia, International Journal of Innovative Technologies in Economy, 4(16) May 2018, Poland, Warsaw, pp. 76-79.
256. Manucharyan M.G., The role and characteristics of crediting in the agrarian sector of the Republic of Armenia, Научно-информационный центр "Знание" XXXIX международная конференция "Развитие науки в XXI веке", Украина, г.Харьков, 2018, стр. 44-49.
257. Manucharyan M.G., Unemployment situation and reduction opportunities in the Republic of Armenia, "Magyar Tudomány" Journal № 21, Hungary, Budapest, 2018, pp. 12-16.
258. Manucharyan M.G., Agricultural credit conditions and solutional communication analysis of the sphere development in RA, "Magyar Tudomány" Journal № 21, Hungary, Budapest, 2018, pp. 8-12.
259. Markosyan H.A., Margaryan H.S., World trends in nuclear energy, Economics: Economic theory and business process scientific publishing "Problems of science", №6(38), 2018, стр. 5-9.
260. Markosyan H.A., The role of renewable energy in ensuring energy security of the Republic of Armenia, "Региональные проблемы преобразования экономики" № 10(96), 2018, pp. 116-125.

261. Parsadanyan T.S., Regional analysis in the World Trade Organization context by the example of Armenia, Economics: Economic theory and business process scientific publishing "Problems of science", №6(38), 2018, pp. 27-30.
262. Petrosyan L.M., The assessment of the approaches for shadow economy in the context of the analysis of food products, International academy journal WEB of scholar: 4(22), vol 3, April 2018, RS Global Sp. z O.O. Scientific educational center Warsaw, Poland, 2018, pp. 22-25.
263. Petrosyan L.M., The Factors and Reasons of the Shadow Economy, Развитие и актуальные вопросы современной науки: международный научный журнал № 3(10), под ред. В.И.Вахрушева. Магнитогорск.: ИП Вахрушев В.И., 17.03.2018, стр. 23-30.
264. Petrosyan L.M., The managerial issues of the shadow turnover for food products based on the mimic model, Методы, механизмы и факторы международной конкурентоспособности национальных экономических систем: сб. статей Международной научно-практической конференции (25.07.2018г., г. Самара), Уфа., ОМЕГА САЙНС, 2018, стр. 9-13.
265. Voskanyan G.V., Financing agriculture and ways to invest loan insurance in RA, "Znanstvena misel" № 24, Slovenia, 2018, pp. 3-5.
266. Voskanyan G.V., Analysis of the current situation of insurance market and credit insurance in RA, World Science № 11(39), November 2018, Poland, Warsaw, pp. 46-50.

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Զորանյալի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտական հրապարակումներն ըստ
տարիների (2008-2018թթ.) աղյուսակի տեսքով

Տարիներ	հոդվածներ		Գրքերի քանակը	Ընդամենը	
	տեղական	արտասահ- մանյան		հոդված	գրքեր
2008թ.	203	19	9	222	9
2009թ.	134	1	5	135	5
2010թ.	133	-	6	133	6
2011թ.	157	-	10	157	10
2012թ.	128	10	6	138	6
2013թ.	93	20	10	113	10
2014թ.	45	10	13	55	13
2015թ.	85	27	2	112	2
2016թ.	72	14	7	86	7
2017թ.	80	40	10	120	10
2018թ.	101	165	11	266	11
<i>Ընդամենը</i>	1231	306	89	1537	89

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի վերջին 10 տարիների գործունեության համառոտ ամփոփումը

2007թ. շրջադարձային տարի էր Հայաստանում տնտեսագիտական հետազոտությունների իրականացման ենթակառուցվածքների զարգացման համար, քանի որ ՀՀ կառավարության կողմից 2007թ. մարտի 7-ին ընդունվեց «Տնտեսագիտական ուղղվածություն ունեցող գիտական կազմակերպությունների վերակազմակերպման մասին» թիվ 271-Ա որոշումը, որով խնդիր էր դրվել ճյուղային ենթակայության 3 ինստիտուտներ «Տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ», «Կառավարման և տնտեսական բարեփոխումների ինստիտուտ» ու «Գյուղատնտեսության էկոնոմիկայի գիտահետազոտական ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ները միացման ձևով վերակազմակերպել և միացնել «ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ին: Արդյունքում ձևավորված միացյալ տնտեսագիտության ինստիտուտը կարճ ժամանակ անց վերածվեց ժամանակակից թեմատիկայով, անհրաժեշտ հետազոտությունների իրականացման համար զարգացած ենթակառուցվածքներով կայացած գիտահետազոտական կենտրոնի, որի 10-ամյա գիտակազմակերպչական գործունեությունը ներկայացվում է ստորև:

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի գործունեությունը եղել է խիստ հրապարակային և հասանելի հասարակության յուրաքանչյուր անդամի համար: Բավական է նշել, որ ինստիտուտի հրատարակած գրքերի էլեկտրոնային տարբերակները հասանելի են ինստիտուտի էլեկտրոնային կայքի «Հրապարակումներ» բաժնում: Ինստիտուտի 2006-2016թթ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքներն արտացոլված են նույնանուն հաշվետվության մեջ, որը նույնպես տեղադրված է

Էլեկտրոնային կայքի «Հրապարակումներ» բաժնում:

Ամփոփելով ինստիտուտի տասնամյա գիտակազմակերպչական գործունեությունը՝ կարելի է փաստել.

1. Հրատարակվել են՝
 - Գիտական հոդվածների 18 ժողովածու՝ նվիրված հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնախնդիրներին.
 - 105 գիրք (գիտահետազոտական աշխատանք).
 - 1585 գիտական հոդված, 231-ը՝ միջազգային հանդեսներում:
2. Ինստիտուտի 2 երիտասարդ գիտաշխատողներ պաշտպանել են դոկտորական ատենախոսություն:
3. Ինստիտուտի 154 հայցորդ ու ասպիրանտ պաշտպանել են թեկնածուական ատենախոսություն. 7-ը Իրանի Իսլամական Հանրապետության քաղաքացիներ են:
4. Ինստիտուտի գիտաշխատողներից մեկի մենագրությունն արժանացել է Մ.Գոշի անվան 1-ին, մյուսինը՝ 2-րդ կարգի մրցանակի:
5. Ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողներից մեկի գիտահետազոտական աշխատանքը 2013թ. ճանաչվել է լավագույն գիտական աշխատանք:
6. Ինստիտուտի 3 գիտաշխատողներ դարձել են «Արդյունավետ գիտաշխատող» մրցույթի կրկնակի հաղթողներ (Աշոտ Բայադյան, Վլադիմիր և Դավիթ Հարությունյաններ):

Հիշատակության է արժանի նաև ինստիտուտի՝ եռալեզու նորացված էլեկտրոնային կայքը (www.economics.sci.am): Կայքի դիզայնն իրականացվել է՝ ինտերնետ միջավայրի ժամանակակից պատկերացումներին և պահանջներին համահունչ: Ըստ որդեգրած քաղաքականության՝ կայքում բաց մատչելիությամբ տեղադրվում են ինստիտուտի հրատարակած հոդվածների և գրքերի էլեկտրոնային տարբերակները: Կայքն ըստ էության վերածվել է հայ տնտեսագիտական հանրության տեղեկատվություն ստանալու և մտքեր փոխանակելու միասնական հարթակի:

Ինստիտուտի գիտակազմակերպչական գործունեության վերջին տասնամյակը կարելի է գնահատել որպես «պատվավոր տարեգրություն», որը բնութագրվում է գալիք սերունդներին ավանդվող հետևյալ հիշարժան հետազոտություններով.

- «Ազգային տնտեսություն: ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական հետազոտությունները (2007-2017) եզրակացություններ, կիրառական առաջարկություններ» գիրք-ժողովածուն (շուրջ 500 էջ), որը բացառիկ է և՛ գիտական, և՛ բուհական համակարգում: Ի դեպ ժողովածուում ընդգրկված կիրառական առաջարկությունները ամեն տարի ներկայացվել են ՀՀ կառավարությանը: 2008թ. օգոստոսին ՀՀ կառավարությունը օրենսդրական նախաձեռնությամբ ԱԺ է ներկայացրել, և 2009թ. հունվարի 1-ից ուժը կորցրած են ճանաչվել «Պարզեցված հարկի մասին» ՀՀ օրենքը և «Հաստատագրված վճարների մասին» օրենքի առանձին դրույթներ: Իսկ որոշ կիրառական առաջարկություններ արտացոլվել են ՀՀ կառավարության որոշումներում և ընդունված ռազմավարական փաստաթղթերում:
- Ռ. Սարինյանի և Վլ. Հարությունյանի «Հայ տնտեսագիտական մտքի երկու դարը. գիտակենսագրական հանրագիտարան» (երկհատոր) աշխատությունը. այն միակն է հանրապետությունում բոլոր մասնագիտությունների գծով և ամփոփում է XIX դարի կեսերից սկսած «հայ տնտեսագիտական մտքի անցած ուղին, հետազոտական շրջանակների հետազոտությունները, տնտեսական հարցերի բարդ ու հակասական լուծումները, վերելքների ու վայրէջքների պատմությունը»: Աշխատությունը կարող է օգտագործվել որպես հանրագիտարանային տեղեկատու. այն ունի նաև աղբյուրագիտական նշանակություն:
- Վլ. Հարությունյանի և Ռ. Սարինյանի «Տնտեսագիտության ինստիտուտը 10 տարում: 2006-2016թթ. հետազոտական արդյունքների ուրվագիծ» (տեսական հետազոտությունների համատեքստում) գիրքը:

- Տնտեսագիտության ինստիտուտի 2006-2016թթ. գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության հիմնական արդյունքներին վերաբերող սովորաբար հաշվետվությունը (շուրջ 574 էջ):
- «Սոցիալ-տնտեսական զարգացման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» խորագրով գիտական հոդվածների 18 ժողովածուները:
- Վլ. Հարությունյանի, Տ. Հարությունյանի և Դ. Հարությունյանի «Հարկեր և հարկազանձում» աշխատությունը (շուրջ 600 էջ): Սույն աշխատության մեջ մանրամասնորեն ներկայացված են հարկերի անհրաժեշտությունը, ծագման ու ձևավորման էվոյուցիան, գործառույթները և տեսակները, ինչպես նաև հարկման սկզբունքները և տեսափրավական հիմքերը: Այնուհետև բարեխղճորեն վերլուծվում են հարկային օրենսդրության ձևավորման ու բարեփոխման էվոյուցիան՝ ըստ հարկատեսակների (բարդ ու աշխատատար գործ), հարկային պարտավորությունների հաշվառման օրենսդրական և մեթոդաբանական հիմքերը ՀՀ-ում (կրկին ըստ հարկատեսակների): Այնուհետև միանգամայն տրամաբանորեն ներկայացված են հարկային պարտավորությունների հաշվարկման կատարելագործման օրենսդրական և մեթոդաբանական մոտեցումները ՀՀ-ում (ըստ հարկատեսակների):

Հետազոտության վերջում հեղինակները կարևորել են ՓՄՁ-ների տեղն ու դերը տնտեսության զարգացման մեջ, հատուկ ուշադրություն են դարձրել նաև ՓՄՁ-ները հարկելու հիմնախնդիրներին:

Քննարկված հարցերի համատեքստում էլ կարևորվում է նշված հետազոտության կարևորությունն ու օգտակարությունը:

- Տ. Հարությունյանի «Հարկման և հարկային վարչարարության արդյունավետության բարձրացման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» աշխատությունը (266 էջ), որում ամբողջականորեն դիտարկվում են տնտեսության

գարգացման և կարգավորման հարկային լծակների ձևավորման և կիրառման տեսական և մեթոդաբանական հիմքերն ու առանձնահատկությունները և հարկային քաղաքականության ու հարկային վարչարարության արդյունավետությունը բարձրացնելու հիմնահարցերը:

- Դ. Հարությունյանի «Վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում» գիրքը (շուրջ 464 էջ), որում հեղինակն անդրադառնում է վճարային հաշվեկշռի ձևավորման ու կարգավորման հիմնախնդիրներին, ինչպես նաև վերլուծում ընթացիկ հաշվի պետական կարգավորման և արտաքին տնտեսական քաղաքականության առանձնահատկությունները ՀՀ-ում:
- Յու. Սուվարյանի և մյուսների «Գիտակրթական համակարգը և տնտեսական զարգացումը» աշխատությունը (շուրջ 150 էջ):
- Վլ. Հարությունյանի «Հարկային և մաքսային մարմինների գործունեության կատարելագործման հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» մենագրությունը:
- Ռ. Սարինյանի և Վլ. Հարությունյանի «Նշանավոր տնտեսագետների տողանը (մինչքեյնսյան շրջան): Գիտակենսագրական ուրվագծեր» աշխատությունը (շուրջ 280 էջ), որը վերաբերում է մինչքեյնսյան շրջանի տնտեսագետներին՝ սկսած մերկանտիլիստներից: Հարկ է նաև հավելել, որ հետազոտության մեջ ընդգրկված անունները ենթադրում են որոշակի պայմանականություն. շատերը կարող էին տեղ զբաղեցնել այս գրքում, սակայն ներկայացված գիտակենսագրական ուրվագծերն ամբողջացնում են մինչքեյնսյան շրջանի տնտեսագիտական միտքն ընդհանուր առմամբ:
- 2017թ. գիտահետազոտական աշխատանքների կիրառական արդյունքները, որում ներկայացված կիրառական առաջարկությունները վերաբերում են Հայաստանի Հանրապետության ստվերային տնտեսությունը կրճատելուն, միջուկային էներգետիկական զարգացնելուն և այլն:

- Վլ. Հարությունյանի և Ռ.Սարինյանի «ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի հետազոտական ուղին» աշխատանքը (152 էջ), որում ինստիտուտի հետազոտական ուղին ներկայացված է երկու՝ խորհրդային և շուկայական տնտեսությունների շրջաններով:

Ինստիտուտի գիտահրատարակչական գործունեությունը հարստացնելու քայլ պետք է համարել միջգիտակարգային հետազոտություններ իրականացնելը, որ առնչվում է ցեղասպանության նյութական կորուստները գնահատելուն և փոխհատուցելուն. հրատարակվել են ստորև բերվող աշխատանքները:

- Ա.Խ.Աստոյան, Բուրսայի նահանգի հայության տնտեսական վիճակը և նյութական կորուստները հայոց ցեղասպանության տարիներին, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017, 320 էջ + 40 էջ ներդիր:
- Է.Նավոյան, Հայկական հարցը միջազգային խորհրդածոցովներում և պայմանագրերում (1878-1923թթ.), (պատմական, իրավական և տնտեսական վերլուծություն), Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2016, 166 էջ:
- Ա.Հ.Ոսկանյան, Ադանայի նահանգի հայերի տնտեսական վիճակը, 1909թ, Ունեզրկում: Գիրք Ա, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2017, 208 էջ + 24 էջ ներդիր:
- «Հայ ժողովրդի ժողովրդագրական և նյութական կորուստները ցեղասպանության ընթացքում և դրանց հատուցման հիմնախնդիրները» գիտական հոդվածների ժողովածու, իմբ.-մբ՝ Ա.Սարոբյանի, Եր., ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2015, 184 էջ:

Ի դեպ, ինստիտուտի հրատարակած գրքերը փոստային տարբերակով առաքվել են ՀՀ նախագահին, ՀՀ վարչապետին, ՀՀ կառավարության անդամներին, ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահին, ՀՀ ԳԱԱ ղեկավարությանը, ՀՀ ԳԱԱ նախագահության բոլոր անդամներին, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի բոլոր ինստիտուտների տնօրեններին, ԼՂՀ և ՀՀ բոլոր բուհերի ռեկտորներին և գրադարաններին, հանրապետության հայտնի տնտեսագետ-

ներին, ԱԾ ղեկավարությանը և հանձնաժողովների նախագահներին, իսկ հայոց ցեղասպանությանը վերաբերող գրքերը՝ նաև դեսպանատներ:

*Նյութը պատրաստեց ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան
տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ թղթակից անդամ,
տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆ. Վլադիմիր Հարությունյանը*

ՀՀ ԳԱԱ Մ. ԸՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ
(2008-2018 ԹԹ.)

Հրատ. խմբագիր՝

Ա. Հովակիմյան

Շարվածքը՝

Դ. Սարաֆյանի

Էջադրումն ու ձևավորումը՝

Մ. Համբարձումյանի

Հրատ. պատվեր № 920
Չափսը՝ 60×84 ^{1/16}: 24 տպ. մամուլ:
Տպաքանակը՝ 100 օրինակ:

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչության տպարան

[2000թ.]

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0672273

11
190162

